

Suomenkielinen laitos

Tiedonantoja ja ilmoituksia

63. vuosikerta

28. lokakuuta 2020

Sisältö

I Päätöslauselmat, suositukset ja lausunnot

PÄÄTÖSLAUSELMAT

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea

Heinäkuun 15. ja 16. päivänä 2020 pidetty 553. täysistunto (hybridikokous)

2020/C 364/01	Päätöslauselma aiheesta "Euroopan komission vuoden 2021 työohjelmaa koskeva komitean kannanotto sen laatimisesta vastanneen väliaikaisen ryhmän työn pohjalta"	1
---------------	--	---

LAUSUNNOT

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea

Heinäkuun 15. ja 16. päivänä 2020 pidetty 553. täysistunto (hybridikokous)

2020/C 364/02	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: "Osallistavamman ja kestäväpohjaisemman pankkiunionin edistäminen parantamalla yhteisöllisten pankkien panosta paikalliseen kehitykseen ja luomalla sosiaalisesti vastuullinen kansainvälinen ja eurooppalainen rahoitusjärjestelmä" (oma-aloitteinen lausunto)	14
2020/C 364/03	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: "Verotusmenettelyt hiilidioksidipäästöjen vähentämiseksi" (oma-aloitteinen lausunto)	21
2020/C 364/04	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Kestävän talouskasvun edistäminen kaikkialla EU:ssa" (oma-aloitteinen lausunto)	29
2020/C 364/05	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: "Kilpailukyvyyn, innovoinnin, kasvun ja työpaikkojen luomisen edistäminen parantamalla maailmanlaajuisista sääntely-yhteistyötä, tukemalla monenvälisen kauppajärjestelmän uudistamista ja vähentämällä markkinoita vääristäviä tukia" (oma-aloitteinen lausunto)	37

2020/C 364/06	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: ”Turvallisuusunionin teollinen ulottuvuus” (oma-aloitteinen lausunto)	43
2020/C 364/07	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: ”Maataloustuotteita koskevien suojatoimenpiteiden sisällyttäminen kauppasopimuksiin” (oma-aloitteinen lausunto)	49
2020/C 364/08	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Covid-19-kriisin jälkeinen polttava kysymys: suunniteltu uusi monenvälinen toimintamalli” (oma-aloitteinen lausunto)	53
2020/C 364/09	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Yhteistyötalouden verotus – raportointivaatimukset” (lisälausunto)	62
2020/C 364/10	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Eurooppalainen ilmastopimus” (valmisteleva lausunto)	67

III Valmistelevat säädökset

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea

Heinäkuun 15. ja 16. päivänä 2020 pidetty 553. täysistunto (hybridikokous)

2020/C 364/11	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Sukupuolten tasa-arvostrategia” (COM(2020) 152 final)	77
2020/C 364/12	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: ”Valkoinen kirja tekoälystä – Eurooppalainen lähestymistapa huippuosaamiseen ja luottamukseen” (COM(2020) 65 final)	87
2020/C 364/13	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Uusi kiertotalouden toimintasuunnitelma – Puhtaamman ja kilpailukykyisemmän Euroopan puolesta (COM(2020) 98 final)	94
2020/C 364/14	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Euroopan digitaalista tulevaisuutta rakentamassa” (COM(2020) 67 final)	101
2020/C 364/15	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, Eurooppa-neuvostolle, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Euroopan uusi teollisuusstrategia” (COM(2020) 102 final)	108
2020/C 364/16	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheista: a) ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle sisämarkkinasääntöjen täytäntöönpanon ja sen valvonnan parantamista koskevasta pitkän aikavälin toimintasuunnitelmasta” (COM(2020) 94 final) b) ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle sisämarkkinoiden esteiden tunnistamisesta ja poistamisesta” (COM(2020) 93 final)	116

2020/C 364/17	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheista: "Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, Eurooppa-neuvostolle, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Euroopan h-hetki: korjaamalla ja kehittämällä parempaa seuraavalle sukupolvelle" (COM(2020) 456 final) "Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, Eurooppa-neuvostolle, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – EU:n talousarvio Euroopan elpymissuunnitelman moottorina" (COM(2020) 442 final), "Ehdotus neuvoston asetukseksi Euroopan unionin elpymisvälineen perustamisesta covid-19-pandemian jälkeisen elpymisen tukemiseksi" (COM(2020) 441 final/2 – 2020/0111 (NLE)) "Muutettu ehdotus neuvoston asetukseksi vuosia 2021–2027 koskevan monivuotisen rahoituskehityksen vahvistamisesta" (COM(2020) 443 final – 2018/0166 (APP)) "Muutettu ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä" (COM(2020) 445 final – 2018/0135 (CNS)) "Ehdotus neuvoston asetukseksi vuosia 2014–2020 koskevan monivuotisen rahoituskehityksen vahvistamisesta annetun neuvoston asetuksen (EU, Euratom) N:o 1311/2013 muuttamisesta" (COM(2020) 446 final – 2020/0109 (APP)) "Muutettu ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelmasta 'Euroopan horisontti' ja sen osallistumista ja tulosten levittämistä koskevista säännöistä", "Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelman 'Euroopan horisontti' täytäntöönpanoa koskevasta erityisohjelmasta", "Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus naapuruus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön välineen perustamisesta" ja "Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus jäsenvaltioiden yhteisen maatalouspolitiikan nojalla laatimien, Euroopan maatalouden tukirahastosta (maataloustukirahasto) ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) rahoitettavien strategiasuunnitelmien (YMP:n strategiasuunnitelmat) tukea koskevista säännöistä sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EU) N:o 1305/2013 ja (EU) N:o 1307/2013 kumoamisesta" (COM(2020) 459 final – 2018/0224 COD)	124
2020/C 364/18	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheista "Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta" (COM(2020) 408 final – 2020/0104 (COD)) ja "Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi teknisen tuen välineen perustamisesta" (COM(2020) 409 final – 2020/0103 (COD))	132
2020/C 364/19	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheista "Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi InvestEU-ohjelman perustamisesta" (COM(2020) 403 final – 2020/0108 (COD)) ja "Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetuksen (EU) 2015/1017 muuttamisesta vakavaraisuustukivälineen perustamisen osalta" (COM(2020) 404 final – 2020/0106 (COD))	139
2020/C 364/20	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi puitteiden vahvistamisesta ilmastonutraaliuden saavuttamiseksi ja asetuksen (EU) 2018/1999 muuttamisesta (eurooppalainen ilmastolaki)" (COM(2020) 80 final – 2020/0036 (COD))	143
2020/C 364/21	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston päätökseksi Euroopan rautateiden teemavuodesta (2021)" (COM(2020) 78 final)	149
2020/C 364/22	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi toimenpiteiden vahvistamisesta kestäviä rautatiemarkkinoita varten covid-19-pandemian johdosta" (COM(2020) 260 final – 2020/0127 (COD))	158
2020/C 364/23	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: "Vapaakauppasopimusten täytäntöönpano 1. tammikuuta 2018–31. joulukuuta 2018" (COM(2019) 455 final)	160

I

(Päätöslauselmat, suositukset ja lausunnot)

PÄÄTÖSLAUSELMAT

EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEA

HEINÄKUUN 15. JA 16. PÄIVÄNÄ 2020 PIDETTY 553. TÄYSISTUNTO (HYBRIDIKOKOUS)

Päätöslauselma aiheesta ”Euroopan komission vuoden 2021 työohjelmaa koskeva komitean kannanotto sen laatimisesta vastanneen väliaikaisen ryhmän työn pohjalta”

(2020/C 364/01)

Esittelijät: **Petr ZAHRADNÍK**

Stefano PALMIERI

Jan DIRX

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 15. ja 16. heinäkuuta 2020 pitämässään täysistunnossa (kesäkuun 16. päivän kokouksessa) seuraavan päätöslauselman äänin 140 puolesta, 15 vastaan ja 17:n pidättyessä äänestämästä.

1. Johdanto

1.1 Kuten ETSK totesi päätöslauselmassaan ehdotuksistaan covid-19-kriisin jälkeisestä uudelleenrakentamisesta ja elpymisestä ⁽¹⁾, se suhtautuu erittäin myönteisesti Euroopan komission ehdottamaan Next Generation EU -suunnitelmaan ja komission ehdotukseen EU:n vuosien 2021–2027 kokonaistalousarviosta ja tukee niitä täysin. Komitea toivoo ja odottaa, että komission näissä suunnitelmissa esittämät suuntaviivat sisällytetään täysimääräisesti ja konkreettisesti komission vuoden 2021 työohjelmaan, ottaen huomioon, että koronaviruskriisin jälkeen tarvitaan elvytystä ja uudelleenrakentamista.

1.2 ETSK katsoo, että työohjelmassa olisi keskityttävä uudelleenrakentamiseen ja taloutemme ja yhteiskuntamme kehittämiseen ja että työohjelman olisi perustuttava seuraaviin periaatteisiin: ihmisoikeuksien, sosiaalisten oikeuksien, demokraattisten arvojen ja oikeusvaltioperiaatteen suojeleminen, sisämarkkinoiden koko potentiaalinen hyödyntäminen, kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttaminen, kiertotalouden toteuttaminen ja ilmastoneutraaliuden saavuttaminen EU:ssa viimeistään vuoteen 2050 mennessä sekä hyvän hallinnon ja demokraattisen vastuuvollisuuden varmistaminen.

1.3 ETSK korostaa, että komission valitsemat kuusi päätavoitetta (Euroopan vihreän kehityksen ohjelma, Euroopan digitaalinen valmius, ihmisten hyväksi toimiva talous, vahvempi EU maailmannäyttämöllä, eurooppalaisen elämäntavan edistäminen ja uutta vauhtia eurooppalaiselle demokratialle) muodostavat vahvan kehyksen vuoden 2021 työohjelman valmistelemista varten. Investointeja ja niiden vauhdittamistarvetta olisi ehkä painotettava selvemmin, myös parhaillaan

⁽¹⁾ Päätöslauselma covid-19-kriisin jälkeisestä ajasta (EUVL C 311, 18.9.2020, s. 1).

hyväksyttävien toimenpiteiden ansiosta. EU:n elpymissuunnitelmaa koskevassa komission tiedonannossa⁽²⁾ annetaan jonkin verran tietoa tulevasta työohjelmasta. Lisäksi uusia ehdotuksia käsitellään komission puheenjohtajan Ursula von der Leyenin syyskuussa unionin tilasta pitämässä puheessa ja Euroopan parlamentille ja neuvostolle toimitetussa aiekirjeessä. ETSK arvostaa myös vuoden 2020 mukautettua työohjelmaa, jossa on reagoitu covid-19-kriisiin ja jossa voitaisiin esittää arvioita tilanteen kehittymisestä lähitulevaisuudessa.

1.4 ETSK suhtautuu myönteisesti siihen, että Euroopan komissio mukautti vuoden 2020 työohjelmaansa osana Euroopan elpymistä, jotta voitiin ryhtyä toimenpiteisiin koronaviruspandemian vuoksi. Komissio määritteli työnsä painopisteet uudelleen ja asetti Euroopan elpymisen ja häiriönsietokyvyn edistämistä varten tarvittavat toimet etusijalle samalla kun se sitoutui yhä toteuttamaan lippulaivahankkeensa, Euroopan vihreän kehityksen ohjelman ja digitaali-strategian, sillä ne ovat keskeisen tärkeitä Euroopan talouden uudelleenkäynnistämistä ja paremmin häiriöitä sietävän, kestävämmän, oikeudenmukaisemman ja vauraamman Euroopan rakentamista varten. Komitea panee merkille, että yhdeksän aloitteen toteuttaminen on lykätty vuoteen 2021.

1.5 ETSK toivoo erityisesti nykyisessä maiden välisen yhteistyön tärkeyden osoittaneessa kriisitilanteessa, että käynnisteillä oleva Euroopan tulevaisuutta käsittelevä konferenssi johtaa EU:n toimielinrakenteen vahvistamiseen ja syventämiseen ja todella uudistaa EU:n hanketta niin, että unioni kykenee vastaamaan tulevien vuosikymmenten tuomiin haasteisiin. Komissio voi näin ollen luottaa siihen, että komitea tukee sitä täysimääräisesti.

1.6 ETSK on vakuuttunut siitä, että elpymisprosessi ja talouden ja yhteiskunnan uudelleenrakentaminen ovat mahdollisia vain kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja työmarkkinaosapuolten aktiivisen osallistumisen pohjalta.

1.7 Komitea esittää seuraavassa vuoden 2021 työohjelmaa koskevat konkreettiset ehdotuksensa komission kuuden päätavoitteen mukaisesti.

2. Euroopan vihreän kehityksen ohjelma

2.1 Vihreän kehityksen ohjelma

2.1.1 Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa voidaan pitää myös tehokkaana työkaluna, jonka avulla talous saadaan uudelleen käyntiin tekemällä mittavia investointeja, jotka tukevat Euroopalla edessään olevia tarvittavia rakennemuutoksia. Tältä kannalta tarkasteltuna sen voidaan katsoa tarjoavan mahdollisuuden tukea pitkäaikaisempaa taloudellista elpymistä. Se edellyttää Euroopalta uutta yksimielisyyttä siitä, että tätä tarkoitusta varten keskitetään riittävät julkiset ja yksityiset taloudelliset resurssit ja hyväksytään uusi hallintotapa, jonka avulla se voidaan panna onnistuneesti täytäntöön.

2.1.2 ETSK kannattaa painokkaasti siirtymistä kiertotalouteen. ETSK on tukenut aktiivisesti alalla tähän mennessä toteutettuja kunnianhimoisia politiikkoja sitoutumalla Euroopan kiertotalouden sidosryhmäfoorumiin. Resurssitehokkuuden osalta komitea on vaatinut jo pitkään komissiota muun muassa tarkastelemaan uudelleen ekologista suunnittelua koskevaa lainsäädäntöä ja asiaankuuluvaa tuotepolitiikkalainsäädäntöä ja sisällyttämään resurssitehokkuusvaatimukset vaiheittain osaksi tuotesuunnittelua sekä peräänkuuluttanut uusia julkisia hankintamenettelyjä, jotta voidaan tukea kiertotalouden tuotteita ja uusia liiketoimintamalleja, ottaen samalla huomioon covid-pandemian jälkeiset talousolosuhteet ja muutoksen todellinen toteutettavuus.

2.1.3 ETSK panee merkille, että muiden kuin taloudellisten tietojen julkistamisesta annetun direktiivin uudelleentarkastelu on lykätty vuoteen 2021. Uudelleentarkastelun tarkoituksena on parantaa muun muassa ympäristönäkökohtiin, kuten biodiversiteettiin, liittyvien muiden kuin taloudellisten tietojen laatua ja kattavuutta. ETSK katsoo, että veropolitiikkoja olisi yleisesti ottaen uudistettava ilmastotavoitteiden mukaisesti ja että verojärjestelmissä ja hinnoittelussa olisi otettava huomioon ympäristökustannukset, kuten biodiversiteetin väheneminen. Tämän olisi kannustettava tekemään muutoksia kansallisiin verotusjärjestelmiin verotaakan siirtämiseksi työstä saasteisiin, alihinnoiteltuihin resursseihin ja muihin ulkoisiin ympäristövaikutuksiin. Käyttäjää maksaa -periaatetta ja saastuttaja maksaa -periaatetta on sovellettava ympäristön pilaantumisen torjumiseksi ja korjaamiseksi.

2.1.4 ETSK suhtautuu myönteisesti siihen, että biodiversiteetti sisällytetään osaksi kaikkia politiikanaloja, kuten vuoteen 2030 ulottuvaa EU:n biodiversiteettistrategiaa koskevassa tiedonannossa⁽³⁾ on ilmaistu. ETSK pitää myönteisenä, että komissio ottaa käyttöön uuden eurooppalaisen biodiversiteettiä koskevan hallintokehyksen. Se auttaa kartoittamaan velvollisuudet ja sitoumukset ja laatimaan täytäntöönpanoa ohjaavan etenemissuunnitelman. Tämä hyödyttää sekä YMP:tä että Euroopan elintarvikejärjestelmää ja voisi siten tehdä niistä kestävämpiä. Komissio ottaa käyttöön osana tätä

⁽²⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?qid=1590732521013&uri=COM:2020:456:FIN>

⁽³⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?qid=1590574123338&uri=CELEX%3A52020DC0380>

täytäntöönpanoa seuranta- ja tarkastelumekanismiin, joka sisältää selkeät sovitut indikaattorit, joiden avulla voidaan arvioida säännöllisesti edistymistä ja määrittää tarvittaessa korjaavat toimet. Tätä mekanismia on hyödynnettävä ympäristöpolitiikan täytäntöönpanon arvioinnissa ja talouspolitiikan eurooppalaisessa ohjausjaksossa.

2.1.5 ETSK suhtautuu myönteisesti eurooppalaiseen ilmastolakiin, jossa vahvistetaan oikeudellisesti sitova EU:n laajuinen yhteinen tavoite kasvihuonekaasupäästöjen nollassa saavuttamisesta vuoteen 2050 mennessä ja määritetään kehys tämän tavoitteen saavuttamista varten. ETSK pitääkin ehdotusta eurooppalaisesta ilmastolaista yhtenä välineistä, joilla voidaan edistää Euroopan talouden toivottua ja tarpeellista uudelleenrakentamista⁽⁴⁾. Komissio aikoo syyskuuhun 2020 mennessä tarkastella uudelleen vuoteen 2030 asetettua unionin ilmastotavoitetta ilmastoneutraaliustavoitteen valossa ja tutkia vaihtoehtoja uudeksi vuodelle 2030 asetettavaksi päästövähennystavoitteeksi, jonka mukaan päästöjä vähennetään 50–55 prosenttia vuoden 1990 päästötasoihin verrattuna, sekä esittää vastaavat lainsäädäntöehdotukset vuoden 2021 puoliväliin mennessä. ETSK kehottaa komissiota valitsemaan vuoteen 2030 asetetun 55 prosentin vähimmäispäästövähennystavoitteen sekä esittämään vastaavia lainsäädäntöehdotuksia, jotta se kykenee osaltaan vastaamaan valtavaan globaaliin tarpeeseen vähentää päästöjä⁽⁵⁾.

2.1.6 Kaikkien kansalaisten osallistuminen kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden, järjestöjen ja verkostojen kautta mahdollistaa talouden ja yhteiskunnan todellisen uudistamisen. Jäsenvaltioiden ja EU:n onkin varmistettava, että ketään – etenkin haavoittuvimmassa asemassa olevia – ei unohdeta tässä monitahoisessa prosessissa.

2.1.7 Ilmastotoimet ja sitoutuminen kestäväan kehitykseen on asetettava etusijalle elvytys- ja jälleenrakennuspolitiikoissa, jotka eivät saa enää lukita EU:ta tulevaisuudessa runsaaseen hiilen käyttöön perustuvaan linjaan.

2.1.8 Monivuotisessa rahoituskehityksessä on lisättävä ja kohdennettava riittävästi rahoitusta investointitarpeisiin, jotta voidaan toteuttaa todellinen ja perusteellinen vihreä siirtymä. Lisäksi on tärkeää priorisoida myös jatkossa muita ympäristöasioita, kuten maaperän sekä maa- ja merialueiden suojele, eikä niitä pidä heikentää covid-19-kriisin seurauksena.

2.1.9 Energiavarmuutta ja yhteiskunnan häiriönsietokykyä on parannettava edelleen kaikilla tasoilla esimerkiksi rakennusten kunnostamista koskevien ohjelmien avulla. Rajatylittävä energiayhteistyö ja EU:n alueen yhteenliittymät ovat yhä tärkeitä, kuten on myös tarve edistää energiahuollon monipuolistamista esimerkiksi siten, että käytettävissä olisi laajempi valikoima uusiutuvia energialähteitä ja energian varastointiratkaisuja.

2.1.10 Uusiutuvan energian ja vähähiilisen sähkön käytön lisääminen sähköistämällä edelleen fossiilipohjaisiin energialähteisiin perustuvia toimialoja tarjoaa tilaisuuden vauhdittaa EU:n ilmastoneutraaliustavoitteen saavuttamista. Kansalliset energia- ja ilmastosuunnitelmat ovat tärkeä askel energiaunionin ja Euroopan vihreän kehityksen ohjelman varmistamisessa.

2.1.11 Liikennealaan on kiinnitettävä erityistä huomiota, jotta eurooppalaisessa ilmastolaissa vahvistettu tavoite ilmastoneutraalista EU:sta voidaan saavuttaa vuoteen 2050 mennessä. Alan hiilidioksidipäästöt kasvavat edelleen, mutta liikenteen päästöjä on vähennettävä 90 prosenttia vuoteen 2050 mennessä ilmastoneutraaliustavoitteen saavuttamiseksi.

2.1.12 ETSK on kehottanut laatimaan vuoden 2020 jälkeistä aikaa varten päivitetyn EU:n metsästrategian osana Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa. Tässä uudessa strategiassa voitaisiin tarkastella tulevaisuudennäkymiä vuoteen 2050 asti. Metsien, metsätalouden ja metsäteollisuuden merkitys näiden tavoitteiden saavuttamisessa olisi tunnustettava kaikilla aloilla, ja sen olisi johdettava optimoitun monialaiseen yhteistyöhön.

2.1.13 ETSK katsoo, että sopeutumistoimien avulla voitaisiin edistää merkittävästi kestäväan siirtymän sekä covid-19:n jälkeisen elvytyksen oikeudenmukaisempaa toteutusta. Yhteisöjä ja alueita, jotka kärsivät ilmastomuutoksen haittavaiikutuksista keskimääräistä enemmän, olisi autettava puuttumaan näihin vaikutuksiin ja havaittuihin riskeihin. Tämä koskee erityisesti yhteisöjä ja alueita, joiden nykyiset ja aiemmat kasvihuonekaasupäästöt ovat keskimääräistä pienemmät.

⁽⁴⁾ Valmisteilla oleva asiakokonaisuuteen NAT/784 kuuluva lausunto – Eurooppalainen ilmastolaki (ks. tämän virallisen lehden sivu 143).

⁽⁵⁾ Ks. alaviite 4.

2.1.14 ETSK arvostaa sitä, että Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa on käsitelty komission mukautetussa vuoden 2020 työohjelmassa riittävästi ja melko tasapainoisesti sen keskeisissä osissa. Siinä korostetaan erityisesti, että huomiota kiinnitetään ensisijaisesti kestävästi siirtymän rahoittamiseen, erityisesti Euroopan vihreän kehityksen investointiohjelmaan ja oikeudenmukaisen siirtymän rahastoon. Myös muut mukautetussa työohjelmassa mainitut tärkeät alat, kuten kestävä ja älykäs liikkuminen, kestävä tuotanto ja kulutus, kestävät elintarvikejärjestelmät ja hiilen käytöstä luopuminen energia-alalla, ovat tämän tavoitteen kannalta varsin tärkeitä painopistealoja. ETSK uskoo, että näihin aloitteisiin keskitytään myös komission vuoden 2021 työohjelman painopisteissä.

2.2 Investointiprioriteetit

2.2.1 Elpymissuunnitelmiin investoiduilla julkisilla varoilla olisi autettava paitsi EU:n talouden ja yhteiskunnan elpymistä myös tulevien häiriöiden vaikutusten huomattavaa vähentämistä investoimalla häiriönsietokykyiseen, osallistavaan ja ilmastoystävälliseen talouteen (eli niin sanottuun hyvinvointitalouteen).

2.2.2 EU:n kestävästi rahoituksen luokitusjärjestelmän olisi ohjattava julkisia ja yksityisiä investointeja koko elpymisen ajan, jotta voidaan vauhdittaa siirtymistä saastuttavilta aloilta vihreille aloille.

2.2.3 On varmistettava, että uudessa monivuotisessa rahoituskehityksessä osoitetaan merkittävästi resursseja kestävästi kehityksen tavoitteiden täytäntöönpanoa ja ilmastomuutoksen torjuntaa varten samalla kun näihin tavoitteisiin haitallisesti vaikuttava rahoitus (esim. fossiilisten polttoaineiden rahoitus) lopetetaan asteittain.

2.2.4 Euroopan taloudessa on vallinnut investointivaje suurimman osan kuluneesta vuosikymmenestä vuoden 2009 kriisin jälkeen. Investointien elvyttäminen on välttämätöntä riittävän vakaalle tasolle pääsemiseksi. ETSK suhtautuu siksi myönteisesti elpymissuunnitelmaa koskevaan ehdotukseen, joka on esitetty suurimmilta osin Next Generation EU -ohjelmassa ja sen pilareissa sekä mukautetussa vuosien 2021–2027 monivuotisessa rahoituskehityksessä. Next Generation EU -ohjelmaa voidaan pitää poikkeuksellisenä mutta myös tarpeellisenä ja kiireellisenä askeleena EU:n investointiympäristön parantamiseksi. Tätä asiaa on käsitelty enemmän esimerkiksi asiakokonaisuuteen ECO/523⁽⁶⁾ kuuluvassa ETSK:n lausunnossa.

2.2.5 ETSK panee merkille, että investoinnit eivät sisälly komission vuoteen 2024 asti ulottuvan toimikauden poliittisiin tavoitteisiin ja että erityisten aloitteiden osalta investoinnit eivät ole asianmukaisesti edustettuina mukautetussa vuoden 2020 työohjelmassa. ETSK suosittelee siksi komissiota sisällyttämään vuoden 2021 työohjelmaansa investointeihin perustuvia aloitteita, kuten toimia, joilla mobilisoidaan yksityisiä investointeja, jotka tukevat EU:n tulevaa kestävästi taloudellista kehitystä.

3. Euroopan digitaalinen valmius

3.1 Koronaviruskriisi osoittaa, että digitaalinen vallankumous on tärkeä osa yhteiskuntiemme kriisinsietokyvyn parantamista. On ensiarvoisen tärkeää investoida keskeisten palvelujen digitalisointiin ja parantaa valtiiovallan, lainsäätäjien ja julkisten laitosten valmiuksia tarjota palvelujaan kriisin aikana. Samalla on tiedostettava, että digitaaliteknologia on väline, ei lopullinen tavoite. Meidän on otettava julkisesti haltuun digitaaliteknologioita ympäröivät puitteet ja ohjattava niitä kohti korkeita kestävyysvaatimuksia, joihin kuuluvat myös vahvat demokraattiset ja teknologiset suojaustoimet, joiden ohella toteutetaan kustannuksiin ja tietämykseen liittyviä tukitoimenpiteitä niin, että ketään ei jätetä jälkeen. Tähän sisältyy esteettömyyttä koskevan eurooppalaisen säädöksen mukaisesti tarve varmistaa, että digitaalinen vallankumous takaa esteettömyyden EU:n yli 100 miljoonalle vammaiselle henkilölle.

3.2 Digitalisaatio on elpymisen kannalta sekä mahdollisuus että riski. Nimenomaan innovoinnin ala voi tehdä EU:sta edelläkävijän samaan tapaan kuin lohkoketjuteknologian alalla, missä EU:lla on johtava asema. Lohkoketjuun teknologiana (ei bitcoin) liittyy demokraattisia arvoja, ja se mahdollistaa näin avoimuuden ja hallintorakenteiden parantamisen. On kuitenkin hallittava digitalisaatioon liittyviä riskejä, joita ovat esimerkiksi työttömyyden kasvu, digitalisaatioon liittyvä marginaalistuminen ja sosiaalinen syrjäytyminen. Niin ikään on löydettävä keinoja hyödyntää mahdollisuuksia ja tasapainottaa riskejä samanaikaisesti ympäristössä, jossa EU pyrkii säilyttämään maailmanlaajuisen kilpailukykyensä.

3.3 On tärkeää, että säilytetään oikeuksien, normien ja kuluttajapolitiikan eurooppalainen malli. Juuri se tekee EU:sta ainutlaatuisen. Esimerkiksi digitalisaation alalla tekoälyä koskevat EU:n eettiset säännöt erottavat EU:n näkemyksen ihminen määrää -periaatteesta muiden alueiden näkemyksestä. Tämä perusoikeuksiin ja -vapauksiin perustuva lähestymistapa on osa EU:n mallia, ja se olisi säilytettävä huolimatta juuri nyt syntyvästä olevasta entistä kireämmästä kilpailuympäristöstä.

⁽⁶⁾ Ks. tämän virallisen lehden sivu 124

3.4 ETSK korostaa yhteiskunnan kaikkien alojen digitalisoinnin merkitystä, erityisesti etätyön ja digitaalisten palvelujen avulla, verkkokauppa ja sähköinen terveydenhuolto mukaan lukien.

3.5 Pandemia on osoittanut, että koulutuksen digitalisointi ei ole lähestyttävissä yhdenvertaisesti yhteiskunnassa, mikä voi aiheuttaa lisää ongelmia koulumenestyksen ja kouluttautumismahdollisuuksien osalta. Siksi on tarpeen ryhtyä toimenpiteisiin, joilla tuetaan heikommassa asemassa olevia ryhmiä ja autetaan siten torjumaan eriytymistä.

3.6 Tekoälyä ja digitalisaatiota koskevaa oikeudellista kehystä on päivitettävä jatkuvasti, jotta pysytään ajan tasalla teknisessä kehityksessä ja erityisesti digitaalisen viestinnän turvallisuudessa sekä verkkojen että sisällön osalta.

3.7 ETSK panee merkille, että komissio lykkää vuoteen 2021 asti lainsäädäntöehdotusta tekoälyn vaikutuksista muun muassa turvallisuuteen, vastuukysymyksiin, perusoikeuksiin ja tietoihin. ETSK kehottaa komissiota i) edistämään monitieteisyyttä tutkimuksessa sisällyttämällä mukaan muita tieteenaloja, kuten oikeustiede, etiikka, filosofia, psykologia, työelämän tutkimus, humanistiset tieteet ja taloustiede; ii) ottamaan keskeiset sidosryhmät (ammattiliitot, toimialajärjestöt, elinkeinoelämän järjestöt, kuluttajajärjestöt, valtiovallasta riippumattomat organisaatiot) mukaan tekoälystä käytävään keskusteluun ja tasavertaisina kumppaneina EU:n rahoittamiin tutkimushankkeisiin ja muihin hankkeisiin, joita ovat esimerkiksi tekoälyä koskeva julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuus, alakohtaiset vuoropuhelut ja tekoälyteknologian käyttöönottoa julkisella sektorilla edistävä *Adopt AI* -ohjelma ja eurooppalainen tekoälyn tutkimuksen ja innovoinnin kärkikeskus; iii) jatkamaan suuren yleisön valistamista ja sille tiedottamista tekoälyn mahdollisuuksista ja haasteista. ETSK suosittaa myös, että komissio tarkastelee seikkaperäisemmin tekoälyn vaikutusta kaikkiin perusoikeuksiin ja -vapauksiin, muun muassa – mutta ei pelkästään – oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevaan oikeuteen, oikeudenmukaisia ja avoimia vaaleja koskevaan oikeuteen, kokoontumis- ja mielenosoitusoikeuteen sekä oikeuteen olla tulematta syrjityksi. ETSK vastustaa edelleen tekoälyn määrittämistä jonkin muotoiseksi oikeushenkilöksi. Tämä tekisi tyhjäksi vastuulainsäädännön ennaltaehkäisevän korjaavan vaikutuksen ja aiheuttaisi vakavan moraalikadon riskin sekä tekoälyn kehittämisessä että sen käytössä, mikä loisi mahdollisuuksia väärinkäytöksiin (?).

3.8 Huoli sovellusten ja verkkojen yhteentoimivuudesta Euroopan unionissa erityisesti hätätilanteissa on erittäin tärkeä kysymys älypuhelinien käytön lisääntymisen ja 5G-verkkojen käyttöönoton vuoksi.

3.9 Digitaalisten taitojen opettaminen ja digitaalisen kuilun torjuminen on välttämätöntä, kun otetaan huomioon digitalisaation eteneminen ja siitä johtuvien yksityis- ja työelämään, yhteiskunnalliseen elämään ja kaikkiin aloihin kohdistuvien vaikutusten lisääntyminen.

3.10 Euroopan valmistautuminen digitaaliselle aikakaudelle on perustellusti yksi keskeisistä painopisteistä, joka on näkyvästi esillä myös mukautetussa vuoden 2020 työohjelmassa. ETSK suhtautuu myönteisesti Euroopan komission tehokkaisiin ponnisteluihin, joilla pyritään edistämään tekoälyn, digitaalisten palvelujen, kyberturvallisuuden, kuluttajille tarkoitettujen digitaalisten laitteiden ja ratkaisujen sekä digitaalisen rahoituksen alalla. ETSK suhtautuu erityisen myönteisesti siihen, että ehdotetussa Euroopan uudessa teollisuusstrategiassa on vahva digitaalinen linjaus. Digitalisaatio on näkyvästi esillä myös ilmailupalveluja koskevassa lainsäädäntöpaketissa. ETSK arvostaa myös suuresti sitä, että digitalisaatiota on käsitelty eurooppalaista tutkimusalueutta koskevissa ehdotetuissa painopisteissä.

4. Ihmisten hyväksi toimiva talous

4.1 Meidän on rakennettava talouden ohjausjärjestelmämme uudelleen häiriönsietokykyisen, kestävä ja osallistavan eurooppalaisen talousjärjestelmän pohjalta. Tavoitteena ei ole ainoastaan talouden mekaaninen elpyminen vaan pikemminkin laadullinen muutos talouspolitiikan hallinnassa ja ohjauksessa.

4.2 Kriisin kaikki vaikutukset eivät ole vielä selvillä, ja uudelleenrakentaminen ja elpyminen vaativat huomattavia ponnisteluja. Siksi toukokuun 2020 ehdotukset elpymisvälineestä ja vahvistetusta monivuotisesta rahoituskehystä on pantava nopeasti täytäntöön. Meidän on myös oltava valmiita lisätoimenpiteisiin ja jo hyväksytyihin toimenpiteisiin tehtäviin muutoksiin, jos muuttuva tilanne niin edellyttää.

4.3 Komissiota kehoitetaan hyödyntämään talouspolitiikan eurooppalaista ohjausjaksoa elpymisen edistäjänä ohjausjaksossa määriteltyjen investointi- ja uudistusprioriteettien pohjalta. Komitea suhtautuu myönteisesti äskettäiseen painotukseen, jonka mukaan sosiaaliset kysymykset ja Euroopan vihreän kehityksen ohjelma sisällytetään paremmin osaksi EU-ohjausjaksoa, ja siihen, että elpymis- ja palautumistukiväline pannaan täytäntöön ohjausjakson kautta. Komission olisi tuettava ohjausjakson aikana euroalueen jäsenvaltioita, jotta ne ryhtyisivät kaikkiin tarvittaviin toimenpiteisiin, joilla varmistetaan lähentymisen ja yhdentymisen lisääminen talouden alalla. Tähän sisältyy yleinen myönteinen finanssipolitiikan viritys koko euroalueella, mikä mahdollistaa nykyisestä kriisistä pois johtavan kasvun.

(?) Valmisteilla oleva asiakokonaisuudesta INT/894 kuuluva lausunto – Valkoinen kirja tekoälystä (ks. tämän virallisen lehden sivu 87).

4.4 Kaikkiin muiden politiikanalojen osalta hahmoteltuihin painopisteisiin ja toimiin liittyy tarve muotoilla uusi talouden ohjausjärjestelmä, joka vastaa nykyisen makrotaloudellisen tilanteen haasteisiin ja mahdollistaa sen, että unioni ja sen jäsenvaltiot voivat panna täytäntöön strategiset teollisuus-, kilpailukyky-, sosiaali-, ympäristö- ja kauppapolitiikat. Komissio käynnisti vuoden 2020 alussa suuren tätä aihetta käsittelevän julkisen kuulemisen, mutta se on keskeytetty koronaviruskriisin ja vakaus- ja kasvusopimuksen yleisen poikkeuslausekkeen soveltamisen vuoksi. Ei ole mahdollista ajatella, että vuonna 2021 voimme palata sopimuksen automaattiseen soveltamiseen. Komission olisi näin ollen käynnistettävä uusia aloitteita, joilla edistetään vakaus- ja kasvusopimuksen uudistamista, jotta voidaan varmistaa samanaikaisesti sekä vakaus että kasvu.

4.5 ETSK kehottaa tähän liittyen sopeuttamaan vaihtotaseen alijäämiä symmetrisemmin. Niin alijäämäisten kuin ylijäämäisten jäsenvaltioiden tulisi osallistua tähän. Kaikkien jäsenvaltioiden on kyettävä investoimaan enemmän julkisiin palveluihin, sillä kuten kriisi on osoittanut, julkiset palvelut ovat ratkaisevassa asemassa pelastettaessa ihmishenkiä ja torjuttaessa pandemiaa. Lisäksi Euroopan johtajien olisi harkittava EU:n finanssipoliittisten sääntöjen uudelleensoveltamisen yhteydessä niin sanottua kultaista sääntöä, jonka mukaan tietyt julkiset investoinnit voitaisiin jättää alijäämälaskelemien ulkopuolelle ja nykyisen velkatason kestävyys otettaisiin huomioon.

4.6 Pysyvää euroalueen finanssipolitiikan vakausmekanismia on kaivattu jo pitkään, sillä se tukisi oleellisesti unionin suhdanteita torjuvia politiikkoja mahdollisten tulevien häiriöiden yhteydessä. Tällainen mekanismi edistäisi jäsenvaltioiden julkisen talouden pitkän aikavälin vakautta ja kestävyyttä ja merkitsisi seuraavaa askelta Euroopan talous- ja rahaliiton syventämisessä.

4.7 Covid-19-kriisin jälkeisen elpymisen kannalta on ratkaisevan tärkeää, että eurooppalaiset rahoitusmarkkinat kykenevät varmistamaan riittävän likviditeetin. Myös rahoitusmarkkinoiden moitteeton toiminta ja taloudellisten riskien jakamiskyvyn parantaminen ovat tarpeen Euroopan talouden häiriönsietokyvyn parantamiseksi. Euroopan rahoitusmarkkinoiden yhdenmukaistamisen ja yhdentymisen lisäämistä olisi siten jatkettava välittömästi. Tämä koskee myös pankkiunionin saattamista päätökseen ja pääomamarkkinaunionin vahvistamista. Baselin kehityksen jäljellä olevien sopimusten täytäntöönpanoa varten tarvittavan pankkien vakavaraisuutta koskevien sääntöjen uudelleenarvioinnin yhteydessä on otettava huomioon EU:n pankkitoimintaympäristön erityispiirteet. Lisäksi on ratkaisevan tärkeää, että rahoitusmarkkinat kykenevät tukemaan vihreää siirtymää ja digitalisaatiota. ETSK katsoo, että lisätoimet ovat tarpeen, jotta kestävyys voidaan sisällyttää osaksi rahoitusalaan, ja suhtautuu siksi myönteisesti komission tavoitteeseen uudistaa kestävä rahoituksen strategiansa.

4.8 ETSK on vahvasti sitä mieltä, että talouden digitalisoinnin yhteydessä mahdollisia muutoksia voittojen verotusoikeuksien jakamista koskeviin sääntöihin on koordinoitava maailmanlaajuisella tasolla. Komitea suhtautuukin myönteisesti komission, jäsenvaltioiden ja OECD:n/G20-maiden väliseen tiiviiseen yhteistyöhön, jonka avulla tuetaan kansainvälisen ratkaisun kehittämistä. Jos kansainvälistä ratkaisua ei kyetä saamaan aikaan, EU:n on harkittava itsenäistä etenemistä. Veropetosten, veronkierron ja rahanpesun torjunnan on oltava jatkossakin toimintaohjelman tärkein painopiste.

4.9 Koheesipolitiikka on keskeisessä asemassa, kun pyritään varmistamaan tasapainoinen elpyminen, edistämään lähentymistä ja varmistamaan, ettei ketään jätetä jälkeen. Talouden joustavuus on ratkaisevan tärkeää koheesio-ohjelmien kannalta ja antaa jäsenvaltioille mahdollisuuden siirtää varoja tarpeidensa mukaan kriisin torjumiseksi. ETSK pitää tarpeellisenä realistisen aikataulun määrittämistä, jotta jäsenvaltioille voidaan osoittaa varoja mahdollisimman pian. EU:n vuosien 2021–2027 koheesipolitiikassa olisi painotettava edelleen talouden kilpailukykyä tutkimuksen, innovoinnin, digitalisaation, Euroopan vihreän kehityksen ohjelman ja kestävä kehityksen avulla.

4.10 Covid-19-pandemian aiheuttama terveys- ja talouskriisi on lisännyt entisestään vaurauten ja tuloihin liittyvää eriarvoisuutta ja osoittanut selvästi tarpeen uudelle yhteiskuntamallille, jossa osoitetaan enemmän resursseja taloudelliselle ja sosiaaliselle yhteenkuuluvuudelle, tuottavuudelle ja vaurauden oikeudenmukaisemmalle jakamiselle. Komission on nyt ryhdyttävä kiireellisesti jatkotoimiin niiden ETSK:n aiempien ehdotusten osalta, jotka auttavat torjumaan lisääntyvää eriarvoisuutta, joka aiheuttaa jakolinjoja jäsenvaltioiden ja yhteiskuntaryhmien välille ja joka on edesauttanut ääriilikkeiden ja -puolueiden nousua. Tätä varten tarvitaan jäsenvaltioiden ponnisteluja täydentäviä päättäväisiä EU:n toimia, joilla tehostetaan investointeja sosiaaliseen infrastruktuuriin (koulutus, elinikäinen oppiminen, terveydenhuolto, pitkäaikaishoito, kohtuuhintainen asuminen), kehitetään julkisia varoja markkinajärjestelmän puutteiden korjaamiseksi, siirrytään verotuloissa vaiheittain työhön perustuvasta verotuksesta kohti enemmän vaurauten perustuvaa verotusta, kehitetään avoin mekanismi kaikkia tuloja ja vaurautta koskevien tietojen seuraamiseksi ja yhdistämiseksi, perustetaan osakkeenomistajien rekisteri Euroopan tasolla ja niin edelleen.

4.11 Komission olisi ryhdyttävä covid-19-kriisin vuoksi jatkotoimiin myös sellaisten aiempien aloitteiden osalta, joilla vahvistetaan ja edistetään Euroopan roolia maailmanlaajuisena talouden toimijana. Komission olisi analysoitava tarkemmin ja ehdotettava täsmällisempiä tapoja ja keinoja vahvistaa euron kansainvälistä asemaa, monipuolistaa toimitusketjuja, edistää eurooppalaisia arvoja ja standardeja tietyillä strategisilla aloilla, varmistaa se, että EU kestäisi paremmin kolmansien maiden asettamia ekstraterritoriaalisia pakotteita ja pyrkiä asteittain kohti yhtenäistä eurooppalaista edustusta kansainvälisillä rahoitusfoorumeilla.

4.12 Taloudellinen vauraus on erotettava ympäristön pilaantumisesta ja sosiaaliturvan heikentämisestä. Kiertotalouden ja yhteistyötalouden kaltaiset mallit tarjoavat uusia työllistymis-, omistajuus- ja innovointimahdollisuuksia ja muuttavat tuottajien, jakelijoiden ja kuluttajien välisiä suhteita, sillä asianmukaisesti säänneltyinä nämä liiketoimintamallit parantavat kaikkien toimijoiden häiriönsietokykyä. Keskeisiin painopisteisiin kuuluvat uuden kiertotaloutta koskevan toimintasuunnitelman asianmukaisen täytäntöönpanon ja ETSK:n ja komission Euroopan kiertotalouden sidosryhmäfoorumin jatkamisen lisäksi kestävää kulutusta koskevan kattavan strategian edistäminen, uusien indikaattoreiden kehittäminen korvaamaan BKT-indikaattorin epäasianmukainen käyttö ja EU:n vakaus- ja kasvusopimuksen mukauttaminen siten, että siinä otetaan huomioon kestävyys ja hyvinvointi.

4.13 Yhteiskunta on rakennettava uudelleen vahvistaen erityisesti SEUT-sopimuksen 14 artiklan, SEUT-sopimukseen liitetyn yleisen pöytäkirjan N:o 26 ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin mukaisten yleishyödyllisten palvelujen sekä terveys- ja sosiaalipalvelujen, sähköisen viestinnän, julkisen liikenteen, energian, vesi- ja jätehuollon ja niihin liittyviä investointeja koskevan ohjelman pohjalta.

4.14 Nykyaikaiset taloudellisen kehityksen käsitteet perustuvat paitsi vaurautta, kannattavuutta ja tehokkuutta koskeviin kriteereihin myös sosiaalisten ja ympäristöä koskevien vaatimusten noudattamiseen ja kaikenlaisten kielteisten ulkoisvaikutusten ja markkinahäiriöiden poistamiseen. Kuten covid-19:n aiheuttama viimeisin kriisi on osoittanut, talouden on myös siedettävä häiriöitä ja oltava tarpeeksi vahva tulevia iskuja varten. Tätä varten on erittäin suositeltavaa poistaa rakenteellinen epätasapaino.

4.15 Nykyaikainen talous edellyttää myös sitä, että markkinoiden kaikki osa-alueet – myös melko äskettäin luodut virtuaali-, jakamis- ja kiertotalous sekä digitaalitalous – toimivat moitteettomasti. Tästä syystä rahoitusvälityksen parempi toiminta on myös tärkeää; se tarkoittaa EU:n tapauksessa erityisesti pääomamarkkinaunionin syventämistä ja pankkiunionin saattamista valmiiksi. Kestävämpään talouteen siirtymisen tukemiseksi myös verotusjärjestelmää on mukautettava, jotta se olisi ajan tasalla.

4.16 Sisämarkkinat

4.16.1 Sisämarkkinat ovat Euroopan unionin ydin. Toimivat sisämarkkinat edistävät kilpailua, lisäävät tehokkuutta, parantavat laatua ja auttavat alentamaan hintoja. Euroopan sisämarkkinat ovat varmasti yksi EU:n suurimmista saavutuksista. Sen vuoksi on erittäin tärkeää tutkia, miten sisämarkkinoiden toiminta voi edistää tai estää talouden elpymistä terveyskriisin jälkeen.

4.16.2 Sisämarkkinoiden johdonmukaisuutta ja yhtenäisyyttä on koeteltu raskaasti covid-19-pandemian aikana. Esiin on noussut joitakin osa-alueita, joilla sisämarkkinat ovat kärsineet vakavasti ja halvaantuneet. Tällainen osa-alue oli erityisesti henkilöiden vapaa liikkuvuus. Myös rajatylittävien toimitusketjujen jatkuvuuteen kohdistui kielteisiä vaikutuksia. EU:ssa käytävän rajatylittävän kaupan volyymi laski kaksinumeroisen luvun verran vuositasolla. Sen ydin kuitenkin säilyi ja selviytyi. Sen osalta tärkein haaste juuri nyt on elvyttää kaikki luonnolliset rajatyritykset EU:n sisällä ja purkaa nykyiset sisämarkkinoiden esteet, jotka ovat saaneet melko äskettäin jopa lisää vauhtia edeltäneen kriisin jälkeen täytäntöön pantujen kansallisten strategioiden ja ajatusmallien myötä.

4.16.3 Sosiaalista innovointia on mahdollista edistää elpymisen mallina yhteiskehittämisen, yhteissuunnittelun ja yhteistuotannon avulla. Monimutkaisessa sosiaalisessa toimintaympäristössä valtavine yhteiskunnallisine haasteineen ainoana keinona on mobilisoida kaikki yhteiskunnan resurssit ja työskennellä monialaisella ja monitieteisellä tavalla ratkaisujen kartoittamiseksi. Järjestäytynyt kansalaisyhteiskunta on sosiaalisen innovoinnin liikkeellepaneva voima, joka on osaltaan auttanut suunnittelemaan hyvinvointijärjestelmiä, joiden ansiosta on voitu ottaa käyttöön uusia toimintapolitiikkoja, uusia rakenteita, uusia tuotteita, uusia palveluja ja uusia työskentelymenetelmiä. Kansalaisyhteiskunnan osallistumista tarvitaan nyt enemmän kuin koskaan, mutta todellista sosiaalista innovointia tapahtuu vain, jos järjestäytynyt kansalaisyhteiskunta otetaan toimintaan mukaan.

4.16.4 Sisämarkkinastrategia on keskeinen osa Euroopan yhdentymishanketta, sillä se antaa ihmisille, palveluille, tavaroille ja pääomalle mahdollisuuden liikkua vapaammin ja tarjoaa mahdollisuuksia eurooppalaisille yrityksille, kuluttajille ja työntekijöille. On toteutettava toimenpiteitä, joilla saadaan käyttöön sisämarkkinoiden koko potentiaali esteiden poistajana. Lisäksi kriisin jälkimainingeissa ja muutenkin muuttuvassa ympäristössä, esimerkiksi digitalisaation yhteydessä, sisämarkkinoiden on mukauduttava täysin uusiin ideoihin ja liiketoimintamalleihin. Tavoitteena onkin palauttaa sisämarkkinat, herättää ne eloon ja rakentaa ne uudelleen elpymisvälineeksi. Lyhyen aikavälin toimiin kuuluu rajojen välitön avaaminen. Lisäksi tarvitaan lyhyen aikavälin toimia kahdella rintamalla: puututaan jännitteisiin ja vauhditetaan talouden ja tuottavuuden uudelleenkäynnistymistä.

4.16.5 Epätasapuolisten toimintaolosuhteiden syntyminen on erittäin huolestuttavaa. Jäsenvaltioiden elvytyspaketit ovat hyvin vaihtelevia, ja ne ovat johtaneet epätasapuolisiin toimintaedellytyksiin jäsenvaltioiden välillä (huolimatta hyvästä aikomuksesta helpottaa osaltaan kysyntähäiriötä). Lisäksi valtioneuvoston tarkasteltava ja analysoitava alakohtaisesta näkökulmasta ja tutkittava, miten nämä toimet vääristävät kilpailua ja tasapuolisia toimintaedellytyksiä lyhyellä ja pitkällä aikavälillä.

4.16.6 Reaalitaloudessa tarvitaan tuottavuutta (mikä tarkoittaa työpaikkoja, ostovoimaa sekä perustuotteita ja palveluja). Tuottavuus voi esiintyä eri muodoissa ja sen taustalla voi olla erilaisia liiketoimintamalleja, mutta tällä alalla tarvitaan toimia, jotta voidaan välttää eriarvoisuuden kasvaminen entisestään. Uudelleen käynnistäminen tarkoittaa tukipaketteja ja suotuisia olosuhteita pk-yrityksille ja teollisuudelle. Pk-yritykset ovat tunnetusti Euroopan talouden selkäranka, ja ne tarvitsevat erityistä tukea, mutta ilman ylimääräisiä rasitteita tai byrokratiaa. Pk-yritysten elpyminen on mahdollista vain, jos niille on tarjolla EU:n ja valtioiden rahoitustukea. Tuet, lainat, maksuvalmiuden varmistaminen, verokannustimet, suotuisat edellytykset henkilöstön säilyttämiselle ja palkkaamiselle, konkurssilainsäädännön tarkistaminen ja muu tuki ovat tässä ratkaisevassa asemassa. EU:n olisi toteutettava lainsäädäntötoimia konkurssilainsäädännön alalla, jotta covid-19:n vuoksi konkurssiin menneet pienyritykset voisivat aloittaa nopeasti toimintansa uudelleen. Näiden toimien olisi oltava ajallisesti rajattuja.

4.17 Teollisuusstrategia

4.17.1 Monet edellä olevista kohdista pätevät yleisesti ottaen täysin myös teollisuusstrategiaan. Euroopan teollisuuden haasteena ei ole kuitenkaan ainoastaan sisämarkkinoiden kehittäminen, vaan haasteita aiheuttavat palvelujen ohella myös perustavaa laatua olevat rakenteelliset muutokset erityisesti hiilikaivostoiminnassa ja hiili-intensiivisessä raskaassa teollisuudessa.

4.17.2 Euroopan uuden teollisuusstrategian olennainen sisältö koostuu sellaisten ratkaisujen löytämisestä, jotka mahdollistavat nykyaikaisen ja vahvan eurooppalaisen teollisuuden ja ympäristö- ja ilmastovaatimusten aiheuttamien haasteiden välisen rinnakkaiselon. ETSK on vakuuttunut siitä, että tämä rinnakkaiselo on mahdollista ja että se voi tarjota onnistuessaan suhteellisen edun Euroopalle. Toisaalta ETSK on täysin tietoinen tähän siirtymään liittyvistä valtavista kustannuksista, kunnioittaa niitä ja tukee niiden hillitsemistä ja korvaamista asianmukaisella ja taloudellisia mahdollisuuksia kunnioittavalla tavalla.

4.18 Terveydenhuoltojärjestelmät

4.18.1 Mikä tärkeintä, yksi koronaviruskriisin keskeisistä opetuksista on se, että lähes kaikkien Euroopan maiden terveydenhuoltojärjestelmiä on vahvistettava ennen kaikkea kiinnittämällä huomiota ennaltaehkäisyyn. Koronaviruksen vaikutukset ovat aiheuttaneet valtavia paineita terveydenhuoltojärjestelmille koko Euroopassa. Vaikka terveydenhuolto kuuluu jäsenvaltioiden vastuulle, rajat eivät ole esteenä viruksen leviämiseksi. Sillä on vaikutuksia koko Eurooppaan niin rajojemme sisä- kuin ulkopuolella sekä terveydellisiä, sosiaalisia ja taloudellisia seurauksia, jotka edellyttävät yhteisiä toimia unionin tasolla.

4.18.2 Koronaviruskriisi on paljastanut EU:n riippuvuuden lääkinnällisten tuotteiden tuonnista EU:n ulkopuolisista maista. Tarvitaan investointeja terveydensuojeluun, hoitoon ja pitkäaikaishoitopalveluihin, ennalta ehkäisevään terveydenhuoltoon sekä työterveys- ja työturvallisuustoimiin – elinkaariajattelun mukaisesti –, ja EU:n toimielinten on tuettava niitä.

4.18.3 Koronaviruskriisi on tehnyt selväksi sen, että monikansallisilla lääkealan yrityksillä on hyvin paljon valtaa. Lääketeollisuuden riippumattomuuden lisäämiseksi on myös perustettava laaja eurooppalainen tutkimusrahoitus uusien lääkkeiden ja rokotteiden kehittämistä varten. EU:n toimielimillä tulisi olla tarvittavat valtuudet koordinoita keskeisten lääkinnällisten laitteiden ja suojarusteiden toimituksia, jakelua ja hintoja sisämarkkinoilla.

4.18.4 ETSK vaatii kestävyttä edistävää kemikaalistrategiaa, jolla varmistetaan ihmisten terveyden ja ympäristön suojeleminen ja minimoidaan samalla altistuminen vaarallisille kemikaaleille. Uuden strategian on oltava täysin johdonmukainen Euroopan vihreän kehityksen ohjelman kanssa.

4.18.5 Matkustajien luottamus liikenteeseen ja erityisesti julkiseen liikenteeseen on palautettava. Tämä tarkoittaa muun muassa matkustajien terveyttä suojelevia toimenpiteitä (kuten ilmastointilaitteita, sairaiden ihmisten tunnistamista, puhdistus- ja desinfiointitoimenpiteitä). Tässä yhteydessä on pohdittava uudelleen ja jopa vahvistettava matkustajien oikeuksia (esimerkiksi peruuntuneiden matkojen korvaaminen).

5. Vahvempi EU maailmannäyttämöllä

5.1 EU:n on vahvistettava ja tuettava maailmanlaajuista asemaansa siten, että se ottaa keskeisemmän ja strategisemman roolin maailmantaloudessa ja politiikassa. EU:n asema on heikentynyt viime vuosikymmenen aikana. EU:n taloudella on potentiaalia hyödyntää paremmin suhteellisia etujaan maailmanlaajuisilla kauppaa- ja investointimarkkinoilla, erityisesti edistyneiden valmistusmenetelmien ja innovatiivisten palveluiden osalta, sekä pyrkimys maailmanlaajuiseen johtoasemaan. Tähän olisi yhdistettävä EU:n parempi ja tehokkaampi edustus keskeisissä maailmanlaajuisissa järjestöissä ja tarve puhua niissä yhdellä äänellä. ETSK kehottaa Euroopan komissiota ottamaan vuoden 2021 työohjelmassaan asianmukaisesti huomioon erityisesti tarpeen vahvistaa EU:n maailmanlaajuista asemaa.

5.2 EU:n olisi edelleen tuettava monenvälistä lähestymistapaa kaupassa. Sisällyttämällä sosiaaliset, työelämää koskevat ja kestävä kehityksen normit (*) WTO:n ja muiden vastaavien YK:n järjestöjen sääntöihin voitaisiin merkittävästi edistää uuden, oikeudenmukaisen talous- ja kauppajärjestyksen sekä oikeudenmukaisen ja älykkään globalisaation luomista. Samalla sen olisi vastustettava pyrkimyksiä luoda uusia esteitä ja rajoituksia maailmantalouteen.

5.3 Yksi covid-19-kriisin konkreettisista opetuksista on, että EU:n olisi harkittava huolellisemmin strategisten varojensa ja investointiensä suojaamista ja tehostettava seuranta aloilla, joilla esiintyy riski investointitoimien poliittisesta väärinkäytöstä strategisesti tärkeällä alalla.

5.4 Brexitin jälkeen EU:n ei pitäisi keskittyä ainoastaan johdonmukaisuuden ja yhtenäisyyden vahvistamiseen, vaan sen olisi myös jatkettava tietyissä tapauksissa laajentumisprosessia, joka on viime aikoina pienestä edistymisestä huolimatta viivästynyt, erityisesti joidenkin Länsi-Balkanin ehdokasmaiden unioniin liittymisen osalta. Laajentuminen voisi merkittävästi auttaa poistamaan poliittiset ja taloudelliset epävarmuustekijät ja lisätä vakautta tällä Euroopan alueella.

5.5 Viime vuosikymmenen aikana geopoliittinen tilanne on huonontunut, mikä koskee myös alueita, jotka ovat lähellä EU:n ulkorajoja. Strategista kumppanuutta ja osallistavaa naapuruuspolitiikkaa koskevaa aloitetta tulisi jatkaa vakauden tukemiseksi ja kyseisten maiden ja EU:n välisten suhteiden parantamiseksi. Tässä olisi reagoitava joustavasti uusiin olosuhteisiin ja tukeuduttava keskinäiseen kunnioitukseen ja hyötyihin, joita se tuo molemmille osapuolille.

5.6 Muuttuva geopoliittinen tilanne ja äskettäisen muuttoliikekriisin seuraukset sekä ulkosuhteiden heikkeneminen maailmassa monien uusien riskialttiiden ilmiöiden vuoksi ovat myös muuttaneet EU:n kehitysavun suuntausta. On oletettavissa, että seuraavassa monivuotisessa rahoituskehityksessä tähän tarkoitukseen tarkoitettuja varoja lisätään huomattavasti ja että Euroopan kehitysrahasto sisällytetään kehitykseen. ETSK kannattaa näitä toimia ja korostaa, että Afrikkaan on kiinnitettävä erityistä huomiota, jotta sitä voidaan auttaa selviytymään vaikeasta poliittisesta, taloudellisesta, sosiaalisesta ja ympäristöön liittyvästä tilanteesta.

5.7 On palautettava EU:n strateginen geopoliittinen rooli maailmanlaajuisten rauhanprosessien edistämisessä talouskehitysmahdollisuuksien elvyttämiseksi EU:n naapurustossa (Länsi-Balkan, Euro-Välimeri-alue ja itäisen kumppanuuden maat) ja muilla konfliktialueilla.

(*) Ks. esimerkiksi <https://www.ilo.org/global/standards/lang-en/index.htm>

6. Eurooppalaisen elämäntavan edistäminen

6.1 Sosiaaliset toimenpiteet

6.1.1 Taloudellisten ja ympäristöön liittyvien kysymysten ohella sosiaalisen ulottuvuuden on ohjattava EU:n vuoden 2021 työohjelmaa. Tämä tarkoittaa sitä, että sen painopisteenä on oltava sitoutuminen sosiaaliseen ja kestäväan Eurooppaan. Myös kansalaisyhteiskunnan organisaatioilla on tärkeä rooli tässä asiassa. Sosiaalista innovointia on mahdollista edistää elpymisen mallina yhteiskehittämisen, yhteissuunnittelun ja yhteistuotannon avulla. Monimutkaisessa sosiaalisessa toimintaympäristössä valtavine yhteiskunnallisine haasteineen ainoana keinona on mobilisoida kaikki yhteiskunnan resurssit ja työskennellä monialaisella ja monitieteisellä tavalla ratkaisujen kartoittamiseksi. Järjestäytyneet kansalaisyhteiskunta on sosiaalisen innovoinnin katalysaattori.

6.1.2 Meidän on kehitettävä laajempi ymmärrys ”oikeudenmukaisesta siirtymästä” (hiilestä luopumisen ohella) ja pantava tinkimättä täytäntöön Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari sekä edistettävä tulonjakojärjestelmien uudistuksia, työ- ja yksityiselämän tasapainoa ja sukupuolten tasa-arvoa.

6.1.3 Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpano unionin tasolla ja kaikissa jäsenvaltioissa on tärkeä vaihe ylöspäin tapahtuvan sosiaalisen lähentymisen prosessin käynnistämiseksi ennakoivasti. Komission poliittisissa suuntaviivoissa luvattiin kaikille oikeudenmukainen siirtymä kohti vihreää sosiaalista markkinataloutta. Komissio esitteli tähän liittyen etenemissuunnitelman aiheesta ”Vahva sosiaalinen Eurooppa oikeudenmukaisten siirtymien toteuttamiseksi”. Se käynnisti keskustelun EU:n jäsenvaltioiden, alueiden ja kumppaneiden kanssa konkreettisista sitoumuksista pilarin panemiseksi täytäntöön, jotta asiassa voidaan saavuttaa edistystä EU:n, jäsenvaltioiden, alueiden ja paikallisyhteisöjen tasolla marraskuuhun 2020 mennessä⁽⁹⁾. Komissio esittelee saamiensa panosten perusteella vuoden 2021 alussa toimintasuunnitelman sosiaalisen pilarin täytäntöönpanosta. Etenemissuunnitelman liitteessä on lisäehdotuksia vuodelle 2021. Niihin kuuluvat lapsitakuu, yhteisötalouden toimintasuunnitelma, vammaisstrategia ja maaseutualueita koskeva pitkän aikavälin visio⁽¹⁰⁾.

6.1.4 Komissio käynnisti etenemissuunnitelman puitteissa työmarkkinaosapuolten ensimmäisen ja sen jälkeen toisen vaiheen kuulemisen oikeudenmukaisista vähimmäispalkoista⁽¹¹⁾. ETSK odottaa mahdollista tulevaa komission lainsäädäntöaloitetta kohtuullisista oikeudenmukaisista vähimmäispalkoista. Tavoitteena olisi oltava sen varmistaminen, että kaikkien EU:n jäsenvaltioiden vähimmäispalkat mahdollistavat kaikille työntekijöille kohtuullisen elintason. ETSK suhtautuu myönteisesti komission toteamukseen siitä, että EU:n toiminnalla voidaan edistää kollektiivisen neuvottelumenettelyn roolia vähimmäispalkan riittävyuden ja kattavuuden tukemisessa ja että vähimmäispalkkoja koskeviin EU:n toimiin voitaisiin sisällyttää toimenpiteitä, joilla tuetaan kollektiivista sopimista erityisesti alakohtaisella tasolla⁽¹²⁾.

6.1.5 EU:n sosiaalinen ulottuvuus on niin monimutkainen asia, että sen vahvistaminen edellyttää hallinnollisia mekanismeja, jotka mahdollistavat kollektiivisen ongelmien ratkaisun eri aloja edustavien useiden eri toimijoiden kesken. Työmarkkinavuoropuhelun rooli on keskeinen. Vahva sosiaalinen elpyminen tarkoittaa myös parempia mahdollisuuksia kuulua ammattijärjestöihin ja parempaa suojelua. Työehtosopimusneuvotteluja ja työpaikkademokratiaa on tuettava. EU:n ja jäsenvaltioiden on tuettava työmarkkinaosapuolia, jotta työehtosopimusneuvottelujen kattavuutta voidaan lisätä merkittävästi. Edustavuutta, itsemääräämisoikeutta ja yhteyksiä Euroopan ja kansallisen tason työmarkkinaosapuolten välillä on vahvistettava. Lisäksi on parannettava edelleen työmarkkinaosapuolten valmiuksia ja osallistumista päätöksentekoon ja varmistettava vakaa ja tasapainoinen työmarkkinaosuhteiden kehys. ETSK katsoo, että Euroopan komission olisi tarkistettava muutosten ennakoitua ja rakenneuudistusta koskeva EU:n laatukehys ja ehdotettava oikeusperustaa erityisille työntekijöiden osallistumisesta koskeville puite-ehdoille puuttumatta kansalliseen toimivaltaan⁽¹³⁾, jotta voidaan parantaa työntekijöiden osallistumista vihreän kehityksen ohjelman ja digitalisaation haasteiden ratkaisemiseen.

6.1.6 ETSK kehottaa komissiota uudistamaan Euroopan unionin talouden ohjausjärjestelmän. ETSK on vakuuttunut siitä, että joitakin muutoksia tarvitaan a) hallinnossa, eli tarvitaan erityisiä hallintomekanismeja, jotta pystytään puuttumaan nopeammin kiireellisiin ongelmiin ja ratkaisemaan monitahoisia kysymyksiä; tällaisten mekanismien tehtävänä olisi yhdistää EU:n ja jäsenvaltioiden tasot, ei korvata kummallakaan tasolla toteutettavia toimia; b) kestävä kehityksen

⁽⁹⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/qanda_20_20

⁽¹⁰⁾ A Strong Social Europe for Just Transitions

⁽¹¹⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=fi&catId=1226&furtherNews=yes&newsId=9696>

⁽¹²⁾ Valmisteilla oleva asiakokonaisuuteen SOC/632 kuuluva lausunto – Kohtuulliset vähimmäispalkat kaikkialle Eurooppaan.

⁽¹³⁾ CCM/124 – Muutosten ennakoitua ja rakenneuudistusta koskeva EU:n laatukehys (EUVL C 19, 21.1.2015, s. 50)

tavoitteiden sisällyttämisessä EU:n taloudellisiin ja sosiaalisiin seuranta- ja talousarvioprosesseihin. Tässä suhteessa talouspolitiikan eurooppalainen ohjausjakso voitaisiin varustaa uusilla, paremmilla, mitattavissa olevilla ja täydentävillä sosiaalisilla, taloudellisilla ja ympäristöä koskevilla indikaattoreilla, joiden avulla voitaisiin seurata kaikkia Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilariin liittyviä näkökohtia ja periaatteita sekä kestävä kehityksen 17:ää tavoitetta⁽¹⁴⁾.

6.1.7 ETSK suhtautuu myönteisesti komission aikomukseen esittää vuonna 2021 ehdotukseen alustatyöntekijöiden työolojen parantamisesta. ETSK pitää kuitenkin valitettavana, että komission tiedonannossa⁽¹⁵⁾ ei suoraan käsitellä osallistavan ja oikeudenmukaisen siirtymän paljon laajempaa haastetta. Komitea korostaa, että tarvitaan kunnianhimoinen toimintasuunnitelma, jolla jäsenvaltioita kannustetaan noudattamaan lupauksiaan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarista annetun julistuksen suhteen⁽¹⁶⁾.

6.1.8 Työn määrittäminen uudelleen on ratkaisevan tärkeää covid-19-kriisin elpymisvaiheessa. Sekä yksityisellä että julkisella terveydenhuolto- ja hoiva-alalla pyrkimys tuottavuuden kasvuun on heikentänyt palvelun laatua ja työkokemusta, millä on ollut dramaattisia seurauksia terveyskriisin aikana useimmissa Euroopan unionin maissa. Siirtyminen kohti palvelupohjaisia toimintoja johtaisi työvoimavaltaisempaan talouteen, joka tasapainottaisi työpaikkojen epävarmaa luonnetta näillä aloilla, tukisi korkeampaa työllisyyden tasoa sekä palauttaisi työpaikkoja reaalityöelämään. Olennaisen tärkeitä ovatkin toimintapolitiikat, joilla tuetaan laadukasta työtä korkealaatuisia palveluja tuottavilla työvoimavaltaisilla aloilla.

6.1.9 ETSK on edelleen huolissaan siitä, että köyhyys yleensä ja myös työssäkäyvien köyhyys ovat vieläkin merkittävä ongelma monissa jäsenvaltioissa. Palkkatason parantamisen lisäksi tarvitaan kattavaa lähestymistapaa EU:n ja jäsenvaltioiden tasolla, mukaan lukien toimia, joilla varmistetaan riittävät vähimmäistulojärjestelmät, yhteiset vähimmäisvaatimukset työttömyysvakuutuksen alalla ja tehokkaat aktiivisen osallisuuden järjestelmät, joita tuetaan keskeisillä ja mahdollistavilla sosiaalipalveluilla. Tarvitaan myös hyvin toimivia työmarkkinoita, julkisia työvoimajärjestelmiä ja aktiivista työmarkkinapolitiikkaa⁽¹⁷⁾.

6.1.10 ETSK tukee komission sukupuolten tasa-arvostrategiaa 2020–2025 ja suosittelee, että komissio hyväksyisi sukupuolien välisen tasa-arvon vahvistamista koskevia strategioita kaikessa ohjelmasuunnittelussa ja kaikissa hallintoelimissä sekä intersektionaalisen lähestymistavan sukupuolten tasa-arvoon. Strategia olisi pantava täytäntöön samalla kun torjutaan covid-19:n vaikutuksia käyttäen räätälöityjä ja kohdennettuja toimintapolitiittisia ratkaisuja. Komitea panee merkille, että komissio aikoo ehdottaa lainsäädäntöaloitetta palkkatietojen avoimuutta koskevista sitovista toimenpiteistä. Palkkaerojen ja muiden sukupuolten välisten erojen poistamisessa olisi annettava enemmän sosiaalista tunnustusta ja taloudellista arvoa työpaikoille ja aloille, jotka työllistävät perinteisesti monia naisia ja jotka ovat usein alipalkattuja ja aliarvostettuja.

6.1.11 On tärkeää jatkaa pandemian sosioekonomisten seurausten torjumista ja hillitsemistä. Nämä seuraukset ovat poikkeuksellisen voimakkaita liikenteen, matkustamisen ja matkailun aloilla.

6.2 Muuttoliike ja covid-19-kriisin jälkeinen aika

6.2.1 Covid-19-pandemian ilmaantumisen ja sitä seuranneen kansallisia terveydenhuoltojärjestelmiä kohdanneen valtavan tragedian sekä kaikissa maissa tapahtuneen talouden romahtamisen myötä muuttoliikekysymys on näyttänyt hävinneen toimintasuunnitelmasta ja väistyneen taka-alalle samalla kun suuri yleisö on suhtautunut asiaan tietyllä välinpitämättömyydellä. Turvapaikanhakijoita ei voida hylätä nykyisen kriisin vuoksi. Suojelua koskevat perusoikeudet ovat eurooppalaisten arvojen ydintä, eikä niitä voida sivuuttaa olankohautuksella niiden aiheuttaessa epävarmuutta.

7. Uutta vauhtia eurooppalaiselle demokralialle

7.1 Euroopan unioni perustuu yhteisiin eurooppalaisiin arvoihin, joista ei voida tinkiä missään olosuhteissa. Näitä perusarvoja – ihmisarvon ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, vapaus, demokratia, tasa-arvo ja oikeusvaltio – ei saa unohtaa, kun EU ja sen jäsenvaltiot ovat hätätilanteessa ja joutuvat vastaamaan sen mukanaan tuomiin taloudellisiin ja sosiaalisiin haasteisiin. Meneillään olevaan kriisiin on reagoitava aikaimmalla ja tässä yhteydessä on oikeutettua ryhtyä

⁽¹⁴⁾ <https://www.eesc.europa.eu/fi/documents/resolution/european-economic-and-social-committees-contribution-2020-commissions-work-programme-and-beyond>

⁽¹⁵⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?qid=1600965538199&uri=CELEX%3A52020DC0102>

⁽¹⁶⁾ Asiakokonaisuus INT/897 – Teollisuusstrategia (ks. tämän virallisen lehden sivu 108).

⁽¹⁷⁾ Valmisteilla oleva asiakokonaisuuteen SOC/632 kuuluva ETSK:n lausunto – ”Kohtuulliset vähimmäispalkat kaikkialle Eurooppaan” ja asiakokonaisuuteen SOC/583 kuuluva ETSK:n lausunto: <https://www.eesc.europa.eu/fi/our-work/opinions-information-reports/opinions/common-minimum-standards-field-unemployment-insurance-eu-member-states-concrete-step-towards-effective-implementation> (EUVL C 97, 24.3.2020, s. 32) sekä Opinion for a ”European Framework Directive on a Minimum Income” (EUVL C 190, 5.6.2019, s. 1)

tiettyihin poikkeuksellisiin ja kestoltaan rajattuihin toimiin, mutta toimenpiteet eivät saa olla oikeusvaltioperiaatteen vastaisia eivätkä vaarantaa demokratiaa, vallanjaon periaatetta tai EU:n kansalaisten perusoikeuksia. ETSK painottaa, että kaikissa asiaan liittyvissä toimintapolitiikoissa on noudatettava kaikilta osin unionin yhteisiä arvoja, jotka on vahvistettu Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 2 artiklassa.

7.2 ETSK toivoo, että käynnisteillä oleva Euroopan tulevaisuutta käsittelevä konferenssi voisi tarjota tämän uuden elpymis- ja uudelleenrakennusprosessin yhteydessä tilaisuuden vahvistaa ja syventää EU:n toimielinrakennetta ja todella uudistaa EU:n hanketta niin, että unioni kykenee vastaamaan tulevien vuosikymmenten tuomiin haasteisiin.

7.3 Covid-19-kriisi on paljastanut nykyisen Euroopan unionin institutionaaliset rajat ja puutteet ja osoittanut, että tehokasta ja toimivaa unionia tarvitaan kiireellisesti. Euroopan unionin uudistamisen on ulotuttava pelkkiä EU:n sisämarkkinoita pidemmälle ja johdettava yhdentyneempään Eurooppaan, jolla on oikeat verotusvaltuudet ja jonka päätavoitteena on sen kansalaisten elin- ja työolojen parantaminen. Näistä syistä ETSK katsoo, että konferenssiprozessissa olisi otettava huomioon EU:n nykyiset elvytysvälineet ja jo vahvistettu solidaarisuus samalla kun varmistetaan ekologinen kestävyys, taloudellinen kehitys, sosiaalinen edistys, turvallisuus ja demokratia. ETSK korostaa, että pandemiasta huolimatta kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden, työmarkkinaosapuolten ja vaaleilla valittujen edustajien suoran osallistamisen on oltava jatkossakin yksi konferenssin painopisteistä, ja ETSK odottaa konferenssin käynnistämistä, jotta sen avulla voidaan rakentaa demokraattisempi, tehokkaampi ja häiriönsietokykyisempi unioni yhdessä kaikkien EU:n kansalaisten kanssa. ETSK katsoo, että komission olisi pidettävä konferenssin soveltamisala avoinna kaikille mahdollisille tuloksille, muun muassa lainsäädäntöehdotuksille, perussopimusten muuttamisen käynnistämiseksi ja muille vaihtoehdoille.

7.4 ETSK pitää disinformaatiota välittömänä uhkana paitsi suuren yleisön kyvyille tehdä politiikkaan liittyviä päätöksiä tiedon perusteella myös Euroopan yhdentymishankkeelle ja siten Euroopan unionin yhtenäisyydelle, hyvinvoinnille ja maailmanlaajuiselle vaikutusvallalle. EU:n demokraattisen päätöksentekokyvyn heikentäminen on monien ulkovaltojen sekä eurooppalaista yhteistyötä ja vahvempaa yhteenkuuluvuutta vastustavien ääriyhmien edun mukaista. ETSK ilmaisee vankan tukensa EU:n parhaillaan toteuttamille toimille, joilla torjutaan sekä ulkoa tulevaa että kotimaista disinformaatiota⁽¹⁸⁾. Komitea kehottaa komissiota varmistamaan, että disinformaatiota koskevia käytäntöjä noudatetaan kaikilta osin ja että ne johtavat sääntelytoimiin, kehittämään äskettäin perustettua ”nopeaa hälytysjärjestelmää” ja StratCom-työryhmän tiedusteluyksiköitä nykyisestä sekä laajentamaan Euroopan ulkosuhdehallinnon disinformaationtorjuntatoimia. Myös kotimaisen disinformaation torjuntaan liittyviä EU:n toimia tulee laajentaa huomattavasti.

7.5 ETSK antaa vahvan tukensa Euroopan komission ehdotukselle laatia ”eurooppalaisen demokratian toimintasuunnitelma”. Suunnitelman tulee olla kattava, jatkuva ja muutosvoimainen, ja sen takeeksi tarvitaan rahoitustukea ja toimielinten välistä koordinoitua. Eurooppalaisen demokratian toimintasuunnitelman ja tulevien siihen liittyvien aloitteiden puitteissa olisi voimistettava huomattavasti toimia, joiden avulla pyritään varmistamaan, että tiedotusvälineet ovat vapaita ja moniarvoisia ja journalismi on laadukasta ja riippumatonta, että sosiaalista mediaa säännellään tehokkaasti etenkin disinformaation torjumiseksi ja että sääntely kattaa myös poliittisen verkkomainonnan ja vastuun sisällöistä, että vaaliprosessia uudistetaan ja syrjäytyneiden väestöryhmien, etenkin vammaisten henkilöiden, osallistuminen tehdään mahdolliseksi ja että kansalaisia valistetaan laajasti Euroopan unioniin ja sen demokraattiseen prosessiin liittyvistä asioista kaikissa jäsenvaltioissa. ETSK muistuttaa ehdotuksestaan käynnistää kunnianhimoisen suurelle yleisölle suunnattu viestintä-, koulutus- ja valistusstrategia, jossa keskitytään perusoikeuksiin, oikeusvaltioperiaatteen ja demokratiaan⁽¹⁹⁾.

7.6 Lisätoimet ovat tarpeen tiedotusvälineiden vapauden ja moniarvoisuuden sekä laadukkaan riippumattoman journalismin saavuttamiseksi ja sosiaalisen median sääntelemiseksi, jotta disinformaatiota voidaan torjua tehokkaasti. Lisäksi verkossa tapahtuvaa poliittista mainontaa ja sisältöä koskevaa vastuuta on säänneltävä.

7.7 Paremmen sääntelyn edistäminen ja ennakointi

7.7.1 ETSK kehottaa edelleen tarkistamaan paremman sääntelyn agendaa siten, että siihen sisällytetään ns. kestävyys-tarkastus, jotta varmistetaan, että kaiken EU:n lainsäädännön ja sen politiikkojen avulla edistetään kestävästä kehityksen tavoitteiden täytäntöönpanoa.

⁽¹⁸⁾ Asiakokonaisuus SOC/630 – Kampanjoiden vaikutukset poliittiseen päätöksentekoon osallistumisen kannalta (EUVL C 311, 18.9.2020, s. 26).

⁽¹⁹⁾ EUVL C 282, 20.8.2019, s. 39, ja komission tiedonanto Euroopan parlamentille, Eurooppa-neuvostolle ja neuvostolle oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen lujittamisesta unionissa – Tilannekatsaus ja mahdolliset jatkotoimet, 3. huhtikuuta 2019.

7.7.2 ETSK on sitoutunut edistämään REFIT-foorumin korvaavan uuden Fit for Future -foorumin (F4F) onnistumista ja on tyytyväinen siihen, että ETSK:n roolia F4F:ssä on parannettu osallistumisen, edustuksen ja panosten osalta. Tällä uudella foorumilla osallistetaan jäsenvaltioita ja kansalaisyhteiskunnan edustajia työskentelyyn yksinkertaistamisen ja tarpeettoman sääntelytaakan vähentämisen puolesta ja valmistellaan Eurooppaa uusiin tulevaisuuden haasteisiin, kuten digitalisaatioon. Covid-19-kriisi on osoittanut, että on tärkeää suunnitella politiikkoja ja vahvistaa valmiuksia siten, että niiden avulla voidaan ratkaista tulevaisuuteen liittyviä epävarmuustekijöitä.

7.7.3 ETSK palauttaa mieliin, että sääntelyn parantaminen ei voi korvata poliittisia päätöksiä eikä saa missään tapauksessa johtaa sääntelyn purkamiseen tai sosiaalisen suojelun, ympäristönsuojelun, kuluttajansuojan tai perusoikeuksien heikentymiseen. ETSK kehottaa komissiota tarkistamaan paremman sääntelyn välineistön suuntaviivoja ja kriteerejä niin, että arviointiprosesseihin sisällytetään vuoteen 2030 ulottuvan ohjelman mukaiset kestävä kehityksen tavoitteet. Paremman sääntelyn välineistöön on lisättävä erikseen ”kestäväpohjaisuuden valvonta”. ETSK kehottaa jälleen varmistamaan, että vaikutustenarviointia ja muuta arviointia koskevaa EU:n rakennetta kehitetään edelleen, jotta voidaan parantaa laatua ja edistää järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan aktiivista osallistumista lainsäädännön suunnitteluun ja täytäntöönpanoon ⁽²⁰⁾.

7.7.4 ETSK ehdottaa, että komissio yhdistäisi julkisiin kuulemisiin (niiden rajoitusten vuoksi) tilapäisiä pyöreän pöydän neuvotteluja asiaankuuluvien sidosryhmien, kuten työmarkkinaosapuolten ja järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan, kanssa osallistavan demokratian vahvistamiseksi.

7.7.5 Kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden osallistumista vaikutusten arvioimiseen ja strategiseen ennakkointiin olisi lisättävä, jotta varmistetaan, että niiden käytännön asiantuntemusta ja tietämystä hyödynnetään suunniteltaessa tulevaa lainsäädäntöä ja tulevia politiikkoja uudessa covid-19-kriisin jälkeisessä tilanteessa.

7.7.6 Kansalaisyhteiskunnan organisaatiot kärsivät itsekkin järjestelmän epätasa-arvoisuudesta ja heikkouksista. Niiden nykyinen ja tuleva kyky vastata tarpeisiin on uhattuna, koska resurssit ovat usein niukat ja määrältään vaihtelevat. Tähän on puututtava turvaamalla niiden rahoitusmekanismit. Kriisin jälkeinen komission vuoden 2021 työohjelma tarjoaa huikean mahdollisuuden arvioida uudelleen EU:n tapoja osallistaa kansalaisyhteiskunnan organisaatioita kestävämmässä ja rakenteellisemmassa rahoitustuessa hankekohtaisen rahoituksen sijaan.

Bryssel 16. heinäkuuta 2020.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER*

⁽²⁰⁾ Asiakokonaisuus INT/886 – Parempaa sääntelyä: tilannearvio ja sitoumuksessa pysyminen EUVL C 14, 15.1.2020, s. 72

LAUSUNNOT

EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEA

HEINÄKUUN 15. JA 16. PÄIVÄNÄ 2020 PIDETTY 553. TÄYSISTUNTO (HYBRIDIKOKOUS)

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: ”Osallistavamman ja kestäväpohjaisemman pankkiunionin edistäminen parantamalla yhteisöllisten pankkien panosta paikalliseen kehitykseen ja luomalla sosiaalisesti vastuullinen kansainvälinen ja eurooppalainen rahoitusjärjestelmä”

(oma-aloitteinen lausunto)

(2020/C 364/02)

Esittelijä: **Giuseppe GUERINI**

Komitean täysistunnon päätös	20.2.2020
Oikeusperusta	työjärjestyksen 32 artiklan 2 kohta oma-aloitteinen lausunto
Vastaava jaosto	talous- ja rahaliitto, taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus
Hyväksyminen jaostossa	24.6.2020
Hyväksyminen täysistunnossa	16.7.2020
Täysistunnon nro	553
Äänestystulos (puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	205/6/6

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Viime vuosina kansainvälisellä ja unionin tasolla hyväksytyissä säännöissä ei ole aina täysin otettu täysin huomioon eri malleja, jotka vaikuttavat osaltaan Euroopan pankkien monimuotoisuuteen. Tällä on ollut merkittävä vaikutus pienempiin ja alueellisiin pankkeihin, jotka ovat usein osuuskuntamuotoisia, erityisesti Italian ja Espanjan kaltaisissa jäsenvaltioissa.

1.2 Finanssikriisin jälkeen toteutetut sääntelytoimet eivät ole vaikuttaneet yhtäläisesti unionin pankkijärjestelmän eri malleihin, jotka tekevät siitä moniarvoisen ja monimuotoisen. Eräissä tapauksissa pankit, jotka myötävaikuttivat vuoden 2008 kriisin syntyyn muita vähemmän, ovat joutuneet kärsimään eniten kriisin seurauksena hyväksytyistä säännöistä.

1.3 ETSK tunnustaa komission edistyneen ottaessaan viimeisimmissä sääntelytoimissaan huomioon pienemmät ja rakenteeltaan yksinkertaisemmat pankit, mutta katsoo kuitenkin tarpeelliseksi parantaa pankkisääntöjen oikeasuhteisuutta niiden soveltamisen kohteena olevien toimijoiden ominaisuuksiin nähden luopumatta kuitenkaan vakavaraisuussäännöistä. Samaan aikaan tulisi pitää huolta siitä, ettei finanssikriisin jälkeen toteutettujen toimenpiteiden taustalla olevia yleisiä periaatteita ja tavoitteita vaaranneta tai heikennetä, sillä ne ovat osoittautuneet sekä tarpeellisiksi että tehokkaiksi. Rahoitusjärjestelmän turvallisuus, vakaus ja häiriönsietokyky ovat ensiarvoisen tärkeitä.

1.4 ETSK suhtautuu myönteisesti hiljattain tehtyyn päätökseen lykätä Basel III -sopimuksen täytäntöönpanoa ja katsoo, että aikanaan olisi pantava täytäntöön pääomavaatimuksia koskevat uudet säännökset, joissa otetaan asianmukaisesti huomioon Euroopassa toimivien pankkien liiketoimintamallien moninaisuus ja niiden merkitys pankkiunionin monipuolistamisen ja häiriönsietokyvyn kannalta.

1.5 ETSK toivoo parempaa tunnustusta eräissä jäsenvaltioissa, kuten Italiassa ja Espanjassa, usein osuuskuntamuotoisten alueellisten ja yhteisöllisten pankkien ainutlaatuiselle merkitykselle pk-yritysten ja kotitalouksien tukena paikallistasolla. Ne ovat pääasiallinen, ellei peräti ainoa luotonsaannin lähde tuhansille EU:n kansalaisille ja yrityksille.

1.6 ETSK kehottaa myös antamaan asianmukaisen tunnustuksen panokselle, jonka muun muassa Saksan, Itävallan, Alankomaiden ja Ranskan suuremmat osuuspankit antavat Euroopan pankkijärjestelmään. Jos ne lisäävät osaltaan järjestelmäriskiä, tämä on otettava asianmukaisesti huomioon sääntelyssä ja valvonnassa.

1.7 On myös syytä tuoda esiin niiden keskeinen rooli taloudellisen demokratian edistämässä niiden osallistaessa sidosryhmiään, jotka eivät ole pelkkiä osakkeenomistajia tai asiakkaita, vaan osakkaita, jotka voivat osallistua yhdellä äänellä määriteltäessä hallintoa koskevia suuntaviivoja, joilla tähdätään itse asiassa enemmän sidosryhmäarvoon kuin omistaja-arvoon.

1.8 ETSK katsoo, että eurooppalaisilla pankeilla, myös alueellisilla ja yhteisöllisillä pankeilla, on keskeinen merkitys talouden elpymiselle covid-19-kriisin jälkeen talouden ja työllisyyden tukijana.

1.9 Monipuolinen pankkijärjestelmä, johon osallistuu monenlaisia sidosryhmiä ja joka on juurtunut alueille ja paikallisyhteisöihin, on myös vahva tae sille, että kyetään säilyttämään sosiaalinen vastuu, jonka kansalaiset, pk-yritykset ja reaalityöelämässä vahvasti mukana olevat yksittäiset talouden toimijat jakavat ja jonka kantamiseen ne osallistuvat.

2. Yleistä

2.1 Tämän oma-aloitteisen lausunnon tarkoituksena on antaa ETSK:n panos pankkiunionihankkeeseen, jotta voitaisiin saavuttaa kestävä kehitys ja sosiaalisen osallisuuden tavoitteet, jotka ovat edellytyksenä Euroopan unionin kilpailukykyyn varmistamiselle tulevaisuudessa maailmanlaajuiset haasteet huomioon ottaen. ETSK haluaa tuoda esiin kansalaisyhteiskunnan intressit osallistavan, monipuolisen ja kestäväpohjaisen pankkiunionin saavuttamisessa.

2.2 Lausunto on jatkoa ETSK:n aiemmille lausunnoille paikallisten pankkien ja osuuspankkien roolista (!), ja se on entistä tärkeämpi nyt, kun covid-19-pandemia on johtanut maailmanlaajuiseen terveys-, talous- ja työllisyyskriisiin sekä humanitaariseen ja yhteiskunnalliseen kriisiin.

2.3 Kun pankkisääntelyä on jatkuvasti lisätty Euroopan tasolla, ja sitä on vuosien kuluessa asteittain tiukennettu, ei ole aina kyetty ottamaan huomioon eri malleja, jotka vaikuttavat pankkitoiminnan monimuotoisuuteen Euroopassa, eikä laatimaan oikeasuhteisia sääntöjä, jotka soveltuvat myös pienemmille, alueellisille pankeille.

2.4 Jäljempänä esitettävissä huomioissa viitataan ensisijaisesti yhteisöllisiin pankkeihin, jotka ovat usein kooltaan pieniä ja hallintorakenteeltaan yksinkertaisia. Ne koskevat myös eurooppalaisia erikokoisia ja -tyyppisiä osuuspankkeja. Nämä pankit ovat pieniä, niitä on paljon, ja ne toimivat vain paikallisesti esimerkiksi Italiassa ja Espanjassa. Eräissä muissa jäsenvaltioissa, kuten Saksassa, Itävallassa ja Alankomaissa, ne ovat sen sijaan merkittäviä toimijoita, mutta osuus-

(!) ETSK on jo antanut useita lausuntoja pankkiunionista ("Osuus- ja säästöpankkien merkitys alueellisen yhteenkuuluvuuden kannalta"), mutta niissä esitetyt suositukset ei ole vielä otettu huomioon. Vuonna 2014 ETSK esitti lausunnossaan EU:n luottolaitosten häiriönsietokykyä parantavista rakennetoimenpiteistä annetusta asetusehdotuksesta (COM(2014) 43 final – 2014/0020 (COD)) suosituksia paikallisen talouden tukemisesta ja suhteellisuusperiaatetta noudattavan pankkisääntelyn tarpeesta. Vuonna 2018 ETSK julkaisi tutkimuksen *Europe's cooperative banking models* (ISBN: 978-92-830-4024-8, luettelunumero: QE-01-18-233-EN-N), jossa luodaan katsaus osuuspankkijärjestelmän tilanteeseen ja näkyymiin Euroopassa.

kuntamuotoisina niillä on silti muiden osuuspankkien kanssa yhteinen erityispiirre: ne tavoittelevat ennemminkin sidosryhmäärvä kuin (pääasiassa) omistaja-arvoa. Kun osuuspankit ovat mukana pörssiin listautuneessa pankkiryhmissä, niiltä edellytetään useita samoja ominaisuuksia muiden pörssiyhtiöiden kanssa.

2.5 Pankkisääntelyä käsiteltäessä on tarkasteltava kriittisesti unionin sääntelykehystä vuosien varrella muovanneita tapahtumia ja samalla suunnattava selkeästi katse tulevaisuuteen ja päätettävä, mihin suuntaan halutaan mennä.

2.6 Menneisyydestä on huomattava, että nykyinen kehys on pitkälti perua vuoden 2008 kriisistä. EU:n lainsäätäjän tarkoituksena on ollut uudistaa sääntöjä, jotta voitaisiin korjata kriisin esiin tuomia puutteita ja ennen kaikkea varmistaa, että pankit olisivat paremmin varautuneita ja vakaampia mahdollisten tulevien kriisien varalta.

2.7 Vaikka toteutettujen uudistusten tavoitteet olivat ja ovat edelleen kannatettavia, ei ole kuitenkaan epäilystäkään siitä, että pankkisääntelyviranomaisen tähän mennessä omaksuma lähestymistapa on vaikuttanut pankkijärjestelmän eri osiin epäsymmetrisesti.

2.8 Toteutetut uudistukset eivät ole vaikuttaneet yhtäläisesti unionin pankkijärjestelmän eri malleihin, jotka tekevät siitä moniarvoisen ja monimuotoisen. Eräissä tapauksissa liiketoimintamallit, jotka myötävaikuttivat vuoden 2008 kriisin syntyyn muita vähemmän, esimerkiksi paikalliset pankit, jotka ovat usein pieniä ja eräissä jäsenvaltioissa osuus-kuntamuotoisia, ovat joutuneet kärsimään eniten näistä säännöistä.

2.9 Säännöt johtivat monin eri tavoin aina vain kestävämpään taakkaan, ja osittain tästä syystä pienille ja keskisuurille paikallisille pankeille aiheutui yhä suurempi sääntelyllinen paine muodostaa suurempia ryhmiä, fuusioitua tai poistua markkinoilta, mikä köyhdytti Euroopan pankkijärjestelmän monimuotoisuutta.

3. Alueelliset pankit ja pankkialan sääntely: yleisiä huomioita

3.1 Viime vuosina kansainvälisten sopimusten ja unionin lainsäädännön täytäntöönpanemiseksi käyttöön otetut erilaiset säännökset ovat vaikuttaneet kielteisesti pieniin ja keskisuuriin pankkeihin, erityisesti osuuspankkeihin, alueellisiin pankkeihin ja keskinäisiin pankkeihin. Tähän on kolme syytä:

- a. Säännösten noudattamisesta aiheutuu kustannuksia, jotka johtuvat huomattavasta, monitahoisesta, hyvin yksityiskohtaisesta ja jatkuvasti muuttuvasta sääntelystä.
- b. Ei huomioida riittävästi sitä, että paikallisten pankkien merkitys järjestelmän kannalta on erilainen riskien suhteen.
- c. Suuret, järjestelmän kannalta merkittävät pankit ovat edullisemmassa asemassa rahoituskustannusten suhteen.

3.2 ETSK pitääkin tarpeellisena, että lainsäätaja varmistaa pikaisesti, että pankkisäännöt ovat **rakenteellisesti oikeasuhteisempia ja tarkoituksenmukaisempia** sääntelyn kohteena oleville toimijoille. Lainsäätäjän olisi pyrittävä saavuttamaan kolme tavoitetta:

- a. Vähennetään keinotekoisia kilpailun vääristymiä, jotka johtuvat säännöistä, jotka eivät ole oikeasuhteisia eivätkä tarkoituksenmukaisia niiden kohteena olevien toimijoiden ominaisuuksien, muun muassa liiketoiminnan tavoitteiden, kannalta.
- b. Varmistetaan, että Euroopan pankkiala pysyy monimuotoisena ja pystyy siten selviytymään paremmin tulevista finanssi- ja talouskriiseistä.
- c. Edistetään (eikä vähennetä) luottotukea pienille ja keskisuurille yrityksille, jotka ovat keskeisessä asemassa Euroopan taloudessa.

3.3 ETSK suhtautuu myönteisesti hiljattain tehtyyn päätökseen lykätä Basel III -sopimuksen täytäntöönpanoa ja on vakaasti sitä mieltä, että se olisi aikanaan saatettava osaksi EU:n lainsäädäntöä niin, että otetaan asianmukaisesti huomioon Euroopassa toimivien pankkien liiketoimintamallien monimuotoisuus.

3.4 Pyrittäessä saattamaan Baselin sopimukseen sisältyviä uudistuksia osaksi lainsäädäntöä ETSK pitää tarpeellisenä muistuttaa niistä seitsemästä periaatteesta, jotka Euroopan järjestelmäriskikomitean (EJRK) tieteellinen komitea esitti kesäkuussa 2019 ⁽²⁾ ennen kuin EJRK käynnisti neuvoa-antavan arvioinnin, ja tukea niitä.

- a. **Sopeutumiskyky:** Rahoitusalan sääntelyn on kyettävä kehittämään yhdessä rahoitusjärjestelmän kanssa, eikä siitä pidä muodostua esteitä innovoinnille. Tämä tarkoittaa, ettei luoda käytännön esteitä uusien pankkien alalle tulon tielle eikä esteitä uusien liiketoimintamallien syntymistä tai ajan kuluessa vakiintuneiden vaihtoehtoisten pankkimallien, kuten osuuskuntamallin, säilyttämistä.
- b. **Monimuotoisuus:** Rahoituslaitosten ja kaupallisten käytäntöjen monimuotoisuus olisi säilytettävä, sillä se suojaa tehokkaasti systeemiseltä epävakaudesta. On tärkeää välttää sääntelyn kohteena olevien yritysten ja toimintojen liiallista yhdenmukaistamista: valmiudet kehittää vastatoimia ja monipuolisia toiminta- ja selviytymisvälineitä esimerkiksi negatiivisten taloussuhdanteiden varalta lisäävät rahoitusalan ja yleisemmin talouden yleistä vakautta.
- c. **Oikeasuhteisuus:** Sääntelyn aiheuttama rasite olisi suhteutettava sen mukaan, miten merkittävä markkinoiden epäkohta on ja mikä on sääntelyn kohteena olevien toimijoiden merkitys järjestelmän kannalta.
- d. **Purkamismahdollisuus:** Sääntelyn olisi mahdollistettava se, että kannattamattomat laitokset voivat poistua järjestelmästä ilman että järjestelmän vakaus vaarantuu. On kuitenkin otettava käyttöön toimia, joissa otetaan huomioon asianomaisten laitosten sisäinen rakenne ja monitahoisuus.
- e. **Järjestelmään liittyvä näkökulma:** Rahoitusalan sääntelyssä olisi pyrittävä varmistamaan keskeisten rahoituspalvelujen tarjoaminen yhteiskunnalle keskeytyksettä. Sääntelyjärjestelmä, joka edistää eri toimintojen keskittymistä rajalliseen määrään rahoituslaitoksia, saattaa olla haavoittuvampi, koska se on riippuvainen näiden harvalukuisten laitosten selviytymisestä.
- f. **Tietojen saatavuus:** Alan sääntelyn mukaisen tiedonvälityksen pankeilta sääntelyviranomaisille pitäisi mahdollistaa se, että voidaan nopeasti tunnistaa häiriöiden leviämiskanavat ja haavoittuvat osa-alueet.
- g. **Sääntelyn ulkopuoliset järjestelyt:** Lainsäädännön ei pitäisi sulkea pois vakiintuneita, hyviksi havaittuja ratkaisuja tiukasti lainsäädännöllisten järjestelmien ulkopuolelta.

4. Ehdotuksia uusien sääntöjen saattamiseksi osaksi pankkiunionin sääntelykehystä

4.1 Unionin lainsäädäntökaudella 2019–2024 on oletettavissa, että Euroopan komissio tarkistaa omaa lainsäädäntöohjelmaansa covid-19-kriisin seurauksena. Uutta ohjelmaa odotettaessa ETSK katsoo, että seuraavien keskeisten periaatteiden tulisi ohjata Euroopan pankkijärjestelmän sääntelyn mukauttamista.

4.2 Baselin sopimus (joka saatiin päätökseen vuonna 2017) on pantava täytäntöön hyödyntäen EU:n käytössä olevaa tulkinta- ja harkintavaltaa paremmin kuin Basel II- ja Basel III-järjestelmien yhteydessä tehtiin. Yleisesti ottaen on aiheellista myöntää, että Euroopan komissio on ottanut askelia oikeaan suuntaan yksinkertaistaakseen pienempiin ja rakenteeltaan yksinkertaisiin pankkilaitoksiin sovellettavia sääntöjä eri yhteyksissä, kuten raportointivaatimusten, valvonnan ja pääomavaatimusten (pk-yritysten tukikerroin) alalla. On kuitenkin tarpeen jatkaa etenemistä samaan suuntaan mukauttaen mahdollisuuksien rajoissa sääntöjä eri liiketoimintamalleihin mutta luopumatta kuitenkaan vakavaraisuussääntelystä.

4.3 ETSK tunnustaa erityisesti eräissä jäsenvaltioissa, kuten Italiassa ja Espanjassa, usein osuuskuntamuotoisten alueellisten ja yhteisöllisten pankkien ainutlaatuisen merkityksen pk-yritysten ja kotitalouksien tukena. ETSK antaa myös tunnustuksen panokselle, jonka muun muassa Saksan, Itävallan ja Alankomaiden suuremmat osuuspankit antavat Euroopan pankkijärjestelmään. Jos ne lisäävät osaltaan järjestelmäriskiä, tämä on otettava asianmukaisesti huomioon sääntelyssä ja valvonnassa.

⁽²⁾ Reports of the Advisory Scientific Committee – Regulatory Complexity and the Quest for Robust Regulation, nro 8, kesäkuu 2019.

4.4 Euroopan talous- ja pankkijärjestelmän kannalta olisi hyvä ratkaista yhtälö (Euroopan keskuspankin asetuksen (EU) N:o 468/2014⁽³⁾ 40 artikla), jonka mukaan pankeista, jotka kuuluvat merkittävään pankkikonserniin, tulee itsessään merkittäviä, vaikka ne ovat kooltaan ja merkitykseltään suhteellisen pieniä ja niiden altistuminen järjestelmäriskeille on vaatimatonta, jotta voidaan tunnustaa toukokuussa 2019 CRD5-direktiivin ja CRR2-asetuksen (niin kutsuttu pankkipaketti) myötä mahdollistettu suhteellisuus. CRD5-direktiivin 84 artiklan 4 kohdassa ja CRR2-asetuksen 4 artiklan 1 kohdan 145 alakohdassa esitetään käsite ”pieni ja rakenteeltaan yksinkertainen laitos”, joita koskevia eräitä vaatimuksia, etenkin julkistamisvaatimuksia, tulisi keventää.

4.5 ETSK katsoo, että määritelmä ”pieni ja rakenteeltaan yksinkertainen laitos” luo perustan järjestelmällisen lähestymistavan soveltamiselle suhteellisuuteen. Pientä ja rakenteeltaan yksinkertaista laitosta koskevien vaatimusten yksinkertaistamista ei pitäisi rajoittaa julkistamisvaatimuksiin. Yksinkertaistamista pitäisi voida laajentaa koskemaan myös muita vakavaraisuus- ja valvontavaatimuksia. Pientä ja rakenteeltaan yksinkertaista laitosta ei olisi esimerkiksi valvottava merkittävänä laitoksena, vaikka se on jäsenenä merkittävässä ryhmässä, johon tällaista valvontaa on sovellettava kansallisen lainsäädännön nojalla. Tällainen tilanne voisi todellisuudessa johtaa siihen, että pieniä pankkeja valvottaisiin kahteen kertaan eri tasoilla, millä olisi merkittävä kielteinen vaikutus sekä pankeille sääntöjen noudattamisesta aiheutuvien kustannusten että pankkiviranomaisille aiheutuvien sääntelykustannusten kannalta.

4.6 ETSK kehottaa myös tarkistamaan säännöt ja mekanismit, jotka koskevat pankkien kriisinvirkauksia ja likviditeettiä, MREL-vaatimuksen⁽⁴⁾ laskentamenetelyjä ja vaihtoehtoisia toimenpiteitä, joita voidaan toteuttaa eräiden alueellisten ja osuuspankkijärjestelmien perustamisissa erityisissä talletussuojarahastoissa⁽⁵⁾, Euroopan unionin tuomioistuimen asiassa ”Tercas” 19. maaliskuuta 2019 antaman tuomion⁽⁶⁾ pohjalta.

4.7 Uudet ensisijaiset säännökset ja kestävä rahoituksen valvontaa koskevat säännöt eivät saa lisätä entisestään säännösten noudattamisesta aiheutuvia kustannuksia ja johtaa siten pienten ja osuustoiminnallisten pankkien kannalta kestävämpiin valvontamalleihin.

4.8 ETSK kannattaa Euroopan parlamentin talous- ja raha-asioiden valiokunnan vuonna 2019 tekemiä ehdotuksia mahdollisuudesta ottaa käyttöön vihreä ja sosiaalinen tukikerroin, jotta voitaisiin vähentää pääoman käyttöastetta rahoituksessa, jota pankit myöntävät yhteisötalouden yrityksille ja yrityksille, jotka ovat aidosti sitoutuneet kestävä ja osallistavan kehityksen ohjelmiin. Kun pidetään mielessä rahoitusalan häiriönsietokyvyn ja vakauden tarve, olisi aiheellista pohtia ja arvioida mahdollisuutta kehittää vihreä ja sosiaalinen tukikerroin.

4.9 ETSK katsoo, että pankkiunionia koskevassa uudessa sääntelyssä on otettava käyttöön välineitä, jotta voidaan tunnustaa, että pankkien investointeja myönteisiä sosiaalisia ja ympäristövaikutuksia tuottaviin toimiin on edistettävä myös etuuskohtelulla Euroopan pankkiviranomaisen vaatimien vakavaraisuutta turvaavien varautumisjärjestelyjen suhteen.

4.10 Tätä sääntelyn tarvetta näyttäisivät puoltavan myös tiedot, joiden mukaan yhteisötalouden yritysten tekemiin investointeihin liittyy vähemmän riskejä ja että näiden yritysten vaikutus Euroopan pankkijärjestelmään on järjestämättömien lainojen osalta lähes merkityksetön.

⁽³⁾ EUVL L 141, 14.5.2014, s. 1.

⁽⁴⁾ Omia varoja ja hyväksyttäviä velkoja koskeva vähimmäisvaatimus (*Minimum Requirement for own funds and Eligible Liabilities*) on pankkien elvytys- ja kriisinvirkauksidirektiivissä (BRRD) säädetty vaatimus, jonka tavoitteena on varmistaa velkakirjojen arvon alakirjausmekanismin moitteeton toiminta lisäämällä pankin tappionkattamiskykyä.

⁽⁵⁾ Yhtenä esimerkkinä on Italian osuuspankkiryhmän *Banche Cooperative Italiane consorziate* (BCC-CR) toteuttama **talletuksia suojaava rahasto**. Se on hyvä esimerkki talletusten suojaamiseksi luodusta mekanismista, joka on rahoitettu täysin pankkien omilla varoilla, keskinäisellä ja osuustoiminnallisella mekanismilla. Rahasto otetaan käyttöön, kun ryhmään kuuluvat pankit joutuvat **pakkoselvitystilaan**, ja ryhmään kuuluvien, Italiassa toimivien yhteisön luotto-osuuspankkien sivukonttorien tapauksessa, kun niiden valtion vakuusjärjestelmä on otettu käyttöön; kun ryhmään kuuluvat pankit ovat **kriisinvirkauksillassa**; kun on kyse omaisuuserien, talletuksista johtuvien sitoumusten, yritysten, yritysten osien, varojen ja ryhmän oikeustoimien **luovutuksesta**; kun ryhmään kuuluva jäsenpankki on **lähellä kaatumista tai todennäköisesti kaatuma**.

⁽⁶⁾ Tuomio kumoaa komission päätöksen, jonka mukaan yksityisoikeuden alaisen konsortion yhden jäsenenä hyväksi toteuttama tukitoimenpide katsotaan valtiontuoksi.

4.11 Lainsäätäjät pääsivät keväällä 2019 yhteisymmärrykseen ja antoivat Euroopan pankkiviranomaisen (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen 573/2013⁽⁷⁾, CRR-asetus, 501 artikla) tehtäväksi arvioida, Euroopan järjestelmäriskikomiteaa kuultuaan ja käytössä olevien tietojen ja komission perustaman kestävästä rahoitusta käsittelevän korkean tason asiantuntijatyöryhmän päätelmien pohjalta, olisiko perusteltua soveltaa erityistä vakavaraisuuskohtelua vastuisiin, jotka liittyvät pääosin ympäristö- ja/tai sosiaalisiin tavoitteisiin keskittyvään toimintaan. ETSK toivoo, että arvio tehdään huolellisesti ja että se on myönteinen.

5. Pankkiryhmit ja valvonta

5.1 Kun perustetaan unionin säännösten mukaisesti osuuspankkiryhmiä, jotka kokoavat yhteen yhteisöllisiä ja alueellisia pankkeja, erityisesti Italian ja Espanjan kaltaisissa maissa, suuremman kriittisen massan saamiseksi toiminnalle, alueellisten pankkien pitäisi voida varmistaa, että niiden emopankkien pääomaosuuksien käyttöä hallinnoidaan asianmukaisesti, jotta voidaan välttää lainanantoon tarkoitettun pääoman liiallinen supistuminen.

5.2 Pankkiryhmiä koskevassa unionin oikeudellisessa kehyksessä noudatetaan tällä hetkellä CRR-asetuksen kolmea artiklaa:

- a. 10 artikla: pysyvästi keskuslaitokseen liittyneiden pankkien ryhmittymät, joilla on vastatakausjärjestelmät ja ohjaus- ja koordinointivalta (Italia, Alankomaat, Suomi, Portugali, Luxemburg)
- b. 113 artiklan 6 kohta: ryhmittymät, joilla on emoyhtiön alaisuudessa ohjaus- ja koordinointivalta eli pitkälle yhdyntyneet järjestelmät (Ranska)
- c. 113 artiklan 7 kohta: laitosten suojajärjestelmät: Saksa, Itävalta, Espanja ja Bolzanon maakunta Italiassa.

5.3 Näissä kolmessa järjestelyssä ei kyetä käytännössä tunnustamaan tiettyjä erityispiirteitä, jotka ovat ominaisia niiden osuuspankkien toiminnalle, jotka ovat joutuneet liittymään osuuspankkiryhmiin tai laitosten suojajärjestelmiin pankkiunionin syntymisen seurauksena.

5.4 Osuuspankkien velvoite noudattaa keskinäisiä vaatimuksia, kehittää toimintaa alueilla, joille ne ovat sijoittautuneet, niiden demokraattinen hallinto, erillisten voiton tuottamisen tavoitteiden puuttuminen, voiton jakamiselle asetetut rajat sekä pääoman jakamattomuus eivät ole yhteensopivia nykyisen sääntelykehityksen kanssa.

5.5 Tämä saattaa heikentää niiden perinteistä ja tehokasta roolia alueellista kehitystä edistävinä pankkeina, joilla on todistetusti suhdanteita tasoittava tehtävä.

6. Covid-19:n jälkeinen kehitys

6.1 Covid-19-pandemian dramaattiset vaikutukset ovat nyt ilmeisiä. Meidän on totuttava elämään paljon aikaisempaa korkeamman julkisen velan kanssa, ja koko rahoitusjärjestelmä on valjastettava käyttöön osana viranomaisten ja yksityisten toimijoiden yleisiä yhteisiä ponnisteluja, jotta voidaan varmistaa, että varat ohjataan ajoissa sinne, missä niitä tarvitaan.

6.2 Vaikutusvaltaiselta taholta on todettu, että covid-19:n jälkimainingeissa eurooppalaisista pankeista on tultava julkisten toimien veturi talouden ja työllisyyden tukemiseksi tämän terveyskriisin jälkeen. Sääntelyn tai vakuuksia koskevien sääntöjen ei pidä estää raivaamasta pankkien taseisiin tarvittavaa tilaa tätä varten⁽⁸⁾.

⁽⁷⁾ EUVL L 176, 27.6.2013, s. 1

⁽⁸⁾ Ks. esimerkiksi EKP:n entisen pääjohtajan Mario Draghin artikkeli Financial Timesissa, 26. maaliskuuta 2020.

6.3 On liian aikaista arvioida, miten covid-19-kriisi vaikuttaa talouteen ja mikä on sen lopullinen vaikutus pankkeihin, mutta on aiheellista tarkastella asiaa nykyisten ja tulevien puitteiden valossa.

- a. Sääntelyn kannalta tärkein tavoite vuoden 2008 finanssikriisin jälkeen oli vähentää pankkien taseisiin kohdistuvaa riskiä. Covid-19-pandemian jälkeen ja toistaiseksi määrittelemättömän ajan pankkitaseet kuitenkin paisuvat valtioiden ja reaalityalouden ottamien riskien johdosta.
- b. Yhteinen valvontamekanismi, Euroopan pankkiviranomainen ja Euroopan arvopaperimarkkinaviranomainen ovat hyväksyneet joukon toimia käyttäen nykyisen lainsäädäntökehyksen niille antamaa joustonvaran tiettyjen menettelyjen keskeyttämiseksi ja tiettyjen vakavaraisuusvaatimusten keventämiseksi.
- c. Jos kriisin taloudelliset ja finanssipoliittiset vaikutukset näkyvät edelleen voimakkaasti pankkitaseissa tulevaisuudessa, tämä vaikutus on otettava huomioon, kun joulukuussa 2017 tehty Baselin sopimus pannaan täytäntöön.
- d. Baselin komitean päätös lykätä joulukuussa 2017 tehdyn sopimuksen täytäntöönpanoa on epäilemättä aiheellinen ja tarpeellinen, jotta pankit pystyvät selviytymään pandemian seurauksista ja jotta voidaan ottaa huomioon covid-19-kriisin vaikutukset pankkien rahoitustilanteeseen ja ottaa myös entistä paremmin huomioon pankkien monimuotoisuus Euroopassa.

Bryssel 16. heinäkuuta 2020.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER*

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: ”Verotusmenettelyt hiilidioksidipäästöjen vähentämiseksi”**(oma-aloitteinen lausunto)**

(2020/C 364/03)

Esittelijä: **Krister ANDERSSON**

Komitean täysistunnon päätös	20.2.2020
Oikeusperusta	työjärjestyksen 32 artiklan 2 kohta
Vastaava jaosto	talous- ja rahaliitto, taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus
Hyväksyminen erityisjaostossa	24.6.2020
Hyväksyminen täysistunnossa	16.7.2020
Täysistunnon numero	553
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	209/1/6

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK katsoo, että on perusteltua laatia EU:n yhtenäiset säännöt ilmaston lämpenemisen torjumiseksi ja aloittaa niiden pohjalta kansainväliset keskustelut muiden kaupparyhmittymien kanssa.

1.2 Tähän mennessä käydyissä keskusteluissa on keskitytty sääntelyyn ja ympäristöveroihin, erityisesti veroihin, joiden tavoitteena on vähentää päästöjä. ETSK katsoo, että ilmaston lämpenemiseen on puututtava maailmanlaajuisella, kattavalla ja symmetrisellä tavalla, jossa otetaan huomioon ilmakehän hiilidioksidipitoisuus.

1.3 Komissio on hiilen vähentämistä koskevassa työssään keskittynyt erityisesti päästökauppajärjestelmään. ETSK katsoo, että tulevaisuudessa voisi olla hyödyllistä ja tarpeellista suunnitella myös uusia verotustoimenpiteitä, joilla voidaan täydentää nykyistä päästökauppajärjestelmää ja kansallisia hiiliveroja, jotta saadaan aikaan tehokas ja symmetrinen poliittinen kehys hiilidioksidipäästöjen lisääntymisen torjumiseksi.

1.4 ETSK antaa kiitosta komission lähestymistavasta, koska se vaikuttaa hyvältä keinolta tehostaa hiilen hinnoittelua kaikilla talouden aloilla. Tällainen väline olisi sovitettava yhteen muiden lisävälineiden kanssa, mukaan lukien EU:n sisämarkkinoiden verotusta koskeva uusi lähestymistapa johdonmukaisessa poliittisessä kehyksessä, sekä muiden vastaavien välineiden kanssa, joita on ryhdytty soveltamaan muilla lainkäyttöalueilla kaikkialla maailmassa.

1.5 ETSK kannustaa Euroopan komissiota toteuttamaan konkreettisia aloitteita vastaavanlaisten hiiliverojen käyttöönottamiseksi jäsenvaltioissa, jotta pyrkimykset hiilidioksiditason tehokkaaseen alentamiseen voidaan yhdenmukaistaa. Ihanteellisen lopputuloksen olisi luotava yhdenmukaiset olosuhteet kaikkialla EU:n sisämarkkinoilla verotettavien päästöjen tai vähennysten sekä erityisten verotusmenetelmien ja -asteiden osalta, jotta vaikutus ilmakehän hiilidioksidipitoisuuteen olisi yhtäläinen.

1.6 ETSK uskoo, että vaikka uusia veroja ja lisätoimenpiteitä otetaan käyttöön, ilmaston lämpeneminen todennäköisesti jatkuu, ellei jo tuotettua hiilidioksidia voida poistaa ilmakehästä.

1.7 ETSK kannustaa kehittämään hiilidioksidin talteenottoon ja varastointiin (CCS) sekä hiilidioksidin talteenottoon ja hyödyntämiseen (CCU) liittyviä teknologioita sekä EU:n tasolla että kansallisesti, koska ne tukevat hiilidioksidipäästöjen vaikutusten vähentämistä koskevaa tavoitetta ja yleisemmin sekä YK:n edistämiä kestävän kehityksen tavoitteita että Pariisin ilmastopimuksen tavoitteita.

1.8 Jäsenvaltioiden olisi erityisesti otettava käyttöön kattava ja symmetrinen ympäristöveropoliittikka, joka koskee hiilidioksidin vaikutusta ilmaston lämpenemiseen. On otettava käyttöön sekä positiivisia että negatiivisia veroja. Hiilidioksidiveroista saadut tulot pitäisi mieluiten käyttää hiilidioksidipäästöjen vähentämistekniikkoja varten myönnettävien kannustimien rahoittamiseen paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti.

1.9 ETSK kehottaa kiinnittämään huomiota myös muihin hiilen vähentämistä koskeviin poliittisiin välineisiin. Niitä ovat esimerkiksi uudet teknologiat ja maankäytön menetelmät, joita olisi edistettävä ja tuettava sekä EU:n tasolla että kansallisesti. Ennen kaikkea metsät poistavat hiilidioksidia luonnostaan, ja puut ovat erityisen hyviä varastoimaan ilmakehästä poistamaansa hiiltä yhteyttämisen avulla. Metsien laajentamisella, ennallistamisella ja asianmukaisella hoitamisella voidaan hyödyntää fotosynteesin voimaa hiilidioksidin torjunnassa.

1.10 Metsätaloustuotteiden myyntiä verotetaan omistajan tuloina, mutta olisi otettava huomioon, että puiden istuttaminen ja metsien kasvu vähentävät ilmakehän hiilidioksidipitoisuutta, ja siksi niihin olisi kannustettava negatiivisen hiilidioksidiveron avulla ilmaston lämpenemistä koskevassa symmetrisessä verotuksessa. Tämä olisi tärkeä toimenpide ilmastotavoitteiden saavuttamisen kannalta.

1.11 ETSK korostaa, että tehokkaat toimenpiteet on toteutettava tavalla, joka on kaikkien kannalta sosiaalisesti hyväksyttävä.

2. Yleistä

2.1 Ilmaston lämpeneminen on kaikkien yhteinen huolenaihe, ja valtiot etsivät tehokkaita menetelmiä maapallon lämpötilan nousun rajoittamiseksi. Ilmaston lämpenemiseen vaikuttavat useat tekijät, mutta hiilidioksidipäästöillä (CO₂) on erityisen tärkeä rooli.

2.2 Hiilidioksidi on yleisin ihmisen toiminnasta syntyvä kasvihuonekaasu, ja siitä johtuu 64 prosenttia ihmisen aiheuttamasta ilmaston lämpenemisestä⁽¹⁾. Ilmakehän kasvihuonekaasupitoisuus on kasvanut huomattavasti usean vuosikymmenen ajan, ja se on nyt 40 prosenttia suurempi kuin ennen teollistumisen alkua.

2.3 Maapallon pinnan keskilämpötila on noussut 0,9 celsiusastetta 1800-luvun lopun jälkeen⁽²⁾. Muutos on johtunut hiilidioksidin ja muiden ihmisen tuottamien päästöjen lisääntymisestä ilmakehässä, mikä monien tutkijoiden mukaan on aiheuttanut maapallon lämpötilan yleisen nousun.

2.4 Ihmisen toiminta muuttaa hiilen kiertoa sekä lisäämällä hiilidioksidia ilmakehään – mikä vaikuttaa luonnollisten hiilinelujen, kuten metsien, kykyyn poistaa hiilidioksidia ilmakehästä – että heikentämällä maaperän kykyä varastoida hiiltä. Ihmisen pääasiallinen hiilidioksidia tuottava toiminta on fossiilisten polttoaineiden – hiilen, maakaasun ja öljyn – polttaminen energia- ja liikennealalla, ja seuraavaksi merkittävimpiä ovat tietyt teolliset prosessit ja maankäyttö.

2.5 Aasia on tällä hetkellä maailman suurin alueellinen päästöjen aiheuttaja, sillä sen osuus maailman päästöistä on 53 prosenttia. Kiinan osuus on 10 miljardia tonnia (eli yli neljännes koko maailman kokonaispäästöistä), ja Pohjois-Amerikka on puolestaan toiseksi suurin päästöjen aiheuttaja (18 prosenttia koko maailman päästöistä), ja Eurooppa seuraa heti sen perässä 17 prosentin osuudellaan⁽³⁾.

2.6 Hiilidioksidipäästöjen vaikutuksista maapallon lämpötilaan ja ilmastonmuutokseen on tulossa yhä merkityksellisempiä yleisen mielipiteen, kansalaisyhteiskunnan ja poliittisten puolueiden näkökulmasta sekä EU:n tasolla että kansallisesti.

⁽¹⁾ Ilmastonmuutoksen syyt, Euroopan komissio (Energia, ilmastonmuutos ja ympäristö): https://ec.europa.eu/clima/change/causes_fi

⁽²⁾ Global Climate Change, NASA – <https://climate.nasa.gov/evidence/>

⁽³⁾ Global Carbon Project, hiilidioksidipäästöt: <http://www.globalcarbonatlas.org/en/CO2-emissions>

2.7 Euroopan komissio puolestaan oli asettanut ilmastonmuutoksen vastaisten konkreettisten aloitteiden, kuten Euroopan vihreän kehityksen ohjelman ⁽⁴⁾, kehittämisen ensisijaiseksi painopisteeksi poliittisella asialistallaan, ennen kuin se joutui keskittymään covid-19-viruksen aiheuttamaan hätätilanteeseen vuoden 2020 ensimmäisten kuukausien aikana.

2.8 Euroopan vihreän kehityksen ohjelma ⁽⁵⁾ on uuden Euroopan komission poliittisen asialistan kulmakivi. Sen tarkoituksena on vastata tehokkaasti ajankohtaisiin ympäristöä koskeviin haasteisiin, ja se muodostaa kasvustrategian, jolla pyritään saavuttamaan EU:ssa kasvihuonekaasujen nettopäästöjen nollataso vuoteen 2050 mennessä.

2.9 Euroopan vihreän kehityksen ohjelma kattaa EU:n talouden tärkeimmät alat, joihin kuuluvat liikenne, energia, maatalous, rakennusala ja tietyt teollisuudenalat, kuten teräs- ja sementtiteollisuus, tieto- ja viestintäteknologia sekä tekstiili- ja kemianteollisuus. Komissio valmistele parhaillaan ensimmäistä ”eurooppalaista ilmastolakia” sekä täydentäviä erityisiä strategioita ja investointeja vihreän talouskasvun edistämiseksi. Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto on tärkeä, mutta se saattaa tarvita lisäresursseja ⁽⁶⁾.

3. Mahdolliset poliittiset välineet hiilidioksidipäästöjen vähentämiseksi ⁽⁷⁾

3.1 Monet toiminnot voivat aiheuttaa pilaantumista, joka vaikuttaa muihin talouden toimijoihin. Näitä vaikutuksia ei ehkä oteta huomioon tehtäessä päätöksiä niiden toteuttamisesta. Näin ollen toimintaa harjoitetaan ottamatta huomioon sen aiheuttamia ulkoisvaikutuksia. Toisin sanoen toiminnan todellisia yhteiskunnallisia kustannuksia ei oteta huomioon. Ympäristön pilaantumisen yhteiskunnalliset kustannukset on tärkeää ottaa huomioon päätöksiä tehtäessä. Tämä voidaan tehdä määräämällä toiminnalle vero. Siten ulkoisvaikutukset sisällytetään päätökseen ja saastuttamista vähennetään sen aiheuttamien kustannusten mukaisesti.

3.2 Toiminta voi kuitenkin myös vähentää ympäristön pilaantumista kokonaisuudessaan ja saada aikaan positiivisen ulkoisvaikutuksen. Tällaiseen toimintaan olisi kannustettava, jotta se lisääntyisi niin, että hyödyt korvataan täysimääräisesti. Tätä varten voidaan ottaa käyttöön tuki tai negatiivinen vero.

3.3 Koska hiilidioksidipäästöjen vaikutus on maailmanlaajuinen, saastuttamisen vastaavista negatiivisista vaikutuksista maksettavan hinnan olisi oltava kaikkialla sama. Vasta silloin vero on kustannustehokas. Siksi tarvitaan maailmanlaajuinen toimintamalli ⁽⁸⁾.

3.4 On kuitenkin vaikea arvioida tarkasti, kuinka paljon hiilidioksidia mikin toiminta tuottaa, eikä ole olemassa maailmanmarkkinoita, joilla hiilidioksidia tuottavalle toiminnalle voitaisiin määrätä yhtenäinen vero. Sen vuoksi maiden on täytynyt turvautua erillisiin toimenpiteisiin. On tärkeää laajentaa näitä toimenpiteitä laajemmille alueille ja saastuttavampaan toimintaan.

3.5 ETSK katsoo, että on perusteltua laatia EU:n yhtenäiset säännöt ja aloittaa niiden pohjalta kansainväliset keskustelut muiden kaupparyhmittymien kanssa.

3.6 Kaupan harjoittamiseen oikeuttavien lupien käyttö EU:ssa ja muualla on yksi keino määrätä yhdenmukainen hinta tuotettua hiilidioksiditonnia kohti.

3.7 Tähän mennessä käydyissä keskusteluissa on kuitenkin keskitytty sääntelyyn ja ympäristöveroihin, erityisesti veroihin, joiden tavoitteena on vähentää päästöjä. ETSK katsoo, että ilmaston lämpenemiseen on puututtava kattavalla ja symmetrisellä tavalla, jossa otetaan huomioon ilmakehän nykyinen hiilidioksidipitoisuus.

⁽⁴⁾ Ks. komission tiedonanto *Euroopan vihreän kehityksen ohjelma – Euroopasta ensimmäinen ilmaston neutraali maanos*

⁽⁵⁾ Ks. ETSK:n lausunto aiheesta *Euroopan vihreän kehityksen investointiohjelma* (valmisteilla) ja ETSK:n lausunto (EUVL C 282, 20.8.2019, s. 51).

⁽⁶⁾ Ks. ETSK:n lausunto aiheesta *Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto ja muutokset yhteisiä säännöksiä koskevaan asetukseen* (EUVL C 311, 18.9.2020, s. 55).

⁽⁷⁾ Ks. maailmanlaajuisia toimia koskeva UNEP:n vuoden 2019 raportti Emissions Gap Report

⁽⁸⁾ Jos aidosti globaalia ratkaisua ei löydetä, ongelmana on se, miten kolmansista maista peräisin olevia tuotteita on käsiteltävä, ja rajaverojärjestelyn tarve ja siitä koituvat seuraukset aktualisoituvat.

3.8 Koska ilmaston lämpenemistä voidaan torjua vähentämällä hiilidioksidin pitoisuutta ilmakehässä, on yhtä hyödyllistä vähentää tietty määrä hiilidioksidipäästöjä kuin poistaa sama määrä hiilidioksidia ilmakehästä. Sen vuoksi hiilidioksidipitoisuuden lisäämistä ja alentamista olisi käsiteltävä symmetrisesti. Tämä tarkoittaa, että hiilidioksidin lisäämisestä ilmakehään (saastuttaminen) olisi aiheuduttava ylimääräisiä kustannuksia (vero), kun taas hiilidioksidipitoisuutta alentaville toimille olisi myönnettävä tukea (negatiivinen vero).

3.9 Tähän mennessä on kuitenkin keskitytty lähes yksinomaan uusien päästöjen ehkäisemiseen. Vaikka uusia veroja ja lisätoimenpiteitä otetaan käyttöön, ilmaston lämpeneminen todennäköisesti jatkuu, ellei jo tuotettua hiilidioksidia voida poistaa ilmakehästä. Siksi ETSK katsoo, että jäsenvaltioiden olisi otettava käyttöön symmetrisiä toimenpiteitä.

3.10 Hiilidioksidipäästöveron ja ilmakehän hiilidioksidipitoisuuden alentamista koskevan negatiivisen veron tarkoituksena on vaikuttaa käyttäytymiseen ja johtaa siihen, että ilmaston lämpenemisen ulkoisvaikutukset otetaan huomioon hinnoittelussa. Vero tai tuki vaikuttaa kuitenkin tuotanto- ja työllistymismahdollisuuksiin kaikilla talouden aloilla. Lähtökohtaisesti ei ole selvää, että positiivisen ja negatiivisen veroasteen olisi oltava yhtä suuri⁽⁹⁾.

3.11 On äärimmäisen tärkeää yhdenmukaistaa erilaiset kannustimet kestäväällä pohjalla olevien investointien edistämiseksi ottaen huomioon niihin liittyvät positiiviset ulkoisvaikutukset. Vähähiilisyden vertailuarvoja varten tarkoitettua yhdenmukaistettua menetelmän tulee ohjata muiden vaikutusten laskemista.

3.12 Jotta siirtyminen hiilettömään talouteen olisi taloudellisesti vakaampaa ja poliittisesti uskottavampaa, olisi ryhdyttävä mahdollisimman pian toimiin, joilla vähennetään suoria ja välillisiä tukia suuria ympäristökustannuksia aiheuttavalle fossiilisten polttoaineiden alalle.

3.13 Koska Euroopan vihreän kehityksen ohjelman rahoitustarpeet ovat hyvin suuret ja EU:n yhteiset budjettivarat melko rajalliset, yksityisellä sektorilla on merkittävä rooli. Tämä on otettava huomioon sovittaessa monivuotisesta rahoituskehiksestä. Hiilidioksidiverojen tarkoituksena on kuitenkin ensisijaisesti muuttaa kotitalouksien, yritysten ja julkisyhteisöjen käyttäytymistä eikä toimia tulonlähteenä. ETSK korostaa, että tehokkaat toimenpiteet on toteutettava tavalla, joka on kaikkien kannalta sosiaalisesti hyväksyttävä.

4. Päästökauppajärjestelmät

4.1 Eräs mahdollinen poliittinen väline hiilidioksidipäästöjen vähentämiseksi on Euroopan päästökauppajärjestelmä (ETS)⁽¹⁰⁾. Se toimii päästökattoihin ja päästöoikeuksien kauppaan nojaavan periaatteen mukaisesti. Tällaisen periaatteen mukaisesti tiettyjen kasvihuonekaasujen kokonaismäärälle, jonka järjestelmän alaiset laitokset voivat tuottaa, asetetaan yläraja. Ylärajaa lasketaan ajan mittaan, jolloin päästöjen kokonaismäärä pienenee. Järjestelmän piiriin kuuluvat yritykset saavat tai ostavat päästökaton rajoissa päästöoikeuksia, joilla ne voivat tarpeen mukaan käydä kauppaa⁽¹¹⁾.

4.2 Euroopan vihreän kehityksen ohjelmasta annetun tiedonannon COM(2019) 640 mukaan komissio aikoo tarkastella uudelleen useita asiaankuuluvia ilmastoon liittyviä poliittisia välineitä kesäkuuhun 2021 mennessä kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi⁽¹²⁾. Tämä käsittää nykyisen päästökauppajärjestelmän, johon sisältyy mahdollinen järjestelmän laajentaminen uusille aloille, sekä lisätoimet, jotka koskevat i) jäsenvaltioiden tavoitteita vähentää päästöjä päästökauppajärjestelmän ulkopuolisilla aloilla, ii) maankäytöstä, maankäytön muutoksesta ja metsätaloudesta annettua asetusta.

4.3 ETSK antaa kiitosta komission lähestymistavasta, koska se vaikuttaa hyvältä tavalta tehostaa hiilen hinnoittelua kaikilla talouden aloilla. Tällainen väline olisi sovitettava yhteen muiden lisävälineiden kanssa, mukaan lukien EU:n sisämarkkinoiden verotusta koskeva uusi lähestymistapa johdonmukaisessa poliittisessä kehityksessä, sekä muiden vastaavien välineiden kanssa, joita on ryhdytty soveltamaan muilla lainkäyttöalueilla kaikkialla maailmassa.

⁽⁹⁾ Voidaan väittää, että hiilidioksidipitoisuuden alentamista koskevan tonnikohtaisen tuen olisi oltava hiilidioksidipäästöihin sovellettavaa veroastetta korkeampi, koska hiilidioksidipäästöjä aiheuttavan toiminnan vähentäminen aiheuttaa todennäköisesti sitkeää työttömyyttä. Lisäksi on todennäköisesti helpompaa saada suuren yleisön tuki talouden rakennemuutokselle, joka johtaa uuden teknologian kehittämiseen, kuin nykyisten tuotantomenetelmien karsimiselle.

⁽¹⁰⁾ Ks. ETSK:n lausunto aiheesta ”EU:n päästökauppajärjestelmän tarkistaminen” (EUVL C 71, 24.2.2016, s. 57).

⁽¹¹⁾ Päästökauppajärjestelmä ja lupien hinnoittelu ovat herättäneet paljon keskustelua. Lupien määrä ja talouden suhdannekierto vaikuttavat yleensä voimakkaasti lupien hintaan. Covid-19-kriisin jälkimainingeissa nykyinen taloustilanne johtaa todennäköisesti myös uusiin keskusteluihin päästökauppajärjestelmästä.

⁽¹²⁾ Ks. ETSK:n lausunto aiheesta *Euroopan vihreän kehityksen investointiohjelma* (EUVL C 311, 18.9.2020, s. 63).

4.4 Kansainvälisestä näkökulmasta päästökauppajärjestelmien määrä on lisääntynyt eri puolilla maailmaa. EU:n päästökauppajärjestelmän (EU ETS) lisäksi Kanadassa, Kiinassa, Japanissa, Uudessa-Seelannissa, Etelä-Koreassa, Sveitsissä ja Yhdysvalloissa on jo toiminnassa tai kehitteillä kansallisia tai alueellisia järjestelmiä.

4.5 ETSK suhtautuu myönteisesti alueellisiin aloitteisiin, joilla pyritään vähentämään hiilidioksidia merkittävästi, ja pitää niitä välttämättöminä toimina, jotta hiilidioksidipäästöjen aiheuttamaan ilmastonmuutokseen voidaan vastata tehokkaasti. ETSK kannustaa tältä osin Euroopan komissiota jatkamaan ja kehittämään työtään, jotta Euroopasta tulisi johtava alue tällä alalla.

5. Hiilidioksidipäästöverot

5.1 Toinen mahdollinen poliittinen väline on hiiliverot. Niillä pystytään vähentämään päästöjä pääasiassa kahdella tavalla: i) hiilipohjaisten polttoaineiden ja sähkön kustannusten nostaminen, ii) yritysten motivoiminen siirtymään tästä syystä puhtaaseen energiaan, kuten vesi-, aurinko- tai tuulienergiaan.

5.2 Jos hiiliverot on suunniteltu oikein, ne ovat yhdenmukaisia ”saastuttaja maksaa” -periaatteen kanssa, jonka mukaan saastuttajan on vastattava saastumisen vähentämiseen tähtäävien toimenpiteiden kustannuksista yhteiskunnalle aiheutuneiden vahinkojen laajuuden mukaisesti, kuten YK:n Rion julistuksessa⁽¹³⁾ (1992) ja ympäristövastuusta ympäristövahinkojen ehkäisemisen ja korjaamisen osalta annetussa direktiivissä 2004/35/EY⁽¹⁴⁾ todetaan.

5.3 Komissio on hiilen vähentämistä koskevassa työssään keskittynyt erityisesti päästökauppajärjestelmään. ETSK katsoo, että tulevaisuudessa voisi olla hyödyllistä ja tarpeellista suunnitella myös uusia verotustoimenpiteitä, joilla voidaan täydentää nykyistä päästökauppajärjestelmää ja kansallisia hiiliveroja, jotta saadaan aikaan tehokas ja symmetrinen poliittinen kehys hiilidioksidipäästöjen lisääntymisen torjumiseksi. Toiminnan koordinointi maailmanlaajuisesti on ensiarvoisen tärkeää, kuten Kansainvälinen valuuttarahasto IMF⁽¹⁵⁾ on asianmukaisesti selittänyt.

5.4 Euroopassa useat maat ovat ottaneet käyttöön energiaveroja tai osittain hiilipitoisuuden perustuvia energiaveroja. Näitä maita ovat Ruotsi, Tanska, Suomi, Alankomaat, Norja, Slovenia, Sveitsi ja Yhdistynyt kuningaskunta⁽¹⁶⁾.

5.5 Ruotsissa on korkein hiilivero eli 112,08 euroa hiilidioksidipäästötonnilta, mikä on vähentänyt sen päästöjä 23 prosenttia viimeisten 25 vuoden aikana. Hiilivero otettiin käyttöön Ruotsissa vuonna 1991 siten, että se oli 250 kruunua (23 euroa) tuotettua fossiilista hiilidioksiditonnia kohti, ja sitä on nostettu vähitellen niin, että se on 1 190 kruunua (110 euroa) vuonna 2020; kyseessä on edelleen yksi Ruotsin ilmastopoliittikan kulmakivistä⁽¹⁷⁾.

5.6 Ruotsin hiilivero kannustaa vähentämään energiankulutusta, parantamaan energiatehokkuutta ja lisäämään vaihtoehtoisten uusiutuvan energian lähteiden käyttöä. Kun verotasoa on nostettu vähitellen, asianomaisille osapuolille on annettu aikaa sopeutua, mikä on lisännyt veronkorotusten poliittista hyväksyntää ajan mittaan.

⁽¹³⁾ Report of The United Nations Conference on Environment and Development.

⁽¹⁴⁾ EUVL L 143, 30.4.2004, s. 56.

⁽¹⁵⁾ IMF:n ilmastonmuutoksen hillintää koskeva Fiscal Monitor -julkaisu *How to Mitigate Climate Change* (2019), jonka mukaan erilaisilla poliittisilla välineillä on hyvät ja huonot puolensa, mutta ilmastokriisi on kiireellinen ja olemassaoloa uhkaava asia, minkä vuoksi keskeisten sidosryhmien olisi toteuttava kaikki asianmukaiset poliittiset toimenpiteet. Valtiovarainministerit voivat vastata tähän kriisiin hiiliverojen tai vastaavien toimien avulla, tekemällä ilmastonmuutoksen hillinnästä hyväksyttävämpää täydentävillä vero- tai menotoimenpiteillä, varmistamalla riittävät määrärahat puhtaaseen tekniikkaan tehtäviin investointeihin ja koordinoimalla strategioita kansainvälisesti (s. IX).

⁽¹⁶⁾ Hiilipäästöverojen käyttöönottoon tai korottamiseen liittyy usein vaikeita kompromisseja. Verot aiheuttavat tarpeen uudistaa tuotantotekniikoita ja liikennevälineitä. Se voi johtaa työttömyyteen tietyillä aloilla ja tarpeeseen siirtyä muuntotyypiseen työhön. Niille, joita asia koskee, yhteiskunnalliset kustannukset voivat olla korkeat. Mailla on erilaisia mahdollisuuksia tarjota sosiaalista suojelua, ja tämä on otettava huomioon, jotta toteuttaminen olisi sosiaalisesti hyväksyttävää.

⁽¹⁷⁾ Ruotsin hiilivero, Ruotsin valtioneuvoston kanslia – <https://www.government.se/government-policy/taxes-and-tariffs/swedens-carbon-tax/>

5.7 Ruotsin kokemukset ovat kaiken kaikkiaan osoittaneet, että päästöjä on mahdollista vähentää, vaikka se edellyttäisi talouden merkittävää muutosta. Vuosina 1990–2017 Ruotsin BKT kasvoi 78 prosenttia, kun taas kotimaisten kasvihuonekaasujen päästöt vähenivät 26 prosenttia, minkä vuoksi Ruotsi on kahdeksas maa maailmanlaajuisessa kilpailukykyindeksissä.

5.8 Suomi otti käyttöön hiiliveron vuonna 1990 maailman ensimmäisenä maana. Vero perustui alun perin vain lämmön- ja sähköntuotannon hiilipitoisuuteen. Sitä on laajennettu sittemmin niin hiilipäästöjen kuin energian verotukseen ja siihen on sisällytetty myös liikenteen polttoaineet.

5.9 Tanska otti vuonna 1992 käyttöön hiiliveron, joka kattoi kaiken fossiilisten polttoaineiden (maakaasu, raakaöljy ja hiili) kulutuksen. Norjassa jopa 55 prosenttia kaikista päästöistä kuuluu hiiliveron piiriin, ja kotimainen päästökauppa-järjestelmä kattaa jäljelle jäävät päästöt ⁽¹⁸⁾.

5.10 ETSK kannustaa Euroopan komissiota toteuttamaan konkreettisia aloitteita vastaavanlaisten hiiliverojen käyttöönottamiseksi jäsenvaltioissa, jotta pyrkimykset hiilidioksiditason tehokkaaseen alentamiseen pystytään yhdenmukaistamaan. Ihanteellisena lopputuloksena olisivat yhdenmukaiset ehdot kaikkialla EU:n sisämarkkinoilla verotettavien päästöjen tai vähennysten sekä erityisten verotusmenetelmien ja -asteiden osalta, jotta vaikutus ilmakehän hiilidioksidipitoisuuteen olisi yhtäläinen. Tällainen lopputulos saattaa kuitenkin vaatia aikaa maakohtaisista tarpeista johtuen.

5.11 Samanlaisten hiilidioksidiverojen käyttöönotolla jäsenvaltioissa olisi pyrittävä vaikuttamaan kauppakumppaneihin, jotta ne toteuttaisivat vastaavia toimia. Näin olisi mahdollista laajentaa toimia maailmanlaajuisesti ja rajoittaa Euroopan kilpailukykyyn kohdistuvaa vaikutusta. Monimutkaisten korvaussääntöjen välttämiseksi tarvitaan kattava ratkaisu.

5.12 Jos verot suunnitellaan oikein, ne voisivat lisäksi edistää talouskasvua muun muassa synnyttämällä tuotannollisia investointeja uuteen teknologiaan. Tämä koskee erityisesti ilmakehän hiilidioksidipitoisuuden alentamiseen tarkoitettujen teknologioiden kehittämistä.

6. CCS- ja CCU-teknologiat

6.1 Yksi mahdollinen poliittinen väline on ilmakehän hiilidioksiditasoja madaltavien teknologioiden käyttö. Tällaisia tekniikoita tarvitaan todennäköisesti päästökaupparjestelmän ja hiilidioksidiverojen lisäksi. Tarvitaan symmetrinen lähestymistapa. Ilmakehässä jo olevaa hiilidioksidia vähentävät toimet ovat yhtä hyödyllisiä ilmaston lämpenemisen rajoittamisen kannalta kuin hiilidioksidipäästöjä tuottavan toiminnan vähentäminen.

6.2 Hiilidioksidin talteenotto ja varastointi (CCS) ja hiilidioksidin talteenotto ja hyödyntäminen (CCU) ovat kaksi keskeistä hiilidioksidipitoisuuden alentamiseen tähtävästä tekniikasta ⁽¹⁹⁾. Molemmilla tekniikoilla poistetaan ilmakehästä hiilidioksidia, joka tiivistetään ja kuljetetaan varastopaikkaan. Niihin liittyy merkittävää potentiaalia hillitä ilmastonmuutosta ⁽²⁰⁾. Myös muita teknologioita on olemassa, ja lähitulevaisuudessa niitä on odotettavissa vielä paljon enemmän.

6.3 CCS- ja CCU-menetelmien välinen ero on talteenotetun hiilidioksidin lopullisessa sijoituspaikassa. Hiilidioksidin talteenotossa ja varastoinnissa (CCS) talteenotettu hiilidioksidi siirretään sopivaan paikkaan pitkäaikaista varastointia varten, kun taas hiilidioksidin talteenotossa ja hyödyntämisessä (CCU) talteenotettu hiilidioksidi muunnetaan kaupallisiksi tuotteiksi.

6.4 CCU tarkoittaa hiilidioksidin talteenottoa ja käyttöä raaka-aineena mineraalien, kemiallisten rakenneosien, synteettisten polttoaineiden ja rakennusmateriaalien tuotannossa. Sen avulla hiilidioksidipäästöjä voidaan rajoittaa kierrättämällä hiilidioksidia tuotteiksi, sitomalla hiilidioksidia pysyvästi rakennusmateriaaleihin, kuten betoniin, sekä kierrättämällä hiilidioksidia suoraan ilmasta tehtävällä talteenotolla. Se voi myös tarjota vaihtoehtoja sähkön varastointiin synteettisen metaanin tuotannon kautta.

⁽¹⁸⁾ *Putting a Price on Carbon with a Tax*, Maailmanpankkiryhmä – https://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/SDN/background-note_carbon-tax.pdf

⁽¹⁹⁾ *The potential for CCS and CCU in Europe*, Euroopan komissio – https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/iogp_-_report_-_ccs_ccu.pdf

⁽²⁰⁾ Ks. ETSK:n lausunto (EUVL C 341, 21.11.2013, s. 82).

6.5 EU on luonut sääntelykehiksen tämän uuden teknologian kaupallistamiseksi ja tukemiseksi, vaikka talteenoton ja varastoinnin kustannukset ovat edelleen merkittävä haittatekijä. Tällä hetkellä talteenotto on prosessin kallein osa.

6.6 Nykyään suurimmat CCS- ja CCU-laitokset ovat Yhdysvalloissa.

6.7 Euroopassa Norja on käyttänyt CCS- ja CCU-teknikoita vuodesta 1996 lähtien⁽²¹⁾. Maakaasun tuotannosta useassa erillisessä laitoksessa on otettu talteen ja varastoitu miljoonia tonneja hiilidioksidia vuodessa asianmukaisiin paikkoihin. Tämä on ollut tähän mennessä menestyksekkäin eurooppalainen kokemus hiilidioksidin talteenotosta ja varastoinnista. Viime vuosina Ruotsissa, Alankomaissa, Belgiassa, Ranskassa ja Irlannissa on kehitetty muita CCS- ja CCU-teknologian muotoja⁽²²⁾.

6.8 ETSK kannustaa kehittämään hiilidioksidin talteenottoon ja varastointiin sekä hiilidioksidin talteenottoon ja hyödyntämiseen liittyviä teknologioita sekä EU:n tasolla että kansallisesti, koska ne tukevat hiilidioksidipäästöjen vaikutusten vähentämistä koskevaa tavoitetta ja yleisemmin sekä YK:n edistämää kestävän kehityksen tavoitteita että Pariisin ilmastositoumuksen tavoitteita.

6.9 CCS- ja CCU-teknologioita on edistettävä, jotta ilmaston lämpenemistä voitaisiin vähentää tuloksettaasti ja kustannustehokkaasti⁽²³⁾. Erityisesti valtioiden budjettipolitiikan olisi oltava ratkaisevassa asemassa tällaisten teknologioiden käytön tehostamisessa niin, että edistetään julkisia investointeja ja verokannustimien luomista. Euroopan komissio harkitsee asiaan liittyvien valtiontukea koskevien suuntaviivojen tarkistamista, mukaan lukien ympäristönsuojelulle ja energia-alalle annetut suuntaviivat, joita muutetaan vuoteen 2021 mennessä jouston lisäämiseksi jäsenvaltioille.

6.10 Jäsenvaltioiden olisi erityisesti otettava käyttöön kattava ja symmetrinen ympäristöveropolitiikka, joka koskee hiilidioksidin vaikutusta ilmaston lämpenemiseen. On otettava käyttöön veroasteiltaan sekä positiivisia että negatiivisia veroja. Hiilidioksidiveroista saadut tulot voitaisiin käyttää mieluiten hiilidioksidipäästöjen vähentämistekniikkoja varten tarkoitettujen kannustimien rahoittamiseen.

6.11 CCS- ja CCU-teknologioita koskevaan tutkimukseen osoitettuja EU:n varoja voitaisiin lisätä ja kohdistaa strategisesti parempien ja konkreettisempien tulosten aikaansaamiseksi hiilidioksidin talteenottoon ja varastointiin liittyvien vaihtoehtojen osalta.

6.12 Julkisia hankintoja koskevien sääntöjen roolia ei pidä aliarvioida⁽²⁴⁾. Valtionhallinnon ja paikallishallinnon tahojen olisi hyödynnettävä enemmän ja entistä paremmin vihreitä tavoitteita ja erityisiä ympäristövälineitä, jotka on vahvistettu julkisia hankintoja ja käyttöoikeussopimuksia koskevissa direktiiveissä 2014/24/EU⁽²⁵⁾, 2014/25/EU⁽²⁶⁾ ja 2014/23/EU⁽²⁷⁾. Näin ollen kansallisilla investoinneilla ja julkisilla menoilla voitaisiin hakea synergiaa Euroopan vihreän kehityksen ohjelman toimenpiteiden kanssa.

⁽²¹⁾ Carbon capture and storage, Norjan öljyvirasto – <https://www.norskpetroleum.no/en/environment-and-technology/carbon-capture-and-storage/>

⁽²²⁾ How European CO₂ Transport and Storage Infrastructure can enable an Innovative Industrial Transition, Euroopan parlamentti – <https://zeroemissionsplatform.eu/wp-content/uploads/ZEP-Conference-Presentations.pdf>

⁽²³⁾ Eräs Ruotsin hallituksen valiokunnista totesi vuonna 2020, että Ruotsista voisi tulla hiilineutraali vuoteen 2045 mennessä, jos hiilidioksidiveroista saatavat tulot käytetään ilmakehässä olevan hiilidioksidin poistamisen tukemiseen. Positiivinen ja negatiivinen vero olisivat veroasteiltaan yhtä suuria. Ks. SOU 2020:4, Ruotsin valtion julkiset tutkimukset.

⁽²⁴⁾ Tätä seikkaa korostetaan Euroopan komission julkaisussa *Public Procurement for a Circular Economy*, lokakuu 2017, https://ec.europa.eu/environment/gpp/circular_procurement_en.htm. Maailmanpankki on myös korostanut julkisia hankintoja koskevien sääntöjen merkitystä omassa hankinnoissaan, <https://www.worldbank.org/en/about/corporate-procurement/vendors>.

⁽²⁵⁾ EUVL L 94, 28.3.2014, s. 65.

⁽²⁶⁾ EUVL L 94, 28.3.2014, s. 243.

⁽²⁷⁾ EUVL L 94, 28.3.2014, s. 1.

7. Muut välineet päästöjen vähentämiseksi

7.1 ETSK kehottaa lisäksi kiinnittämään huomiota myös muihin hiilen vähentämistä koskeviin toimintapolitiisiin välineisiin. Niitä ovat esimerkiksi uudet teknologiat ja maankäytön menetelmät, joita olisi edistettävä ja tuettava sekä EU:n tasolla että kansallisesti. Ennen kaikkea metsät poistavat hiilidioksidia luonnostaan, ja puut ovat erityisen hyviä varastoimaan ilmakehästä poistamaansa hiiltä yhteyttämisen avulla. Metsien laajentamisella, ennallistamisella ja asianmukaisella hoitamisella voidaan hyödyntää fotosynteesin voimaa hiilidioksidin torjunnassa.

7.2 Metsätuotteiden myyntiä verotetaan omistajan tuloina, mutta olisi otettava huomioon, että puiden istuttaminen ja metsien kasvu vähentävät ilmakehän hiilidioksidipitoisuutta, ja siksi niihin olisi kannustettava negatiivisen hiilidioksidiveron avulla ilmaston lämpenemistä koskevassa symmetrisessä verotuksessa. Tämä olisi tärkeä toimenpide ilmastotavoitteiden saavuttamisen kannalta.

7.3 Lisäksi maaperä varastoi luonnollisella tavalla hiiltä. Yhteisen maatalouspolitiikan viimeisimmässä uudistuksessa otettiin käyttöön eräitä viherryttämistoimenpiteitä, joilla pyritään lisäämään Euroopan maatalouden vaikutusta vihreään kasvuun Euroopassa. Tällaisia toimenpiteitä olisi edistettävä siltä osin kuin ne ovat sopuosinnussa elintarviketuotannon kasvavan tarpeen ja ympäristötavoitteiden saavuttamisen kanssa. Kiertotalous voi myös tarjota lisää mahdollisuuksia ympäristö- ja ilmastotavoitteiden saavuttamiseen.

Bryssel 16. heinäkuuta 2020.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER*

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Kestävän talouskasvun edistäminen kaikkialla EU:ssa”**(oma-aloitteinen lausunto)**

(2020/C 364/04)

Esittelijä: **Philip VON BROCKDORFF**

Komitean täysistunnon päätös	20.2.2020
Oikeusperusta	työjärjestyksen 32 artiklan 2 kohta
Vastaava jaosto	”talous- ja rahaliitto, taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus”
Hyväksyminen jaostossa	24.6.2020
Hyväksyminen täysistunnossa	16.7.2020
Täysistunnon numero	553
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	194/11/12

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Covid-19-pandemia on koetellut Euroopan unionia siinä missä eri maita muuallakin maailmassa. Euroopan komissio reagoi kriisiin ottamalla käyttöön kattavan paketin välineitä, joilla on tarkoitus lieventää tämän ulkosyntyisen sokin vaikutuksia. Pakettiin sisältyy muun muassa Euroopan vakausmekanismiin (EVM) kautta toteutettava pandemian kriisitukiväline, tilapäisiä lainoja jäsenvaltiokohtaisten työajan lyhentämistä koskevien rahoittamiseksi ja muita vastaavanlaisia SURE-aloitteeseen kuuluvia toimenpiteitä työpaikkojen turvaamiseksi EU:n jäsenvaltioissa. Euroopan investointipankki (EIP) puolestaan on antanut yrityksille maksuvalmiustukea. Lisäksi Euroopan komissio on äskettäin ehdottanut uutta 750 miljardin euron elpymisvälinettä nimeltään Next Generation EU, jolla on tarkoitus auttaa jäsenvaltioita toipumaan talouskriisistä.

1.2 Tätä taustaa vasten ETSK katsoo, että covid-19-kriisin ei pitäisi saada EU:ta etäännyttämään Euroopan vihreän kehityksen ohjelman, vuoden 2020 kestävän kasvun strategian ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin mukaisista keskipitkän ja pitkän aikavälin tavoitteistaan. Näissä tavoitteissa nimenomaisesti tunnustetaan, että Euroopan taloutta on uudistettava, jotta tulevina vuosina voidaan varmistaa kestäväpohjainen kasvu, jonka peruspilareina ovat ekologinen kestävyys, tuottavuuden kasvu, oikeudenmukaisuus ja sosiaalinen edistyminen sekä makrotalouden vakaus.

1.3 Kriisin aikana haavoittuviksi osoittautuneiden toimitusketjujen turvaamiseksi EU:n toimijoiden on ETSK:n mielestä pohdittava uudelleen toimitusketjustrategioita, mm. monipuolistamista, sekä toimitusketjujen uudelleenjärjestelyä useilla eri aloilla. Tämän lisäksi on niin ikään tärkeää, että EU:lla on yhä keskeisempi rooli maailmankaupassa, jolla on elintärkeä merkitys eurooppalaisten yritysten ja niiden liiketoimintakäytäntönsä kannalta. ETSK katsoo myös, että maailmanmarkkinoilla toimivilla globaaleilla yrityksillä olisi oltava tasapuoliset toimintaedellytykset hyvin monessa eri suhteessa (erityisesti kansainvälisten työelämän normien, reilun kilpailun ja ilmastotavoitteiden noudattamisen osalta). On täysin mahdollista, että eurooppalaiset yritykset siirtävät tuotantolaitoksiaan (ainakin välttämättömien tuotteiden osalta) EU:hun toimitusketjuihin liittyvien ongelmien välttämiseksi.

1.4 Globalisaatio kaikkine oheisvaikutuksineen on johtanut investointeihin eri maissa, mutta tarkoituksena ei välttämättä aina ole niinkään lisätä pääomasijoituksia vaan etsiä kohteita maista, joissa verot ovat alhaisimmat. ETSK:n mielestä covid-19-kriisin aiheuttamat taloudelliset ongelmat ja muut seuraukset viittaavat siihen, että yritysten on tarpeen muuttaa toimintatapaansa sekä EU:ssa että muualla maailmassa. ETSK:n suositukset siitä, että tulisi nopeuttaa toimia veronkierron ja veropetosten torjumiseksi, ovat nyt yhä merkityksellisempiä, ja sama koskee jäsenvaltioiden keskustelua asteittaisesta siirtymisestä määränemmistö päätöksentekoon ja tavalliseen lainsäätämiseen veroasioissa.

1.5 Valtiovallan politiikan ja tuen merkitys on kasvanut kriisin aikana. Erityisesti finanssipolitiikka on ratkaisevan tärkeää paitsi talouden vakauden kannalta myös siinä mielessä, että hallitusvalta voi tukea yrityksiä EU:n lainsäädännön sallimin kannustimin. ETSK katsoo, että kaikki pyrkimykset kestävä kasvun aikaansaamiseksi ja edistämiseksi edellyttävät valtiovallan ohjausta ja sääntelyä kaikilla taloudellisen toiminnan ja ympäristönsuojelun aloilla ja painopisteen on tässä yhteydessä oltava siinä, että ympäristönsuojelu otetaan huomioon kaikessa taloudellisessa toiminnassa. Avoin vuoropuhelu työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan kanssa on tietenkin edelleen keskeisessä asemassa talouden suuntaa määrittäessä.

1.6 Tulotuet ja lainataukokset yrityksille, joiden toiminta on ollut pysähdyksissä kriisinaikaisten rajoitusten vuoksi, edellyttävät valtavaa lainanottoa, mikä epäilemättä kaventaa hallitusten mahdollisuuksia tarjota kannustimia taloudellisen toiminnan elvyttämiseen. Lisäksi nämä rahoitustarpeet supistanevat sekä ympäristönsuojelun että tuotannollisten investointien tukemiseen osoitettavan rahoituksen määrää. Hallitusten on siksi löydettävä luovia tapoja tukea kestäväpohjaiseen talouskasvuun tähtävää varainkäyttöä ja pitää samalla huolta myös julkisen talouden pohjan kestävydestä pitkällä aikavälillä.

1.7 Talouden saattaminen kestävämmälle pohjalle edellyttää paitsi vihreiden alojen kehittämistä myös nykyisten liiketoimintamallien ja muidenkin kuin perinteisten vihreiden alojen "viherryttämistä" mahdollisuuksien mukaan. ETSK:n mielestä yrityksille tarjottavan tuen ehdoksi onkin sekä valtio- että EU-tasolla asetettava se, että toiminta on Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa ja vuoden 2020 kestävä kasvun strategiassa määriteltujen tavoitteiden mukaista ja sosiaalisesta edistyksestä on näyttöä.

1.8 Komissio on ottanut talouden elpymisen, investointitoiminnan ja kestävä kehityksen edistämiseksi tarvittavien strategioiden määrittelyssä askeleen oikeaan suuntaan aktivoitessaan vakaus- ja kasvusopimuksen yleisen poikkeuslaukkeen, jonka nojalla euroalueen maat voivat tilapäisesti keskeyttää julkisen talouden keskipitkän aikavälin tavoitteiden saavuttamisen edellyttämät sopeutustoimet. ETSK katsoo kuitenkin, että nykyisten sääntöjen tarkistaminen saattaa osoittautua tarpeelliseksi covid-19-kriisin jälkeiseen elpymisvaiheeseen siirryttäessä.

1.9 ETSK:n mielestä EU:n kestäväpohjaisen talouskasvun kulmakivenä on oltava sellaisen todellisen kiertotalouden luominen ja kehittäminen, jossa arvo nousee mahdollisimman paljon ja säilyy arvoketjun kaikissa vaiheissa ja jossa minimoidaan jätteet ja pyritään resurssitehokkuuteen. Kiertotalouden liiketoimintamallit tarjoavat merkittäviä mahdollisuuksia edistää Euroopan kilpailukykyä. Tämä pätee paitsi luonnonympäristön suojelun myös laadukkaiden työpaikkojen luomisen ja liitännäistoimialojen kehittämisen suhteen.

1.10 Innovointi ja digitalisaatio sekä jatkuvat henkilöpääomainvestoinnit helpottavat kestäväpohjaiseen kasvuun siirtymistä tavalla, jota ei voi painottaa liikaa. Vallitseva pandemia on kuitenkin tuonut jälleen kerran esiin myös sen, että on tärkeää keskittyä ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin eikä pelkästään tuottavuuteen ja talouskasvuun. Tuottavuudella on keskeinen rooli kestävä talouskasvun aikaansaamisessa. Jotta talous kasvaa kestäväpohjaisella tavalla myös tulevaisuudessa, sen on ETSK:n näkemyksen mukaan lisättävä kasvukapasiteettiaan, mutta vain siinä määrin, että tämä tuo taloudelle hyötyä johtamalla suurempiin palkoihin ja ylijäämiin ja lisäämällä siten kysyntää sisämarkkinoilla, ja ilman, että saavutettuihin oikeuksiin, kuten sosiaaliturvaan ja työehtosopimusneuvotteluihin, kajotaan.

2. Talouden häiriöiden sietokyky (covid-19-kriisistä saadut kokemukset)

2.1 ETSK totesi Euroopan investointien vakautusjärjestelyn perustamisesta antamansa lausunnon⁽¹⁾ päätelmissä, että Euroopan investointien vakautusjärjestely, jolla on tarkoitus parantaa kansallisen finanssipolitiikan kykyä vakauttaa taloutta häiriöiden aikana, ei rahaston koon vuoksi olisi riittävän tehokas, jos talouskriisi kohdistuisi useisiin jäsenvaltioihin. Vaikka komitea piti Euroopan investointien vakautusjärjestelyä askeleena kohti euroalueen entistä tiiviimpää yhdentymistä, se katsoi, että koko unionin laajuinen hyvin suunniteltu vakuutusjärjestelmä, joka toimisi automaattisena vakauttajana makrotalouden häiriötilanteissa, olisi ehdotettua vakautusjärjestelyä tehokkaampi.

2.2 Euroopan unioni on viime kuukausina kärsinyt covid-19-pandemian kielteisistä vaikutuksista siinä missä eri maat muuallakin maailmassa. Vallitseva kriisi on paljastanut EU:n luontaiset heikkoudet: unionin johto ei ainakaan aluksi näyttänyt kykenevän reagoimaan covid-19-kriisin aiheuttamiin vakaviin taloudellisiin ja sosiaalisiin seurauksiin tehokkaasti ja koordinoitusti. Etenkin Italian ja Espanjan terveydenhoitojärjestelmät olivat tartunnan saaneiden suuren määrän takia hätää kärsimässä, ja yleinen reaktio muistutti ironisesti äärioikeiston ja kansallismielisten ajamaa ajattelumallia "jokainen kansakunta huolehtikoon omistaan".

⁽¹⁾ EUVL C 62, 15.2.2019, s. 126.

2.3 Tämän viimeaikaisen kriisin voidaan katsoa olevan Eurooppa-hankkeen, EU:n toimielinten ja koko euroa tukevan rakenteen suurin koetinkivi. Aiemmin, vuonna 2008 vallinneen kriisin keskiössä oli pankkisektori, ja Euroopan keskuspankki (EKP) tarjosi likviditeettiä rahoitusmarkkinoille ja tuki pankkeja. Rahapoliittiset välineet olivat tuolloin ratkaisevan tärkeitä, mutta nykyinen kriisi on aivan erilainen haaste, jonka hoitaminen vaatii finanssipoliittisia toimenpiteitä julkisten terveydenhuoltojärjestelmien vakauden turvaamiseksi ja tulotukien järjestämiseksi haavoittuvassa asemassa oleville yrityksille ja niiden työntekijöille. EKP on omalta osaltaan tukenut välillisesti valtioiden kykyä laskea liikkeeseen velkaa ja ottaa lainaa muun muassa sosiaalista kehitystä ja hyvinvointia edistäviin ohjelmiin suunnattujen menojen rahoittamiseksi.

2.4 Covid-19-kriisin taloudelliset seuraukset koettelevat kaikkia euroalueen maita, mutta mekanismeja, jonka avulla niiden hallitukset voisivat yhdessä reagoida tällaiseen häiriöön, ei ole olemassa. Tämän vuoksi toimintapoliittiset reaktiot pandemiaan ovat olleet valtaosin valtiokohtaisia, mikä on pikemminkin korostanut eroja kuin tuonut Eurooppaa yhteen kriisin aikana. Euroalue on reagoinut symmetriseen häiriöön epäsymmetrisesti. Erot jäsenvaltioiden julkisen talouden tilanteessa ovat johtaneet erittäin suuriin eroihin poliittisissa toimissa. ETSK on useissa lausunnoissaan korostanut sekä talous- että sosiaalipolitiikan voimakkaamman lähentymisen ja koordinoitun finanssipoliittisen, myös verotukseen liittyvän, lähestymistavan merkitystä, mutta nykyinen kriisi on jälleen kerran osoittanut, että finanssipoliittiset toimet vaihtelevat huomattavasti eri maiden julkistalouden erilaisen tilanteen vuoksi. Euroalueen vahvemmat kansantaloudet reagoivat covid-19-kriisiin määrätietoisesti lisäämällä lainanottoa pelastuspaketin rahoittamiseksi. Haavoittuvammassa asemassa olevilla talouksilla ei ole samanlaista taloudellista liikkumavaraa, ja ne ovat vastanneet tilanteeseen vaatimattomammilla pelastuspaketeilla. Tämä osoittaa, miten paljon euroalueen taloudet eroavat toisistaan. Mitä kauemmin kriisi kestää, sitä selvemmin erot tulevat näkyviin.

2.5 EKP vastasi kriisiin ilmoittamalla poikkeuksellisesta uudesta omaisuuserien osto-ohjelmasta Euroopan markkinoiden vakauttamiseksi. EU:n jäsenvaltioiden ensireaktio oli odotuksenmukainen: kun markkinat rauhoittuivat ja joukkovelkakirjalainojen korkoerot kaventuivat maiden välillä, yhteisten finanssipoliittisten toimien tarve haihtui. Kunkin maan huomio kohdistui jälleen kansallisiin pelastuspaketteihin, mutta komission, euroryhmän ja Eurooppa-neuvoston sittemmin tekemä työ elpymissuunnitelman parissa antoi jäsenvaltioille kipeästi kaivattua lisäpotkua. Kriisin tehokasta hoitamista varten tarvittiin kuitenkin vielä monia lisätoimia. Esimerkkinä mainittakoon yhteisen velkainstrumentin kehitystyön jatkaminen, jotta saataisiin koottua yhteen talouden elvyttämiseen tarvittavat investointivarat ja voitaisiin estää miljoonien työpaikkojen menetykset eri puolilla EU:ta.

2.6 Tästä päästään Euroopan vakauserämekanismiin (EVM) ja sen 410 miljardin euron lainanantokapasiteettiin. Jäsenvaltiot ovat yleensä suhtautuneet EVM:n käyttöön jokseenkin pidättyväisesti, koska kaikkeen lainaukseen liittyy ehtoja. Lisäksi vaikka näistä ehdoista luovutaan tai niitä mukautetaan, kuten 9. huhtikuuta 2020 pidetyssä euroryhmän kokouksessa päätettiin, EVM:n ”synteettiset” joukkovelkakirjalainat vain pitävät yllä euroalueen pirstaleisuutta. Pirstaleisuuteen ei ole puututtu nykyisessä talous- ja finanssipolitiikan valvontakehyksessä, etenkin talouspolitiikan ohjauspaketin (six-pack) ja budjettikuripaketin (two-pack) sisältämien uudistusten yhteydessä, ja se on tärkein syy Euroopan komission hiljattain antamalle tiedonannolle⁽²⁾. Komission esittämässä uudelleentarkastelussa pyritään pääasiassa selvittämään, millaisin edellytyksin on mahdollista saada aikaan talouskasvua ja samalla turvata julkisen talouden kestävyys ja välttää makrotalouden epätasapaino talouspolitiikan entistä tiiviimmän koordinoinnin ja jäsenvaltioiden taloudellisen suorituskyvyn lähentymisen avulla. Tämä voisi olla tärkeä askel oikeaan suuntaan, kunhan epätasapainotilojen perimmäiset syyt määritetään joko makrotalouden epätasapainoa koskevan menettelyn tai talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson keinoin. Tässä yhteydessä on keskitettävä politiikan tehostamiseen, sosiaaliturvajärjestelmien parantamiseen tähtäävät toimintapolitiikat mukaan lukien.

2.7 Euroopan komissio ilmoitti 9. huhtikuuta 2020 ottavansa käyttöön kattavan, 540 miljardin euron arvoisen paketin välineitä, joilla on tarkoitus lieventää covid-19-kriisin vaikutuksia. Pakettiin sisältyy muun muassa EVM:n kautta toteutettava uusi pandemian kriisitukiväline, jonka resurssit ovat jopa 240 miljardia euroa ja jonka tarkoituksena on tukea euroalueen jäsenvaltioita covid-19-kriisin aiheuttamien välittömien ja välillisten terveydenhuolto-, hoito- ja ennaltaehkäisykustannusten kansallisessa rahoituksessa. Välineestä saatavan tuen enimmäismäärä on 2 prosenttia suhteessa kunkin maan vuoden 2019 BKT:hen. Paketti sisältää myös 100 miljardin euron arvosta tilapäisiä lainoja jäsenvaltiokohtaisten työajan lyhentämisyjärjestelyjen ja muiden vastaavanlaisten SURE-aloitteeseen kuuluvien toimenpiteiden rahoittamiseen työpaikkojen turvaamiseksi EU:n jäsenvaltioissa. Lainatakauksista vastaavat EU-maat. Lisäksi Euroopan investointipankki (EIP) tarjoaa eri puolilla Eurooppaa toimiville yrityksille, ennen kaikkea pk-yrityksille, maksuvalmiustukea jopa 200 miljardin euron arvosta. Eurooppa-neuvosto taas antoi 27. huhtikuuta 2020 periaatteellisen hyväksyntänsä vähintään 1 biljoonan euron suuruisen elpymisrahaston perustamiselle ja kehotti komissiota laatimaan ehdotuksen tällaisen EU-rahaston kehittämis- ja hyödyntämistavoista.

⁽²⁾ Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan keskuspankille, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Talouden ohjausjärjestelmän uudelleentarkastelu – Kertomus asetusten (EU) N:o 1173/2011, 1174/2011, 1175/2011, 1176/2011, 1177/2011, 472/2013 ja 473/2013 soveltamisesta ja neuvoston direktiivin 2011/85/EU asianmukaisuudesta.

2.8 Kuukautta myöhemmin eli 27. toukokuuta Euroopan komissio ehdotti uutta 750 miljardin euron elpymisvälinettä nimeltään Next Generation EU, jolla on tarkoitus auttaa jäsenvaltioita toipumaan covid-19-pandemian aiheuttamasta talouskriisistä. Tässä uudessa paketissa, joka sisällytetään EU:n seuraavaan pitkän aikavälin talousarvioon 2021–2027, avustusten määrä on yhteensä 500 miljardia euroa ja lainojen 250 miljardia euroa, ja paketti rahoitetaan rahoitusmarkkinoilta otettavilla lainoilla, minkä vuoksi unionin omien varojen enimmäismäärä on korotettava tilapäisesti 2 prosenttiin EU:n bruttokansantulosta. Elpymisohjelmassa 560 miljardia euroa (310 miljardia euroa avustuksina ja 250 miljardia euroa lainoina) on tarkoitettu tukemaan jäsenvaltioiden investointeja ja uudistuksia, jotka liittyvät vihreään talouteen, digitalisaatioon ja talouden häiriönsietokyvyn parantamiseen, 55 miljardin euron lisärahoituksella vahvistetaan nykyisiä koheesiopoliittisia ohjelmia, oikeudenmukaisen siirtymän rahaston rahoitus nostetaan 40 miljardiin euroon ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastoon osoitetaan 15 miljardin euron lisämäärärahat. Lisäksi tavoitteena on vauhdittaa yksityisiä investointeja perustamalla uusi eurooppalaisille yrityksille tarkoitettu vakavaraisuustukiväline, jonka määrärahat ovat 31 miljardia euroa, sekä osoittamalla 15,3 miljardin euron lisärahoitus EU:n InvestEU-investointiohjelmaan ja 15 miljardin euron määrärahat (InvestEU-ohjelmaan kuuluvaan) strategisten investointien välineeseen, jonka avulla pyritään saamaan aikaan erityisesti talouden häiriönsietokyvyn parantamiseen, vihreään ja digitaaliseen muutokseen ja keskeisiin arvoketjuihin liittyviä investointeja EU:n strategisilla aloilla.

2.9 Viimeaikaisen kriisin ei tämän kehityksen valossa pitäisi saada EU:ta etäännyttämään Euroopan vihreän kehityksen ohjelman ja vuoden 2020 kestävä kasvun strategian mukaisista pitkän aikavälin tavoitteistaan. Nämä tavoitteet ovat itse asiassa hämmästyttävän kaukonäköisiä, sillä niissä tunnustetaan, että Euroopan taloutta on uudistettava, jotta tulevina vuosina voidaan varmistaa kestäväpohjainen kasvu, joka perustuu ekologiseen kestävytyteen, tuottavuuden kasvuun, oikeudenmukaisuuteen ja sosiaaliseen edistykseen sekä makrotalouden vakauteen.

3. Maailmanlaajuinen keskinäinen riippuvuus, EU:n kansainvälinen ulottuvuus ja globalisaation tulevaisuus

3.1 Vaikka globalisaatio on lisännyt suoria ulkomaisia investointeja niin, että ne ovat kasvaneet vuodesta 1990⁽³⁾ lähtien keskimäärin 10 prosenttia vuodessa, kun taas maailmankaupan keskimääräinen kasvuvauhti on ollut 5 prosenttia⁽⁴⁾, on otettava huomioon, että sillä on ollut etenkin työoloihin ja -ehtoihin sekä sosiaalisiin olosuhteisiin kohdistuvia oheisvaikutuksia. Globalisaatio on kiistämättä edistänyt teknologian siirtoa, teollisuuden rakennemuutosta ja maailmanlaajuisesti toimivien yritysten kasvua, mutta tämä on usein tapahtunut sosiaalisten oikeuksien ja työehtosopimusneuvottelujen kustannuksella. Globalisaatio on myös antanut suurille yrityksille mahdollisuuden saavuttaa mittakaavaetuja, jotka alentavat kustannuksia ja hintoja, mutta tästä taas on ollut haittaa monille EU:n pienyrityksille, jotka kilpailevat kotimaanmarkkinoilla.

3.2 Mitä maiden väliseen kaupankäyntiin tulee, yhä vahvemalla keskinäisellä riippuvuudella on ollut useita myönteisiä vaikutuksia. Erityisesti on ymmärretty, että kansakuntien väliset konfliktit merkitsivät Kiinan, Yhdysvaltojen ja Venäjän kaltaisten maiden sotilaallisen voiman vuoksi nykymuotoisen maailmamme loppua. Tämä ei kuitenkaan ole koko totuus. Globalisaation kielteiset seuraukset, kuten ylenmääräinen saastuminen ja epäoikeudenmukaiset työolot ja -ehdot, jätetään usein huomiotta. Lisäksi kun Kiinan ja Yhdysvaltojen kaltaiset taloudet joutuvat kriisin kouriin, vaikutukset ulottuvat moniin maihin, mikä aiheuttaa epävakautta sekä alueellisesti että maailmanlaajuisesti. Monista muista globalisaation mukanaan tuomista ongelmista mainittakoon etenkin se, että koska monikansallisilla tai maailmanlaajuisesti toimivilla yrityksillä on vaikutusvaltaa sijaintimaassaan, niitä pidetään usein uhkana maan itsemääräämisoikeudelle.

3.3 Tässä vaiheessa on aiheellista pohtia, missä määrin covid-19-pandemia muuttaa sellaisten yritysten toimintatapaa, jotka harjoittavat rajatylittävää kauppaa tai tarjoavat palveluja tietyillä, talouskriisin pahiten koettelemilla aloilla, eritoten matkailu- ja matkustus- tai ilmailualalla. Kriisin taloudelliset vaikutukset ovat valtavat, ja yritykset, myös valmistusteollisuuden yritykset, kärsivät toimitusketjuja ja vientiä koskevista rajoituksista sekä suoraan asiakaspalveluun perustuvan liiketoiminnan tyrehtymisestä, mikä johtaa eräänlaiseen käänteiseen kerrannaisvaikutukseen tai (negatiivisten) häiriöiden leviämiseen tuotantoverkostoissa. Kriisi on muistuttanut meitä siitä, millaiseen toimitussopimusten verkostoon globalisoitunut talous pohjautuu.

3.4 Maailmankaupan laajentuminen 1900-luvun viimeisellä neljänneksellä oli mahdollista kahden toisistaan riippumattoman tekijän ansiosta: intermodaalisen rahtiliikenteen (eli konttikuljetusten) yleistymisen ja laajamittainen luopuminen pääomaliikkeiden rajoituksista 1980-luvun alussa. Vaikka pääomavirtoja säännellään tätä nykyä enemmän, ne

⁽³⁾ YK:n kauppaja- ja kehityskonferenssi (UNCTAD), 2019, World Investment Report 2019.

⁽⁴⁾ Maailmanpankki, 2020, Tavaroiden ja palvelujen vienti (vuotuinen kasvu, %), maailman kehitysindikaattorit.

ovat edelleen investointien ja kauppavirtojen elinehto kaikkialla maailmassa. Kolmantena syynä maailmankaupan laajentumiseen olivat kaupan vapauttaminen ja siihen liittyvät kauppasopimukset, kenties ennen kaikkea Kiinan liittyminen WTO:hon. Kauppa on EU:lle erittäin tärkeää sen pyrkiessä edistämään kestävästä talouskasvusta, ja EU:n ja sen kauppakumppaneiden välisten kauppavirtojen kasvuun liittyy ilmeisiä etuja, mutta covid-19-kriisi on tuonut esiin globaalien toimitusketjujen haavoittuvuuden. Kaupan häiriöt voivat haitata kestäväpohjaista talouskasvua. Tätä silmällä pitäen EU:n onkin pyrittävä turvaamaan toimitusketjut entistä paremmin kansainvälisten sopimustensa avulla, jotta talouden sokeista aiheutuvat häiriöt saadaan minimoitua. Tässä yhteydessä olisi paitsi pohdittava uudelleen toimitusketju-strategioita, mm. monipuolistamista, myös järjesteltävä toimitusketjuja uudelleen useilla eri aloilla. Tämä merkitsisi myös jonkinlaista alakohtaista deglobalisaatiota ja sitä, että eurooppalaiset yritykset siirtäisivät tuotantolaitoksiaan (ainakin välttämättömien tuotteiden osalta) EU:hun toimitusketjuihin liittyvien ongelmien välttämiseksi.

3.5 EU:n kansainvälinen ulottuvuus ja sen suhteet globaaleihin toimijoihin, ennen kaikkea Kiinaan, Yhdysvaltoihin ja Venäjään, ovat käsiteltävänä olevan kysymyksen kannalta merkityksellisiä. Vaikka kansainvälinen diplomatia on ratkaisevan tärkeää EU:n tulevien talousnäkyvien ja sen valuutan kannalta, EU:n on omaksuttava paljon kaukonäköisempi ja keskeisempi rooli kansainvälisissä asioissa, myös kilpailevien maiden kanssa käytävissä kauppaneuvotteluissa. ETSK kannattaa edelleen monenvälisiä kauppaneuvotteluja ja sen pitäisi tehdä niin jatkossakin, mutta on ilmeistä, että Kiina, Yhdysvallat ja Venäjä jättävät EU:n kannan monenväliseen kauppaan huomiotta. Jos EU haluaa ottaa merkittävemmän roolin maailmankaupassa, jolla on elintärkeä merkitys eurooppalaisten yritysten ja niiden liiketoimintanäkymien kannalta, sen on nähtävä paljon enemmän vaivaa saadakseen muut kansakunnat takaisin monenvälisiin kauppaneuvotteluihin. Jos vaivannäkö ei tuota tulosta, on annettava nykyistä enemmän painoarvoa kahdenväliselle kaupalle. Globalisaatio edellyttää kriisin jälkeen sitä, että maailmanmarkkinoilla toimivilla globaaleilla yrityksillä on tasapuoliset toimintaedellytykset hyvin monessa eri suhteessa (erityisesti kansainvälisten työelämän normien, reilun kilpailun ja ilmastotavoitteiden noudattamisen osalta). Jos näin ei ole, EU:sta uhkaa tulla yhä haavoittuvampi ja alttiimpi Yhdysvaltojen ja Kiinan välisten kauppakiistojen vaikutuksille.

3.6 Rajatylittävien investointien osalta on melko selvää, että tarkoituksena ei aina ole niinkään lisätä pääomasijoituksia vaan etsiä kohteita maista, joissa verot ovat alhaisimmat⁽⁵⁾. Jonkinlainen globalisaatio saattaa olla vääjäämätöntä kriisin päätyttyäkin, mutta kriisin aiheuttamat taloudelliset ongelmat ja muut seuraukset viittaavat siihen, että yritysten on tarpeen muuttaa toimitapaansa sekä EU:ssa että muualla maailmassa. ETSK:n suositukset siitä, että jäsenvaltioiden tulisi nopeuttaa toimia veronkierron ja veropetosten torjumiseksi, ovat nyt yhä merkityksellisempiä, ja sama koskee myös määräänemmistöpäätöksiä. Komitea on jo viime vuonna kannattanut vahvasti keskustelun käynnistämistä asteittaisesta siirtymisestä määräänemmistöpäätöksentekoon ja tavalliseen lainsäätämisyjärjestykseen veroasioissa, mutta katsoo, että kaikilla jäsenvaltioilla on oltava kaikkina aikoina riittävät mahdollisuudet osallistua päätöksentekoprosessiin.

4. Valtiovallan roolin uudelleentarkastelu

4.1 Covid-19-kriisi on tuonut kiistatta esiin, miten merkittävä asema hallitusvallalla on terveys- ja talouskriisien ratkaisemisessa. Tämäkin on erityisen tärkeää kestävästä talouskasvun tavoitteen kannalta. Kukaan EU:ssa ei tätä nykyä kyseenalaista hallitusten roolia sellaisten tehokkaiden terveydenhuoltojärjestelmien ja -ohjelmien organisoimisessa, joilla tuetaan välillisesti myös taloudellista toimintaa. Myöskään hallitusten merkitystä pankki- ja finanssialan sääntelyn täytäntöpanossa vuoden 2008 finanssikriisin jälkimainingeissa ei aseteta kyseenalaiseksi. Yhä ilmeisempää on kuitenkin, että hallitukset ovat edelleen avainasemassa talouden suunnan määrittämisessä, eritoten kriisitilanteissa. Näin tulisi olla myös silloin, kun sovelletaan monitasoista hallintoa, jossa paikallis- ja alueviranomaisten osallistuminen keskushallinnon talouspolitiikkaan on ehdottoman tärkeää. Finanssipolitiikalla on, kuten edellä esitettiin, ratkaiseva merkitys sekä talouden vakauden kannalta että siinä mielessä, että hallitukset voivat tukea yrityksiä EU:n lainsäädännön sallimin kannustimin. Kaikki pyrkimykset kestäväpohjaisen kasvun aikaansaamiseksi ja edistämiseksi edellyttävät valtiovallan ohjausta ja sääntelyä kaikilla taloudellisen toiminnan ja ympäristönsuojelun aloilla, ja painopisteen on tässä yhteydessä oltava siinä, että ympäristönsuojelu otetaan huomioon kaikessa taloudellisessa toiminnassa. Avoin vuoropuhelu työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhdistysten kanssa on tietenkin edelleen keskeisessä asemassa talouden suuntaa määrittäessä.

⁽⁵⁾ Bénassy-Quéré, A., Fontagné, L., & Lahrèche-Révil, A., 2005, How does FDI react to corporate taxation?, *International Tax and Public Finance*, 12 (5), s. 583–603.

4.2 Finanssipolitiikalla on kriisin jälkeisessä tilanteessa entistäkin suurempi merkitys erityisesti siksi, että lainamäärät ovat suunnattoman paljon suurempia kuin ennen kriisiä ennakoitiin. Tulotuet ja lainatakaukset yrityksille, joiden toiminta on ollut pysähdyksissä covid-19:ään liittyvien rajoitusten vuoksi, edellyttävät valtavaa lainanottoa, mikä epäilemättä kaventaa hallitusten mahdollisuuksia tarjota kannustimia taloudellisen toiminnan elvyttämiseen. Lisäksi nämä rahoitus-tarpeet supistanevat sekä ympäristönsuojelun että tuotannollisten investointien tukemiseen osoitettavan rahoituksen määrää. Hallitusten on siksi löydettävä luovia tapoja tukea kestäväpohjaiseen talouskasvuun tähtäävää varainkäyttöä ja pitää samalla huolta myös julkisen talouden kestävydestä pitkällä aikavälillä. Komission kanta, jonka mukaan elvytystoimet olisi sovittava yhteen vihreän kehityksen ohjelman kanssa, on askel oikeaan suuntaan, sillä se osoittaa, että kriisitoiminnan itsensäkin on oltava kestävyysajattelun mukaista.

4.3 Yksi esimerkki talousarvion ulkopuolisesta infrastruktuurirahoituksen lähteestä ovat nk. julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuudet, joissa on mukana kansainvälisiä rahoituslaitoksia ja yksityisiä yrityksiä. Mikäli julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksia hallinnoidaan avoimesti ja ne ovat demokraattisen valvonnan alaisia, niitä voitaisiin kriisin jälkeisessä tilanteessa harkita yhtenä infrastruktuuri- ja ympäristöhankkeiden rahoituksen tukemiseen soveltuvana vaihtoehtona, sillä ne tarjoavat ratkaisuja rahoitusta, hankkeiden päätökseen saattamista ja suurhankeinvestointeja koskeviin ongelmiin niin, ettei keskeisten politiikanalojen julkisesta rahoituksesta jouduta tinkimään.

4.4 EU:n olisi myös pyrittävä ottamaan nopeammin käyttöön Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa ehdotetut välineet ja aloitteet. Ohjelmassa nimenomaisesti todetaan, että EU:lla ja jäsenvaltioiden hallituksilla on yhdessä yksityisen sektorin kanssa oltava keskeinen rooli pyrittäessä kohti aidosti kestävyysperiaatteiden mukaista Eurooppaa. Näihin välineisiin ja aloitteisiin lukeutuvat muun muassa erilaiset oikeudenmukaisen siirtymän mekanismiin kuuluvat rahoitusvälineet, joissa keskitytään pk-yrityksiin ja haavoittuviin teollisuudenaloihin. Niillä olisi sekä tuettava tällaisten yritysten ja alojen taloudellista elpymistä että parannettava niiden kestävyttä ja kykyä selviytyä tulevista häiriöistä. Lisäksi nykytilanteessa olisi tapauskohtaisesti sallittava jonkinlainen liikkumavara vakuus- ja yhteisrahoitusvaatimusten suhteen. Tällainen ajattelutapa saa vallitsevan covid-19-kriisin vuoksi entistäkin enemmän vastakaikua, ja tätä on pidettävä mahdollisuutena vauhdittaa sosiaalista ja taloudellista kehitystä vihreän kehityksen ohjelman periaatteita unohtamatta. Yleiseurooppalaisen solidaarisuuden käsite on nykytilanteessa merkityksellisempi kuin koskaan aikaisemmin.

5. Talouden elpymistä, investointitoimintaa ja kestävä kehitystä koskevat strategiat

5.1 Edellä esitetyn pohjalta voidaan lähteä yksilöimään talouden elpymisen, investointitoiminnan ja kestävä kehityksen edistämiseksi tarvittavia strategioita. Taloudet supistuvat covid-19:ään liittyvien rajoitusten vuoksi, ja niiden palautuminen covid-19-pandemiaa edeltäneelle tasolle vaatii valtavia ponnisteluja. Vie useita kuukausia, ennen kuin euroalue ja EU:n taloudet pääsevät lähellekään sitä, missä ne olivat ennen kriisiä. Lisäksi kun valtiot joutuvat lainaamaan varoja eri lähteistä julkisten menojen odottamattoman ja suunnattoman suuren kasvun kattamiseksi, ne todennäköisesti ryhtyvät leikkaamaan menoja ja ottavat mahdollisesti uudelleen käyttöön säästötoimenpiteitä, mikä johtaa kulutuksen ja tuotannon vähenemiseen. Esimerkiksi Kreikassa aikanaan toteutetut säästötoimenpiteet laittoivat koko maan polvilleen, kun sen bruttokansantuote (BKT) hupeni kahdeksassa vuodessa neljänneksen ja työttömyysaste nousi yli 27 prosenttiin⁽⁶⁾. Uusilla säästötoimenpiteillä olisi haitallinen vaikutus. Komissio onkin ottanut askeleen oikeaan suuntaan aktivoitessaan vakuus- ja kasvusopimuksen yleisen poikkeuslausekkeen, jonka nojalla euroalueen maat voivat tilapäisesti keskeyttää julkisen talouden keskipitkän aikavälin tavoitteiden saavuttamisen edellyttämät sopeutustoimet. Vakuus- ja kasvusopimuksen sääntöjen tarkistaminen saattaa kuitenkin olla tarpeellista covid-19-kriisin jälkeiseen elpymisvaiheeseen siirryttäessä.

5.2 Vaikka Euroopan komission vuotuisessa kestävä kasvun strategiassa⁽⁷⁾ esitetyt yleistavoitteet ovat ratkaisevan tärkeitä kestäväpohjaisen talouskasvun aikaansaamiseksi, niihin ei voida päästä toteuttamalla säästötoimenpiteitä, jotka vahingoittavat kaikkein heikoimmassa asemassa olevia sosioekonomisia ryhmiä yhteisöissämme.

5.3 EU:n jäsenvaltioiden on pikemminkin kehitettävä sellaisia talouden elpymiseen tähtäviä strategioita, joilla tuetaan aiempaa tuottavampaa ja kestäväpohjaisempaa taloudellista toimintaa. Covid-19-kriisin jälkeinen tilanne tarjoaa tilaisuuden tarkastella uudelleen niitä keskeisiä talouden aloja, jotka ovat osoittautuneet erityisen herkiksi häiriöille. Talous rakentuu myös jatkossa pitkälti pk-yritysten varaan, mutta voi olla aiheellista kannustaa startup-yrityksiä yhä enemmän ja tarkastella uudelleen yhteisötalouden yritysten roolia yhteisötalouden merkittävänä osana. Vaikka yhteiskunnallisten yritysten päätavoitteena ei ole tuottaa voittoa, tuloilla on keskeinen merkitys niiden elinkelpoisuuden kannalta. Kaikki yhteisötalouden yritykset voivat hyvinkin olla erittäin kannattavia, ja niiden prioriteetteihin kuuluu voittojen sijoittaminen

⁽⁶⁾ <https://www.theguardian.com/world/2018/aug/20/greece-emerges-from-eurozone-bailout-after-years-of-austerity>

⁽⁷⁾ Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan keskuspankille, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle, alueiden komitealle ja Euroopan investointipankille – Vuotuinen kestävä kasvun strategia 2020.

takaisin yritykseen sen sijaan, että ne jaettaisiin osakkeenomistajille. Yhteisötalouden yritys osaa ennen kaikkea sovittaa yhteen yhteiskunnallisen tehtävänsä hoitamisen ja liiketoimintansa tuottavuuden maksimoinnin ja siten varmistaa, että sen toiminta on kestäväällä pohjalla. Tällaiset rakenteet soveltuvatkin ihanteellisesti talouteen, jossa pyritään saamaan aikaan ja edistämään kestävää kasvua.

5.4 Hallitukset pyrkivät kriisin jälkeen nopeaan elpymiseen, ja joidenkin selviytymiskykyisiksi osoittautuneiden alojen voidaan odottaa pääsevän takaisin jaloilleen, mutta houkutusena on kannustaa sellaisia aloja, joiden katsottiin jo ennen kriisiä olevan kestävämmällä pohjalla tai joiden toiminta on Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa esitettyjen ilmasto- ja ympäristötavoitteiden vastaista. Hallitusvallan olisi tämän sijasta kuitenkin pyrittävä edellä mainittujen rahoitusmallien avulla investoimaan enemmän hankkeisiin, jotka tähtäävät energiatehokkuuteen ja vaihtoehtoisen energiamuotojen käyttöön, ja luomaan tällä tavoin liiketoimintamahdollisuuksia suurille yrityksille, pk-yrityksille ja yhteisötalouden yrityksille. Siirtyminen vihreään talouteen edellyttää paitsi vihreiden alojen kehittämistä myös nykyisten liiketoimintamallien ja muidenkin kuin perinteisten vihreiden alojen ”viherryttämistä” mahdollisuuksien mukaan. Yrityksille tarjottavan tuen ehdoksi onkin sekä valtio- että EU-tasolla asetettava se, että toiminta on Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa ja vuoden 2020 kestävä kasvun strategiassa määriteltyjen tavoitteiden mukaista.

5.5 EU:n kestäväpohjaisen talouskasvun kulmakivenä on oltava sellaisen todellisen kiertotalouden luominen ja kehittäminen, jossa arvo nousee mahdollisimman paljon ja säilyy arvoketjun kaikissa vaiheissa ja jossa minimoidaan jätteet ja pyritään resurssitehokkuuteen. Kiertotalouden liiketoimintamallit tarjoavat merkittäviä mahdollisuuksia edistää Euroopan kilpailukykyä. Tämä pätee paitsi luonnonympäristön suojelun myös laadukkaiden työpaikkojen luomisen ja liitännäistoimialojen kehittämisen suhteen. Lisäksi kiertotalouden liiketoimintamallit auttavat parantamaan kykyä kestää sellaisia toimitusketjuhäiriöitä, joita covid-19-pandemia aiheutti, ja lieventävät ympäristöön liittyvistä kehityssuunnauksista ja geopoliittisen tilanteen kehityksestä, mm. ilmastonmuutoksen ja kauppaikiistojen vaikutuksista, johtuvaa raaka-aineiden hintojen ja saatavuuden vaihtelua. Innovoinnin ja digitalisaation sekä jatkuvien henkilö pääomainvestointien roolia tällaisen siirtymän helpottamisessa ei voi painottaa liikaa, ja tätä kehitystä on vietävä entistä tarmokkaammin eteenpäin tukemalla tutkimus- ja kehitystoimintaa ja panemalla enemmän painoa kaupallistamiselle. Digitalisaation vaikutuksia työmarkkinoihin on kuitenkin arvioitava perusteellisesti, jotta työpaikkojen menetykset saadaan pidettyä mahdollisimman vähäisinä ja niitä, jotka uhkaavat menettää työpaikkansa, voidaan auttaa uudelleen koulutuksen ja uudelleensijoittamisen keinoin.

5.6 Vallitseva pandemia on tuonut jälleen kerran esiin sen, että on tärkeää keskittyä ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin eikä pelkästään talouskasvuun, joka ei ole itsetarkoitus, kuten vuoden 2020 kestävä kasvun strategiassa todetaan. EU:n ensisijaisena tavoitteena olisi oltava julkisten terveydenhuoltojärjestelmien laadun ja niiden palvelujen saatavuuden parantaminen kaikissa jäsenvaltioissa. Lisäksi olisi puututtava eriarvoisuuden terveydenhuoltopalvelujen saannissa ja suuriin asiakasmaksuihin, jotka vain ylläpitävät näitä eroja. Digitalisaatioon ja tekoälyyn tehtäviä investointeja olisi muiden alojen tapaan jatkettava julkisten terveydenhuoltojärjestelmienkin osalta. Laajamittaisten talouden häiriöiden ilmetessä korostuu myös hyvän hallintotavan keskeinen merkitys selviytymis- ja palautumiskyvyn kehittämisessä ja seurausten hoitamiseen tarvittavien asianmukaisten toimien muotoilussa. Kestävä ja oikeudenmukainen talouskasvuun aikaan saaminen riippuu siis kansallisten ja paikallisten instituutioiden laadusta kaikissa jäsenvaltioissa, ja EU:n on pidettävä aktiivisesti huolta siitä, että maat suojelevat ja vaalivat demokratian, suvaitsevaisuuden ja oikeusvaltion kunnioittamisen periaatteita. Onkin myönteistä, että julkishallinnon laatua ja hallintotapaa käsitellään eurooppalaisen ohjausjakson yhteydessä nykyään paljon entistä järjestelmällisemmin.

5.7 Viimeinen näkökohta koskee tuottavuuden roolia kestävä talouskasvun aikaansaamisessa. Jotta talous kasvaa kestäväpohjaisella tavalla myös tulevaisuudessa, sen on lisättävä kasvukapasiteettiaan, mutta vain siinä määrin kuin tästä on sille ja ihmisille hyötyä. Tämä tarkoittaa muun muassa palkkojen sekä työehtojen ja -olojen paranemista erityisesti työehtosopimusneuvottelujen ansiosta, mutta tulojen tasapuolisempaa jakautumista ei saa missään tapauksessa vaarantaa. Talouden kestävyuden parantamiseen tähtäävien strategioiden on näin ollen rakennuttava tuottavuuden ympärille, mutta niitä ei saa toteuttaa työntekijöiden oikeuksien ja sosiaalisen kehityksen kustannuksella. Parempi tuottavuus ei siis ole päämäärä sinänsä vaan keino parantaa palkkoja, lisätä kokonaiskysyntää EU:n talouksissa ja siten parantaa elintasoa. Tuottavuuden paraneminen johtaa myös uusien ja parempien tuotteiden ja palvelujen kehittämiseen, minkä ansiosta yritykset voivat siirtyä kehittyneempien tavaroiden ja palvelujen arvoketjuihin ja EU saa kilpailuetua maailmanmarkkinoilla. Kuten edellä todettiin, paremman tuottavuuden olisi liityttävä tiukasti kestäväpohjaisen talouskasvun tavoitteeseen eikä siihen pitäisi päästä työehtojen ja -olojen, sosiaalisen kehityksen tai ympäristöpolitiikan kustannuksella. Päinvastoin olisi pidettävä kiinni Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarissa esitetystä yleistavoitteesta, erityisesti sosiaalisesta suojelusta ja työehtosopimusneuvottelujen vahvistamisesta. Sama pätee vihreän kehityksen ohjelmassa asetettuihin tavoitteisiin ja EU:n ilmastotavoitteisiin. Aidosti eurooppalainen vastaus nykyiseen covid-19-kriisiin ja kaikki yhtenäiset pyrkimykset edistää kestävä kasvua kaikkialla unionissa edellyttävät sitä, että jäsenvaltiot luopuvat ”polkumyynninhenkisestä” verokilpailua-

senteesta, joka ainoastaan vähentää niiden yhteistyöhalukkuutta ja lietsoo nationalistisia suuntauksia. Olisikin keskityttävä auttamaan jäsenvaltioita kehittämään inhimillistä pääomaansa ja lisäämään tuottavuutta ja samalla puututtava kohdennetuin investoinnein kasvua ja työllistymismahdollisuuksia koskeviin alueellisiin eroihin. Lisäksi olisi korjattava keskeiset rakenteelliset puutteet, jotka haittaavat liiketoiminnan harjoittamista.

Bryssel 16. heinäkuuta 2020.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER*

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: ”Kilpailukyvyn, innovoinnin, kasvun ja työpaikkojen luomisen edistäminen parantamalla maailmanlaajuisia sääntely-yhteistyötä, tukemalla monenvälisen kauppajärjestelmän uudistamista ja vähentämällä markkinoita vääristäviä tukia”

(oma-aloitteinen lausunto)

(2020/C 364/05)

Esittelijä: **Georgi STOEV**

Toinen esittelijä: **Thomas STUDENT**

Täysistunnon päätös	20.2.2020
Oikeusperusta	työjärjestyksen 32 artiklan 2 kohta oma-aloitteinen lausunto
Vastaava elin	CCMI
Hyväksyminen CCMI:ssä	26.6.2020
Hyväksyminen täysistunnossa	16.7.2020
Täysistunnon numero	553
Äänestystulos (puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	211/1/3

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Koronavirustapauksen (covid-19) kaltaiset häiriöt uhkaavat pysäyttää maailmantalouden ja sosiaalisen elämän. Sen seurauksiin kuuluvat muun muassa taantuma Yhdysvalloissa, EU:ssa, Japanissa ja muilla maailman alueilla, erittäin hidas kasvu Kiinassa ja valtavat tuotoksen menetykset. Valtioiden on kompensoitava taloudellista vahinkoa finanssi- ja rahapolitiikalla ja selviydyttävä talousparadigmaan odotettavissa olevista muutoksista. ETSK korostaa tehokkaiden liiketoimintamallien ja kaupan suojamekanismien tarvetta erityisesti Aasian suhteen ja toteaa, että 36 miljoonaa työpaikkaa EU:ssa riippuu EU:n vientipotentiaalista ja että tavaroiden ja palvelujen myyntiin muualle maailmaan perustuvan EU:n työllisyyden osuus kokonaistyöllisyydestä kasvoi vuosien 2000 ja 2017 välisenä aikana 10,1 prosentista 15,3 prosenttiin⁽¹⁾. Finanssipoliittiset, taloudelliset ja sosiaaliset toimet ovat tarpeen, jotta voidaan estää kriisin kielteiset vaikutukset näihin ja muihin aloihin.

1.2 Koronaviruksen aiheuttaman kriisin seurauksena EU:n olisi osana ympäristökestävyyden ja digitalisaation edellyttämää teollisuuspolitiikan yleistä uudelleenmuotoilua vahvistettava lääkkeiden ja terveysalan laitteiden tuotantoa, jotta näillä aloilla voitaisiin varmistaa EU:n yhteinen suvereniteetti ja omavaraisuus. Käsillä olevan lausunnon laatiminen aloitettiin ennen ennakoimattoman terveys- ja talouskriisin puhkeamista. Kriisi aiheuttaa muutoksia talouteen ja globalisaatiomalleihin lyhyellä ja pitkällä aikavälillä. Vaikka kriisi ei ole lausunnon pääaihe, sillä on ja tulee olemaan valtava vaikutus seuraavissa kohdissa käsiteltäviin aloihin ja aiheisiin. Jo nyt on selvää, että kriisi ajaa joitakin maailman alueita kohti uutta protektionismin ja taloudellisen nationalismin aaltoa sekä maailmanlaajuisesti että EU:n sisällä. Kaikki nämä tekijät otetaan tässä lausunnossa huomioon horisontaalisesti niin pitkälle kuin mahdollista.

1.3 ETSK on samaa mieltä siitä, että kansainväliset yritykset ja kauppa voivat myötävaikuttaa maailmanlaajuiseen kasvuun erikoistumisen, mittakaavaetujen, kehittyneiden globaalien arvoketjujen sekä tutkimuksen ja teknologian leviämisen ansiosta. On myös mainittava siirtyminen arvoketjuista arvonmuodostusverkostoihin, lineaarisesta talousmallista kiertotalouteen ja aineellisista tuotteista aineettomiin, mikä edellyttää teollisuudelta mukautumiskykyä.

⁽¹⁾ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/november/tradoc_157516.pdf

1.4 ETSK korostaa, että EU:n politiikalla on varmistettava, että teollisuuden kehittämiseen osallistuvat eivät joudu epärealistisen taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristöön liittyvän polkumyynnin uhreiksi. EU:lla on edessään seuraavat haasteet, jotka edellyttävät kiireellisesti toteutettavia toimia: EU:n vientimarkkinat Yhdysvalloissa, mahdollinen EU:n ja Yhdysvaltojen välinen yhteistyö, Kiinan rooli tulevaisuudessa ja tarve muokata WTO:ta. Teollisuudesta olisi tultava tekijä, joka mahdollistaa yhteiskunnallisten ja ympäristöön liittyvien haasteiden ratkaisemisen ja luo uutta arvoa yhteiskunnalle.

1.5 ETSK on yhtä mieltä siitä, että globalisaatio ilman sääntelyä lisää eriarvoisuutta, vahvistaa yrityksiin, palkkoihin ja työoloihin kohdistuvia alentamispaineita ja heikentää sosiaaliturvaa. Tästä voi tulla todellinen uhka Euroopan sosiaalisille malleille. Sääntelemättömällä globalisaatiolla on myös kielteisiä vaikutuksia ympäristönormeihin. ETSK on huolissaan siitä, että eurooppalaisiin yrityksiin ja työpaikkoihin kohdistuu paineita sellaisten markkinatalouden vastaisten epäterveiden kaupan käytäntöjen vuoksi, jotka eivät noudata kansainvälisiä sosiaali- ja ympäristöalan sopimuksia. EU:n teollisuuden olisi hyödynnettävä ainutlaatuisia etuasemaansa yhdistämällä eurooppalaiset arvot, uudet teknologiat ja tulevaisuuteen suuntautuva lähestymistapa. Sisämarkkinat ovat ratkaisevan tärkeitä Euroopan teollisuudelle ja innovaatioiden levittämiseksi – digitaaliteknologian lisäksi myös muiden keskeisten kehitystä vauhdittavien teknologioiden, kuten biotekniikan, alalla. On aiheellista myös korostaa sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden ja työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun merkitystä teollisuuden muutoksen yhteiskunnallisen hyväksynnän varmistamisessa.

1.6 EU:n teollisuusstrategia ja kauppapolitiikka eivät saisi heikentää pyrkimyksiä antaa kehitysapua kolmansille maille, ja ETSK suosittaa, että haavoittuvampien talouksien kohdalla sovelletaan tasapainoista lähestymistapaa ja parannetaan kansallisen kehitysavun koordinoitua ja yhdistämistä. ETSK on huolissaan siitä, että WTO:n sääntöjen vastaisten toimien lisääntyminen ja uudet tullien ulkopuoliset syrjivät järjestelyt saattavat aiheuttaa liiallisen vastavuoroisen sääntelytaakan tavalla, josta voi tulla maailmankaupassa pikemminkin sääntö kuin poikkeus. EU:n nykyisiä tukiohjelmiä ja niiden valvontaa olisi arvioitava uudelleen EU:n kilpailusääntöjen valossa, jotta talouskriisistä ja kauppasodista kärsiviä EU:n jäsenvaltioita, kumppaneita, yrityksiä ja työntekijöitä voidaan tukea ja niiden taakkaa keventää.

1.7 ETSK katsoo, että ulkoisiin haasteisiin vastaamiseksi EU:n sisämarkkinoista olisi tultava ”paras kohde investoinneille”. Uutta teollisuusstrategiaa ja kaikkia muita viputekijöitä olisi arvioitava ottaen huomioon niiden kyky edistää ja tukea investointeja teolliseen, energia-, liikenne- ja digitaaliseen infrastruktuuriin laajennettua yhteenliitettävyyttä koskevan lähestymistavan avulla. Fuusioiden ja yritysostojen sekä valtiontukisääntöjen tarkistaminen voisi asettaa EU:n tasavertaisempaan asemaan maailmanlaajuisessa kilpailussa. Kaikkien hallintotasojen tulisi huolehtia siitä, että globalisaation hyödyt jakautuvat oikeudenmukaisesti ja että kielteisiä vaikutuksia maailmanlaajuisella, alueellisella ja paikallisella tasolla lievennetään.

Yhteinen ulkomaisten suorien sijoitusten järjestelmä auttaisi varmistamaan riittävät osuudet strategisissa voimavaroissa, kuten kriittisessä infrastruktuurissa, kriittisissä teknologioissa ja kriittisten tuotantopanosten toimitusvarmuudessa. Julkisia hankintoja koskevien direktiivien hyödyntämistä, tehokkaita kaupan suojatoimia ja tervettä vapaakauppasopimusten verkostoa tarvitaan enemmän kuin koskaan, jotta voidaan torjua laittomia käytäntöjä, syventää sääntelyn lähentämistä ja edistää kestävyysnormeja ja vähentää siten markkinoiden vääristymiä.

1.8 ETSK on huolissaan viimeaikaisesta kielteisyydestä kansainvälistä kauppaa ja globalisaatiota kohtaan sekä lisää nationalismeja vaativien populististen liikkeiden noususta. Komitea katsoo, että protektionismi ja nationalismi eivät pysty tarjoamaan asianmukaisia vastauksia taloudellisiin ja sosiaalisiin ongelmiin. Keskipitkän aikavälin uudistukset ja investointiprioriteetit ovat tarpeen, jotta taloudet saadaan palautettua vihreän siirtymän ja digitalisaation huomioon ottavan kestävä ja osallistavan kasvun raiteille. EU:n olisi toteutettava kaikki mahdolliset toimenpiteet täyden demokratian säilyttämiseksi pandemiaolosuhteista huolimatta.

1.9 ETSK katsoo, että vihreän kehityksen ohjelma on kokonaisvaltainen hanke, jossa uusi teollisuusstrategia ja kauppapolitiikka olisi nivottava talous-, sääntely- ja kilpailupolitiikkaan, jotta voidaan auttaa ympäristöä aiheuttamatta kuitenkaan uhkaa sisämarkkinoille, eurooppalaisille yrityksille ja työpaikoille, ja että siinä olisi asetettava kunnianhimoisia ympäristötavoitteita koko elinkeinoelämälle.

1.10 ETSK yhtyy kantaan, jonka mukaan yksi talouden vakautta koskevista keskeisistä viesteistä on se, että jäsenvaltioiden olisi kiinnitettävä asianmukaista huomiota julkisen talouden laatuun ja edistettävä tarvittavia ja tulevaisuuteen suuntautuvia investointeja.

2. Yleistä

2.1 Monenvälinen järjestelmä on jatkuvan paineen alla, ja maailmanlaajuisesti toimivilla EU:n yrityksillä on vastassaan yhä enemmän kitkatekijöitä ja epävarmuutta sekä lisääntyvää protektionismia ja jatkuvia jännitteitä EU:n kauppakumppaneiden välillä. Globaalit arvoketjut kutistuvat, ja suuntaus kohti alueellistumista yleistyy maailmanlaajuisesti. EU on yhdessä Yhdysvaltojen ja Kiinan kanssa tämän dynamiikan keskiössä, ja moniin keskeisiin teollisuudenaloihin kohdistuu huomattavia paineita. On tehtävä perustavanlaatuisia päätöksiä, jotta voidaan lisätä mahdollisuuksia välttää syrjäytymisriski ja säilyttää EU:n maailmanlaajuinen rooli. On kiireellisesti mietittävä uudelleen investointeja EU:n alueella ja keskityttävä yritysten, erityisesti pk-yritysten, tukemiseen, likviditeetin tarjonnan ja vakauden varmistamiseen rahoitusallalla, sisämarkkinoiden säilyttämiseen ja kriittisten hyödykkeiden virtojen varmistamiseen. Tavoite voidaan saavuttaa ainoastaan yhdistämällä erilaisia toimenpiteitä, joihin kuuluvat muun muassa myös kolmansista maista peräisin oleviin, EU:ssa toimiviin yrityksiin sovellettavat säännöt ja politiikat, infrastruktuuri, investoinnit julkishyödykkeisiin (kuten terveydenhoitoon, koulutukseen, digitaaliseen infrastruktuuriin), vastavuoroisuus julkisissa hankinnoissa, toimiva kauppapolitiikka ja digitaalinen riippumattomuus.

2.2 EU:n teollisuuden maailmanlaajuisista kilpailukykyä haittaavat paluu unilateralismiin ja talous- ja kauppakysymysten tehokkaan maailmanlaajuisen hallinnan puute sekä tukea saavien kilpailijoiden, erityisesti valtion omistamien yritysten, ja kriisiin aiheuttamat markkinoiden epäsymmetriat ja häiriöt. EU:n yritysten tutkimus- ja innovaatioinvestoinneissa pyritään yhdistämään kilpailukyky ja kestävyys, mutta nämä investoinnit ja rohkeat riskit saattavat jäädä tehottomiksi, jos pääsy kansainvälisille markkinoille vähenee ja kilpailu on epäreilua. Tässä tilanteessa pk-yritykset ovat entistäkin haavoittuvampia.

2.3 Näissä olosuhteissa EU:n tukemat liittoutumat voisivat auttaa edistämään EU:n etuja monenvälisissä järjestöissä, kuten Maailman kauppajärjestössä (WTO) ja Yhdistyneissä kansakunnissa (YK). Sen vuoksi äskettäin hyväksytyt teollisuusstrategia ja komission vuosikertomus vapaakauppasopimusten täytäntöönpanosta ovat askel kohti suurempaa avoimuutta, mutta ne ovat myös tehokas väline, jonka avulla kansalaisyhteiskunnalle voidaan tarjota objektiivista taustatietoa EU:n neuvottelemista kauppasopimuksista.

Vaikka äskettäin hyväksytyt teollisuusstrategian kokonaisuus sisältää joitakin myönteisiä elementtejä, kaikki eivät vielä ole vakuuttuneita siitä, että sillä olisi havaittavia vaikutuksia yrityksille, työvoimalle ja kansalaisyhteiskunnalle, jotka pyrkivät toimimaan Euroopan kilpailukykyyn ja talouskasvun lisäämiseksi.

2.4 Vahva eurooppalainen teollisuuspolitiikka ja EU:n kaupallisten etujen puolustaminen ovat sopusoinnussa unionin ulkopolitiikan ensisijaisen tavoitteen kanssa: monenvälisyyden vahvistaminen YK:n järjestelmässä. Välttämättömien uudistusten myötä on mahdollista siirtyä oikeudenmukaisten sääntöjen ja demokraattisten periaatteiden maailmaan.

3. Liiketoimintänäkymien potentiaalin hyödyntäminen

3.1 ETSK on komission kanssa samaa mieltä siitä, että EU:n yritykset voivat hyötyä EU:n teollisuusstrategiasta ja kauppasopimuksista vain, jos niillä on tarvittavaa tietoa sopimusten sisällöstä ja ne ymmärtävät, miten sopimukset toimivat käytännössä.

3.2 ETSK panee huolestuneena merkille, että mutkikkaat alkuperäsäännöt, monimutkaiset hallinnolliset lomakkeet, joita EU:n kauppakumppanit vaativat EU:n yrityksiltä etuuksien myöntämiseksi, ja etuuskohtelualkuperän osoittamisesta aiheutuva työ ja vaiva vaikuttavat EU:n pk-yritysten kannalta kohtuuttomilta suhteissa niiden tekemien sopimusten kokoon.

3.3 Jos jotkin maat harjoittavat epäreilua kilpailua tai soveltavat epäreiluja työehtoja tai kestävyysnormeja, ETSK ehdottaa vaihtoehtoisten riidanratkaisumenettelyjen kehittämiseen ja YK:n verkkovälitteisten riidanratkaisumekanismien täytäntöönpanoon liittyvien keskeisten kysymysten pohtimista. ETSK suhtautuu myönteisesti komission äskettäin ilmoittamaan monen osapuolen välimesmenettelyä koskevaan väliaikaisjärjestelyyn tilapäisenä ratkaisuna kaksivaiheisen riippumattoman riitojenratkaisumenettelyn ylläpitämiseksi.

3.4 ETSK muistuttaa, että useimmat pk-yritykset harjoittavat yritystoimintaansa ensisijaisesti sisämarkkinoilla (⁽²⁾ [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_IDA\(2019\)644179](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_IDA(2019)644179)) (⁽³⁾ Flash Eurobarometer 42, Internationalisation of Small and Medium-sized Enterprises, lokakuu 2015. (⁽⁴⁾ Alankomaat, Belgia, Espanja, Italia, Saksa ja Yhdistynyt kuningaskunta.

3.5 ETSK on tyytyväinen siihen, että komissio on edennyt pyrkimyksissään kehittää verkkoportaali, jossa yhdistetään kaksi tietokantaa: markkinoillepääsyä koskeva tietokanta ja kaupan neuvontapalvelu. Portaalin tarkoituksena on auttaa selviämään alkuperäsääntöjen ja tullimenettelyjen viidakosta sekä tarjota käyttöön maksuton verkkopohjainen laskuri alkuperäsääntöjä varten lisätuen antamiseksi EU:n pk-yrityksille.

3.6 ETSK katsoo, että komissiolla ja Euroopan ulkosuhdehallinnolla sekä jäsenvaltioiden diplomaatti- ja konsuliedustustoilla voisi olla tärkeä rooli EU:n strategian, palvelujen ja kolmansien maiden kanssa käytävän kaupan edistämisessä, jotta helpotettaisiin sekä unioniin suuntautuvia ulkomaisia investointeja että eurooppalaisten yritysten ja työvoiman vientimahdollisuuksia.

3.7 ETSK suhtautuu myönteisesti myös Euroopan komission aloitteisiin edistää ja tukea EU:n pk-yritysten kansainvälistymispyrkimyksiä lisäämällä niiden kilpailukykyä maailmanmarkkinoilla ja korostaa tarvetta varmistaa, että näissä aloitteissa sovelletaan alhaalta ylöspäin suuntautuvaa lähestymistapaa. Näiden aloitteiden ohella uusi toimintamalli voi tarjota pk-yrityksille ja muille alueellisille toimijoille enemmän mahdollisuuksia.

3.8 ETSK panee huolestuneena merkille komission kertomuksessa mainitut avoimet kysymykset, joita ei ole vielä saatu ratkaistua EU:n kauppakumppaneiden kanssa, erityisesti sen, että EU:n tuotteet eivät edelleenkään pääse esteettä kumppanimaiden markkinoille. Teknisten standardien byrokratiasta vapaa vastavuoroinen tunnustaminen olisi asetettava etusijalle.

3.9 ETSK tähdentää, että kuten eräiden jäsenvaltioiden kauppavirtojen analysointiin perustuvassa Euroopan parlamentin tutkimuspalvelun selvityksessä (⁽⁵⁾) todetaan, EU:n vientitulokset korreloivat myönteisesti ja vahvasti BKT:n kanssa ja kauppa on pitkälti keskittynyt vain muutamaiin jäsenvaltioihin.

3.10 ETSK muistuttaa, että komissio on globalisaation hallintaa ja EU:n rahoituksen tulevaisuutta käsittelevissä pohdinta-asiakirjoissaan myöntänyt globalisaation epätasaisen vaikutuksen eri alueilla ja todennut, että vaikka globalisaation hyödyt ovat levinneet laajalle, sen kustannukset ovat usein paikallisia.

3.11 ETSK painottaa erityisesti koheesiopolitiikan merkitystä pyrittäessä parantamaan EU:n kilpailukykyä kohdenneilla investoinneilla sellaisilla keskeisillä aloilla kuin verkkoinfrastruktuurit, tutkimus ja innovointi, tietotekniikkapalvelut, ympäristö- ja ilmastotoimet, laadukkaat työpaikat ja sosiaalinen osallisuus.

3.12 ETSK korostaa roolia, joka Euroopan globalisaatiorahastolla (EGR) voi olla tuettaessa ihmisiä, jotka joutuvat työttömiksi globalisaatiosta, digitalisoinnista, muuttoliikkeestä ja ilmastonmuutoksesta johtuvien rakennemuutosten vuoksi. Uhkaavan talous- ja työllisyyskriisin valtava laajuus huomioon ottaen EGR:ää olisi vahvistettava taloudellisesti, sen sääntöjä olisi joustavoitettava kriisin luonteen ja laajuuden mukaan ja se olisi liitettävä oikeudenmukaisen siirtymän rahastoon.

3.13 ETSK on samaa mieltä siitä, että joustavilla työjärjestelyillä ja etätyöllä on tärkeä rooli työpaikkojen ja tuotannon säilyttämisessä, mutta vaikka meneillään olevan kriisin sosiaalisia vaikutuksia pyritään lieventämään, sen odotetaan lisäävän merkittävästi työttömyyttä ja tuloeroja. EU:n tarkistetulla vihreän kehityksen ohjelmalla voi olla tärkeä rooli sen varmistamisessa, että globalisaatiolla on yritysten, työntekijöiden ja kansalaisyhteiskunnan kannalta myönteisiä taloudellisia, sosiaalisia, alueellisia ja ympäristövaikutuksia ja että se voi auttaa vähentämään markkinoiden vääristymistä.

(⁽²⁾) Euroopan parlamentin tutkimuspalvelu, AK:n pyynnöstä tehty tutkimus *CETA implementation: SMEs and regions in focus*, 18. marraskuuta 2019, saatavilla osoitteessa

(⁽³⁾) ja vain noin puolet pk-yrityksistä myy tuotteitaan 28 jäsenvaltion EU:n ulkopuolelle

(⁽⁴⁾) . Lisäksi pk-yritysten vientitoiminta on keskittynyt suurelta osin muutama jäsenvaltioon ja muutamalle alueelle, sillä yli kaksi kolmasosaa kaikesta pk-yritysten toiminnasta ja kaupasta EU:ssa keskittyy kuuteen jäsenvaltioon.

(⁽⁵⁾) Euroopan parlamentin tutkimuspalvelu, AK:n pyynnöstä tehty tutkimus *Interactions between trade, investment and trends in EU industry: EU regions and international trade*, 27. lokakuuta 2017, saatavilla osoitteessa [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_STU\(2017\)608695](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_STU(2017)608695)

3.14 ETSK katsoo, että kilpailuedellytyksiä voitaisiin tasapuolistaa ottamalla käyttöön mekanismi valmistusteollisuuden hiilijalanjäljen pienentämiseksi ja pyrkimällä irrottamaan teollisuus hiilestä. Toimenpiteen yhteydessä on kuitenkin huolehdittava ympäristö-, kauppaa- ja oikeudenmukaisuusnäkökohtien tasapainosta, jotta vältytään markkinoiden vääristymiseltä sekä EU-maihin kohdistuvilta ja siten EU:n teollisuudelle ja sen työpaikoille vahingollisilta vastatoimilta.

3.15 ETSK yhtyy kantaan, jonka mukaan on ratkaisevan tärkeää kaventaa tuottavuuseroja hyvin tuottavien ja kaikkien muiden talouksien, alueiden ja yritysten välillä ja että tehokkaat instituutiot ja tehokkaat verojärjestelmät voisivat tukea tuottavuutta.

3.16 Tarvitaan uusi teollisuuspolitiikka, jossa keskitytään sellaisten toimien edistämiseen, joiden innovaatioisältö on suurempi ja jotka tuottavat enemmän lisäarvoa, mikä liittyy erottamattomasti laadukkaiden ja uusien työpaikkojen syntymisen edistämiseen. Tällainen politiikka, jos se suunnitellaan järkevästi ja toteutetaan oikein, voisi auttaa välttämään BKT:n lisäsupistumisen kielteistä vaikutusta, sisämarkkinoiden pirstoutumista ja arvoketjujen katkoksia.

4. Ainetlaatuisten tilanteen kielteisten vaikutusten lieventäminen

4.1 ETSK kehottaa kaikkia keskeisiä institutionaalisia toimijoita miettimään uudelleen 27 jäsenvaltion EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan välisiä suhteita, sillä ne määrittävät suurelta osin sen, mikä vaikutus Yhdistyneen kuningaskunnan EU-erolla on osapuolten talouksiin. Erittäin haitallisista vaikutuksista kärsiviä aloja varten on suunniteltava asianmukaisia toimenpiteitä.

4.2 ETSK pitää valitettavana, että Yhdysvaltojen päätös asettaa eurooppalaisille tuotteille lisätulleja vastatoimena tuelle, jota EU on myöntänyt lentokonevalmistaja Airbusille, vaikuttaa pääasiassa EU:n jäsenvaltioissa tuotettuihin maatalous-tuotteisiin ja -elintarvikkeisiin. ETSK:n neuvoa-antavan valiokunnan ”teollisuuden muutokset” (CCMI) huomion kohteena perinteisesti olevien EU:n asettamien teräsalan suojatointien tehokkuutta olisi arvioitava uudelleen terästeollisuuden epäsuotuisan suhdanteen valossa, jotta voidaan välttää lisävahingot eurooppalaisille teräsyrittäjille ja varmistaa tasapuoliset toimintaedellytykset EU:n yrityksille ja työntekijöille.

ETSK korostaa, että Yhdysvaltojen terästullit ovat johtaneet kolmansista maista peräisin olevien terästuotteiden kauppavirtojen merkittävään muutokseen ja että kyseisiä tuotteita tulee enenevässä määrin Euroopan markkinoille erityisesti julkisen infrastruktuurin rakentamista varten tehtyjen sopimusten yhteydessä.

4.3 ETSK toteaa, että yksikään valtio ei voi eristäytyä globalisaation ulkopuolelle ilman että tästä aiheutuu valtavia kustannuksia. Monenvälisen kauppajärjestelmän romahtamisen uhka on kuitenkin todellinen ja EU:n on siis pohdittava asiaa. Komitea on tältä osin tyytyväinen komission vuoden 2020 työohjelmaan, jonka mukaan tarkoituksena on esittää WTO:n uudistusta koskeva aloite vuoden 2020 loppuun mennessä, sekä ehdotettuun elpymissuunnitelmaan.

4.4 ETSK yhtyy näkemykseen siitä, että EU:n on toimittava päättäväisemmin varmistaa käytännössä todellisen vastavuoroisuuden ja puututtava protektionismiin kolmansien maiden julkisten hankintojen markkinoille päässä.

Kiinan julkisten hankintojen markkinat ja teollis- ja tekijänoikeuksien suoja poikkeavat merkittävästi kansainvälisistä standardeista, ja WTO:hon liittymisestä huolimatta Kiina on edelleen suurelta osin suojattu markkina-alue. Lisäksi Kiina ei ole vielä liittynyt julkisia hankintoja koskevaan WTO:n sopimukseen (GPA-sopimus) huolimatta lupauksestaan, jonka se antoi, kun se hyväksyttiin WTO:n jäseneksi. Kiinasta käytävästä keskustelusta on tullut EU:ssa entistä sensitiivisempää. Kunnianhimoiset ohjelmat, kuten Belt and Road -aloite tai Made in China 2025 -ohjelma sekä Kiinan ja Keski- ja Itä-Euroopan maiden välisen 16+1-yhteistyön suuntaviivat (Budapest 2017, Sofia 2018 ja Dubrovnik 2019)⁽⁶⁾, ovat herättäneet monien yksityisten ja julkisten toimijoiden, myös EU:n toimiintien, huomion. 5G-kysymys on nostanut esiin digitaalisen turvallisuuden ja ruokkinut EU:n pyrkimystä kohti digitaalista riippumattomuutta. EU:n tutkimus- ja innovointialan investointiohjelmien vahvistaminen vaikuttaa tässä suhteessa järkevimmältä ja palkitsevimmalta toimintatavalta.

(6) 2017: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/2649_665393/t1514534.shtml
2018: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/2649_665393/t1577455.shtml
2019: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/2649_665393/t1655224.shtml

4.5 Toimintapoliittisissa suosituksissa ja konkreettisissa toimenpiteissä olisi otettava huomioon kaksi strategista piirrettä. Ensimmäinen niistä on se, että G20-ryhmä, josta olisi voinut tulla Yhdistyneiden kansakuntien järjestelmää täydentävä maailmanlaajuinen poliittinen foorumi, joka puuttuisi myös maailmanlaajuiseen epätasapainoon ja eriarvoisuuteen, on menettänyt paljon painoarvostaan. Toinen, siihen tiiviisti liittyvä seikka on, että EU:lta puuttuu tehokas ulkomaankauppapolitiikka. Teollisuuspolitiikka ja muut EU:n politiikat, jotka vaikuttavat tuotantoon, energiaan, sisämarkkinoihin, tutkimukseen ja innovointiin, liikenteeseen jne. liittyviin tekijöihin, ovat erillään EU:n ulkosuhteista (kauppa ja ulkosuhdehallinto) sekä jäsenvaltioiden vientiluottolaitoksista (joiden tulisi yhdistää voimansa) tai ne otetaan niissä huomioon vain osittain. Tämä puute vaikeuttaa suurten kansainvälisten toimijoiden haastamista ja heikentää EU:n roolia monenvälisillä ja kansainvälisillä foorumeilla ja markkinoiden vääristymien ehkäisemisessä.

5. Koronaviruspandemian (covid-19) aiheuttaman kriisin vaikutukset

5.1 Covid-19-pandemian puhkeamisella on ollut poikkeuksellisia makrotaloudellisia ja finanssipoliittisia vaikutuksia, jotka jatkuvat edelleen. ETSK yhtyy kantaan, jonka mukaan hiljattain ilmoitetuille finanssipoliittisille ja elvyttävälle rahapolitiittisille toimille EU:ssa ja muualla maailmassa ei ole olemassa vaihtoehtoja. Keskeisiin haasteisiin kuuluvat epätäydellinen ja epätasainen elpyminen ja työttömyyden lisääntyminen. Vaikka poliittisten toimien pitäisi rajoittaa työttömyyden kasvua, tarvittavat toimenpiteet aiheuttavat julkisen talouden alijäämää ja lisäävät julkista velkaa.

5.2 ETSK korostaa, että kriisillä on vakavia pitkän aikavälin vaikutuksia EU:lle. Koska poliittisella tasolla aikailtiin EU:n koordinoitussa toiminnassa pandemian torjumiseksi, luottamus politiikkaan yleisesti saattaa heiketä.

5.3 Muita riskejä ovat pandemian oletettua pidempi kesto, rahoitusalan epävakaus sekä maailmanlaajuisesti että EU:ssa, protektionismin lisääntyminen, sisämarkkinoiden pirstaloituminen ja syvälle juurtuneet rakenteelliset erot.

5.4 ETSK:n mielestä Eurooppa tarvitsee kiireesti uuden sisäisen yhdentymisen hankkeen, yhteisen talous-, sosiaali- (julkisen terveydenhuollon koordinointi mukaan lukien), vero-, energia- ja ympäristöstrategian sekä johdonmukaisen kauppapolitiikan. Tehokkaan eurooppalaisen strategian puuttuminen on ollut hälyttävää, ja selkeänä tavoitteena on oltava uusi yhteinen eurooppalainen lähestymistapa.

5.5 EU:n talouden tukemiseksi kriisin jälkeen tarvitaan mittava elvytys- ja jälleenrakennuspaketti osana uutta monivuotista rahoituskehystä niiden toimien lisäksi, mihin Euroopan vakausmekanismi, Euroopan investointipankki ja Euroopan keskuspankki ovat jo ryhtyneet. Tarvittavaa investointien elvytysuunnitelmaa voitaisiin rahoittaa olemassa olevilla EU:n varoilla, rahoitusvälineillä ja elvytysjoukkovelkakirjoilla, jotka on määriteltävä selkeästi koronaviruskriisin aiheuttamien ongelmien pohjalta ja taattava EU:n talousarviolla. ETSK katsoo tässä yhteydessä, että Euroopan komission äskettäin esittämä elpymisuunnitelma on konkreettinen ensimmäinen askel tähän suuntaan.

5.6 ETSK korostaa, että sääntöihin perustuva kauppa on myös olennaisen tärkeää kriisi-aikoina ja osana kriisistä selviytymistä koskevaa EU:n strategiaa. EU:n jäsenvaltioiden on kunnioitettava sisämarkkinoita ja varmistettava, ettei EU:n kaupalle ole sisäisiä esteitä, käynnistämällä kattavammat neuvottelut useammankeskisestä sopimuksesta, joka johtaisi tasapuolisiin toimintaedellytyksiin ja mahdollisesti myös lääkinnällisten laitteiden pysyvään tullivapautukseen sekä auttaisi varmistamaan, että globaalit toimitusketjut voivat toimia vapaasti tällä kriittisellä alalla. Näiden toimenpiteiden ohella tullivapautukset ja EU:n ja jäsenvaltioiden asiaankuuluvien elinten välillä asianmukaisesti koordinoitu vientirahoitus voisivat helpottaa yrityksiin kohdistuvaa painetta ja estää markkinoiden vääristymistä.

Bryssel 16. heinäkuuta 2020.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER*

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: ”Turvallisuusunionin teollinen ulottuvuus”**(oma-aloitteinen lausunto)**

(2020/C 364/06)

Esittelijä: **José CUSTÓDIO LEIRIÃO**Toinen esittelijä: **Jan PIE**

Komitean täysistunnon päätös	20.2.2020
Oikeusperusta	työjärjestyksen 29 artiklan 2 kohta oma-aloitteinen lausunto
Vastaava elin	neuvoa-antava valiokunta ”teollisuuden muutokset” (CCMI)
Hyväksyminen CCMI:ssä	26.6.2020
Hyväksyminen täysistunnossa	16.7.2020
Täysistunnon numero	553
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	209/3/4

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Komitea on tyytyväinen uuden Euroopan komission aikomukseen vahvistaa unionin teknologista suvereeniutta ja korostaa turvallisuusalan tärkeyttä tässä yhteydessä. Turvallisuutta ei ole ilman teknologiaa, ja Euroopan tulee hallita turvallisuutensa kannalta kriittisen tärkeä teknologia.

1.2 Tämän tavoitteen saavuttamiseksi komitea kehottaa Euroopan komissiota käynnistämään strategian, jolla vahvistetaan Euroopan teollisia ja teknologisia valmiuksia turvallisuuden alalla. Sitä tarvitaan erityisesti arkaluonteisilla aloilla, joilla riippuvuus Euroopan ulkopuolisista tavarantoimittajista voi muodostua itsessään turvallisuusriskiksi. Strategialla on tuettava uuden sisäisen turvallisuuden strategian tavoitteita ja täydennettävä sitä teollisella ulottuvuudella. Sen tulisi auttaa täyttämään eurooppalaisten loppukäyttäjien nykyiset ja tulevat voimavaratarpeet ja vastata keskeisiin haasteisiin, joita ala kohtaa Euroopassa: niitä ovat markkinoiden pirstaleisuus, pitkän aikavälin valmius- ja teknologia-suunnittelun puuttuminen sekä EU:n toimintapolitiikkojen ja rahoitusvälineiden epäjohtamukaisuus.

1.3 Turvallisuusalan teollisen strategian olisi perustuttava seuraaviin periaatteisiin:

- a) Euroopan teknologisen riippumattomuuden ja strategisen itsenäisyyden kannalta on olennaista, että Euroopassa on innovatiivista turvallisuusalan teollisuutta.
- b) Turvallisuus on suvereeniuteen liittyvä asia, jota ei voida jättää yksin markkinavoimien varaan. Tarvitaan poliittista tahtoa ja toimintaa, jotta pystytään ylläpitämään valmiudet monimutkaisten korkean teknologian turvallisuusratkaisujen kehittämiseen.
- c) Unionin tärkeimmäksi tavoitteeksi on covid-19-pandemian valossa otettava se, että kehitetään kykyä selviytyä ja palautua laajoista luonnon- ja ihmisen aiheuttamista katastrofeista, ja tämä voidaan saavuttaa ainoastaan eurooppalaisen turvallisuusalan teollisuuden avulla.

Strategiaa olisi kehitettävä osana turvallisuusunionia, ja sen avulla olisi tehostettava turvallisuuteen liittyvää EU:n politiikkaa. Sen olisi noudatettava kokonaisvaltaista lähestymistapaa, ja siihen olisi sisällytettävä seuraavat tavoitteet:

— Euroopan haavoittuvien kohtien ja kriittisen riippuvuuden arviointi ei-sotilaallisen turvallisuuden alalla

- uuden teknologian tarkastelu mahdollisten turvallisuusvaikutusten varalta
- sellaisen kriittisen ”pakollisen” teknologian määrittäminen, jonka kohdalla Eurooppa ei saisi turvallisuusyistä olla riippuvainen ulkopuolisten maiden tavarantoimittajista
- turvallisuusalan strategisten arvoketjujen määrittäminen
- EU:n virastojen käyttäminen valmiussuunnittelun ja kansallisten vaatimusten yhdenmukaistamisen edistämiseksi
- turvallisuuteen liittyvien EU:n välineiden (sisäisen turvallisuuden rahasto, yhdenmukainen rajaturvallisuuden rahasto, Digitaalinen Eurooppa, Horisontti Eurooppa, RescEU) käyttäminen kohdennettuihin investointeihin, jotka on suunnattu kriittiseen turvallisuusteknologiaan ja -sovelluksiin
- muiden EU:n välineiden (rakennerahastot, InvestEU jne.) käyttäminen turvallisuuteen liittyviin investointeihin (infrastruktuuri) ihannetapauksessa (Verkkojen Eurooppa -välineen kaltaisen) Turvallisuuden Eurooppa -välineen kautta
- eurooppalaisten julkisten hankintojen hyödyntäminen ja kansallisten julkisten hankintojen koordinointi alan teollisen perustan tukemiseksi
- valmiuspainotteisten rahoitusvälineiden (sisäisen turvallisuuden rahasto, yhdenmukainen rajaturvallisuuden rahasto) käyttäminen EU:n turvallisuustutkimuksen markkinasovellusten edistämiseksi Horisontti Eurooppa -puiteohjelmaa laajemmin
- mahdollisten uusien lainsäädäntöaloitteiden yksilöiminen (mm. elintärkeän infrastruktuurin suojaamisesta annetun direktiivin tarkistaminen tai mahdollinen kaupunkien turvallisuutta käsittelevä aloite)
- alaan liittyvien EU:n ohjelmien koordinointi (puolustus, turvallisuus, avaruus, kyberturvallisuus).

Johdanto

1.4 Euroopan turvallisuusympäristö on erittäin monitahoinen. Tämän päivän turvallisuusuhat ovat usein monimutkaisia, monikansallisia, nopeasti muuttuvia ja vaikeasti ennakoitavissa. Ne voivat suuntautua monenlaisiin kohteisiin kaikkialla unionissa (esim. massatapahtumat, liikenne, kriittinen infrastruktuuri, instituutiot), ja niiden lähteenä voivat myös olla hyvin monenlaiset tahot (esim. yksittäiset hyökkääjät, rikollisjärjestöt, terroristiryhmät, kansallisvaltiot), joiden motivaatiot voivat olla hyvin erilaisia (kuten geopolittinen, uskonnollinen tai poliittinen ääriajattelu, taloudelliset tai rahalliset edut, mielenterveyden häiriö) ja jotka saattavat käyttää mitä erilaisempia keinoja pahan aikomuksensa toteuttamiseen (esim. tuliseita, omatekoisia räjähteitä, kemiallisia, biologisia, säteily- tai ydinaineita (CBRN), kyberhyökkäyksiä tai disinformaatiota).

1.5 Ihmisen aiheuttamien turvallisuusuhkien lisäksi on luonnonkatastrofeja, kuten tulvia, kuivuuskausia, myrskyjä ja pandemioita, joiden aiheuttama vaara on yhä suurempi ilmastonmuutoksen, ympäristön pilaantumisen ja luonnonvarojen liikkakäytön vuoksi. Luonnonkatastrofit ovat yleensä jopa ihmisen aiheuttamia iskuja tuhoisampia ja aiheuttavat sekä suoran että välillisen turvallisuusuhan.

1.6 Turvallisuusuhkia on monenlaisia, ja niin myös turvallisuusjoukot ja niiden voimavaratarpeet ovat erilaisia. Toisaalta turvallisuusjoukot tekevät usein yhteistyötä esimerkiksi ensivaiheen pelastustyössä ja tarvitsevat yhteentoimivia varusteita, jotka ovat niiden kohtaaman uhan tasalla.

1.7 Nykypäivän turvallisuusuhat ovat moninaisia, mutta niillä on yksi yhteinen tekijä: niitä ei voida torjua ilman teknologian tukea. Teknologia sinänsä ei voi tarjota turvaa, mutta se on monimutkaisissa ja verkottuneissa yhteiskunnissa välttämätön apuväline kaikilla turvallisuuteen liittyvillä aloilla ja kaikissa turvallisuusyhtymien vaiheissa (ehkäiseminen, varautuminen, reagoiminen ja toipuminen). Uuden digitaalteknologian, kuten tekoälyn, kvanttilaskennan ja lohkoketju-teknologian, nopea kehitys ja yleistymisen lisää teknologian merkitystä turvallisuusalan entisestään, sillä se paitsi luo uusia tilaisuuksia myös moninkertaistaa haavoittuvat kohdat ja mahdollisuudet haitantekoon.

1.8 Ilman erikoistuneen turvallisuusalan asiantuntemusta on mahdotonta kehittää huipputeknologiaa, jota tarvitaan nykyisten ja tulevien turvallisuusuhkien torjumiseen. Turvallisuusalan teollisuus on elintärkeä kumppani, erityisesti kun on kyse monimutkaisista turvajärjestelmistä ja suojaumisesta edistyskellisiä uhkatekijöitä vastaan.

1.9 Euroopan turvallisuusalan teollinen ja teknologinen perusta on monimuotoinen, niin kuin ovat myös modernin yhteiskunnan ja talouden turvallisuustarpeet. Siihen kuuluu kaikenkokoisia yrityksiä kaikkialta unionista erilaisine tehtävineen ja erikoisaloineen. Monet niistä harjoittavat toimintaa myös puolustusallalla, avaruus- ja ilmailualalla tai kaupallisella tietotekniikka-alalla tai ovat näiden alojen suurempien konsernien tytäryhtiöitä. Ne kaikki kehittävät ja valmistavat korkean teknologian järjestelmiä ja tarjoavat palveluja, joita tarvitaan yhteiskunnan, yritysten, instituutioiden ja kansalaisten suojelemiseen kaikenlaisilta turvallisuushilta ja tuhoilta. Uusimmassa laajassa tutkimuksessa arvioidaan, että turvallisuusalan liikevaihto EU:ssa on lähes 200 miljardia euroa ja sen palveluksessa työskentelee 4,7 miljoonaa ihmistä ⁽¹⁾.

2. Yleistä

2.1 Elinvoimaisen eurooppalaisen turvallisuusalan teollisuuden edistäminen on unionin taloudellisten mutta myös strategisten etujen mukaista. Mitä kriittisemmästä turvallisuusalasta on kysymys, sitä suuremmaksi riskiksi voi muodostua riippuvuus EU:n ulkopuolisista toimittajista. On ratkaisevan tärkeää käyttää teknologiaa, palveluja ja varusteita, jotka on kehitetty luotettavissa lähteissä, erityisesti kun on suojeltava kriittistä infrastruktuuria ja valtion instituutioita valtiollisten toimijoiden tai valtioiden tukemien toimijoiden uhalta.

2.2 Covid-19-pandemian eteneminen ja sen suorat ja välilliset vaikutukset ovat myös osoittaneet vahvan, Eurooppaan sijoittuneen turvallisuusalan teollisuuden tarpeen. Esimerkiksi digitaalisten välineiden laajamittainen käyttö on johtanut siihen, että valtioista riippumattomien ja valtiollisten toimijoiden kyberhyökkäykset yrityksiä ja peruspalvelujen tarjoajia vastaan ovat lisääntyneet rajusti. Kyberuhkien torjuntakyvyn ja kyberturvallisuuden parantaminen kaikissa yritysten ja instituutioiden digitaalipohjaisissa prosesseissa onkin yksi niistä keskeisistä asioista, jotka olisi otettava opiksi pandemiasta. Epidemian puhkeamisen jälkeen alkoivat jälleen disinformaatiokampanjat, joita usein rahoittavat muiden maiden hallitukset ja joita ei voida torjua tehokkaasti ilman edistyksellisiä teknologisia välineitä. Covid-19 on myös paljastanut suuria puutteita EU:n kriisinhallintavalmiuksissa. Tällainen on esimerkiksi yhteisen CBRN-varustereservin puuttuminen. Tarvitaan siis monenlaisia toimenpiteitä, jotta Euroopalla olisi paremmat mahdollisuudet selviytyä laajoista katastrofeista. Koska useimmat näistä toimenpiteistä ovat arkaluonteisia, on välttämätöntä, että ne toteutetaan sellaisten luotettavien tavarantoimittajien kanssa, jotka pystyvät takaamaan toimitusvarmuuden myös kriisiaikoina.

2.3 Unionin strategisena etuna on siten pitää yllä teollista kapasiteettia, jotta Euroopassa säilyy riittävä itsenäisyys ja teknologinen riippumattomuus kriittisillä turvallisuusaloilla. Strategisen edun mukainen toiminta on kuitenkin nykyisissä markkinaolosuhteissa valitettavasti vaikeaa. Yritysten on päinvastoin usein vaikea luoda kannattavaa liiketoimintaa kyseisille teknologia-aloille Euroopan turvallisuusmarkkinoiden erityispiirteiden takia.

2.4 Kaupallisella puolella on vain vähän kysyntää kalliille huipputeknologian turvallisuustuotteille. Yksityiset markkinatoimijat pyrkivät jatkuvasti supistamaan kustannuksiaan, joten ne yleensä rajaavat turvallisuusinvestointinsa siihen, mikä on ehdottoman välttämätöntä, ja valitsevat halvimman käyttövalmiin tuotteen (usein EU:n ulkopuoliselta tavarantoimittajalta).

2.5 Turvallisuusmarkkinoiden julkisella kysyntäpuolella on monenlaisia ostajia ja loppukäyttäjiä, joista useimmilla on rajallinen hankintabudjetti ja pienet tilausmäärät ja joilla on lakisäättäinen velvoite ostaa edullisimmalla hinnalla. Lisäksi julkisen sektorin turvallisuusasiakkaista valtaosalla ei ole valmiuksien kehittämissuunnittelua. Ne ostavat käyttövalmiita tuotteita välittömiin tarpeisiin vastaamiseksi ilman minkäänlaista pitkän aikavälin pohdintaa siitä, miten uhat ja teknologia kehittyvät tulevaisuudessa, saati siitä, millaisia investointeja tarvittaisiin tähän varautumiseksi.

2.6 Kriittisen teknologian ja sovellusten markkinat ovat siten pienet turvallisuusalan molempien kuluttajaryhmien erityispiirteiden takia. Monimutkaiset turvallisuusratkaisut suunnitellaan usein yksittäisen tai vain muutaman asiakkaan tarpeisiin, mikä rajaa tuotantomäärät ja mittakaavaedut minimiin. Järjestelmissä käytettyä teknologiaa voidaan parhaassa

⁽¹⁾ Koska ala on niin monimuotoinen, tällä hetkellä ei ole olemassa selkeää turvallisuusalan määritelmää, vaan vain karkeita arvioita markkinoiden koosta. Alan metodologista luokittelua hankaloittavat monet tekijät: 1) turvallisuusala ei sellaisenaan sisälly pääasiallisiin tilastonimikkeistöihin (NACE, Prodcom jne.); 2) turvallisuusalan tuotteiden valmistus kuuluu monien eri otsakkeiden alle, eikä näissä tilastoissa erotella turvallisuuteen liittyvää ja muuta toimintaa; 3) Euroopan tasolla ei ole alan itsensä kokoamaa tilastotietolähdettä. Ks. *Study on the development of statistical data on the European security technological and industrial base*, Ecorysin loppuraportti Euroopan komissiolle, muuttoliike- ja sisäasioiden pääosasto, kesäkuu 2015.

tapauksessa käyttää muihin, vähemmän arkaluonteisiin sovelluksiin, joilla on laajemmat kaupalliset kuluttajamarkkinat. Näin ollen EU:ssa on nykyisten markkinaolosuhteiden vuoksi mahdollista säilyttää sellaisten turvallisuusvalmiuksien kehittämiseen tarvittava teknologinen ja teollinen perusta, joita Eurooppa tarvitsee ulkorajojensa, alueensa ja kansalaistensa suojelemiseksi. Tämä heikentää turvallisuusunionin uskottavuutta ja edellyttää EU:n toimien tehostamista.

EU:n turvallisuuspolitiikan nykytila

2.7 Euroopan turvallisuusagenda julkaistiin huhtikuussa 2015. EU:n tavoitteena on siitä lähtien ollut luoda todellinen turvallisuusunioni, joka tarjoaa välineet, infrastruktuurin ja toimintaympäristön, jossa kansalliset viranomaiset voivat tehdä tehokasta yhteistyötä yhteisten haasteiden ratkaisemiseksi, kun samaan aikaan kansalaisten oikeudet ja vapaudet on suojattu⁽²⁾. Jo pelkästään tähän liittyvien hankkeiden määrä osoittaa, että turvallisuudesta on tullut ehdottomasti yksi unionin keskeisistä poliittisista painopisteistä:

- direktiivi terrorismin torjumisesta⁽³⁾
- tarkistetut säännöt rahanpesun torjunnasta⁽⁴⁾
- Schengenin tietojärjestelmän (SIS) luominen⁽⁵⁾
- turvallisuuteen, rajoihin ja muuttoliikeasioihin liittyvien EU:n tietojärjestelmien yhteentoimivuus⁽⁶⁾
- vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen laaja-alaisten tietojärjestelmien operatiivisesta hallinnoinnista vastaava Euroopan unionin virasto (eu-LISA)⁽⁷⁾
- kyberturvallisuusasetus⁽⁸⁾
- vahvistettu eurooppalainen raja- ja merivartiosto (Frontex)⁽⁹⁾
- Euroopan matkustustieto- ja -lupajärjestelmä (ETIAS)⁽¹⁰⁾.

Nämä hankkeet täydentävät jo aiemmin käyttöön otettuja ohjelmia ja rahoitusvälineitä, jollainen on esimerkiksi sisäisen turvallisuuden rahasto.

2.8 Komission ehdotuksessa seuraavaksi monivuotiseksi rahoituskehikseksi on korotettu huomattavasti asiaan liittyviä tärkeimpiä budjettikohtia (esim. 35,3 miljardia euroa rajojen ja muuttoliikkeen hallintoihin, 4 miljardia euroa sisäiseen turvallisuuteen, 15,6 miljardia euroa selviytymiskykyyn ja kriisinhallintaan) verrattuna edelliseen monivuotiseen rahoituskehikseen⁽¹¹⁾. Unioni rahoittaa myös Horisontti Eurooppa -puiteohjelmaan kuuluvaa uutta turvallisuustutkimusohjelmaa, jolla on edistetty jo merkittävästi tulevien turvallisuusvalmiuksien suunnittelua ja kehittämistä Horisontti 2020 -puiteohjelmassa.

⁽²⁾ Komission tiedonanto ”Euroopan turvallisuusagendan valjastaminen terrorismin torjuntaan ja toimivan ja todellisen turvallisuusunionin perustamisen valmisteluun”, Bryssel, 20.4.2016, COM(2016) 230 final (https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9aeae420-0797-11e6-b713-01aa75ed71a1.0013.02/DOC_1&format=PDF).

⁽³⁾ Direktiivi terrorismin torjumisesta (EUVL L 88, 31.3.2017, s. 6).

⁽⁴⁾ Direktiivi rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen (EUVL L 141, 5.6.2015, s. 73).

⁽⁵⁾ Asetus Schengenin tietojärjestelmän (SIS) perustamisesta, toiminnasta ja käytöstä rajatarkastuksissa (EUVL L 312, 7.12.2018, s. 14) ja asetus Schengenin tietojärjestelmän (SIS) perustamisesta, toiminnasta ja käytöstä poliisiyhteistyössä ja rikosasioissa tehtävässä oikeudellisessa yhteistyössä (EUVL L 312, 7.12.2018, s. 56).

⁽⁶⁾ Asetus yhteentoimivuudesta (rajat ja viisumipolitiikka) (EUVL L 135, 22.5.2019, s. 27) ja asetus yhteentoimivuudesta (poliisiyhteistyö ja oikeudellinen yhteistyö sekä turvapaikka- ja muuttoliikeasiat) (EUVL L 135, 22.5.2019, s. 85).

⁽⁷⁾ Asetus vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen laaja-alaisten tietojärjestelmien operatiivisesta hallinnoinnista vastaavasta Euroopan unionin virastosta (eu-LISA) (EUVL L 295, 21.11.2018, s. 99).

⁽⁸⁾ Asetus Euroopan unionin kyberturvallisuusvirasto ENISAsta ja tieto- ja viestintätekniikan kyberturvallisuussertifoinnista (EUVL L 151, 7.6.2019, s. 15).

⁽⁹⁾ Asetus eurooppalaisesta raja- ja merivartiostosta (EUVL L 295, 14.11.2019, s. 1).

⁽¹⁰⁾ Asetus Euroopan matkustustieto- ja -lupajärjestelmän (ETIAS) perustamisesta (EUVL L 236, 19.9.2018, s. 1).

⁽¹¹⁾ Käypinä hintoina. Ks. komission tiedonanto ”EU:n talousarvio Euroopan elpymissuunnitelman moottorina”, Bryssel, 27.5.2020, COM(2020) 442 final <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1601035899164&uri=CELEX:52020DC0442>

2.9 Euroopan komissio ehdottaa myös, että digitaalitekologiaan liittyviä määrärahoja kasvatetaan huomattavasti (esim. Horisontti Eurooppa tai Digitaalinen Eurooppa -ohjelma) Euroopan teknologisen riippumattomuuden parantamiseksi strategisesti tärkeillä aloilla. Komissio on myös ilmaissut aikomuksensa edistää tähän liittyvää synergiaa avaruus-, puolustus- ja turvallisuusalojen välillä.

2.10 Teknologinen riippumattomuus on keskeinen käsite myös Euroopan uudessa teollisuusstrategiassa, jossa komissio korostaa, että ”Euroopan siirtyminen digitalisaatioon, turvallisuus ja tuleva teknologinen suvereniteetti riippuvat strategisista digitaalisista infrastruktuureistamme”, ja ilmoittaa tukevansa ”sellaisien keskeisten mahdollistavien teknologioiden kehittämistä, jotka ovat strategisesti tärkeitä Euroopan teollisuuden tulevaisuuden kannalta”⁽¹²⁾.

Erityistä

2.11 EU:n toimivalta turvallisuusalalla on suppea ja rajautuu hyvin usein vain kansallisten viranomaisten väliseen koordinointiin. Tästä syystä turvallisuuspolitiikka on edelleen hajanaista ja usein tehotonta. Sama pätee muihin turvallisuuden kannalta merkittäviin aloihin, kuten kansanterveyteen.

2.12 EU:n turvallisuus on poliittinen painopiste ilman teollista ulottuvuutta. Turvallisuuteen liittyviä toimintapolitiikkoja on vaikuttava määrä, kuten myös rahoitusvälineitä, joilla on huomattavan suuret määrärahat. Voimavaratarpeita ei kuitenkaan koordinoita, eikä alan teollista ja teknologista perustaa tueta johdonmukaisella politiikalla. Sellaiset käsitteet kuin teollisuuden kilpailukyky, strateginen riippumattomuus, valmiussuunnittelu ja kriittinen teknologia ovat puuttuneet turvallisuusunionia käsittelevästä keskustelusta, eikä niitä ole koskaan pidetty turvallisuusalan rahoitusohjelmien tavoitteina.

2.13 Komission vuonna 2012 esittämä toimintasuunnitelma innovatiivisen ja kilpailukykyisen turvallisuusalan edistämiseksi ei ollut tarpeeksi kunnianhimoinen eikä laaja-alainen ja jäi siksi vaikutuksiltaan vaatimattomaksi.

2.14 EU:n turvallisuustutkimusohjelmaan osoitetaan huomattavat määrärahat, mutta siinä on vakavia heikkouksia. Tutkimustulosten hyödyntäminen markkinoilla on edelleen suuri haaste, koska ei ole olemassa yhteistä turvallisuusvalmiuksien suunnitteluprosessia, jonka avulla vahvistettaisiin kysyntää julkisen sektorin loppukäyttäjien keskuudessa, eikä muita EU:n valmiuspainotteisia rahoitusvälineitä käytetä turvallisuusratkaisujen käyttöönoton tukemiseen.

2.15 Uudessa sisäisen turvallisuuden strategiassa, joka ohjaa EU:n turvallisuuspolitiikkaa, olisikin pyrittävä ratkaisemaan nämä haasteet. Siinä olisi käsiteltävä teknologian nopeaa kehitystä ja tämän vaikutuksia turvallisuuteen, ajettava turvallisuusvoimavaratarpeiden yhteistä määrittelyä ja edistettävä Euroopan laajuista yhteistyötä näiden tarpeiden täyttämiseksi. Tämä vahvistaisi turvallisuusunionia, edistäisi merkittäväällä tavalla todellisten turvallisuusalan sisämarkkinoiden luomista ja auttaisi ylläpitämään kilpailukykyistä turvallisuusalan teollisuutta Euroopassa.

2.16 Teknologiaa ei voida muuntaa ratkaisuiksi ilman teollisuutta. Kunnianhimoinen teollisuuspolitiikka keskeisillä suvereniteettialoilla olisikin otettava unionin poliittiseksi painopisteeksi. Tällaisen toimintapolitiikan kehittäminen on erityisen kiireellistä turvallisuusalalla, sillä se kärsii monista markkinoiden toimintahäiriöistä, joiden vuoksi kriittisen teollisen ja teknologisen kapasiteetin ylläpitäminen on erittäin vaikeaa.

2.17 Komitea kehottaakin Euroopan komissiota laatimaan erityisen turvallisuusalaa koskevan teollisuusstrategian, jolla tuetaan uutta sisäisen turvallisuuden strategiaa ja tehostetaan turvallisuusunionia. Teollisuusstrategian olisi oltava kunnianhimoinen ja kattava, ja sen avulla olisi varmistettava, että unionin teknologista suvereniteettia kriittisillä turvallisuusaloilla tuetaan kaikilla asiaankuuluvilla toimintapolitiikoilla ja välineillä. Lisäksi olisi varmistettava, että kaikkiin turvallisuuteen liittyviin EU:n välineisiin (sisäisen turvallisuuden rahasto, yhdennetyn rajaturvallisuuden rahasto, RescEU) sisältyy teollinen ulottuvuus ja että kaikkiin teknologiaan liittyviin ohjelmiin (Digitaalinen Eurooppa, Horisontti Eurooppa) sisältyy turvallisuusulottuvuus. Näin voitaisiin vastata julkisen sektorin asiakkaiden turvallisuustarpeisiin, tarjota uusia tilaisuuksia Euroopan teollisuudelle ja helpottaa uuden teknologian turvallisuusvaikutusten ottamista huomioon riittävän ajoissa.

⁽¹²⁾ Komission tiedonanto ”Euroopan uusi teollisuusstrategia”, Bryssel, 10.3.2020, COM(2020) 102 final (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0102&from=FI>).

2.18 Tätä varten teknologisen suvereniteetin käsitettä on vielä tarkennettava ja muutettava toiminnallisemmaksi. Digitaaliteknologian nostaminen komission tämänhetkiseksi painopisteeksi on tervetullutta mutta ei saisi olla poissulkevaa. Etusijalle olisi asetettava kaikki kriittinen teknologia keskeisillä suvereniteettialoilla, etenkin turvallisuus-, puolustus- ja avaruusosalalla. Käsitettä olisi myös tarkasteltava uudelleen covid-19-pandemian valossa, ja siihen olisi sisällytettävä strategisena tavoitteena selviytymiskyky.

2.19 Komission laatimassa "Euroopan uudessa teollisuusstrategiassa" on tärkeitä osatekijöitä teknologisen suvereniteetin parantamiseksi kriittisillä turvallisuusaloilla. Erityisesti strategisten arvoketjujen käsitettä olisi käytettävä kehyksenä kokonaisvaltaiselle lähestymistavalle, joka kattaa koko teollisen syklin kriittisen materiaalin toimittamisesta aina teolliseen tuotantoon ja huoltoon ja jonka avulla koordinoidaan kaikkien soveltuvien politiikkavälineiden käyttöä eli muun muassa valvotaan suoria ulkomaisia sijoituksia.

2.20 Seuraavaa monivuotista rahoituskehystä on mukautettava covid-19-pandemian jälkeisen ajan tarpeisiin, samoin kuin sen tukemia toimintapolitiikkoja ja siitä rahoitettavia ohjelmia. Aiemmin määritettyjä painopisteitä ja välineitä on tarkasteltava uudestaan, ja on otettava huomioon opetukset, jotka on saatu Euroopan vaikeuksista selviytyä pandemiasta. Tämä koskee myös turvallisuusunionia ja uutta sisäisen turvallisuuden strategiaa, joissa olisi korostettava paremman teknologisen suvereniteetin ja palautumiskyvyn tarvetta.

2.21 Pandemian aiheuttamasta taantumasta selviämiseksi EU:n olisi seuraavan talousarviosyklin aikana kohdistettava investoinnit huipputeknologia-aloille, sillä niiden lisäarvo ja kerrannaisvaikutus talouteen on kaiken kaikkiaan suurin ⁽¹³⁾. EU:n turvallisuusalan teollisuusstrategia, joka auttaa tekemään Euroopasta riippumattomamman ja palautumiskykyisemmän, sopisi täysin tähän lähestymistapaan, ja se olisikin käynnistettävä kiireellisesti unionin covid-19-elvytysuunnitelman osana.

Bryssel 16. heinäkuuta 2020.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER

⁽¹³⁾ Ks. esimerkiksi "Il ruolo dell'innovazione et dell'alta tecnologia in Italia nel confronto con il contesto internazionale", Centro economia digitale, Rooma, lokakuu 2019.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: ”Maataloustuotteita koskevien suojatoimenpiteiden sisällyttäminen kauppasopimuksiin”**(oma-aloitteinen lausunto)**

(2020/C 364/07)

Esittelijä: **Arnold PUECH d'ALISSAC**

Komitean täysistunnon päätös	20.2.2020
Oikeusperusta	työjärjestyksen 32 artiklan 2 kohta oma-aloitteinen lausunto
Vastaava jaosto	”maatalous, maaseudun kehittäminen, ympäristö”
Hyväksyminen jaostossa	29.6.2020
Hyväksyminen täysistunnossa	16.7.2020
Täysistunnon nro	553
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	204/2/3

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Jotta suojalausekkeet voivat toimia tehokkaasti, kansainvälistä yhteistyötä on vahvistettava.

1.1.1 ETSK korostaa, että ihmiskunnan ruokkiminen on suuri haaste nyt ja ainakin vuoteen 2050 asti. Ruoan tuottamiseen 9–10 miljardille ihmiselle tarvitaan kaikki maailman maataloustuotanto. FAO:n arvioiden mukaan maailman elintarviketuotannon pitäisi vuosien 2007 ja 2050 välillä kasvaa 70 prosenttia. Kunkin maan tuotantokapasiteettia on siksi suojeltava edistämällä tarkoituksenmukaista maatalous- ja kauppapolitiikkaa ja ylläpitämällä järjestäytyneitä kansainvälistä kauppaa, jonka avulla voidaan reagoida niin tuotannonvaihteluihin kuin tiettyjen maantieteellisten alueiden jatkuvaan vajaatuotantoon.

1.1.2 ETSK katsoo, että tuotantostandardeja on yhdenmukaistettava, jotta vältetään kilpailun vääristyminen ja jotta kukin maa pystyy tuottamaan peruselintarvikkeet.

1.2 Markkinoiden läpinäkyvyyttä on parannettava edelleen.

1.2.1 G20-maiden maatalousministerien vuonna 2011 käynnistämä AMIS-hanke (Agricultural market information system – maatalousmarkkinatietojärjestelmä), jossa ovat mukana maailman suurimmat vilja- ja öljykasvien tuottajat ja tuojat maailmassa, mahdollistaa todellisen markkinatilanteen hahmottamisen ja tarjoaa samalla paikan päättäjien väliselle vuoropuhelulle ja koordinoinnille, kun maatalousmarkkinoilla esiintyy voimakasta ailahtelua. Hanke on jo osoittautunut hyödylliseksi, mutta sitä on vielä kehitettävä muun muassa laajentamalla osallistuvien maiden määrää ja maantieteellistä ulottuvuutta, jotta se kattaisi myös muut maailmanmarkkinoilla kaupan pidettävät tuotteet.

1.3 Maataloustuotteita koskevia WTO:n yleisiä ja kahdenvälisiin sopimuksiin sisältyviä suojalausekkeitä on parannettava erilaisista syistä, joita ETSK esittelee tässä lausunnossa. Tavoitteena on varmistaa tasapuolinen kilpailu ja eurooppalaisen tuotannon jatkuvuus ja taata näin elintarvikeomavaraisuus kaikkien kansalaisten, niin tuottajien kuin kuluttajienkin, hyväksi. Elintarvikeomavaraisuuden välttämättömyys on noussut vahvasti esiin covid-19-kriisissä.

1.3.1 Nopea reagointi

Nykyiset lausekkeet ovat tehottomia, koska niiden täytäntöönpanoon kuluu liian kauan aikaa. Talouden digitalisoinnin ansiosta tiedot voivat kuitenkin olla saatavilla muutamassa tunnissa. Määrien ja hintojen seuranta on nykypäivänä tehokasta ja mahdollistaa nopean reagoinnin.

1.3.2 Automaattinen reagointi

Kun kauppavaihdosta on tarkat tiedot, kauppavirtoja voidaan säännellä helposti. Viejien ja tuojien välillä sovittu täytäntöönpano voitaisiin toteuttaa automaattisesti, kun kaupankäynnin havaitaan lisääntyneen 10 prosenttia tietynä ajanjaksona, esimerkiksi yhden vuoden aikana. Jos lisäys on perusteltu tuotannon alenemiseen johtaneen häiriön vuoksi, lauseketta ei aktivoidaisi. Jos lisäys sen sijaan ei ole perusteltu, sovellettaisiin lisätullia lisäyksen hillitsemiseksi.

1.3.3 Oikeasuhteinen reagointi

Reaktion täytyy olla oikeasuhteinen kauppavirtojen lisäyksen luonteeseen ja alkuperään nähden, jotta lisäystä voidaan pienentää tai jotta asianomaisia tuotannonaloja epävakauttavat kauppavirrat voidaan tosiasiallisesti keskeyttää.

1.3.4 Kattava reagointi

Huomioon on otettava kaikki tuontivirrat niiden asemasta riippumatta ja ilman ennakoilmoitusta. Vapaakauppasopimuksissa myönnetään kiintiöitä alennetuin tullein nimenomaan herkiksi kutsutuille tuotteille, ja nämä alat järkkyvät nopeimmin. Myös niihin on siksi sovellettava suojalausekkeita.

1.3.5 Niin kutsutut peilitoimenpiteet

Sisällyttämällä EU:n tuontilainsäädäntöön peilitoimenpiteitä varmistetaan toisaalta sama suoja kuluttajille riippumatta siitä, mikä on tuotteiden alkuperä, ja toisaalta rajoitetaan eurooppalaisille toimijoille aiheutuvia taloudellisia vääristymiä.

1.3.6 Pariisin sopimuksen täytäntöönpanokehityksen huomioon ottaminen

Kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä koskevat sitoumukset ovat suuri kansainvälinen haaste. Jos joku maa ei noudata sitoumuksia, se ei saa hyötyä siitä kaupallisesti. Maatalous- ja elintarvikealalla on otettava käyttöön hiilidioksidipäästöjen tullimekanismi. Pariisin sopimuksen monimutkaisuuden vuoksi ja odotettaessa sen hyväksymistä on laadittava WTO:ssa erityisiä Pariisin sopimukseen liittyviä suojalausekkeita, jotka sisällytetään kaikkiin Euroopan komission neuvottelemiin vapaakauppasopimuksiin.

1.3.7 Kestävän kehityksen tavoitteiden huomioon ottaminen

Kuten Pariisin sopimuksen kohdalla, myös kestävän kehityksen tavoitteiden huomioon ottamiseksi on laadittava WTO:ssa suojalausekkeita, jotka on sisällytettävä kaikkiin Euroopan unionin allekirjoitamiin sopimuksiin.

2. Suojalausekkeiden käsite ja historia

2.1 WTO on antanut maatalousalaa koskevia erityislausekkeita mutta rajannut niiden soveltamista.

2.1.1 Suojatoimenpiteet on määritelty ”kiireellisiksi” toimenpiteiksi, jotka liittyvät tiettyjen tuotteiden tuonnin lisääntymiseen, jos tuonti aiheuttaa tai uhkaa aiheuttaa vakavaa vahinkoa tuojamaan kotimaiselle tuotannolle. Toimenpiteet, joissa on pääasiassa kyse myönnytysten tai velvoitteiden keskeyttämisestä, voivat merkitä määrällisten rajoitusten asettamista tuonnille tai tuontitullien nostamista.

2.1.2 Maatalouden alalla korkeampien suojatullien soveltaminen voi käynnistyä automaattisesti, jos tuontimäärät ylittävät tietyn tason tai jos hinnat laskevat tietyn tason alapuolelle, ilman että on tarpeen osoittaa, että kotimaiselle tuotannolle on aiheutunut vakavaa vahinkoa.

2.1.3 Maataloutta koskevaan erityiseen suojalausekkeeseen voidaan kuitenkin vedota ainoastaan sellaisten tuotteiden osalta, joille on määritetty tuontitariffit, ja edellyttäen, että valtio on varannut itselleen oikeuden tehdä niin maataloutta koskevassa sitoumusluettelossaan. Sitä ei myöskään voida soveltaa tariffikiintiöiden puitteissa tapahtuvaan tuontiin.

2.2 Kahdenvälisissä vapaakauppasopimuksissa voidaan mennä pidemmälle.

2.2.1 Vapaakauppasopimusten on katettava suurin osa kauppavirroista, ja niillä on edistettävä allekirjoittajamaiden välisen kaupan vapauttamista asettamatta esteitä muun maailman kanssa käytävälle kaupalle. WTO:ssa käytävien monenvälisen neuvottelujen vaikeuden vuoksi viime vuosina on neuvoteltu useita vapaakauppasopimuksia.

2.2.2 Euroopan unioni kannattaa tätä vaihtoehtoa, jolla voidaan vauhdittaa kaupan vapauttamista ja edetä kysymyksissä, joista ei ole päästy yhteisymmärrykseen, kuten kestävästä kehitystä koskevissa luvuissa. Viimeisimmät sopimukset ovat kuitenkin osoittaneet tämän järjestelmän rajoitukset ja vaikeudet löytää yhteinen lähestymistapa tai ottaa täysimääräisesti huomioon muut kansainväliset sopimukset, kuten Pariisin sopimus.

2.3 Kansainvälinen maatalouselintarvikekauppa on välttämätöntä.

2.3.1 Elintarvikeomavaraisuuteen pyrkimiseen liittyy monia esteitä, joista ensimmäinen on väestönkasvu, joka usein tekee tuonnin välttämättömäksi. Kauppavaihto edistää näin ollen ratkaisevasti maailmanlaajuisia elintarviketurvaa. Valtioiden haasteena on löytää toimiva tasapaino oman maataloustuotantonsa kehittämisen ja kaupalle avautumisen välillä. On kuitenkin myös mahdollistettava se, että niiden maatalous voi tilanteen salliessa ja sellaisin ehdoin, jotka eivät vääristä kilpailua epäasianmukaisesti, vastata kansainväliseen kysyntään ja viedä elintarvikkeita maihin, jotka eivät pysty tuottamaan niitä riittävästi omiin tarpeisiinsa.

2.3.2 Ranskan maatalouden, elintarvikkeiden ja ympäristön kansallisen tutkimuslaitoksen (INRAE) ennakoiva tutkimus osoittaa, että maataloustuotteiden vienti saattaa maailmassa keskittyä entisestään vuoteen 2050 mennessä. Siitä hyötyisivät pääasiassa muutamat maat tai alueet, joissa ilmastonmuutos vaikuttaa myönteisesti maatalouteen ja jotka voisivat siten lisätä viljelyalaa ja kasvattaa satoa.

2.4 Maatalouskauppaa käytetään väriin tarkoituksiin diplomatiassa. Maatalousala kärsii poliittisista neuvotteluista, jotka eivät koske sitä: maatalouteen kohdistetaan säännöllisin väliajoin kostotoimenpiteitä ja sitä käytetään vastatarjouksena neuvotteluissa, olipa sitten kyse Kiinan ja Yhdysvaltain konfliktista, Boeingin ja Airbusin välisestä kiistasta tai kauppaneuvottelujen viimeisestä vaiheesta.

3. Nykyisten suojalausekkeiden riittämättömyys

3.1 Suojamenettelyt ovat liian pitkiä ja työläitä.

3.1.1 Suojalausekkeiden käyttöönotto on aiemmin ollut hidasta ja hankalaa, mikä on tehnyt niistä tehottomia. Euroopan unioni kuuluu niihin WTO:n jäseniin, jotka ovat varanneet itselleen oikeuden vedota tähän lausekkeeseen monien tuotteiden osalta, mutta käytännössä se ei juuri koskaan sovelleta niitä. Esimerkiksi tapauksessa, jossa Brasilia "huijasi" suolatulla pakastekanalla (jos kana suolataan, sitä ei tarvitse pakastaa), sovellettu alempi tulli mahdollisti siipikarjanlihan tuonnin huomattavan lisäämisen vuosina 1996–2001 ilman suojalausekkeiden soveltamista.

3.2 Nykyiset menettelyt eivät takaa tasapuolista kilpailua.

3.2.1 Kolmansien maiden tuottajilla, joiden ei tarvitse noudattaa tiukasti eurooppalaisia standardeja, on suuri kilpailuetu. Esimerkiksi Kanadan kanssa allekirjoitetussa viimeisimmässä sopimuksessa kanadalaisilla tuottajilla on mahdollisuus käyttää noin neljäkymmentä EU:ssa kiellettyä kasvinuojeluainetta, kuten atrasiinia, joka alentaa merkittävästi niiden tuotantokustannuksia. Amerikan maat käyttävät muun muassa valkuaiskasvien, kuten soijan, viljelyssä muuntogeenisiä siemeniä, jotka on EU:ssa hyväksytty kaupan pidettäväksi mutta ei tuotannossa.

3.2.2 Näiden puutteiden seurauksena maataloustuotteiden ja etenkin maatalousraaka-aineiden tuonti on lisääntynyt. Tämä voi vaarantaa Euroopan elintarvikeomavaraisuuden. Euroopan komission tuoreimpien maatalouselintarvikekauppaa koskevien tilastotietojen (*Agri-food trade statistical factsheet* ⁽¹⁾) mukaan EU:n maatalousraaka-aineiden kauppataseen vaje oli vuonna 2019 yli 20 miljardia euroa.

3.3 Nämä puutteet vaikuttavat kielteisesti myös kuluttajiin. Sääntelyn puute johtaa hintojen liialliseen ailahteluun, joka on lisääntynyt viime vuosina. Keinottelu maatalousmarkkinoilla lisää entisestään tätä epävakautta ja tekee monista elintarvikkeista liian kalliita monille pienituloisille kuluttajille. Lisäksi epävakaus eri tuotannonaloilla johtaa tuotantokapasiteetin supistamiseen, mikä lisää kulutustuotteiden saatavuuden epävarmuutta.

⁽¹⁾ Euroopan komissio: *Agri-food trade statistical factsheet*

3.4 Covid-19-pandemia on tuonut traagisesti esille sekä maataloustuotteiden kaupan tarpeen että elintarvikeomavaruisuuden välttämättömyyden. Euroopan unionin on siksi käytettävä kansainvälisen kaupan alalla välineitä, joilla parannetaan EU:n kykyä selviytyä talouden häiriöistä, jotta voidaan palauttaa luottamus, vakaus ja kaikkien eurooppalaisten jakama yhteinen hyvinvointi.

Bryssel 16. heinäkuuta 2020.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER*

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Covid-19-kriisin jälkeinen polttava kysymys: suunniteltu uusi monenvälinen toimintamalli”**(omaaloitteinen lausunto)**

(2020/C 364/08)

Esittelijä: **Emmanuelle BUTAUD-STUBBS**

Komitean täysistunnon päätös	20.2.2020
Oikeusperusta	työjärjestyksen 32 artiklan 2 kohta omaaloitteinen lausunto
Vastaava jaosto	”ulkosuhteet”
Hyväksyminen jaostossa	16.6.2020
Hyväksyminen täysistunnossa	16.7.2020
Täysistunnon nro	553
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	213/3/3

1. Päätelmät ja suositukset**Covid-19 ja monenvälisyys**

1.1 Covid-19-terveyskriisin syvät ja ennennäkemättömät taloudelliset, sosiaaliset ja rahoitusvaikutukset edellyttävät uudenlaisia, pitkäjänteisiä ja päättäväisiä toimia. EU:n on tuettava taloutta ja kansainvälistä kauppaa, jotta voidaan välttää vuoden 1929 kaltaiset maailmankaupan elvytystoimet ja jotta rahoitetaan elpymistä ja suojellaan samalla yrityksiä, kaikkia työntekijöitä (myös vammaisia henkilöitä), heikossa asemassa olevia ryhmiä ja kansalaisia solidaarisuuden ja vastuullisuuden hengessä niin, että ketään ei jätetä selviytymään yksin. Kaikkien – myös yhteisötalouden – yritysten on ratkaisun olennaisina osatekijöinä kyettävä hyötymään kaikilta osin elvytystoimista.

1.2 Sulkutoimien jälkeisen elpymisen on perustuttava kestäväpohjaisuuteen sekä osallistavaan ja vihreään kasvuun. Vihreän kehityksen ohjelman toimet ovatkin tärkeämpiä kuin koskaan (teollisuusstrategia, hiilitullit ja hiilineutraalius vuoteen 2050 mennessä).

1.3 Covid-19-kriisi on ollut raskas isku monenvälisyydelle, jota ovat jo heikentäneet sellaiset rakenteelliset heikkoudet kuin päällekkäiset organisaatiot, vanhentunut toimintatapa ja yksimielisyyteen perustuva päätöksenteko jäsenkunnaltaan laajoissa elimissä – mistä on esimerkkinä Maailman kauppajärjestön (WTO) riitojenratkaisumekanismien valituselimen toimintakyvyttömyys – sekä se, että Yhdysvallat on jäädyttänyt rahoitusosuutensa Maailman terveysjärjestölle (WHO) ja sittemmin vetäytynyt WHO:sta. Lisäksi kansallisten vientirajoitusten asettaminen välttämättömille lääkkeille ja henkilökohtaisille suojarusteille myös EU:n jäsenvaltioissa, kansallinen egoismi sekä solidaarisuuden ja kansainvälisen yhteistyön osittainen puuttuminen vaikuttavat kielteisesti kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin maihin sekä viivästyttävät maailmantalouden elpymistä.

Tarvitaan kokonaisvaltaisempi visio

1.4 Euroopan talous- ja sosiaalikomitean (ETSK) tarkoituksena on esittää näkemyksiään uudesta monenvälisestä toimintamallista, joka perustuu lukuisiin aiempiin ehdotuksiin (esim. Maailman kauppajärjestön (WTO) uudistus, Kansainvälisen työjärjestön (ILO) rooli), ja ehdottaa uusia ratkaisuja covid-19-kriisin jälkeistä aikaa varten ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Seuraavat asiakokonaisuudet ja ETSK:n lausunnot: REX/509 WTO:n uudistaminen ja mukauttaminen maailmankaupan kehitykseen (EUVL C 159, 10.5.2019, s. 15), REX/486 EU:n kauppaa- ja investointipolitiikan merkitys pyrittäessä parantamaan unionin talouden suorituskykyä (EUVL C 47, 11.2.2020, s. 38), REX/500 Kauppaa ja kestävä kehitystä koskevat luvut EU:n vapaakauppasopimuksissa (EUVL C 227, 28.6.2018, s. 27), NAT/760 Pohdinta-asiakirja ”Kohti kestävä Eurooppaa vuoteen 2030 mennessä” (EUVL C 14, 15.1.2020, s. 95).

1.5 Kriisin aikana toteutetun pohdinnan tarkoituksena on saada aikaan uutta yhteistyötä sekä lisätä kansainvälisten, ylikansallisten ja hallitustenvälisten organisaatioiden tekemien päätösten johdonmukaisuutta kauppaan ja investointeihin, ihmisarvoiseen työhön, sosiaalisiin ja ihmisoikeuksiin ja ilmastonmuutokseen liittyvissä kysymyksissä. Samalla maita kannustetaan noudattamaan vilpittömän yhteistyön periaatetta näissä organisaatioissa ja edistämään synergieita porsaanreikien hyödyntämisen sijaan.

1.6 Molempien maailmansotien jälkeen ihmiset ovat luottaneet kansainvälisiin organisaatioihin rauhan ja hyvinvoinnin säilyttämiseksi. Nykyinen maailmanlaajuinen terveyskriisi on oikea hetki pohtia uudelleen globaaleja hallintasääntöjä ja hyödyntää innovointihenkeä, joka tulee esiin epätavallisissa tilanteissa.

Konkreettisia ehdotuksia

1.7 Useat eri taustoja edustavat sidosryhmät (ks. liite) ovat auttaneet esittelijää laatimaan ehdotuksia sekä ottamaan huomioon oikeudellisia, poliittisia ja organisatorisia rajoituksia.

1.8 Ehdotuksilla pyritään varmistamaan, että koordinoidaan keskenään paremmin

— maailmanlaajuiset sosiaalinenormit sekä ilmastonmuutosta ja ympäristönsuojelua koskevat sitoumukset

— kauppasäännöt sekä ilmastonmuutosta ja ympäristönsuojelua koskevat sopimukset

— kauppasäännöt ja maailmanlaajuiset sosiaalinenormit.

1.9 Muita lausunnossa esitettyjä ehdotuksia ovat paremmat mahdollisuudet saada tarkkailijan asema, tutkimuksista tiedottamisen rahoitus, uusien työryhmien perustaminen, sihteeristöjen välisen koordinoinnin parantaminen, yhteiset tutkimuspolitiikat, joidenkin nykyisten määräysten tulkinta sekä poliittiset sitoumukset.

1.10 ETSK on tietoinen siitä, että muutokset on käynnistettävä poliittisella tasolla, ja uskoo vakaasti, että EU:lla on – yhtenä harvoista globaaleista toimijoista, joilla on perustuslaillinen velvollisuus ja valtuutus edistää hyvää globaalia hallintoa – ratkaisevan tärkeä rooli luotaessa tehokkaampaa monenvälistä toimintamallia sisältäpäin.

2. Pitkään jatkuneet pyrkimykset lisätä monenvälisten sääntöjen johdonmukaisuutta – vaatimattomat tulokset

2.1 Kansalaisyhteiskunnan keskeisten toimijoiden vetoamus

2.1.1 Monet sidosryhmät ovat toistuvasti kehottaneet kansainvälisiä, ylikansallisia ja hallitustenvälisiä organisaatioita ryhtymään johdonmukaisempaan päätöksentekoon.

2.1.2 Kansainvälinen kauppakamari (ICC) on yritysmaailman edustajana korostanut erityisesti, että ”yksi nykyisen globalisaatiokeskustelun perimmäisiä jännitteitä on kaupan sekä työ- ja ympäristönormien välillä koettu ristiriita”⁽²⁾.

2.1.3 Vuonna 2019 järjestetty G7-L7-huippukokous totesi myös, että ”globaalissa hallintatavassa olisi otettava paremmin huomioon nykyiset sosiaaliset haasteet, myös uusien taitojen tarve, jotta voidaan varmistaa kansainvälisten normien mukainen ihmisarvoinen työ sekä yritysten edellytykset tukea tuottavuutta, maksaa korkeampia palkkoja ja luoda laadukkaita työpaikkoja” (julistuksen kohta 3).

⁽²⁾ ICC WTO reform, lokakuu 2019.

2.2 Katsaus aiempiin toimiin

2.2.1 Globalisaation monitahoisuuden ymmärtäminen

2.2.1.1 Yhdistyneillä kansakunnilla (YK) on tärkeä rooli yleisenä kansainvälisenä organisaationa, joka kykenee laatimaan maantieteellisesti erittäin kattavia sääntöjä ja normeja. Tästä syystä ETSK kannattaa YK:n uudistusta, jossa on siirryttävä menettelykeskeisestä toimintamallista tuloperusteiseen toimintamalliin. Syyskuussa 2015 YK hyväksyi 17 kestävästä kehityksen tavoitetta, joissa tartutaan ihmiskunnan yleisiin haasteisiin. Kestävästä kehityksen tavoitteet eivät ole oikeudellisesti sitovia, mutta valtioiden ja myös EU:n toimielinten odotetaan sitoutuvan niihin ja laativan omat puitteensa niiden saavuttamiseksi.

2.2.1.2 Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö (OECD) totesi vuonna 2017, että ”meidän täytyy tehdä korjausliike globalisaatiossa, mutta emme täysin tiedä miten”.⁽³⁾ Toimintapoliittisessa asiakirjassa lueteltiin liitännäistoimia (sosiaali- ja työmarkkinapolitiikka, koulutus ja osaaminen, yritysten sosiaalinen ja ympäristövastuu) ja mainittiin ”pikainen tarve lisätä julkista kuulemistä ja kansalaisyhteiskunnan sidosryhmien osallistumista” normien laadintaan kansainvälisissä organisaatioissa.

2.2.2 Globaalit sosiaalinenormit ja monenväliset kauppasäännöt – menetetty mahdollisuus

2.2.2.1 Epäonnistuttuaan sosiaalilausekkeen sisällyttämisessä sääntöihinsä WTO selvensi heti vuonna 1996⁽⁴⁾, että ILO on ”toimivaltainen elin vahvistettaessa ja käsiteltäessä (työelämän perus)normeja”. Sen jälkeen ILO on hyväksynyt useita keskeisiä välineitä. ILO:n vuonna 1998 antaman julistuksen 5 kohdassa todetaan, ”ettei työnormeja pitäisi käyttää kaupassa protektionistisiin tarkoituksiin ja ettei tähän julistukseen ja sen jatkotoimiin saa vedota tai käyttää niitä muutoin tällaisia tarkoituksia varten. Tässä julistuksessa ja sen jatkotoimissa ei myöskään saa millään tavoin kyseenalaistaa minkään maan suhteellista etua.”

2.2.2.2 Vuonna 2019 antamassaan satavuotisjulistuksessa ILO viitoitti tietä sitoutuessaan ”vahvistamaan yhteistyötään ja kehittämään institutionaalisia järjestelyjä muiden organisaatioiden kanssa, jotta edistetään toimien johdonmukaisuutta pyrittäessä työn tulevaisuutta koskevaan ihmiskeskeiseen toimintamalliin, jossa tunnustetaan sosiaali-, kauppa-, rahoitus-, talous- ja ympäristöpolitiikan vahvat, monitahoiset ja ratkaisevan tärkeät yhteydet” (jakso IV, kohta F).

2.2.2.3 ILO ja WTO ovat erillisiä organisaatioita, mutta ne tekevät kuitenkin yhteistyötä monilla aloilla ja erityisesti tuottavat mielenkiintoisia yhteisiä julkaisuja kaupasta ja työllisyydestä, kaupasta ja epävirallisesta työstä, globalisaation muokkaamisesta sosiaalisesti kestäväpohjaiseksi sekä osaamisen kehittämisen merkityksestä autettaessa työntekijöitä ja yrityksiä hyödyntämään kaupan tarjoamia etuja.

2.2.2.4 Yhteistyöpolitiikka ei ole koskaan ylittänyt WTO:n Singaporen ministerikokouksen vuonna 1996 antamassa julistuksessa asetettua rajaa. Julistuksessa todetaan: ”Me torjumme työnormien käytön protektionistisiin tarkoituksiin ja olemme yhtä mieltä siitä, ettei eri maiden, etenkin matalapalkkaisten kehitysmaiden, suhteellista etua tule millään tavoin kyseenalaistaa. Toteamme tältä osin, että WTO:n ja ILO:n sihteeristöt jatkavat nykyistä yhteistyötään.”

2.2.3 Ilmasto- ja ympäristösitoumusten asteittainen integrointi monenväliseen toimintaympäristöön

2.2.3.1 Ilmastonmuutosta koskevan YK:n puitesopimuksen (UNFCCC) voimaantulosta vuonna 1994 lähtien hallitustahot ovat kokoontuneet säännöllisesti yhteen seuraamaan edistystä vakaan avoimuus- ja vastuuvälisyydenjärjestelmän avulla. Pariisin sopimus, ensimmäinen yleismaailmallinen ja oikeudellisesti sitova ilmastopopimus, hyväksyttiin kuitenkin vasta vuoden 2015 lopulla. Sopimuksessa määrätään kansallisesti määriteltyjen panosten järjestelmästä, ja näitä tulisi valvoa.

⁽³⁾ <http://www.oecd.org/about/sge/fixing-globalisation-time-to-make-it-work-for-all-9789264275096-en.htm>, s. 9.

⁽⁴⁾ WTO:n Singaporen ministerikokouksen antama julistus 1996, kohta 4.

2.2.3.2 ILO osallistui UNFCCC-tarkkailija-asemansa sekä ihmisarvoisen työn ja oikeudenmukaisen siirtymän edistämiseen liittyvän tehtävänsä kautta merkittäväällä tavalla vastatoimien toteuttamisen vaikutuksia käsittelevän foorumin työhön (2015–2018). Foorumissa tutkittiin erityisesti ”yleissopimuksen, Kioton pöytäkirjan ja Pariisin sopimuksen osapuolten ilmastonmuutoksen torjumiseksi toteuttamien hillitsemispolitiikkojen, -ohjelmien ja -toimien täytäntöönpanon kansallisia, kansainvälisiä ja rajatylittäviä vaikutuksia”.

2.2.3.3 Vuoden 2016 yhteisymmärryspöytäkirjan jälkeen ILO teki tiivistä yhteistyötä UNFCCC:n henkilöstön ja asiantuntijoiden kanssa keskinäisen ymmärryksen lisäämiseksi: yhteistyöhön on sisällytetty koulutusta sosiaalisten toimijoiden roolista, valmiuksien parantamista ilmastotoimien vaikutusten mittaamiseksi, oikeudenmukaista siirtymää käsitteleviä alueellisia työpajoja ja joka toinen vuosi järjestettävä globaali foorumi.

2.2.3.4 ILO:n tärkein ympäristöalan toimintakanava on YK:n ympäristöohjelman (UNEP), YK:n kehitysohjelman (UNDP), YK:n teollistamisjärjestön (UNIDO) ja YK:n koulutus- ja tutkimuslaitoksen (UNITAR) kanssa muodostettu yhteisliittymä, Partnership for Action on Green Economy (PAGE).

2.2.3.5 Lisäksi on tehty monenvälisiä ympäristösopimuksia. Niitä hyödyntää pääasiassa YK, ja ne kattavat monenlaisia ympäristöaiheita, jotka liittyvät biologiseen monimuotoisuuteen, maaperään, meriin, kemikaaleihin ja vaarallisiin jätteisiin sekä ilmakehään. EU on osapuolena noin 30 tällaisessa sopimuksessa.

2.2.3.6 YK-verkoston lisäksi WTO:n kauppaa- ja ympäristökomitea tarjoaa foorumin kauppaa ja kestävästä kehityksestä liittyvää tiedonvaihtoa sekä asianomaisia tapahtumia ja keskusteluja varten (esim. kiertotalous, vapaaehtoiset standardointialoitteet, fossiilisten polttoaineiden tukiuudistus, muovit jne.).

2.2.3.7 WTO:n oikeuskäytännön mukaisesti jäsenet voivat toteuttaa toimia, joilla edistetään kansalaisten terveyttä, ympäristönsuojelua tai biologista monimuotoisuutta, kunhan ne täyttävät asetetut kriteerit, jotta varmistetaan WTO:n sääntöjen ja periaatteiden noudattaminen. Näitä GATT-sopimuksen XX artiklaan perustuvia poikkeuksia pidetään yhteensopivina, jos ne ovat oikeasuhtaisia ja syrjimättömiä. Tällaiset toimenpiteet eivät saa aiheuttaa ”mielivaltaista tai perusteetonta syrjintää” tai ”piileviä kansainvälisen kaupan rajoituksia”.

2.2.3.8 WTO:n pääjohtaja Renato Ruggiero määräti Bonniassa (9. joulukuuta 1997) pidetyssä konferenssissa erittäin selvät rajat sille, mitä hallitustahot voivat tehdä: ”Hallitustahot voivat ottaa käyttöön mitä tahansa kaupan rajoituksia, vienti- ja tuontikiintiöt ja -kiellot mukaan luettuina, tai asettaa veroja tai muita maksuja rajoilla ympäristön- tai luonnonvarojen suojelua varten lainkäyttöalueellaan, kunhan otetaan huomioon syrjimättömyyden ja kauppaa vähiten rajoittavien toimien noudattamisen perusvaatimukset. [– –] WTO:n sääntöjen mukaan yksikään maa ei kuitenkaan voi asettaa kaupan rajoituksia pyrkiäkseen muuttamaan kauppakumppaniensa tuotantoprosesseja ja valmistusmenetelmiä tai muita toimintapolitiikkoja. Miksi? Pohjimmiltaan siksi, että tuotantoprosessit ja valmistusmenetelmät ovat kunkin maan yksinomaisen toimivallan piiriin kuuluva kysymys.”

2.2.3.9 Tämä rajoitus, joka estää puuttumisen tuotantoprosesseihin ja valmistusmenetelmiin, rajoittaa selvästi kannustinten luomista kulutusta kestävien tuotteiden tuotantoa ja kauppaa varten.

2.2.4 *Kahdensivuliset keinot taloudellisten, sosiaalisten ja ympäristöön liittyvien sääntöjen johdonmukaisuuden edistämiseksi*

2.2.5 *Kauppaa ja kestävästä kehityksestä koskevien lukujen ansiot ja rajoitukset*

2.2.5.1 EU on sisällyttänyt vapaakauppasopimuksiin kauppaa ja kestävästä kehityksestä koskevat luvut varmistaakseen, ettei kaupan ja investointien vapauttaminen heikennä ympäristö- ja työoloja.

2.2.5.2 Unionin tuomioistuin totesi vuonna 2017 eräästä sopimuksesta, että kestävästä kehityksestä koskevilla määräyksillä on siinä ”keskeinen sija”⁽⁵⁾.

⁽⁵⁾ Lausunto 2/15, 16. toukokuuta 2017, EU:C:2017:376.

2.2.5.3 ETSK kehotti vuonna 2018 ⁽⁶⁾ laatimaan kauppaa ja kestävästä kehitystä koskevat luvut kunnianhimoisemmiksi ja parantamaan niiden täytäntönnäpönoikeusluonnetta, jotta niillä olisi sama painoarvo kuin luvuilla, joissa käsitellään kaupallisia, teknisiä ja tulleihin liittyviä asioita.

2.2.5.4 ILO ilmoitti vuonna 2016 ⁽⁷⁾, että 63 prosenttia sopimuksista, joihin sisältyy työtä koskevia määräyksiä, on tehty vuoden 2008 jälkeen, mikä on osoitus asianomaisten toimien nopeutumisesta, ja että 46,8 prosentissa työnormeja sisältävistä vapaakauppasopimuksista osapuolena oli EU, Yhdysvallat tai Kanada. Viiteasiakirjat ovat alenevassa järjestyksessä vuoden 1998 julistus työelämän peruseriaatteista ja -oikeuksista, yleissopimus nro 182 (lapsityö), ihmisarvoista työtä koskeva ohjelma ja julistus sosiaalisesti oikeudenmukaisesta globalisaatiosta.

3. Uudenlaista ajattelua uuden monenvälisen toimintamallin suunnittelua varten

3.1 Yleiset edellytykset

3.1.1 Kaikissa johdonmukaisuutta edistävissä uusissa ehdotuksissa olisi otettava huomioon seuraavat neljä periaatetta:

- **Erikoistuminen:** ”Kansainvälisillä organisaatioilla on toimivaltaa vain siinä määrin kuin näiden jäsenvaltiot ovat sitä näille antaneet” ⁽⁸⁾.
- **Päätöksentekokyky:** organisaatioilla on selvät sisäiset säännöt ja menettelyt, jotka mahdollistavat hallintoelinten (tekniset komiteat tai yleiskokoukset) toiminnan.
- **Avoimuus:** kaikista toiminnallisista muutoksista, kuten yhteisten ryhmien perustamisesta, uusista perussäännöistä tai yhteisistä julistuksista, on ilmoitettava avoimesti sekä organisaation sisällä että sen ulkopuolella.
- **Arviointi:** olisi kannustettava sisäisen toiminnan arviointimenettelyjen luomiseen.

3.1.2 ETSK kannattaa lähtökohtaisesti avoimempaa viestintää kansalaisyhteiskunnan suuntaan sekä sen kuulemista kansainvälisten organisaatioiden toimintapolitiikasta ja kehottaa käynnistämään asteittain pysyviä vuoropuheluprosesseja. ETSK on kokemuksensa pohjalta valmis toimimaan välittäjänä tällaisten prosessien käyttöönoton helpottamiseksi. Kuten UNFCCC ja OECD, jotka edistävät kattavaa vuoropuhelua monien eri kumppanien kanssa, myös WTO on äskettäin vahvistanut toimiaan kansalaisyhteiskunnan kanssa vuosittain järjestämänsä julkisen foorumin lisäksi. Nämä yhteydet voivat edistää merkittävästi tehokkuutta ja demokratiaa monenvälisessä kauppajärjestelmässä. ETSK on kiitollinen komission tuesta vahvistettaessa kansalaisyhteiskunnan ääntä monenvälisellä tasolla ja suhtautuu myönteisesti Ottawan ryhmän tuoreen kuusikohtaisen toimintasuunnitelman toimenpiteeseen 6 ⁽⁹⁾.

3.1.3 Työmarkkinaosapuolten neuvotteluvalmiudet ansaitsevat myös paremman tunnustuksen. Työmarkkinaosapuolten kansainvälisellä tasolla antama kolmikantajulistus ja lukuisat monikansalliset puitesopimukset sisältävät hyödyllisiä käytännön sääntöjä ja välineitä (sosiaalinenormit, yhteydet tavarantoimittajiin, työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu, lapsi- ja pakkotyön torjunta).

3.2 Monenvälinen työvälineistö

WTO:n integrointi YK-järjestelmään toiminnallisesta näkökulmasta

3.2.1 YK-järjestelmä on kansainvälisen järjestyksen perusta yhdessä sen ja erityisjärjestöjen, kuten ILO:n, Unescon, WHO:n, IMF:n, Maailmanpankin ja alueellisten kehityspankkien, muodostaman verkoston kanssa. Vaikka kauppasääntöjen on edistettävä kestävästä kehityksen tavoitteiden saavuttamista, WTO on perustettu erilliseksi organisaatioksi ja se jää YK-järjestelmän ulkopuolelle. WTO:n pääjohtaja osallistuu kuitenkin YK:n korkean tason koordinaatioelimeen (CEB) yhdessä kaikkien erityisvirastojen ja muiden tärkeimpien YK:n elinten pääjohtajien kanssa. ETSK ehdottaa, että WTO raportoi koordinaatioelimelle kaikista niistä kauppasääntöihin perustuvan järjestelmän saavutuksista, jotka voivat auttaa saavuttamaan kestävästä kehityksen tavoitteet.

⁽⁶⁾ Asiakokonaisuuteen REX/500 kuuluva ETSK:n lausunto Kauppaa ja kestävästä kehitystä koskevat luvut EU:n vapaakauppasopimuksissa (EUVL C 227, 28.6.2018, s. 27), kohta 2.4.

⁽⁷⁾ ILO *Labour-related provisions in trade agreements: Recent trends and relevance to the ILO*, GB.328/POL/3, kohta 9.

⁽⁸⁾ Jan Wouters, Cedric Ryngaert, Tom Ruys & Geert De Baere, *International Law: A European Perspective* (Oxford, Hart Publishing, 2018), s. 259.

⁽⁹⁾ Ottawan ryhmä on Kanadan johtama WTO:n jäsenten ryhmä, joka käsittelee tiettyjä monenvälisen kauppajärjestelmän haasteita. June 2020 Statement of the Ottawa Group: Focusing Action on Covid-19, kesäkuu 2020.

3.2.2 Vuonna 1994 tehdyn WTO:n perustamissopimuksen johdanto-osassa mainitaan nimenomaan ”kestävä kehitys”, ja se on ymmärrettävä viittauksena kestävä kehityksen tavoitteisiin, jotka ovat yleisesti sovittu uusi kestävä kehityksen ilmentymä kansainvälisessä oikeudessa. WTO vaikuttaa jo hyväksyvän tämän, sillä se ilmoittaa verkkosivuillaan olevansa ”oleellinen tekijä kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa”.

Erillisten säännösten linkittämisen edistäminen

3.2.3 Tiukemmat sosiaaliset ja ympäristöön liittyvät säännöt

3.2.3.1 ILO laati vuonna 2018 useita tutkimuksia Pariisin sopimuksen mahdollisista kokonaisvaikutuksista, ekologisesta siirtymästä ja osaamisesta ⁽¹⁰⁾ sekä vihreämmän tulevaisuuden edellyttämistä taidoista ja ilmaston lämpenemisen vaikutuksista työoloihin ja -ehtoihin ⁽¹¹⁾.

3.2.3.2 ETSK kehottaa tekemään näitä raportteja tunnetuksi laajemmin ja kannattaa Euroopan komission rahoittamien alueellisten työpajojen järjestämistä kehitysmaissa, etenkin vähiten kehittyneissä maissa sekä saarialueilla ja haavoittuvissa talouksissa, joissa ilmaston lämpenemisellä on sosiaalisesti ankarimmat vaikutukset.

3.2.3.3 ILO julkaisi vuonna 2015 asiakirjan Guidelines for a just transition towards environmentally sustainable economies and societies for all. ETSK kehottaa komission yksikköjä hyödyntämään enemmän näitä suuntaviivoja normeja laatiessaan. Lisäksi ILO:n hallintoneuvoston tulisi huolehtia suuntaviivojen päivittämisestä.

3.2.4 Kauppasääntöjen ja sosiaalinenormien muita yhteyksiä

3.2.4.1 Vastavuoroisuuden vuoksi ETSK toivoo, että WTO myöntää ILO:lle virallisen tarkkailijan aseman tärkeimpien elintensä ja komiteoidensa kokouksissa. ILO osallistuu jo virallisesti WTO:n hallintoneuvostoon ja ministerikokouksiin, ja näin lisättäisiin ILO:n osallistumista WTO:n sisäisiin elimiin ja voitaisiin edistää kansainvälisten työnormien noudattamisen integroimista osaksi WTO:n kauppapoliittista maatuokintamekanismia (TPRM). ETSK ehdottaa, että perustetaan WTO:n ja ILO:n sihteeristöjen välinen tilapäinen työryhmä, jonka tehtävänä on laatia ja esittää suuntaviivat kesäkuuhun 2021 mennessä.

3.2.4.2 Globalisaation sosiaalista ulottuvuutta käsittelevän ILO:n maailmankomission työskentelyä olisi myös elvytettävä, kun otetaan huomioon covid-19:n vaikutukset globaaleihin arvoketjuihin. ETSK esittää YK:n sitovasta sopimuksesta antamansa lausunnon ⁽¹²⁾ pohjalta, että Saksan EU-puheenjohtajuuskauden aikana edistetään tehokasta sääntelykehystä ihmisoikeuksien ja ihmisarvoisen työn kunnioittamisen varmistamiseksi globaaleissa arvoketjuissa. Kehykseen tulisi sisältyä eurooppalainen toimintasuunnitelma sekä lainsäädäntövälineitä ja konkreettisia tavoitteita, samoin kuin kunnianhimoisia ja tehokkaita globaalitason sääntelytoimia. Sekä ILO:n että WTO:n on annettava panos kulloisessakin roolissaan.

3.2.4.3 Arvioitaessa alueellisia ja kahdenvälisiä kauppajärjestelyjä, joiden määrä ja maantieteellinen kattavuus lisääntyvät jatkuvasti, WTO:lla on oltava uusi rooli työtä koskevien määräysten alalla. Koska useimpiin uusiin vapaakauppasopimuksiin sisältyy työtä koskevia määräyksiä, WTO:n sihteeristön tulisi kerätä, vertailla ja seurata tätä uutta säännöstöä. Kyseinen seurantatyö voitaisiin jakaa ILO:n kanssa ihmisarvoista työtä globaaleissa toimitusketjuissa koskevan ILO:n toimintasuunnitelman puitteissa, mikä tarkoittaisi ILO:n ja WTO:n yhteistyön lisäämistä.

3.2.5 Kauppa- ja ilmastosääntöjen ja -politiikkojen muita yhteyksiä

3.2.5.1 Ilmasto koskevassa WTO:n poikkeusmääräyksessä, josta on jo keskusteltu akateemisissa ja liike-elämän piireissä, voitaisiin määrittää ”ilmastotoimet”: ominaispiirteet, yleisen edun mukaiset tavoitteet ja kriteerit WTO:n sääntöjen noudattamista varten. Tällaisen poikkeusmääräyksen ansiosta WTO:n jäsenet voisivat toteuttaa ilmastotoimia (päästökauppajärjestelmä) kotimaassaan tai rajoillaan ja varmistaa, etteivät kyseiset toimet ole peiteltyjä protektionistisia toimenpiteitä.

⁽¹⁰⁾ World employment social outlook 2018 – Greening with jobs, Geneve, ILO, 2018.

⁽¹¹⁾ Working on a warmer planet: The impact of heat stress on labour productivity and decent work, Geneve, ILO, 2019.

⁽¹²⁾ Asiakokonaisuuteen REX/518 kuuluva ETSK:n lausunto Yhdistyneiden kansakuntien sitova sopimus yrityksistä ja ihmisoikeuksista (EUVL C 97, 24.3.2020, s. 9).

3.2.5.2 WTO:n epävirallisen työryhmän on määrä valmistella vuonna 2021 järjestettävää 12. ministerikokousta varten WTO:n ministerikokouksen antama julistus kaupasta ja ympäristöstä, jossa tunnustetaan kaupan, kauppapolitiikan ja monenvälisen kauppajärjestelmän rooli tuettaessa kansainvälisen yhteisön pyrkimyksiä saavuttaa kestävä kehitys tavoitteet ja toteuttaa muut yhteiset kansainväliset ympäristösitoumukset, kuten Pariisin sopimus. ETSK kehottaa komissiota jatkamaan tämänsuuntaisia toimiaan.

3.2.5.3 ETSK kehottaa Euroopan komissiota selkiyttämään kantaansa fossiilisten polttoaineiden tukien asteittaisesta lakkauttamisesta EU:ssa ja tukemaan varauksetta kaikkia tulevia monenvälisiä aloitteita WTO:n puitteissa.

3.2.5.4 ETSK kehottaa käynnistämään pikaisesti WTO:n monenväliset neuvottelut ympäristöhyödykkeitä koskevasta sopimuksesta. Se olisi nivottava suoremmin Pariisin sopimukseen, esimerkkinä Taiwanin vuonna 2019 esittämä ehdotus Pariisin sopimukseen liittyvästä ympäristöhyödykkeitä ja -palveluja koskevasta sopimuksesta (PAEGSA), joka perustuu hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen liittyvien tavaroiden ja palvelujen tullien poistamiseen. ”Monenvälisen kauppajärjestelmän keskeisenä saavutuksena tulee olemaan täysin uudenlaisten neuvottelujen – esimerkkinä PAEGSA – käynnistäminen pyrittäessä ratkaisemaan ilmastonmuutoksen ja kansainvälisen kaupan vapauttamisen kaltaisia ajankohtaisia kysymyksiä”⁽¹³⁾.

3.2.5.5 Johdonmukaisuuden lisäämiseksi monenvälisen ympäristösopimusten sihteeristöillä tulisi olla tarkkailijan asema useissa WTO:n komiteoissa, ei pelkästään kauppaja- ja ympäristökomiteassa (esimerkiksi komiteoissa, jotka käsittelevät teknisiä esteitä ja terveys- ja kasvinuojelutoimia).

3.2.5.6 ETSK suosittaa, että perustetaan YK:n ympäristöohjelman, UNFCCC:n ja WTO:n yhteinen työryhmä. Sen tehtävänä olisi käsitellä kasvihuonekaasupäästöihin ja kansainväliseen kauppaan liittyviä kysymyksiä ja asettaa käyttöön mittaamenetelmiä tai kompensatiojärjestelmiä vapaakauppasopimusten puitteissa (esimerkkinä uudelleenmetsittäminen). Pariisin sopimuksen mukaisissa kansallisesti määritellyissä panoksissa tulisi ottaa huomioon tällaiset kolmansien maiden kanssa sovitut kompensatiojärjestelmät.

4. EU:n panos kestäväpohjaisen monenvälisyyden uuteen malliin

4.1 Hiilivuodon torjumiseksi ETSK kannattaa WTO:n sääntöjen mukaista hiilitullimekanismia EU:n rajoilla, jotta luodaan tasapuoliset toimintaedellytykset hiili-intensiivisille aloille⁽¹⁴⁾. ETSK kehottaa Euroopan komissiota noudattamaan alkuperäistä aikataulua ja antamaan säädösehdotuksen keväällä 2021. Tuore alustava vaikutustenarviointi (etenemissuunnitelma) osoittaa, että erityisesti teräs-, sementti-, kemikaali- ja sähköalat tukevat säädösehdotusta.

4.2 ETSK:n mukaan on tärkeää, että seuraava yleinen tullietuusjärjestelmä (asetus (EU) N:o 978/2012⁽¹⁵⁾) sisältää edunsaajamaita koskevat kattavat sosiaaliset ja ympäristöehdot.

4.3 Kestävään kehitykseen liittyvien määräysten vahvistaminen vapaakauppasopimuksissa

4.3.1 EU:n kauppaja- ja investointisopimusten kauppaa ja kestävä kehitystä koskevia lukuja olisi vahvistettava.

— Kuten Euroopan parlamentti on suositellut, kauppaa ja kestävä kehitystä koskevissa luvuissa olisi edellytettävä, että molemmat sopimusosapuolet ratifioivat ja panevat täytäntöön keskeiset kansainväliset ihmisoikeusvälineet (esim. kansainvälinen ihmisoikeusasiakirja), ILO:n keskeiset yleissopimukset, mukaan luettuna työturvallisuutta ja työterveyttä koskeva yleissopimus, sekä Pariisin sopimukset ja muut kansainväliset ympäristösopimukset.

— ETSK:n kansainvälisen kaupan seurantakomitea katsoo, että kestävään kehitykseen liittyvien vaikutusten arvioinneissa ”numeerista yleisen tasapainon mallia olisi arvioitava uudelleen vertaillen sitä vaihtoehtoisin malleihin ja siinä pitäisi hyödyntää laajempaa joukkoa indikaattoreita, joilla mitataan vaikutuksia ihmisoikeuksiin, työntekijöiden oikeuksiin, ilmastonmuutokseen, luonnon monimuotoisuuteen, kuluttajiin ja suoriin ulkomaisiin investointeihin. Tarvitaan laajempaa joukkoa indikaattoreita, joita valittaessa tulee tarkastella avoimin mielin erilaisia vaihtoehtoisia malleja.”

⁽¹³⁾ Työasiakirja JOB/TE/19, 19. tammikuuta 2018.

⁽¹⁴⁾ Asiakokonaisuuteen CCMI/167 kuuluva ETSK:n lausunto aiheesta ”Teollisuuden alakohtainen näkökulma ilmasto- ja energiatoimien yhteensovittamiseen” (EUVL C 353, 18.10.2019, s. 59).

⁽¹⁵⁾ EUVL L 303, 31.10.2012, s. 1.

- ETSK kehottaa uudistamaan komiteamenettelyjä, joissa kauppaan erikoistuneet juristit mutta myös työ-, ilmasto- tai ihmisoikeusasiantuntijat voisivat tutkia kauppaa ja kestävästä kehityksestä koskeviin lukuihin liittyviä valituksia. Jos kyseiset komiteat havaitsevat rikkomuksia, olisi käynnistettävä sopimuksen mukainen, valtioiden välinen riitojenratkaisumekanismi, joka tarjoaa mahdollisuuden taloudellisiin seuraamuksiin tai sanktioihin sekä oikeussuojakeinoja vahinkoa kärsineelle osapuolelle.

4.3.2 EU:n tuleviin vapaakauppasopimuksiin olisi sisällyttävä viittaus Pariisin sopimukseen, ja niissä on asetettava käyttöön ympäristöön liittyvien tavaroiden tai palvelujen tullittomuuden kaltaisia kannustimia. CETA-sopimuksen 22.3 artiklaa, jossa osapuolet sitoutuvat edistämään kauppaa ja talouden virtoja, joilla tuetaan ihmisarvoista työtä ja ympäristönsuojelua, olisi sovellettava myös muiden kauppakumppanien (Uusi-Seelanti, Australia) kanssa. EU:n tulevissa vapaakauppasopimuksissa olisi lisäksi laajennettava kansallisten neuvoo-antavien ryhmien seurantaroolia ympäristö-, työllisyys- ja sosiaalialojen ulkopuolelle.

4.3.3 Kaikkiin EU:n – erityisesti Kiinan kanssa – neuvottelemiin investointisopimuksiin on sisällyttävä kattavia määräyksiä seuraavien seikkojen osalta:

- luonnonvarojen kestävä käyttö
- ennalta varautumisen periaatteen mukainen lähestymistapa ihmisten terveyteen, luonnonvaroihin ja ekosysteemeihin nähden
- yleisön osallistumisoikeuden sekä tiedon ja oikeussuojan saatavuuden periaate
- integraation ja keskinäisten suhteiden periaate erityisesti ihmisoikeuksien ja sosiaalisten, taloudellisten ja ympäristöön liittyvien tavoitteiden osalta.

4.3.4 EU:n kauppasopimusten noudattamista ja täytäntöönpanoa valvovan virkamiehen tuleva nimittäminen auttaa varmistamaan kauppasopimusten tehokkaan täytäntöönpanon myös työntekijöiden oikeuksien, ympäristösitoumusten ja kansalaisyhteiskunnan roolin kannalta.

4.4 EU:n johtava rooli suunniteltaessa uutta monenvälistä toimintamallia

4.4.1 Euroopan unioni on yksi harvoista globaaleista toimijoista, joilla on perustuslaillinen velvollisuus ja valtuutus ”edistää kansainvälistä järjestelmää, joka perustuu entistä tiiviimpään monenväliseen yhteistyöhön, ja maailmanlaajuisista hyvää hallintotapaa” (Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 21 artiklan 2 kohdan h alakohta).

4.4.2 Alueellisen yhdentymisen organisaationa EU ei kuitenkaan ole voinut osallistua täysipainoisesti Yhdistyneiden kansakuntien järjestelmän monien elinten, yksikköjen ja organisaatioiden työhön, vaan sen on luotettava siihen, että jäsenvaltiot puolustavat unionin kantoja ja intressejä. Nyt kun on kulunut yli kymmenen vuotta Lissabonin sopimuksen voimaantulosta – sopimuksessa EU sitoutuu ”edistämään yhteisten ongelmien monenvälistä ratkaisemista erityisesti Yhdistyneiden Kansakuntien puitteissa” (Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 21 artiklan 1 kohta) – unionin on korkea aika yhdessä jäsenvaltioidensa kanssa kehittää yhdenmukainen strategia vahvemman aseman saavuttamiseksi YK-järjestelmässä.

Bryssel 16. heinäkuuta 2020.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER*

LIITE

JÄRJESTETYT VALMISTELUKOKOUKSET

Nimi	Organisaatio	Tehtävä
Elina BARDRAM	Euroopan komissio	Yksikönpäällikkö Kansainväliset suhteet (CLIMA.A.1)
Daniele BASSO	EAY	Neuvonantaja
John BRYAN	ETSK	Ryhmä III:n jäsen
Cinzia DEL RIO	ETSK	Ryhmä II:n jäsen
Dimitru FORNEA	ETSK	Ryhmä II:n jäsen
Alan HERVÉ	Politiikan tutkimuksen laitos Rennes	Kansainvälisen julkisoikeuden professori
Emmanuel JULIEN	ILO	Apulaisjohtaja Yritysosasto
Bernd LANGE	EP	INTA-valiokunnan puheenjohtaja
Jürgen MAIER	Forum Umwelt & Entwicklung	Johtaja
Jean-Marie PAUGAM	Ranskan hallitus	Ranskan pysyvä edustaja WTO:ssa
Christophe PERRIN	ILO	Johtaja Monenvälisen yhteistyön osasto
Denis REDONNET	Euroopan komissio	Johtaja WTO, oikeudelliset kysymykset ja tavarakauppa (TRADE.DGA2.F)
Lutz RIBBE	ETSK	Ryhmä III:n jäsen
Victor VAN VUUREN	ILO	Johtaja Yritysosasto
Lieve VERBOVEN	ILO	EU-toimiston johtaja
Jan WOUTERS	Leuvenin yliopisto	Kansainvälisen oikeuden ja kansainvälisten järjestöjen tutkimuksen professori

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Yhteistyötalouden verotus – raportointivaatimukset”**(lisälausunto)**

(2020/C 364/09)

Esittelijä: **Ester VITALE**

Työvaliokunnan päätös	18.6.2019
Oikeusperusta	työjärjestyksen 29 artiklan täytäntöönpanomääräykset (2010) lisälausunto
Vastaava jaosto	talous- ja rahaliitto, taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus
Hyväksyminen jaostossa	24.6.2020
Hyväksyminen täysistunnossa	16.7.2020
Täysistunnon nro	553
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	210/1/6

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Verotus ja veropolitiikat on mukautettava yhteistyötalouden jatkuvaan kehitykseen. ETSK katsoo, että tässä yhteydessä ei pitäisi kehittää uusia tai erityisiä verotusjärjestelmiä, vaan olisi asianmukaisempaa mukauttaa nykyisiä verosääntöjä ja -malleja uusiin taloudellisiin olosuhteisiin säilyttäen tasapuoliset toimintaedellytykset eri toimijoiden välillä.

1.2 ETSK kehottaa ottamaan yhteistyötalouden ja digitaaliset alustat huomioon kansallisissa verojärjestelmissä ja noudattamaan alalla oikeudenmukaiselle verotusjärjestelmälle ominaisia periaatteita eli johdonmukaisuutta, ennustettavuutta ja neutraaliutta varmistaen samalla, että verovelvoitteiden täyttämistä koskeva yleinen etu toteutuu kaikkien asianomaisten toimijoiden osalta.

1.3 ETSK on vakuuttunut siitä, että talouden digitalisointiin sovellettavia veropoliittisia toimintalinjoja sekä välineiden ja toimivien ratkaisujen kehittämistä on koordinoitava kansainvälisellä tasolla. ETSK suhtautuuakin myönteisesti komission, jäsenvaltioiden sekä OECD:n ja G20-maiden tiiviiseen yhteistyöhön ja toteaa, että käynnistetyt yhteistyömuodot ovat jo johtaneet konkreettisiin tuloksiin ja saattavat synnyttää vielä merkittävämpiä tuloksia tulevaisuudessa.

1.4 On tärkeää, että kansainväliset, eurooppalaiset ja kansalliset elimet toimivat tehokkaasti ja nopeasti vastatakseen digitaali- ja yhteistyötalouteen liittyviin kysymyksiin ennakoivaa lähestymistapaa noudattaen eikä ainoastaan reagoimalla ilmaantuviin erityisiin ongelmiin.

1.5 Yhteistyötalouteen sovellettavien verotusjärjestelmien kannalta keskeinen kysymys on digitaalisten alustojen velvollisuus kerätä tietoja toteutetuista liiketoimista, ilmoittaa ne veroviranomaisille ja säilyttää niitä (raportointivaatimukset). Tällainen velvollisuus ei saisi aiheuttaa kohtuutonta hallinnollista rasitetta alustoille.

1.6 Asianmukainen tietojen jakaminen toimivan ja oikeasuhteisen tietojenkeruu- ja -vaihtojärjestelmän puitteissa voisi yhtäältä helpottaa veroviranomaisten työskentelyä ja toisaalta varmistaa yrityksille varman ja ennakoitavan järjestelmän, mikä hyödyttäisi yhteistyötalouden alaa kokonaisuudessaan.

1.7 ETSK toivoo, että laaditaan eurooppalainen standardi, joka koskee sen datan ja niiden tietojen keräämistä käyttäjistä, jotka verkkoalustojen on ilmoitettava veroviranomaisille ja säilytettävä. Raportointivaatimusten tulisi olla selkeitä ja yhdenmukaisia kaikissa jäsenvaltioissa. Eurooppalaisen standardin avulla voitaisiin rajoittaa jäsenvaltioiden yksipuolisia toimia, jotka saattavat johtaa haitalliseen sääntelyn hajanaisuuteen ja epävarmuuteen sisämarkkinoilla sovellettavista säännöistä.

1.8 Mitä tulee yleisiin periaatteisiin, joiden tulisi ohjata sääntelytoimia raportoinnin alalla, ETSK katsoo, että olisi omaksuttava lähestymistapa, joka noudattaa suhteellisuusperiaatetta sellaisena kuin se on vahvistettu EU:n tuomioistuimen oikeuskäytännössä ja joka mahdollistaa näin sen, että sääntelytavoite saavutetaan, eli kerätään selkeitä, veroviranomaisten toiminnan kannalta hyödyllisiä tietoja uhraamatta kohtuuttomasti verkkoalustojen ja loppukäyttäjien yksityisiä intressejä.

1.9 ETSK katsoo, että yhteistyötaloutta koskevia verosääntöjä, raportointivaatimuksia koskevat säännöt mukaan luettuina, olisi tapauskohtaisesti mukautettava yhteistyötalouden eri aloihin ja toimintoihin, jotka poikkeavat usein toisistaan.

1.10 ETSK:n mielestä on tärkeää tutkia, voidaanko alv-petosten havaitsemiseksi esitettäviä tietopyyntöjä koskevista maksupalveluntarjoajille asetettavista tietyistä vaatimuksista annetun direktiivin tulevaa täytäntöönpanoa hyödyntää myös välitöntä verotusta koskeviin tarkoituksiin raportointivaatimusten osalta.

1.11 Yksityisten toimijoiden ja viranomaisten välisessä tietojenvaihdossa on luonnollisesti noudatettava EU:n lainsäädäntöä yksityisyyden suojasta ja henkilötietojen käsittelystä tarpeellisuuden ja oikeasuhteisuuden kriteerien mukaisesti sekä tulkittava tiukasti mahdollisia poikkeuksia yleisistä yksityisyyden suojan periaatteista verosääntöjen täytäntöönpanemiseksi.

2. Johdanto ja yleiset periaatteet

2.1 Tehokkaan veropolitiikan laatiminen yhteistyötalouden alalla on haaste sekä unionin ja jäsenvaltioiden toimielimille että alan toimijoille. Tässä yhteydessä on ratkaisevan tärkeää varmistaa tasapuoliset toimintaedellytykset yhteistyötalouden eri toimijoiden välillä sekä samoilla aloilla toimivien yhteistyötalouden toimijoiden ja perinteisten toimijoiden välillä.

2.2 ETSK toteaa, että yhteistyötalouden kasvu on ollut viime vuosina jatkuvaa ja merkittävää: yhteistyötalous tarjoaa Euroopan unionin jäsenvaltioille näkymiä kehittämiseen myös tulevaisuudessa, sillä se mahdollistaa käyttämättömien resurssien hyödyntämisen ja yksittäisten kansalaisten aloitteiden käynnistämisen. Samalla komitea toteaa, että tarvitaan sääntelyä, jotta varmistetaan kuluttajansuoja, työntekijöiden oikeuksien suojeleminen, verovelvoitteiden noudattaminen ja reilu kilpailu.

2.3 Käsillä olevassa lausunnossa "yhteistyötaloudella" tarkoitetaan liiketoimintamalleja, joissa toiminnan tukena käytettävät yhteistyöalustat mahdollistavat usein yksityishenkilöiden tarjoamien tavaroiden ja palvelujen tilapäisen käytön. Tässä yhteydessä olisi tärkeää – myös metodologiselta kannalta – saavuttaa Euroopan unionin ja jäsenvaltioiden välillä vähimmäistason konsensus "yhteistyötalouden" käsitteestä, jotta vältettäisiin huomattavat erot sisämarkkinoilla sovellettavien eri määritelmien välillä.

2.4 Yhteistyötalous on monimutkainen taloudellinen ilmiö, joka on saatettava kokonaisuudessaan sääntelyn piiriin, sillä se kattaa eri yhteiskunnan aloja ja moninaisia oikeudellisia järjestelyjä, jotka ovat olleet perinteisesti yhteydessä erilaisiin, erillisiin aloihin. Yhteistyötalouden jatkuva kehitys vaikuttaa esimerkiksi sääntöihin kuluttajaoikeuden, työoikeuden, sosiaaliturvan, sopimusoikeuden, yksityisyyden suojan ja julkisten palvelujen alalla.

2.5 ETSK painottaa, että kansallisissa verojärjestelmissä on otettava – EU:n tasolla tehokkaasti koordinoitujen – asianmukaisesti huomioon yhteistyötalouteen liittyvät uudet toimintamallit. Oikeudenmukaisen verojärjestelmän periaatteiden (toisin sanoen johdonmukaisuuden, ennustettavuuden ja puolueettomuuden) noudattaminen tällaisten uusien mallien yhteydessä on kaikkien asianomaisten toimijoiden – viranomaisten, yritysten ja kuluttajien – kannalta välttämätöntä.

2.6 On kuitenkin vaikeaa mukauttaa perinteisiä verosääntöjä teknologian jatkuvaan kehitykseen, mikä johtaa usein ajalliseen epäsuhtaan verosääntöjen laatimisen ja digitaalitalouden erittäin nopean kehityksen välillä. Onkin aiheellista, että perinteisiä sääntöjä ja periaatteita mukautetaan meneillään oleviin muutoksiin tapauskohtaisesti ja tarkoituksenmukaisella tavalla unionin lainsäätäjän ja eri kansallisten lainsäätäjien toimia koordinoiten.

2.7 On erityisen tärkeää, että kansainväliset, eurooppalaiset ja kansalliset elimet toimivat oikea-aikaisesti, tehokkaasti ja koordinoiten vastatakseen digitaali- ja yhteistyötalouden nostattamiin uusiin kysymyksiin ja soveltavat ennakoivaa lähestymistapaa eivätkä vain reagoi ilmaantuviin erityisiin ongelmiin.

2.8 ETSK on vakuuttunut siitä, että talouden digitalisoinnin yhteydessä veropoliittisia toimintalinjoja sekä välineiden ja konkreettisten ratkaisujen kehittämistä on koordinoitava kansainvälisellä tai jopa maailmanlaajuisella tasolla. ETSK suhtautuu myönteisesti komission, jäsenvaltioiden sekä OECD:n ja G20-maiden tiiviiseen yhteistyöhön ja toteaa, että tämä yhteistyö on jo johtanut konkreettisiin tuloksiin ja saattaa synnyttää vielä merkittävämpiä tuloksia tulevaisuudessa.

3. Raportointivaatimukset

3.1 Yhteistyötalouteen sovellettavien verotusjärjestelmien kannalta keskeinen kysymys on digitaalisten alustojen velvollisuus kerätä tietoja toteutetuista liiketoimista, ilmoittaa ne veroviranomaisille ja säilyttää niitä. Asianmukainen tietojen jakaminen toimivan ja oikeasuhtaisen tietojenkeruu- ja -vaihtojärjestelmän puitteissa voisi yhtäältä helpottaa veroviranomaisten – joiden tulisi saada tiedot nopeasti ja helposti – toimintaa ja toisaalta varmistaa verkkoalustoille ja niiden käyttäjille ennakoitavissa olevan järjestelmän. Raportointivaatimukset eivät saisi aiheuttaa kohtuutonta hallinnollista taakkaa verkkoalustoille ja alan toimijoille.

3.2 Liikennealalla on jo useita esimerkkejä verkkoalustojen ja veroviranomaisten välisestä tehokkaasta yhteistyöstä – muun muassa Virossa – sekä menettelyistä, joita on otettu käyttöön helpottamaan autojen yhteiskäyttöalustoihin kirjautuneiden autoilijoiden veroilmoitusten tekemistä. Toinen esimerkki innovatiivisesta ratkaisusta, niin ikään Virossa, koskee viranomaisille toimitettavien tietojen oikeasuhtaisen vähimmäismäärän määrittämistä ja verkkoalustojen ylläpitäjien mahdollisuutta käyttää erityistä pankkitiliä verovelvoitteiden hoitamiseen. Tällainen käyttötili helpottaa suoraa ja nopeaa yhteydenpitoa toimijoiden, niiden pankkien ja veroviranomaisten välillä. Toisaalta eräillä alueilla verkkoalustat ovat olleet haluttomia tekemään yhteistyötä taloushallinnon viranomaisten kanssa.

3.3 ETSK toivoo tässä yhteydessä, että laaditaan eurooppalainen standardi sen datan ja niiden tietojen keräämisestä, jotka verkkoalustojen on ilmoitettava veroviranomaisille ja säilytettävä. Jäsenvaltioiden yksipuolisten toimien kirjavuus ja epäyhdenmukaisten järjestelmien rinnakkaisuus sisämarkkinoilla – tilanne, joka nykyisin jo jossain määrin vallitsee – synnyttävät toimintavaikeuksia ja tehottomuutta koko yhteistyötalouden alalla.

3.4 Yhdenmukaistetun eurooppalaisen raportointimallin kehittämisen tulisi perustua saatuihin kokemuksiin sekä toiminnasta käytännössä tähän mennessä saatuun palautteeseen. Eri jäsenvaltioissa on nykyisin käytössä raportointijärjestelmiä, jotka eroavat toisistaan sekä organisoinnin että kerättävien ja toimitettavien tietojen määrän ja tyyppien osalta. Eräissä jäsenvaltioissa raportointijärjestelmät ovat erittäin raskaita ja edellyttävät verkkoalustoilta paljon työtä, ja vastaavasti toisissa jäsenvaltioissa järjestelmät ovat joustavampia ja vaikuttavat vähemmän tavanomaiseen toimintaan. Eräiden jäsenvaltioiden kokemukset osoittavat myös, että vapaaehtoisuuteen perustuvat raportointijärjestelmät, joihin ei sisälly erityisiä lakisääteisiä velvoitteita, eivät toimi tehokkaasti.

3.5 ETSK katsoo, että nykyinen hajanaisuus ei ole kestävää pitkällä aikavälillä, sillä säännösten noudattamisesta saattaa aiheutua kohtuuttomia kustannuksia ja tehottomuutta, jotka ovat yhteydessä sisämarkkinoiden eri alueiden säännösten epäyhdenmukaisuuteen. Raportointia varten onkin löydettävä järkevä ja oikeasuhtainen lähestymistapa, jolla varmistetaan yksinkertaistettu ja toimiva järjestelmä. Raportointivaatimusten yksinkertaistaminen voisi tarjota konkreettisen kannustimen siihen, että digitaaliset alustat noudattaisivat säännöksiä.

3.6 Mitä tulee yleisiin periaatteisiin, joiden tulisi ohjata yleisesti yhteistyötalouden verotukseen ja erityisesti raportointivaatimuksiin liittyviä sääntelytoimia, ETSK katsoo, että on omaksuttava lähestymistapa, jossa noudatetaan suhteellisuusperiaatetta sellaisena kuin se on vahvistettu EU:n tuomioistuimen oikeuskäytännössä. On siis mahdollistettava sääntelytavoitteen saavuttaminen eli se, että kerätään selkeitä, veroviranomaisten toiminnan kannalta hyödyllisiä tietoja yleisen edun nimissä uhraamatta kohtuuttomasti verkkoalustojen ja loppukäyttäjien yksityisiä intressejä.

3.7 Tämän lähestymistavan pitäisi yhtäältä taata selkeät ja ennakoitavissa olevat säännökset alan toimijoille niin, ettei aiheuteta kohtuuttomia säännösten noudattamisesta aiheutuvia kustannuksia (esimerkiksi tarpeettomin ja suhteettomin tietopyynnöin), ja toisaalta varmistaa, että veroviranomaiset voivat kerätä tietoja tehokkaasti.

3.8 Lisäksi oikeasuhteisessa ja järkevässä raportointijärjestelmässä olisi yksilöitävä, mitkä tiedot ovat kvalitatiivisesti katsoen ehdottoman välttämättömiä ja mitä tietoja on kerättävä verosääntöjen noudattamisen varmistamiseksi, asettamatta verkkoalustoille ja niiden ammattikäyttäjille tai loppukäyttäjille kohtuuttomia velvoitteita. Oikeasuhteisessa lähestymistavassa olisi myös erotettava toisistaan yhteistyötalouden ammatilliset toimijat ja muut kuin ammatilliset toimijat ja mukautettava asianmukaisesti ilmoitusvelvoitteet kunkin toimijaryhmän mukaan.

3.9 Muita seikkoja, joita olisi säänneltävä yhdenmukaisella tavalla unionin tasolla, ovat seuraavat: i) tietojen käsittelijän suorittaman tietojenkäsittelyn lainmukaisuuden yleiset edellytykset, ii) henkilöt, joita tietojen käsittely koskee, iii) tahot, joille ja tarkoitukset, joita varten henkilötiedot voidaan julkistaa, iv) käsittelymenettelyjen määrittäminen, v) käsittelytarkoitusten rajoittaminen, vi) säilytysajat.

3.10 Yksityisten toimijoiden ja viranomaisten välisessä tietojenvaihdossa on luonnollisesti noudatettava EU:n lainsäädäntöä yksityisyyden suojasta ja henkilötietojen käsittelystä tarpeellisuuden ja oikeasuhteisuuden kriteerin mukaisesti sekä tulkittava tiukasti mahdollisia poikkeuksia yleisistä yksityisyyden suojan periaatteista verosääntöjen täytäntöönpanemiseksi.

3.11 Tässä yhteydessä voisi olla hyödyllistä parantaa ja edistää myös tietojenvaihtoa eri kansallisten veroviranomaisten välillä tehokkaiden yhteistyömuotojen luomiseksi pyrittäessä estämään veropetoksia ja veronkiertoa sekä yhdenmukaisemaan eri viranomaisten toimintakäytäntöjä.

3.12 Yhteistyötaloutta koskevat verosäännöt olisi joka tapauksessa mukautettava myös raportointijärjestelmien osalta yhteistyötalouden eri aloihin, sillä alaan sisältyvillä eri toimilla on usein erilaisia ominaispiirteitä, jotka edellyttävät erityisiä, kohdennettuja sääntöjä.

3.13 ETSK suosittaa, että verotuksen neutraaliuden periaatteen mukaisesti varmistetaan kaikissa tilanteissa verotuksellisesti tasapuoliset toimintaedellytykset yhteistyötalouden puitteissa harjoitettavalle toiminnalle sekä vastaavalle perinteiselle toiminnalle vääristymien välttämiseksi näillä markkinoilla, joilla toimintaa harjoitetaan rinnakkain sekä perinteisin muodoin että yhteistyötalouden puitteissa.

3.14 Niin ikään yhteistyötalouden kasvun edistämiseksi voisi olla hyödyllistä määrittää vähimmäistasot, joiden alittuessa tiettyjä toimintoja pidetään ei-ammattimaisina tai taloudellisesti merkityksettöminä, jolloin ne näin ollen voivat kuulua erityisten verovapautusten piiriin. On kuitenkin tärkeää, että tällaiset kynnsarvot määritetään järkevällä tavalla sääntelyn vaikutusten perusteellisen arvioinnin jälkeen.

4. Alv ja yhteistyötalous

4.1 Arvonlisäverotuksen kannalta on olennaisen tärkeää määritellä täsmällisesti verovelvollisen henkilön käsite ja selvittää, harjoittaako asianomainen henkilö taloudellista toimintaa. Lisäksi on edelleen hankala määrittää, millaista verokohtelua tulee soveltaa sellaisiin yhteistyötalouden piirissä harjoitettaviin liiketoimiin, joista ei suoriteta maksua rahassa mutta joihin sisältyy kuitenkin jonkinlainen ei-rahallinen hyvitys tai vastike, joka perustuu esimerkiksi käyttäjän henkilötietojen hyödyntämiseen tai tiedonlouhintaan.

4.2 Alv:n yhteydessä tulee tarkemmin ottaen erottaa kolme erilaista tilannetta tarjotusta palvelusta suoritettavan korvauksen perusteella: **i)** tilanteet, joissa palvelu suoritetaan rahasumman vastikkeeksi, **ii)** tilanteet, joissa korvausta ei suoriteta rahassa vaan toisen palvelun tai muun ei-rahallisen korvauksen muodossa, ja **iii)** tilanteet, joissa palvelu annetaan ilmaiseksi ja vastikkeetta⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Alv-asiantuntijaryhmä, 1. huhtikuuta 2019 pidetty kokous – taxud.c.1(2019)2026442 – EN, VAT Treatment of the sharing economy, VEG 081

4.3 Jos todellinen tilanne on mahdollisesti edellä mainitun vaihtoehdon **ii)** mukainen, ETSK kehottaa tarkastelemaan seikkaperäisesti, sovelletaanko yhteistyöalustojen toimintoihin alv-velvollisuutta.

4.4 Tältä osin ETSK pitää Euroopan komission alv-asiantuntijaryhmän jakamistalouden alv-kohtelusta laatimaan ensimmäiseen tutkimukseen *VAT treatment of the sharing economy* liittyvää työskentelyä hyödyllisenä ja toivoo useampia tämäsuuntaisia tutkimuksia.

4.5 Euroopan komission ja kansallisten veroviranomaisten tulisi myös tukea keskinäistä yhteistyötä ja koordinoitua sovellettaessa alv-sääntöjä yhteistyötalouteen sekä yhdenmukaisten toimintakäytäntöjen kehittämiseksi että täytäntöönpanon valvonnan kannalta hyödyllisten tietojen vaihtamiseksi ja petosten ja veronkierron estämiseksi.

4.6 ETSK:n mielestä on tärkeää tutkia, voidaanko maksupalveluntarjoajiin alv-petosten havaitsemiseksi sovellettavista tietyistä vaatimuksista annetun direktiivin tulevaa täytäntöönpanoa hyödyntää raportointivaatimusten osalta myös välitöntä verotusta koskeviin tarkoituksiin, kun kyse on internetissä luottokortilla suoritettavista maksuista sekä suorilla pankkisiirroilla ja muilla nopeilla maksutavoilla suoritettavista maksuista.

Bryssel 16. heinäkuuta 2020.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Eurooppalainen ilmastopimus”**(valmistelevala lausunto)**

(2020/C 364/10)

Esittelijä: **Dimitris DIMITRIADIS**Toinen esittelijä: **Peter SCHMIDT**

Lausuntopyyntö	Euroopan komissio, 11.3.2020
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla
Vastaava jaosto	”maatalous, maaseudun kehittäminen, ympäristö”
Hyväksyminen jaostossa	29.6.2020
Hyväksyminen täysistunnossa	16.7.2020
Täysistunnon numero	553
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	206/4/2

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Ilmaston tilanne on hälyttävä. Samaan aikaan kun covid-19-pandemia on aiheuttanut maailmanlaajuisen terveyskriisin ja uhkaavan talouskriisin, on vahvistettava EU:n sitoutumista kestäväpohjaiseen, sopeutumiskykyiseen, ilmastoneutraaliin ja resurssitehokkaaseen hyvinvointitalouteen. Kulttuurin, infrastruktuurin, käyttäytymisen, osallistumisen ja elinkeinojen aloilla tarvitaan nyt suuria muutoksia, jotka vaikuttavat kansalaisiin monin tavoin, mutta tuovat heille myös uusia mahdollisuuksia.

1.2 Ilmastonmuutos uhkaa meitä kaikkia, mutta pandemian tavoin sen vaikutus on kaikkein haitallisin heikoimmassa asemassa oleviin, syrjäytyneisiin ihmisiin. On äärimmäisen tärkeää, että ketään ei jätetä jälkeen siirtymässä.

1.3 ETSK korostaa, että yhteiskunnan kaikkien osien – yritysten, työntekijöiden, tutkijoiden, kuluttajien, yhteisöjen ja kansalaisten ja näiden organisaatioiden – aktiivinen osallistuminen on ratkaisevan tärkeää ilmastoneutraaliuteen siirtymisen liikkeelle saamiseksi.

1.4 ETSK kannattaa kehotusta, jonka mukaan Euroopan unionin tulee sitoutua saavuttamaan hiilineutraalius vuoteen 2050 mennessä ja korjata vastaavasti vuoteen 2030 ulottuvaa kasvihuonekaasupäästöjen vähennystavoitettaan. YK:n ympäristöohjelman (UNEP) raportissa Emissions Gap Report 2019 todetaan, että maailmanlaajuisia päästöjä on tästä lähtien vähennettävä vuosittain 7,6 prosenttia, jotta maapallon lämpeneminen voidaan rajoittaa 1,5 celsiusasteeseen. Tämä tarkoittaa vähennystavoitteen asettamista ainakin 68 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä.

1.5 Kaikilla tasoilla on siirryttävä osallistavaan malliin, ja ilmastopimuksen täytäntöönpanossa komissiolla on merkittävä tilaisuus ja velvollisuus laatia innovatiivinen toimintatapa, joka heijastaa, tukee ja hyödyntää kansalaisyhteiskunnan jo toteuttamia toimia yhteisöissä, kunnissa ja alueilla.

1.6 Osallistavilla malleilla, jotka ovat liian kapea-alaisia tai muotoiltu tavoilla, jotka rajoittavat tarkasteltavien muutosten laajuutta, tai jotka ne laatinut toimielin voi jättää huomiotta, voidaan vain hämmentää niihin sitoutuvia ja aiheuttaa näille pettymystä.

1.7 Euroopan on vauhditettava systeemistä muutosta ilmastotoimia varten innovaation (sekä teknologisen että sosiaalisen) avulla yhdistämällä innovaation tarjonta kysyntäpuolen toimijoihin, ongelmanomistajiin ja niihin, jotka ovat halukkaita muutoksiin. Digitalisaatiota olisi ohjattava kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti, jotta vältettäisiin muun muassa työntekijöiden oikeuksiin liittyvät riskit⁽¹⁾. Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpano yhdessä Euroopan vihreän kehityksen ohjelman kanssa tarjoaa mahdollisuuden varmistaa oikeudenmukainen siirtymä, jonka tavoitteena on tarjota laadukkaita työpaikkoja kaikille.

1.8 Useimpien kansalaisyhteiskunnan toimijoiden havaitsemia yleisiä haasteita ilmastotoimiin osallistumisessa ovat rahoituksen, asiantuntemuksen, henkilöstön ja arvostuksen puute, samoin kuin se, että EU ja kansalliset hallitukset eivät kykene esittämään johdonmukaista sanomaa.

1.9 EU:n ja kansainvälisten ilmastotavoitteiden saavuttaminen edellyttää huomattavia taloudellisia resursseja. Euroopan vihreän kehityksen ohjelman talousarvio (julkiset ja yksityiset varat) ja 750 miljardin euron elpymisrahasto, mukaan lukien varojen kohdentaminen eurooppalaista ohjausjaksoa varten, olisi ohjattava kestäväpohjaiseen elpymiseen ja ilmastotoimiin.

1.10 Kestävyysajattelun mukaisia käytäntöjä edellyttävän ehdollisen rahoituksen olisi oltava normi kaikilla aloilla laadittaessa covid-epidemian jälkeisiä elvytysuunnitelmia YK:n vahvistaman kestävä kehityksen Agenda 2030 -toimintaohjelman ja Pariisin sopimuksen mukaisesti. Covid-19-kriisin edellyttämällä elvytystoimilla ei pitäisi pyrkiä palaamaan entiseen vaan pikemminkin harppaamaan eteenpäin johonkin uuteen ja parempaan.

1.11 Valmiuksien kehittäminen ja tekninen tuki ovat tarpeen kaikille sidosryhmille, jotta ne pystyvät siirtymään kestävämpään ja kestäväpohjaisempaan tulevaisuuteen. EU:n ilmastorahoitusfoorumin perustaminen edistäisi rahoituksen saantia ja auttaisi poistamaan esteitä.

1.12 ETSK ehdottaa, että perustetaan eurooppalainen ilmastosopimuksen sidosryhmäfoorumi, joka perustuu osallistavuuteen, avoimuuteen sekä ilmastotoimijoiden aitoon osallistumiseen ja sitoutumiseen kaikilla tasoilla.

1.13 Ilmastosopimuksessa olisi keskityttävä siihen, että ihmisille annetaan mahdollisuuksia muuttaa järjestelmiä tutkimalla, kokeilemalla ja demonstroimalla. Monitasoiset näkökulmat, visiointi, tarinankerronta ja ns. takaisin tulevaisuudesta -ennakointi (backcasting) ovat tässä yhteydessä tärkeitä. Olisi edistettävä ja helpotettava monenlaisia ilmastoaloitteita.

2. Johdanto

2.1 Ilmasto- ja ympäristöhaasteisiin vastaamisesta on tullut entistä kiireellisempää, ja se edellyttää nykyisten kestävämmien sosioekonomisten toimintatapojen perinpohjaista tarkistamista. Maailmanlaajuinen covid-19-pandemia on osoittanut, että elämäntapamme ja järjestelmiemme yksinkertaiset mukautukset eivät riitä. Tuotantomenetelmien perusteellisia muutoksia, jotka vaikuttavat yrityksiin, työntekijöihin ja työn organisointiin, oli käynnissä jo ennen pandemiaa, joka saattaa puolestaan nopeuttaa muutoksia. Euroopan komissio hyväksyi Euroopan vihreän kehityksen ohjelman uudeksi strategiaksi EU:n sosioekonomisille ja rahoitusmalleille, jotka ovat aiempaa kestävämpiä, puhtaampia, turvallisempia ja terveellisempiä.

2.2 Covid-19-kriisin jälkeen ilmastotoimet ja sitoutuminen kestäväan kehitykseen on asetettava etusijalle elvytys- ja jälleensuunnittelutoimissa ja niiden määrärahoissa, jotta EU ei enää tulevaisuudessa jatkaisi runsaaseen hiilen käyttöön perustuvaa linjaa. Kriisin jälkeiset toimenpiteet on suunniteltava siten, että parannetaan järjestelmien selviytymiskykyä, suojellaan ja ennallistetaan biologista monimuotoisuutta sekä asetetaan kansanterveys etusijalle jättämättä kuitenkaan ketään jälkeen ja tasoittaen tietä hyvinvointitaloudelle. Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa ei pitäisi tässä yhteydessä unohtaa tai lykätä vaan sitä on pikemminkin vahvistettava.

2.3 Vihreän kehityksen ohjelman onnistuminen riippuu suurelta osin EU:n kyvystä olla yhteydessä kansalaisiin. Tätä silmällä pitäen komissio valmistelee eurooppalaista ilmastosopimusta, joka kokoaa yhteen eri toimijoita, kuten alueita, paikallisviranomaisia, paikallisyhteisöjä, kansalaisyhteiskuntaa, kouluja, yrityksiä ja yksityishenkilöitä.

⁽¹⁾ YK:n Sustainable Development Solutions -verkosto, Six Transformations to achieve the Sustainable Development Goals.

3. Tarve tehdä yhteistyötä ilmastoasioissa kansalaisyhteiskunnan ja kansalaisten kanssa

3.1 Meneillään on maailmanlaajuinen ilmastohätätila. Valtioiden tähänastiset vastaukset ilmastokriisiin eivät ole olleet riittäviä, eikä maailma näillä keinoilla saavuta sen paremmin Pariisin sopimuksen tavoitetta kuin kestävän kehityksen tavoitteitakaan. Nuoret ilmastolakkoilijat ja muut kansalaisyhteiskunnan toimijat ovat vaatineet painokkaasti kunnianhimoisia ilmastotoimia ja niiden nopeaa toteuttamista. Agenda 2030 -toimintaohjelman ja Pariisin sopimuksen allekirjoittaneilla päättäjillä on velvollisuus vastata näihin vaatimuksiin kiireellisesti, tehdä päättäväisiä ja kunnianhimoisia poliittisia päätöksiä ja siirtyä uuteen osallistavaan ilmastotoimien malliin, jossa kaikki sidosryhmät ovat aktiivisesti mukana.

3.2 ETSK kannattaakin kehotusta, jonka mukaan Euroopan unionin tulee sitoutua saavuttamaan hiilineutraalius vuoteen 2050 mennessä ja korjata vastaavasti vuoteen 2030 ulottuvaa kasvihuonekaasupäästöjen vähennystavoitettaan⁽²⁾. Komitea odottaa, että vuoden 2030 uusi päästötavoite perustuu laajaan uudelleentarkasteluun ja asianmukaiseen vaikutustenarviointiin. ETSK katsoo myös, että on olemassa ratkaisevia perusteita sille, että päästöjä vähennettäisiin ainakin 55 prosentilla vuoteen 2030 mennessä, jotta EU voisi omalta osaltaan vastata valtavaan globaaliin tarpeeseen vähentää päästöjä. Esimerkiksi YK:n ympäristöohjelman (UNEP) raportissa Emissions Gap Report 2019⁽³⁾ todetaan, että vuodelle 2030 on asetettava entistä kunnianhimoisempi päästötavoite, jotta Pariisin sopimukseen sisältyvä 1,5 celsiusasteen tavoite voitaisiin saavuttaa⁽⁴⁾.

3.3 Vuonna 2019 tehdyn Eurobarometri-tutkimuksen mukaan 93 prosenttia EU:n kansalaisista pitää ilmastomuutosta vakavana ongelmana, ja 79 prosenttia katsoo sen olevan erittäin vakava ongelma. Valtaosa vastaajista pitää tärkeänä, että jäsenvaltioiden hallitukset asettavat kunnianhimoisia tavoitteita uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian osuuden lisäämiseksi (92 prosenttia) ja energiatehokkuuden parantamiseksi (89 prosenttia).

3.4 Ilmastopimuksella on hyödynnettävä eurooppalaisten vaikutusvaltaa, jotta saavutettaisiin vihreän kehityksen ohjelman visio kukoistavasta, osallistavasta ja ilmastomuutoksen kestävästä yhteiskunnasta ja päästöneutraalista kiertotaloudesta vuoteen 2050 mennessä. Hallitustenvälisen ilmastomuutospaneelin raportissa todetaan nimenomaisesti, että tarvitaan ”nopeita, kauaskantoisia ja ennennäkemättömiä muutoksia yhteiskunnan kaikilla osa-alueilla”. Vähittäiset muutokset eivät riitä. Kapea-alainen keskittyminen hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen on haitallista ruohonjuuritasolla – se rajoittaa sitoutumista ja ajattelua ja kaventaa merkittävästi suunniteltavien ja toteutettavien muutosten alaa. Nyt tarvitaan taloudellisten, sosiaalisten ja rahoitusjärjestelmien perusteellista muutosta, joka vauhdittaa voimaperäistä hiilestä irtautumista ja vahvistaa kykyä selviytyä ilmastomuutoksesta. Tämän toteuttamiseksi tarvitaan inspiroivia, laajoja ja monimuotoisia kuvauksia, joissa kerrotaan, miksi maailman on muututtava.

3.5 Covid-19-pandemian aiheuttama maailmanlaajuinen kriisi on osoittanut selvästi valtioiden kyvyn ryhtyä ankariin toimenpiteisiin olemassaoloa uhkaavan vaaran lieventämiseksi sekä ihmisten kyvyn sovittaa elämäntapansa ainakin lyhyellä aikavälillä uusiin rajoituksiin, joita nämä toimenpiteet tuovat tullessaan. On tärkeää huomata, että yhteisöillä, yrityksillä, työmarkkinaosapuolilla ja muilla valtiosta riippumattomilla toimijoilla on ratkaiseva rooli pandemian torjunnassa, koska usein ne havaitsevat tarpeita sekä suunnittelevat ja toteuttavat toimintaympäristöönsä soveltuvia toimia nopeammin, tehokkaammin ja luovemmin kuin ylhäältä alaspäin suuntautuvan ohjauksen avulla on osoittautunut mahdolliseksi.

3.6 Siirryttäessä covid-19-kriisiin reagoinnin seuraavaan vaiheeseen on olemassa valtavia mahdollisuuksia ja valtavia riskejä. Euroopan talouden ylläpitämiseksi ja uudelleen käynnistämiseksi suunniteltavissa taloudellisissa toimenpiteissä ja elvytyspaketeissa on otettava huomioon kestäviä investointeja ja suoraa rahoitusta koskeva EU:n luokitusjärjestelmä niille, jotka noudattavat kestävyysperiaatteita tai joilla on potentiaalia ryhtyä noudattamaan niitä ja jotka sitoutuvat – seurannan alaisina – kartoittamaan ja toteuttamaan tarvittavat muutokset kiireellisesti.

⁽²⁾ Jytte Guteland, Eurooppalaista ilmastolakia koskevan asiakirjan (COM(2020) 80) esittelijä Euroopan parlamentissa, ehdottaa, että ”unionin vuoden 2030 ilmastotavoitetta nostetaan siten, että päästövähennys olisi 65 prosenttia vuoden 1990 tasoihin verrattuna. Siten komission olisi 30. päivään kesäkuuta 2021 mennessä arvioitava, miten unionin lainsäädäntöä, jolla korkeampi tavoite pannaan täytäntöön, olisi muutettava vastaavasti.”

⁽³⁾ Emissions Gap Report 2019.

⁽⁴⁾ YK:n ympäristöohjelman (UNEP) raportissa Emissions Gap Report 2019 todetaan, että maailmanlaajuisia päästöjä on tästä lähtien vähennettävä vuosittain 7,6 prosenttia, jotta maapallon lämpeneminen voidaan rajoittaa 1,5 celsiusasteeseen. EU:lle tämä tarkoittaa vähennystavoitteen asettamista vähintään 68 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä.

3.7 Covid-19-kriisin aiheuttamat traagiset häiriöt, jotka ovat johtaneet finanssipoliittisten sääntöjen soveltamisen keskeyttämiseen, ovat osoittaneet, että uudenlainen visio on mahdollinen, kun ihmisten elämä, talous ja elämän jatkuminen tuntemamme kaltaisella maapallolla ovat uhattuina. Sosiaalisen edistyksen visio, joka perustuu vain bruttokansantuotteen jatkuvaan kasvuun, jättää huomiotta perustavan tärkeitä yksilöllisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin osatekijöitä eikä ota asianmukaisesti huomioon ympäristöön liittyviä ja sosiaalisia näkökohtia. Sen vuoksi on välttämätöntä siirtää bkt-perusteisesta tarkastelutavasta hyvinvointitalouteen ⁽⁵⁾ ⁽⁶⁾.

3.8 Yksi tapa vahvistaa ilmastotavoitteita on luoda suotuisat toimintaolosuhteet valtiosta riippumattomille toimijoille, joihin kuuluu erityyppisiä yrityksiä pk-yrityksistä mikroyrityksiin, sijoittajia, työmarkkinaosapuolia, osuuskuntia, kuntia ja alueita, ammattijärjestöjä, paikallisyhteisöjä ja kansalaisryhmiä, maataloustuottajia, oppilaitoksia, uskonnollisia järjestöjä, nuorisjärjestöjä ja muita valtiovallasta riippumattomia organisaatioita.

3.9 Suotuisa toimintaympäristö edellyttää keskeisenä tekijänä siirtymistä kuulemisesta ja ylhäältä alaspäin suuntautuvasta lähestymistavasta yhteissuunnitteluun, yhdessä luomiseen ja voimaannuttamiseen. Vakiomuotoiset kuulemismallit ulottuvat harvoin kovin kapeita ja reilusti resursoituja yhteiskunnan aloja pidemmälle. Muutosprosessista eniten hyötyville ja siihen panoksellaan vaikuttaville yksityishenkilöille, organisaatioille ja yrityksille on tarjottava todellisia mahdollisuuksia osallistua päätöksentekoon, jos heidän odotetaan käyttävän prosessiin aikaa ja energiaa.

3.10 Vuonna 2018 ETSK kehotti käynnistämään valtiosta riippumattoman ilmastotoiminnan eurooppalaisen vuoropuhelun ⁽⁷⁾. Toimien esiin tuomisen ja esittelemisen lisäksi vuoropuhelun tarkoituksena olisi vastata valtiosta riippumattomien toimijoiden tarpeisiin tarjoamalla mahdollisuuksia niiden ja hallinnon eri tasojen välisiin uusiin kumppanuuksiin, edistämällä vertaisoppimista, koulutusta ja neuvontaa sekä helpottamalla rahoituksensaantia.

3.11 ETSK on ehdottanut ⁽⁸⁾ jatkuvan kansalaisvuoropuhelun aloittamista ja sen liittämistä pakolliseksi osaksi kaikkien merkittävien poliittisten päätösten ja kaikkien asiaan liittyvien aloitteiden valmistelua kaikilla tasoilla.

3.12 Tähän mennessä komissio ei ole noudattanut näitä suosituksia ⁽⁹⁾. Ilmastositoumus tarjoaa toimielimille mahdollisuuden tehdä tiivistä yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan ja kansalaisten osallistumisen mahdollistavien puitteiden luomiseksi olemassa olevien kuulemisprosessien pohjalta mutta niitä laajemmin.

4. Kansalaisyhteiskunnan ja kansalaisten osallistumiseen liittyvien nykyisten käytäntöjen hyödyntäminen

4.1 Olemassa olevat valtakunnallisen, alueellisen ja kunnallisen tason esimerkit kansalaiskokouksista, kansalaisvuoropuheluista ja vastaavista neuvotteluprosesseista ⁽¹⁰⁾ osoittavat kansalaisten valmiuden ja halun ottaa vastuuta ilmastokriisin ratkaisusta. On usein niin, että huolellisesti määriteltynä laajemmat osallistavat lähestymistavat tuottavat merkittäviä kestävyysyhtiöitä ilman, että niissä keskityttäisiin nimenomaisesti ilmastokriisiin. Ne osoittavat, että osallistavan demokratian tarve ja halukkuus siihen ovat vahvoja ja että hallituksilla on myös valmiuksia luoda tällaisia mahdollisuuksia ja seurata tällaisten tahojen ehdotuksia politiikassa.

4.1.1 Vuonna 2019 150 satunnaisesti valittua Ranskan kansalaista alkoi pohtia sitä, miten kasvihuonekaasupäästöjä voitaisiin vähentää ainakin 40 prosentilla vuoteen 2030 mennessä sosiaalisen oikeudenmukaisuuden hengessä. Tämän kansalaiskonventin istunnot järjestetään Ranskan talous- ja sosiaali-neuvostossa. Hallitus aikoo käsitellä sen ehdotuksia julkisesti ja julkaisee alustavan aikataulun niiden täytäntöönpanoa varten ⁽¹¹⁾.

4.1.2 Vuonna 2016 perustettu Irlannin kansalaiskokous koostui puheenjohtajasta ja 100 kansalaisesta, jotka oli valittu satunnaisesti irlantilaisien äänestäjien edustajiksi. Heidän tehtävänä oli keskustella aiheista, jotka ulottuivat perustuslaillisesta aborttikiellosta Irlannin saattamiseen johtavaan asemaan ilmastonmuutoksen torjunnassa. Parlamentaarinen valiokunta, joka perustettiin viemään eteenpäin ilmastonmuutokseen liittyviä kansalaiskokouksen suosituksia, osallistui huomattavassa määrin Irlannin kesäkuussa 2019 julkistaman merkittävän ilmastotoimintasuunnitelman muotoiluun.

⁽⁵⁾ ETSK:n lausunto aiheesta ”Tarvitsemamme kestävä talous” (EUVL C 106, 31.3.2020, s. 1).

⁽⁶⁾ Hyvinvointitaloustiede – taloustieteen haara, jossa pyritään arvioimaan talouspolitiikkoja sen kannalta, miten ne vaikuttavat yhteisön hyvinvointiin. Siitä tuli 1900-luvulla tarkkaan määritelty taloustieteen teorianmuodostuksen haara.

⁽⁷⁾ ETSK:n lausunto aiheesta ”Valtiosta riippumattomien toimijoiden ilmastotoimien edistäminen” (EUVL C 227, 28.6.2018, s. 35).

⁽⁸⁾ ETSK:n lausunto aiheesta ”Strategia EU:n kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi pitkällä aikavälillä” (EUVL C 282, 20.8.2019, s. 51).

⁽⁹⁾ Tätä ehdotettiin jo ETSK:n lausunnossa aiheesta ”Kansalaisyhteiskunnan ja alue- ja paikallisviranomaisten koalition muodostaminen Pariisin sopimuksen sitoumusten täyttämiseksi” (EUVL C 389, 21.10.2016, s. 20).

⁽¹⁰⁾ <https://www.thersa.org/discover/publications-and-articles/rsa-blogs/2018/07/our-call-for-action-on-deliberative-democracy>

⁽¹¹⁾ <https://www.conventioncitoyennepourleclimat.fr/en/>

4.1.3 Espanjan kahdessa suurimmassa kaupungissa on perustettu kansalaisvuoropuhelurakenteita ja paikallisia foorumeita, joiden tarkoituksena on edistää kansalaisten ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden laajempaa osallistumista eräistä paikallisbudjetin osista päättämiseen ja kaupungin tulevaisuutta käsittelevään aivoriiheen.

4.1.4 Tanskan energia- ja ilmastoministeriön perustama nuorten ilmastoneuvosto pyrkii tuomaan uutta ajattelua ilmastopolitiikkaan ja antamaan ministerille panoksensa tuleviin ilmastoratkaisuihin.

4.1.5 Puolalainen Gdańskin kaupunki on järjestänyt kolme kansalaiskokousta äärimmäisiin sääilmiöihin sopeutumisesta, ilmansaasteiden vähentämisestä ja kansalaisvaikuttamisen kehittämisestä.

4.1.6 Suomessa ensimmäiseen kestävästä kehitystä käsitteeseen kansalaispaneeliin kokoontui noin 500 suomalaista arvioimaan kestävä kehityksen tilaa. Tuloksia hyödynnetään Suomen hallituksen ja eduskunnan työskentelyssä käsiteltäessä kestävästä kehityksestä.

4.1.7 Italiassa kansalaisyhteiskunnan edustajat tekivät COP25-kokouksen jälkeen lainsäädäntöehdotuksen kansalaiskokouksen perustamisesta Ranskan mallin mukaisesti. Yhdistyneessä kuningaskunnassa käynnistettiin vastaava prosessi, Climate Assembly UK: the path to net zero (Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaiskokous: tie ilmastoneutraaliuteen).

4.1.8 Bolognassa Italiassa kaupunki perusti "kansalaisten suunnittelutoimiston" (Ufficio Immaginazione Civica) osana laajempaa työtä kansalaisten uudelleen aktivoimiseksi. Se perusti kuusi "laboratoriota", jotka järjestävät säännöllisiä visiointitapahtumia Open Space -välineen ja muiden välineiden avulla. Kun syntyy vahvoja hankeideoita, kaupunki laatii yhteisön kanssa "sopimuksia" varmistaakseen, että ne toteutuvat. Viimeisten viiden vuoden aikana on solmittu yli 500 sopimusta, joiden aiheena voivat olla esimerkiksi kaduille suunnitellut uudet penkit tai paljon suuremmat ja kunnianhimoisemmat hankkeet. Tästä on tullut myös kanava osallistavan budjetoinnin organisoimiseksi.

4.2 Monilla muilla paikallisyhteisöjen omilla aloitteilla vauhditetaan paikallisia toimia, joilla pyritään luomaan kestäväpohjainen tulevaisuus ja huomattavia ja innostavia onnistumisia. Näitä ovat muun muassa Brysselin "Kestävät naapurustot" -aloite, skotlantilaisten yhteisöjen ilmastotoimien verkoston ruohonjuuritason verkosto, johon kuuluu noin 120 yhteisöryhmää, Coopérnico eli portugalilainen uusiutuva energiaa hyödyntävä osuuskunta (RESCoop), Transition movement -liike, joka toimii nykyään yhteisötason selviytymiskyvyn parantamiseksi yli 50 maassa ja innostaa ihmisiä muuttamaan ajattelu-, toiminta- ja elintapojaan. Tulevana kesänä käynnistettävä Tulevaisuuden yhteisöt -toimintaohjelma (Communities for Future) voi auttaa tarjoamaan institutionaaliset puitteet kansalaisten osallistumiselle.

4.3 Euroopan tasolla kansalaisyhteiskunnan suunnitelmallinen osallistuminen on välttämätöntä, ja kansalaisyhteiskunnan rooli ilmastoneutraaliuden saavuttamiseen tähtävien politiikkojen ja strategioiden kehittämisessä, täytäntöönpanossa ja seurannassa pitäisikin määritellä selkeästi.

4.3.1 Kestävä kehityksen tavoitteita käsittelevällä monisidosryhmäfoorumilla oli tärkeä rooli, mutta se jätti myös parantamisen varaa, kun ajatellaan resurssien järjestämistä, kokousten tiheyttä, asialistan laatimiseen sitoutumista, mahdollisuuksia laajempaan keskusteluun sekä sitoutumista säännöllisiin, avoimiin ja matalakynnyksisiin julkisiin kuulemisiin ja niiden sujuvoittamiseen.

4.3.2 ETSK:n ja Euroopan komission yhdessä hallinnoima Euroopan kiertotalouden sidosryhmäfoorumi tarjoaa monimuotoisille sidosryhmille mahdollisuuden vaihtaa hyviä käytäntöjä ja ideoita sekä luoda arvokkaita verkostoja. Foorumin päätösvallan antaminen sidosryhmille on sen tärkein ero kestävä kehityksen tavoitteita käsittelevään monisidosryhmäfoorumiin, ja kyseessä on hyvä, esimerkillinen käytäntö.

4.4 Pariisin sopimuksen tavoitteita ei saavuteta ilman työmarkkinaosapuolten vahvaa sitoutumista kaikilla tasoilla ja erityisesti toimiloilla, joihin hiilestä irtautuminen ja digitalisaatio vaikuttaa voimakkaasti. Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpano yhdessä Euroopan vihreän kehityksen ohjelman kanssa antaa mahdollisuuden varmistaa oikeudenmukainen siirtymä, jonka tavoitteena on tarjota laadukkaita työpaikkoja kaikille. Ammattijärjestöjen ja työnantajien käymä työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu on yksi parhaista tavoista lisätä tietoisuutta ilmastokriisistä. Ne ovat keskeisiä toimijoita, jos halutaan toteuttaa vihreän kehityksen ohjelmaan liittyvä sosiaalisesti oikeudenmukainen, tuottava ja kaupallinen muutos. Skenaariot vaihtelevat kolmikantakokousten Euroopan tason huippukokouksista rajatylittävään vuoropuheluun, joka on olennaisen tärkeää Euroopan sosiaalisen yhdentymisen edistämiseksi, sekä ala- ja yrityskohtaisiin työehtosopimuksiin. Työntekijöiden osallistuminen on olennainen osa työpaikan demokratiaa ja antaa näille mahdollisuuden osallistua aktiivisesti sellaisiin työpaikalla tehtäviin päätöksiin, joilla voidaan vaikuttaa myönteisesti ilmastotoimiin.

4.5 Euroopan innovaatio- ja teknologiainstituutin ilmastoalaa koskevassa osaamis- ja innovaatioyhteisössä (Climate-KIC) keskitytään yritysyrityskokeilujen ja syväisten demonstroitavaikutusten suunnitteluun, toteuttamiseen ja yhdistämiseen järjestelmämuutosten viputekijöihin. Climate-KIC järjestää kokeiluja, joissa keskitytään uusien ajattelutapojen edistämiseen, uusien teknologioiden, verkostojen ja yhteisöjen ryhmien eksponentiaalisten vaikutusten hyödyntämiseen ja pyrkimykseen oppia muutosvauhtia nopeammin ⁽¹²⁾.

5. Yritysten toimista oppiminen

5.1 Innovaatiolla tarkoitetaan sellaisten uusien palvelujen ja tuotteiden kehittämistä markkinoille tai yleisölle, jotka täyttävät aiemmin ratkaisemattomia tarpeita tai ratkaisevat ongelmia, joita ei aiemmin ollut. Teknologisessa innovoinnissa keskitytään tuotteen tai palvelun teknologisiin näkökohtiin. Sosiaalisella innovoinnilla tarkoitetaan uusia sosiaalisia käytäntöjä, joilla pyritään vastaamaan sosiaalisiin tarpeisiin paremmin kuin nykyisillä ratkaisulla ja jotka juontuvat esimerkiksi työoloista ja -ehdoista, koulutuksesta, yhteisön kehityksestä tai terveydestä. Digitaalitekniikalla on tärkeä rooli sosiaalisessa innovoinnissa tieto- ja viestintätekniikan, kuten verkkojen ja muiden digitaalisten välineiden, avulla.

5.2 Systeeminen innovointi olisi asetettava kohtuullisin kustannuksin kaikkien niiden sidosryhmien saataville, joiden on osallistuttava tarvittavaa kestäväan kehitykseen siirtymistä edistävien ratkaisujen yhteissuunnitteluun. Sosiaalinen yhteenkuuluvuus ja se, että ketään ei jätetä jälkeen Euroopan vihreän kehityksen ohjelman täytäntöönpanossa, edellyttävät taloudellista toteuttamiskelpoisuutta. Tästä syystä yhteiseen etuun liittyviä systeemisen muutoksen näkökohtia olisi rahoitettava tai tuettava julkisista lähteistä, mikä mahdollistaa yksityisten varojen hyödyntämisen ilmastonmuutokseen liittyviin investointeihin.

5.3 Yhteisöt, jotka saavat aikaan järjestelmäinnovaatiota, ovat niitä, jotka onnistuvat parhaiten ymmärtämään ongelman, löytämään ratkaisuja ja kohdentamaan niitä eri paikkakuntien ja tilanteiden edellyttämien erityistarpeiden ja resurssien mukaan. Eurooppalaiset yhteisöt on varustettava tällaisin taidoin, ja on luotava asianmukaiset toimintaympäristöt valtiosta riippumattomien toimijoiden aktiviteetin lisäämiseksi.

5.4 Tarvitaan kiireellisesti innovatiivisia rahoitusmekanismeja, joilla tunnustetaan yhteisölähtöisen järjestelmäinnovoinnin mahdollisuudet ja haasteet ja vastataan niihin. Tämä edellyttää joustavien keskeisten tukitehtävien luomista ja ylläpitämistä sekä käynnistysvaiheen riskipääomaa suuriin hankkeisiin, samoin kuin ammatillista mentorointia ja tukea. Ilmastopimuksella voitaisiin luoda erittäin arvokas väylä, jonka avulla sosiaaliset innovoijat voisivat antaa palautetta toimintapolitiikoista ja taloudellisista esteistä, jotka pysäyttävät ja haittaavat heidän toimintaansa ja saattavat usein tehdä kipeästi kaivatuista muutoshankkeista toteuttamiskelvottomia.

5.5 Yritysten reaktiot ovat erittäin tärkeitä, kuten seuraavat esimerkit osoittavat:

- monikansalliset yhtiöt, jotka tuottavat vaatteita käytettäväksi ja pois heitettäväksi, edistävät käytettyjen vaatteiden kauppaa kierrätysstrategiana
- sellaisten suurten öljyntuottajien ja vakuutusyhtiöiden mentorointi, joiden on suunnattava toimintaansa uudelleen.

5.6 Rahoitusalan merkittäviä reaktioita:

- sijoitusrahastojen päätös olla investoimatta hankkeisiin, joissa ei oteta huomioon ilmastomuuttujaa
- kahdeksan keskuspankin ja valvojen perustama rahoitusjärjestelmän viherryttämistä käsittelevä verkosto.

⁽¹²⁾ Climate-Kicin "Deep Demonstrations" -aloitteet tarjoavat mahdollisen taloudellisen kasvualan Euroopan kunnianhimoisimmille "haasteiden omistajille", jotta nämä ymmärtäisivät ongelma-alansa, ja "suunnittelijoille" järjestelmän kartoittamiseksi ja toimenpidevalikoiman luomiseksi.

6. Ilmastotoimia koskevan tiedon jakaminen ja sen ymmärtäminen kansalaisten keskuudessa

6.1 Tarvitaan suoraa vuoropuhelua kansalaisten kanssa, jotta voidaan lisätä tietoisuutta kestävämpiin yhteiskuntiin ja terveempiin paikallisyhteisöihin siirtymisen merkityksestä. Tällaisella vuoropuhelulla on eniten lisäarvoa, kun se järjestetään paikallis-, alue- tai valtakunnallisella tasolla. EU-tason antama ohjaus, koordinointi ja tuki olisi kuitenkin oleellisen tärkeää.

6.2 Ensimmäisiksi yksittäisten maiden olisi kehitettävä ympäristölainsäädäntöä, joka perustuu niiden omaan paikalliseen ympäristöön ja sen tarpeisiin ja joka on mukautettu kyseisen maan kestäväan kehitykseen. Luonnon oikeuksien tunnustaminen olisi tässä tärkeä osatekijä⁽¹³⁾.

6.3 Kaikki EU-tason toimet olisi suunniteltava yhdessä käyttäjien kanssa ottaen oppia muilla tasoilla edellytetystä osallistavasta lähestymistavasta sekä mallintamalla ja hyödyntämällä sitä. Tarvitaan asiantuntemusta innovatiivisten yhteistyöfoorumien suunnittelusta ja niiden käytön helpottamisesta, vakuuttavasta tarinankerronnasta ja innovatiivisen teknologian käytöstä. Yhteisöjen kyky tulla mahdollisimman hyväksi tarinankertajiksi on keskeistä ilmastopoliittisen menestyksen kannalta, koska niiden on pystyttävä kuvaamaan elävästi niiden tavoitteena olevaa erilaista tulevaisuutta, tarkastelemaan nykyisiä tarpeita ja toiveita ja luomaan yhteyksiä niihin sekä antamaan ihmisille mahdollisuudet toimia.

6.4 Ilmastotoimiin kannustava ja niitä tukeva verkko-ympäristö edellyttää verkkoalustaa, jolla voidaan vaihtaa erilaisia käytäntöjä sekä hankkeista ja erilaisista toimintatavoista saatuja kokemuksia. Tällainen osallistava foorumi voisi helpottaa toimijoiden keskinäistä vertaisoppimista ja neuvojen jakamista auttamalla näitä voittamaan sääntelyyn liittyvät esteet. Se voisi edistää koulutusta ja innovointia tarjoamalla verkkokursseja, -seminaareja ja työpajoja.

6.5 Nykyisten toimien saama tunnustus ja uskottava tiedottaminen niistä voi kannustaa voimakkaasti ilmastotoimiin. Rahoitus ja muut resurssit, asiantuntijatuki ja mahdollisuus auttaa tekemään työhön vaikuttavia päätöksiä edistää hyväksi osoittautuneiden lähestymistapojen laajempaa soveltamista.

6.6 Ilmastotoimien lähettäjien tehtävänä voisi olla helpottaa useiden toimijoiden välistä yhteistyötä, asettaa strategisia ja aihekohtaisia painopisteitä, järjestää tapahtumia ja kannustaa uusiin ilmastotoimiin.

6.7 Ilmastopoliittisten lähettäjien voisi toimia talouden eri alojen yhteystahoina. Lisäksi olisi nimitettävä erityisiä lähettäjiä nuorisoa, paikallisyhteisöjä, kaupunkeja ja alueita varten. EU-tason lähettäjillä olisi erilainen rooli kuin valtakunnallisen, alueellisen tai paikallisen tason lähettäjillä. Eri tasojen välinen koordinointi olisi varmistettava.

6.8 ETSK:n ja AK:n jäsenten nimittäminen EU-tason lähettäjiksi edustamissaan yhteisöissä perustuisi näiden laajoihin kansalaisyhteiskunnan sekä paikallis- ja alueviranomaisten verkostoihin ja vahvistaisi neuvoa-antavien elinten ja komission välistä yhteistyötä.

6.9 Esimerkiksi ammattijärjestöillä ja elinkeinoelämän järjestöillä on käytännöllinen näkökulma, ja ne edustavat demokraattisesti eri alojen työntekijöitä. Ne ovat keskeisiä tahoja suunniteltaessa erilaisia toimenpiteitä, jotta voidaan ottaa huomioon työntekijöiden ja yritysten tarpeet ja kartoittaa haasteita. Ammattijärjestöjen ja yritysympäristöjen eri tasoilla toimivat ilmastolähettäjät voisivat hyödyntää työmarkkinaosapuolten vahvuuksia, tehostaa tiedonvaihtoa ja edistää ilmastotoimia. Tällainen työ edellyttää työelämän oikeuksien kannalta suotuisaa institutionaalista ympäristöä.

6.10 Digitalisaatio muuttaa yritysten organisaatiota ja tuotantotapaa, ja monet pk-yritykset kamppailevat hyvin vakavien digitalisaatioon liittyvien puutteiden kanssa. Monet työntekijät ovat huolissaan digitalisaation vaikutuksista työpaikkoihin, koska ne voivat johtaa työttömyyden ja eriarvoisuuden lisääntymiseen.

⁽¹³⁾ ETSK:n lausunto pohdinta-asiakirjasta "Kohti kestävä Eurooppaa vuoteen 2030 mennessä" (EUVL C 14, 15.1.2020, s. 95); ETSK:n lausunto aiheesta "Ilmasto-oikeudenmukaisuus" (EUVL C 81, 2.3.2018, s. 22).

6.11 Jotta voidaan edistää rahoitusta ja vihreitä investointeja ja varmistaa oikeudenmukainen siirtymä Euroopan vihreän kehityksen ohjelman mukaisesti, komissio on kehittänyt luokitusjärjestelmän kannustaakseen tekemään investointeja kahdeksaan suureen taloudelliseen ryhmään ja 70 toimialaan, jotka muuttavat radikaalisti tuotantoaan sekä työpaikkojen määrää ja laatua. Tässä asiakirjassa, joka on vihreän kehityksen ohjelmaan sisältyvän investointiohjelman kulmakivi, on vain yksi viittaus ILO:n keskeisiin normeihin kuuluviin työntekijöiden oikeuksiin.

7. Todellisten ja virtuaalisten foorumien luominen ilmastoa koskevalle tiedonvaihdolle

7.1 Ilmastopöytäkirjassa olisi keskityttävä siihen, että ihmisille annetaan mahdollisuuksia muuttaa järjestelmiä tutkimalla, kokeilemalla ja demonstroimalla. Tarvitaan koko kansalaisyhteiskunnan ja muiden valtiosta riippumattomien toimijoiden kirjon kattavia yleissivistäviä ja ammatillisia koulutusohjelmia. On ratkaisevan tärkeää parantaa tietämystä ja ymmärrystä ilmasto-osaamisesta syventämällä ja laajentamalla niitä sekä parantamalla ongelmasta sidosryhmien parissa käytävän keskustelun laatua.

7.2 Tarvitaan käyttökelpoisia työkaluja, joiden avulla voidaan jäsentää ja hallita kestäväan kehitykseen liittyvien innovaatioiden ja siirtymien haasteita ja hyödyntää niiden tarjoamia mahdollisuuksia. Euroopan komission Horisontti 2020 -puiteohjelmassa on kehitetty ja kokeiltu monia tällaisia välineitä. Monialaisessa ympäristössä lähestymistapana pitäisi olla ”tekemällä oppiminen soveltamalla välineitä käyttäjien tapauksiin”.

7.3 Sidosryhmien hallinnointi, monitasoinen näkökulma, visiointi ja takaisin tulevaisuudesta -ennakointi (backcasting) sekä erityisosaamisen hallinta ovat ratkaisevan tärkeitä ilmastopöytäkirjan toteuttamisessa. Rakenteen tarkoituksena on helpottaa ongelmanratkaisuprosessia luomalla väylä ilmastomuutokseen ja Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaan liittyvälle järjestelmäninovaatiolle.

7.4 Ilmastopöytäkirjan onnistuminen riippuu osittain yritysten kyvystä saada avustuksiin perustuvaa rahoitusta julkisista ja yksityisistä lähteistä sekä hyväntekeväisyysjärjestöiltä. Tällaisella rahoituksella olisi pyrittävä puuttamaan ilmastomuutosta aiheuttaneisiin markkinoiden toimintapuutteisiin, sillä olisi pyrittävä perinpohjaiseen muutokseen ja se voi kasvaa merkittävään laajuuteen. EU:n monenvälisestä rahoituskehystä ja tehtävälähtöistä eurooppalaista ja kansainvälistä julkista ja yksityistä rahoitusta, joka on omiaan edistämään systeemistä muutosta ilmastomuutoksen hillitsemisen ja siihen sopeutumisen aloilla, voidaan käyttää monilukuisten innovatiivisten ilmastotoimien vauhdittamiseen. Yleisenä tavoitteena olisi oltava tuottaa resursseja, kokemusta ja valmiuksia ja saada päästövähennyksiin ja ilmastokestävyyteen liittyviä tarkoituksenmukaisia tuloksia, joita voidaan moninkertaistaa muutoksen nopeuttamiseksi ja toivon antamiseksi. Ilmastopöytäkirjassa olisi suhtauduttava myönteisesti kansallisen ja kansainvälisen rahoitusalan osallistumiseen asiaankuuluvat monenväliset ja yksityiset rahastot mukaan lukien. Lisäksi verotusjärjestelmässä olisi otettava huomioon hyvinvointitalouden maksimoinnin ja ylläpitämisen periaate.

7.5 Olisi harkittava myös fyysisten ja virtuaalisten foorumien sisällyttämistä olemassa oleviin kansalaisyhteiskunnan järjestöihin ilmastoalaa koskevaa tiedonvaihtoa varten. Nämä toimisivat vuorovaikutuksessa ilmastopöytäkirjan sidosryhmäfoorumien kanssa.

7.5.1 Työn alalla olisi asianmukaista perustaa työn ennakkoinnin, analysoinnin ja tulkinnan sekä organisatoristen ja teknologisten muutosten seurantakeskuksia, jotka kattaisivat kahdeksan luokitusryhmää ja joihin osallistuisivat ammattijärjestöt, työnantajat ja hallinnon tahot EU- ja jäsenvaltioissa ja jotka saisivat aineellista tukea komissiolta.

8. Valmiuksien kehittäminen ruohonjuuritason aloitteiden edistämiseksi

8.1 Yleiset puitteet olisi määriteltävä selkeästi, jotta voidaan välttää epä johdonmukaisuutta Euroopan vihreän kehityksen ohjelman kanssa.

8.2 Useimpien kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kartoittamia yleisiä haasteita ilmastotoimiin osallistumisessa ovat rahoituksen, asiantuntemuksen, henkilöstön ja arvostuksen puute⁽¹⁴⁾, samoin kuin se, että EU ja valtiot eivät kykene tarjoamaan johdonmukaista sanomaa.

⁽¹⁴⁾ ETSK:n teettämä tutkimus.

8.3 Monet sidosryhmät ovat tuoneet esiin, että sääntely- ja hallintoympäristön monimutkaisuus vaikeuttaa ilmastotoimia. Kansalaisyhteiskunnan organisaatiot ja yhteisöllähtöiset aloitteet voisivat hyötyä valmiuksien kehittämistoimista, jotka auttavat niitä toimimaan sääntely- ja hallintoympäristöissä.

8.4 Sekä aineellisen tuen (tekninen apu, valmiuksien kehittäminen, rahoitus jne.) että aineettoman tuen (tunnustaminen, näkyvyyden lisääminen jne.) tarjoamisen sekä verkostoitumisen ja tiettyihin politiikanaloihin ja prosesseihin liittyvien yhteyksien helpottamisen olisi oltava olennainen osa *eurooppalaisen ilmastopimuksen sidosryhmäfoorumia*, jolla pyritään edistämään ruohonjuuritason ilmastotoimia.

8.5 Valtiosta riippumattomat toimijat saattavat kohdata monenlaisia haasteita hakiessaan rahoitusta ilmastoaloitteilleen. Näihin kuuluvat hankkeiden kokoa koskevat kohtuuttomat vaatimukset, yksityisten sijoittajien haluttomuus rahoittaa hankkeita ja prosessien sekä varojen hakemista ja saantia koskevien vaatimusten monimutkaisuus⁽¹⁵⁾. Muita esteitä ovat ilmastorahoituksen vaihtoehtoja koskevan tiedon puute, riittämättömät hallinnolliset valmiudet ja tekninen tietämys rahoituksen turvaamisessa, budjetti- ja sääntelyrajoitteet, mahdollisten investointien luottokelpoisuuden varmistaminen, poliittiset rajoitteet sekä vaikeudet täyttää EU:n ja kansainvälisten rahastojen liian ohjailevia tukikelpoisuuskerroja⁽¹⁶⁾.

8.6 ETSK on ehdottanut, että perustettaisiin ilmastorahoitusfoorumi, joka kokoaisi yhteen keskeiset sidosryhmät käsittelemään tärkeimpiä ongelmia, kartoittamaan esteitä, pohtimaan ratkaisuja ja määrittelemään tehokkaimmat mekanismit rahoituksen jaon parantamiseksi toissijaisuusperiaatteen mukaisesti. Parhailtaan tehdään tutkimusta toimintasuunnitelman ehdottamiseksi ja viime kädessä valtiosta riippumattomien toimijoiden rahoituksensaannin parantamiseksi⁽¹⁷⁾.

9. Kohti eurooppalaisen ilmastopimuksen sidosryhmäfoorumia

9.1 Ottaen huomioon Euroopan kiertotalouden sidosryhmäfoorumista saadut myönteiset kokemukset ETSK ehdottaa vastaavan eurooppalaisen ilmastopimuksen sidosryhmäfoorumin perustamista.

9.2 Osallistavuuden, avoimuuden sekä paikallistason ilmastotoimijoiden aidon osallistumisen ja sitoutumisen tulisi olla foorumin ohjaavia periaatteita.

9.3 ETSK on kehottanut siirtymään kestäväpohjaiseen, hiilineutraaliin ja resurssitehokkaaseen talouteen, jotta oikeudenmukaisuus toteutuisi ja jotta mitään kotitalouksia, yhteisöjä, alueita, aloja ja vähemmistöjä ei jätettäisi jälkeen⁽¹⁸⁾. Eurooppalaisen ilmastopimuksen sidosryhmäfoorumiin olisi sisällyttävä ilmastoneutraaliuteen siirtymisen seurantakeskus, joka seuraisi EU:n ilmastopolitiikan täytäntöönpanoa valtiollisella ja alueellisella tasolla ja keräisi tietoa päätöksenteon tueksi kaikilla tasoilla.

9.4 ETSK tukee kansalaisyhteiskousten järjestämistä jäsenvaltioissa, jotta voidaan antaa tietoa, helpottaa ja edistää ymmärrystä ja neuvoa kaikkia hallintotasojen ilmastopolitiikan alalla. Eurooppalaisen ilmastopimuksen sidosryhmäfoorumi voisi tuoda esiin kokemuksia onnistumisista ja jakaa ohjeita ja parhaita käytäntöjä vastaavien kokousten järjestämisestä kiinnostuneille maille, alueille ja kaupungeille.

9.5 Eurooppalaisen ilmastopimuksen sidosryhmäfoorumille voitaisiin antaa tehtäväksi järjestää EU-tason kansalaiskokous ETSK:n, AK:n ja Euroopan parlamentin yhteisenä tapahtumana ja komission tuella.

9.6 Olennainen osa foorumia olisi valmiuksien kehittämis- ja rahoituskeskus, joka tarjoaisi ilmastopolitiikkaa ja -strategioita koskevaa ohjausta, tietoa ja koulutusta ja helpottaisi pienten hankkeiden rahoituksen saantia. EU:n keskus ja kansalliset keskuskeskukset voitaisiin perustaa yhteistyössä paikallis- ja alueviranomaisten kanssa.

⁽¹⁵⁾ ETSK:n lausunto aiheesta "Valtiosta riippumattomille toimijoille paremmat mahdollisuudet hyödyntää ilmastorahoitusta" (EUVL C 110, 22.3.2019, s. 14).

⁽¹⁶⁾ Rossi, L., Gancheva, M. & O'Brien, S., 2017.

⁽¹⁷⁾ Climate Finance Forum – modalities and first tasks, ETSK:n teettämä tutkimus, Milieu Consulting.

⁽¹⁸⁾ ETSK:n lausunto aiheesta "Vuoteen 2030 ulottuvan kestävä kehityksen toimintaohjelman toteuttaminen niin, että ketään ei unohdeta" (EUVL C 47, 11.2.2020, s. 30).

9.7 Eurooppalaisen ilmastopimuksen sidosryhmäfoorumin verkkoalusta loisi mahdollisuuksia tiedon ja tietämyksen jakamiseen, helpottaisi verkostoitumista ja vahvistaisi sitoutumista.

9.8 Eurooppalaisen ilmastopimuksen sidosryhmäfoorumi edellyttäisi eri toimijoiden edustajista koostuvan koordinaationiryhmän perustamista. Koordinointiryhmän jäsenten valinta edellyttää avoimia ja selkeitä kriteerejä, jotta voidaan varmistaa osallistavuus ja edustavuus ja säilyttää samalla rakenteen tehokas hallinnointi. Seuraavien sidosryhmien olisi oltava edustettuina: EU:n toimielimet, kansalaisyhteiskunta mukaan lukien yritykset, ammattijärjestöt, paikallis- ja alueviranomaiset, tiedeyhteisö, rahoitusala ja nuoriso. Sellaisten instituutioiden ja alojen sidosryhmille, joilla on vähemmän resursseja, olisi tarjottava riittävät voimavarat, jotta ne voivat osallistua ja toimia päätöksentekijän roolissa.

Bryssel 16. heinäkuuta 2020.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER

III

(Valmistavat säädökset)

EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEA

HEINÄKUUN 15. JA 16. PÄIVÄNÄ 2020 PIDETTY 553. TÄYSISTUNTO (HYBRIDIKOKOUS)

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Sukupuolten tasa-arvostrategia”

(COM(2020) 152 final)

(2020/C 364/11)

Esittelijä: **Giulia BARBUCCI**Toinen esittelijä: **Indrė VAREIKYTĖ**

Lausuntopyyntö	Euroopan komissio, 22.4.2020
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla
Työvaliokunnan päätös	18.2.2020
Vastaava jaosto	työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus
Hyväksyminen jaostossa	17.6.2020
Hyväksyminen täysistunnossa	16.7.2020
Täysistunnon numero	553
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	171/38/7

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK panee merkille, että covid-19-pandemialla on sukupuolittuneita vaikutuksia ja että se on kärjistänyt sosiaalisen ja taloudellisen eriarvoisuuden sukupuolittuvuutta. Tämä kysymys koko laajuudessaan on otettava huomioon uudessa sukupuolten tasa-arvostrategiassa. Euroopan komission olisi pantava sukupuolten tasa-arvostrategia täytäntöön samalla kun torjutaan covid-19:n vaikutuksia käyttäen räätälöityjä ja kohdennettuja toimintapoliittisia ratkaisuja.

1.2 ETSK suosittaa, että kaikissa ohjelmasuunnittelu- ja hallintoelimissä ja infrastruktuureissa ryhdytään soveltamaan sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamisstrategioita, ja pyytää komissiota kehottamaan painokkaasti myös jäsenvaltioita omaksumaan saman lähestymistavan. Lisäksi komitea kannattaa sukupuolten tasa-arvon käsittämistä intersektionaalisesti, myös silloin, kun puututaan erilaisiin syrjinnän muotoihin.

1.3 ETSK kehottaa komissiota ja jäsenvaltioita varmistamaan, että neuvoo-antavissa ja teknisissä elimissä, joita perustetaan keskustelemaan toimenpiteistä talouden elvyttämiseksi ja sosiaalisen ja taloudellisen syrjäytymisen ehkäisemiseksi covid-19-pandemian yhteydessä, on yhtä paljon naisia ja miehiä.

1.4 ETSK kannustaa jäsenvaltioita myös varmistamaan, että sukupuolinäkökulma sisällytetään koko laajuudessaan covid-19-pandemian jälkeisiin elvytystoimenpiteisiin pitkään jatkuneen sukupuolten epätasa-arvon torjumiseksi strategisina ja rakenteellisin keinoin ja naisten osallistumisen parantamiseksi kaikilla työmarkkinoiden tasoilla.

1.5 ETSK vaatii sitoutumaan vahvemmin sukupuolten tasa-arvoon tulevassa monivuotisessa rahoituskehityksessä 2021–2027. Tämä lähestymistapa on omaksuttava myös Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin, komission vuosiksi 2019–2024 asettamien kuuden painopisteen ja EU-ohjauksjakson suositusten täytäntöönpanossa.

1.6 ETSK kannattaa komission laatimaa sukupuolten tasa-arvostrategiaa ja pyytää sitä luomaan koordinoituneen mekanismin, johon osallistuvat kaikki jäsenvaltiot, työmarkkinaosapuolet ja kansalaisyhteiskunnan organisaatiot.

1.7 ETSK kehottaa jäsenvaltioita ottamaan käyttöön opinto- ja uraohjauksen parantamiseen tähtäviä erityisiä toimenpiteitä sukupuolittietoisuuden lisäämistä varten sekä antamaan käyttöön tarvittavat resurssit ja välineet sukupuolisensitiivisemmän lähestymistavan omaksumiseksi ja sukupuolten erottelun vähentämiseksi koulutuksessa ja työelämässä.

1.8 ETSK vaatii toimia sukupuolten välisen digitaalisen kuilun kuromiseksi umpeen ja sukupuolinäkökulman sisällyttämiseksi kaikilta osin digitaali- ja tekoälystrategioihin EU:ssa ja jäsenvaltioissa. Tätä varten olisi laadittava erityinen toimintasuunnitelma sekä sukupuolisensitiivinen seurantamekanismi, jota tuetaan indikaattoreilla ja keräämällä sukupuolittain eroteltuja tietoja.

1.9 Sukupuolten välinen palkkaero on edelleen yksi pääasiallisista sukupuolten epätasa-arvon ja syrjinnän muodoista. Tämä on korostunut entisestään covid-19-kriisissä. ETSK kehottaa komissiota toteuttamaan kiireellisesti ehdotuksensa ottaa käyttöön sukupuolten palkkauksen avoimuutta koskevia sitovia toimenpiteitä ja on valmis ottamaan johtavan roolin sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamisstrategian edistämisessä samapalkkaisuuden saavuttamiseksi.

1.10 ETSK vaatii komissiota ja jäsenvaltioita ottamaan käyttöön tehokkaita ratkaisuja naisiin kohdistuvan väkivallan kaikkien muotojen ehkäisemiseksi ja naisten suojelemiseksi. ETSK kannattaa toimenpiteitä naisiin kohdistuvan väkivallan kitkemiseen tähtäävien kansainvälisten ja eurooppalaisten aloitteiden tukemiseksi ja hyväksymiseksi. ETSK voi tehdä yhteistyötä työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden kanssa tällaisten aloitteiden nopean täytäntöönpanon varmistamiseksi.

1.11 ETSK voi vaikuttaa keskeisesti tietoisuuden lisäämiseen keräämällä ja jakamalla hyviä käytäntöjä, joita työmarkkinaosapuolet ja kansalaisyhteiskunnan organisaatiot ovat ottaneet käyttöön erilaisten välineiden ja organisaatioinfrastruktuurin avulla sukupuolisen häirinnän ehkäisemiseksi ja siltä suojelemiseksi kotona ja työpaikalla.

1.12 ETSK kehottaa soveltamaan hoitopolitiikkaan johdonmukaista lähestymistapaa, joka kattaa monia muitakin poliittisia ulottuvuuksia (palkkauksen avoimuus, julkiset palvelut, infrastruktuuri, verotus, liikenne, digitaali- ja tekoälystrategia ja EU:n rahastot). EU:n jäsenvaltioiden olisi jatkettava toimiaan varhaiskasvatuspaikkojen tarjonnan, kohtuuhintaisuuden ja laadun parantamiseksi.

1.13 ETSK kehottaa komissiota tukemaan jäsenvaltioita, jotta nämä edistäisivät vammaisten naisten osallistumista työmarkkinoille ja panisivat siten täytäntöön vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn YK:n yleissopimuksen (vammaisyleissopimus) ja tukisivat myös kaikkien muiden haavoittuvassa asemassa olevien naisten (kuten romani- ja maahanmuuttajanaiset) osallistumista työmarkkinoille.

1.14 Yhtäläiset osallistumismahdollisuudet ovat olennaisen tärkeitä edustuksellisen demokratian kannalta kaikilla tasoilla: unioni-, jäsenvaltio-, alue- ja paikallistasolla. ETSK kannattaa yhdenvertaista osallisuutta ja sukupuolten tasapuolista edustusta päätöksenteossa sekä politiikassa ja talous- ja yhteiskuntaelämässä, työmarkkina- ja kansalaisvuoropuhelun rakenteet mukaan lukien. Tarvitaan positiivisia, oikeudellisiin, talousarvioon liittyviin, vapaaehtoisin, organisatorisiin ja kulttuurisiin toimenpiteisiin pohjautuvia toimia, joilla puututaan naisten vähäiseen edustukseen ja osallisuuteen päätöksentekoaikavälissä.

1.15 ETSK kehottaa jälleen neuvostoa jatkamaan keskusteluja direktiivistä, jolla tasapainotetaan sukupuolijakaumaa yhtiöiden hallituksissa.

1.16 ETSK kannustaa tiedotusvälineitä ja mainosalaa tukemaan naisten tasapainoisempaa edustusta päätöksentekoa-semissa ja edistämään sukupuolistereotyyppien purkamista mediasisällöissä asettamalla käytäntösääntöjä ja mekanismeja, joilla turvataan sukupuolten tasa-arvo päätöksentekokelemissä.

1.17 ETSK pyytää Euroopan tasa-arvoinstituuttia sisällyttämään tasa-arvoindeksiin temaattisena aiheena sukupuolten tasa-arvon tiedotusvälineissä epätasa-arvon nostamiseksi näkyville.

2. Johdanto

2.1 Sukupuolten tasa-arvo ei ole ainoastaan Euroopan unionin perusarvo⁽¹⁾, vaan myös sitova toimintavaltuus⁽²⁾. Komissio on ottanut naisten ja miesten tasa-arvon johtavaksi periaatteeksi ja yhdeksi toimikautensa tavoitteista. Sukupuolten tasa-arvon saavuttaminen EU:ssa on kuitenkin näytön perusteella⁽³⁾,⁽⁴⁾,⁽⁵⁾ erittäin hidasta. Tämä ETSK:n lausunto on vastaus sukupuolten tasa-arvostrategiaan 2020–2025, jonka komissio julkaisi maaliskuussa 2020 ennen covid-19-pandemiaa. ETSK toteaa, että covid-19-pandemialla on sukupuolittuneita vaikutuksia, jotka on otettava huomioon sukupuolten tasa-arvostrategiassa. On tärkeää korostaa, että kriisi on pahentanut jo ennestään olemassa olleita sukupuolten epätasa-arvo-ongelmia. Naisilla on yhä suurempi riski altistua väkivallalle, köyhyydelle, erilaisille syrjinnän muodoille ja taloudelliselle riippuvuudelle. Komitea toivookin, että komissio ryhtyy pikaisiin toimiin sukupuolten tasa-arvostrategian panemiseksi täytäntöön samalla, kun se torjuu kaikkiin naispuolisiin kohdistuvia covid-19-kriisin vaikutuksia käyttäen räätälöityjä ja kohdennettuja toimintapoliittisia ratkaisuja. Strategian kohdealat ovat seuraavat:

2.1.1 **Naisiin kohdistuva väkivalta** on yksi pahimmista sukupuoleen perustuvan syrjinnän muodoista.

2.1.2 Komissio vaatii **systemaattista analyysia**, tehokkaampia toimenpiteitä stereotyyppien purkamiseksi ja sukupuolittuneen väkivallan, häirinnän, kiusaamisen ja halveksunnan kitkemiseksi sekä toimenpiteitä uhrien suojelemiseksi ja rikoksentekijöiden saattamiseksi vastuuseen teoistaan. Perheen sisäinen kaltoinkohtelu on lisääntynyt covid-19-kriisin aikana, kun naisilla on suurempi vaara joutua kumppaninsa väkivallan kohteeksi kotona.

2.1.3 **Naisten työllisyys**: Sukupuolten väliset erot taloudessa – sekä hoitovastuun jatkuvasti epätasainen jakautuminen – todistetusti rajoittavat suuresti naisten sosiaalista ja taloudellista voimaantumista sekä mahdollisuuksia saavuttaa tasa-arvoinen palkka, tulot ja eläke. Taloudellisen syrjäytymisen vaaraa kasvattavat myös syvään juurtuneet stereotyyptit ja intersektionaaliset syrjinnän muodot. Osaamisen tarjonnan ja kysynnän kohtaamattomuus työmarkkinoilla johtuu useista rakenteellisista tekijöistä, joista monet liittyvät sukupuoleen. Nämä tekijät eivät vain rajoita talouspolitiikan vaikutuksia vaan myös estävät yhteiskuntia ja elinkeinoelämää hyödyntämästä naisilla jo olevaa osaamis- ja taitopääomaa.

2.1.4 **Sukupuolten tasapuolinen osallistuminen päätöksentekoon** on tärkeä tavoite, jota ei edelleenkään ole saavutettu. Monimutkaisten taloudellisten ja sosiaalisten haasteiden ratkaiseminen edellyttää, että johtoasemiin saadaan enemmän naisia. Lainsäädäntö on yksi keino puuttua sukupuolten epätasa-arvoon lyhyellä aikavälillä.

⁽¹⁾ Sopimus Euroopan unionista (SEU), 2 artikla.

⁽²⁾ Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus (SEUT), 8 artikla: "Unioni pyrkii kaikissa toimissaan poistamaan eriarvoisuutta miesten ja naisten välillä sekä edistämään miesten ja naisten välistä tasa-arvoa."

⁽³⁾ EIGE, 2019, Gender Equality Index 2019 in brief: Still far from the finish line.

⁽⁴⁾ Euroopan komissio, 2019, New vision for Gender Equality.

⁽⁵⁾ Eurofound, 2020, Gender equality at work.

2.1.5 **Sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistaminen** tarkoittaa strategiaa, jonka avulla sukupuolten tasa-arvo saavutetaan ottamalla sukupuolinäkökulma huomioon kaikissa politiikanlaadinnan vaiheissa. Kaikissa EU:n jäsenvaltioissa on olemassa sukupuolten tasa-arvoon erikoistunut infrastruktuuri ⁽⁶⁾, joka vastaa sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamisesta ja tukee sukupuolinäkökulman sisällyttämistä poliittiseen ohjelmaan. Näillä institutionaalisilla mekanismeilla tulisi olla vahvempi poliittinen valtuutus ja paremmat taidot käyttää hyödyllisiä välineitä (näyttöön perustuva analyysi, sukupuolen mukaan eriteltyjen tietojen järjestelmällinen kerääminen, sukupuolitietoinen budjetointi ⁽⁷⁾, sukupuolisensitiivinen seuranta ja arviointi).

2.1.6 **EU:n vuosien 2021–2027 rahoituskehys** tarjoaa tilaisuuden tukea sukupuolten tasa-arvoa. ETSK on antanut lausunnon ⁽⁸⁾, jossa se kehottaa parlamenttia ja neuvostoa ottamaan käyttöön uusia, tarkoituksenmukaisia indikaattoreita, jotta EU:n rahoitustuen vaikutusta sukupuolten tasa-arvoa koskevien tavoitteiden saavuttamiseen voidaan seurata aiempaa paremmin. Tavoitteena on lisätä naisten (erityisesti haavoittuviin ryhmiin kuuluvien naisten ⁽⁹⁾, kuten vammaisten naisten ⁽¹⁰⁾ ja erilaisista syrjinnän muodoista kärsivien naisten) osallistumista työmarkkinoille ja kehittää työ- ja yksityiselämän yhteensovittamista, lastenhoito- ja pitkäaikaishoitopalveluja sekä infrastruktuuria. Tarve rahoittaa työ- ja yksityiselämän yhteensovittamista edistäviä toimenpiteitä, investoida laadukkaisiin julkisiin hoitopalveluihin ja niiden saatavuuteen sekä ylläpitää työllisyystasoa ja toimeentulotukea on korostunut covid-19-kriisissä.

2.1.7 ETSK katsoo myös, että **EU:n rahoitus tulisi jakaa sukupuolisensitiivisemmin**, että sukupuolten tasa-arvon tulisi olla itsenäinen tavoite eikä vain yksi syrjinnän vastaisista tavoitteista ja että sukupuolinäkökulma tulisi ottaa paremmin huomioon kaikissa muiden alojen tavoitteissa monialaisen ja intersektionaalisen lähestymistavan mukaisesti.

3. Yleisiä huomioita sukupuolten tasa-arvostrategiasta 2020–2025 sekä täytäntöönpanoehdotuksia

3.1 ETSK kannattaa komission lähestymistapaa eli sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen käynnistämistä uudelleen sukupuolten tasa-arvon saavuttamiseksi ja kehottaa ottamaan huomioon covid-19-pandemian erityisesti naisiin kohdistuvat vaikutukset. Kaksitahoista lähestymistapaa – myönteiset toimet ja sukupuolinäkökulman huomioon ottaminen – on sovellettava kaikissa rahoituksen ohjelmasuunnittelun mekanismeissa. Tämä lähestymistapa on omaksuttava myös Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin, komission vuosiksi 2019–2024 asettamien kuuden painopisteen ⁽¹¹⁾ ja EU-ohjausjakson suositusten täytäntöönpanossa.

3.2 EU:n tasolla olemassa oleva sukupuolten tasa-arvosta vastaava institutionaalinen infrastruktuuri (JUST-pääosasto, EIGE, Euroopan parlamentti ja EU:n toimielimet sekä neuvoo-antavat elimet ⁽¹²⁾ ja tasa-arvotyöryhmä ⁽¹³⁾, joiden tukena ovat Eurofoundin ja Eurostatin tarjoamat tiedot), olisi integroitava nykyistä paremmin EU:n politiikan ohjausprosessiin. Tämän institutionaalisen infrastruktuurin tulisi osallistua laajemminkin kuin vain sukupuolten tasa-arvoon liittyvissä asioissa systemaattisesti poliittiseen mekanismiin, jossa käsitellään tämänhetkisiä tärkeimpiä aiheita (muun muassa digitaalistrategiaa, osaamisohjelmaa, EU:n vihreän kehityksen ohjelmaa ja eurooppalaisia nuorisotavoitteita ⁽¹⁴⁾).

⁽⁶⁾ EIGE, 2019, Beijing +25 policy brief: Area H – Institutional mechanisms for the advancement of women: reduced efforts from Member States.

⁽⁷⁾ <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/toolkits/gender-budgeting>

⁽⁸⁾ EUVL C 110, 22.3.2019, s. 26, kohta 1.8.

⁽⁹⁾ EUVL C 110, 22.3.2019, s. 26, kohta 1.6.

⁽¹⁰⁾ EIGE, 2017, The European Pillar of Social Rights as an Opportunity for Gender Equality in the EU, s. 6

⁽¹¹⁾ https://ec.europa.eu/info/priorities_fi

⁽¹²⁾ SEUT, 300 artikla.

⁽¹³⁾ Komissio on perustanut tasa-arvotyöryhmän, johon kuuluu edustajia kaikista komission hallintoyksiköistä ja Euroopan ulkosuhdehallinnosta ja jonka tehtävänä on varmistaa sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen toiminnallisella ja teknisellä tasolla sukupuolten tasa-arvostrategiassa lueteltujen keskeisten toimien lisäksi. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/qanda_20_357

⁽¹⁴⁾ <https://youthforeurope.eu/european-youth-goals-2019-2027/>

3.3 ETSK kannattaa näkemystä, jonka mukaan sukupuolten tasa-arvo edellyttää monialaista ja intersektionaalista poliittista lähestymistapaa, joka kohdistuu sukupuolten epätasa-arvoa aiheuttaviin sosiaalisiin ja taloudellisiin vetotekijöihin ja jossa investoidaan sukupuolten tasa-arvoa edistäviin tekijöihin. ETSK⁽¹⁵⁾ vaatii strategista lähestymistapaa, jolla seurataan sukupuolinäkökulman sisällyttämistä kaikkiin uudessa rahoitusta koskevassa sääntelykehyksessä 2021–2027 asetettaviin temaattisiin tavoitteisiin.

3.4 Komitea panee merkille, että talouskasvun hidastuminen on covid-19-viruksen vuoksi jo tapahtunut EU:ssa. On tärkeää arvioida kaikki makrotalouspolitiikan sukupuolivaikutukset ja ottaa ne huomioon strategiaa toteutettaessa, jotta vältetään sukupuolten epätasa-arvon lisääntyminen entisestään⁽¹⁶⁾.

4. Erityisiä huomioita

4.1 ETSK kehottaa Euroopan komissiota käyttämään olemassa olevaa sukupuolten tasa-arvon koordinoitumekanismia strategian seurannassa, jotta saavutuksista raportoidaan sukupuolinäkökulmasta. Koordinointimekanismin avulla voitaisiin myös tarkastella Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin ja EU-ohjausjakson suositusten täytäntöönpanon sukupuolinäkökohtia.

4.2 ETSK on jo pyytänyt, että Euroopan komissio kehottaisi EU-maita asettamaan kansallisia tavoitteita ja indikaattoreita tilanteen seuraamiseksi vuotuisen tulostaulun avulla.

4.3 Sukupuoleen perustuvan väkivallan kitkeminen

4.3.1 Raportoitujen tietojen mukaan naiset altistuvat edelleen todennäköisemmin haitalliselle sosiaaliselle käytökselle ja väkivallalle niin kotona kuin työympäristössä⁽¹⁷⁾. ETSK voi auttaa merkittäväällä tavalla lisäämään ilmiötä koskevaa tietoisuutta kaikkien naisiin kohdistuvien väkivallan muotojen ehkäisemiseksi. Työmarkkinaosapuolet ja kansalaisyhteiskunnan organisaatiot voivat auttaa naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemisessä ja sukupuolinäkökohdat huomioon ottavan kulttuurin edistämiseksi lisäämällä tietoisuutta ja keräämällä ja jakamalla hyviä käytäntöjä.

4.3.2 Työmarkkinaosapuolten vuonna 2007 tekemä puitesopimus häirinnästä ja väkivallasta työpaikalla on väline, jonka avulla taataan, ettei työpaikalla esiinny häirintää tai väkivaltaa, ja sitä on sovellettava kaikkialla Euroopassa ja kaikilla työpaikoilla yrityksen koosta riippumatta.

4.3.3 Naisiin kohdistuvan väkivallan kitkemiseen tähtäviä kansainvälisiä ja eurooppalaisia aloitteita on tuettava ja otettava käyttöön. ETSK voi tarjota vahvaa tukea väkivaltaa ja häirintää koskevan ILO:n yleissopimuksen täytäntöönpanemiseksi työpaikoilla. Kaikkien valtioiden niin maailmanlaajuisesti kuin Euroopassa ja myös Euroopan unionin olisi ratifioitava ja saatettava voimaan vuonna 2019 tehty ILO:n yleissopimus nro 190 väkivallasta ja häirinnästä. ETSK kannattaa myös komission aloitetta ehdottaa vuonna 2021 toimenpiteitä Istanbulin yleissopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi.

4.3.4 Yksi esteistä naisten osallistumiselle verkossa ja verkkoyhteisöissä on verkkokiusaaminen⁽¹⁸⁾. ETSK on pyytänyt Euroopan komissiota vahvistamaan aiemmin perustettua naisia ja digitalisaatiota käsittelevää työryhmää ja Digital4Her-aloitteen jatkotoimia⁽¹⁹⁾. Euroopan komission tulee saattaa nämä vapaaehtoiset toimenpiteet naisiin kohdistuvaa väkivaltaa käsittelevien lainsäädäntökehysten mukaisiksi.

4.3.5 ETSK on useaan otteeseen kehottanut komissiota päivittämään suosituksensa toimenpiteistä laittoman verkkosisällön tehokkaaksi torjumiseksi sekä ajantasaistamaan verkossa esiintyvän laittoman vihapuheen torjumista koskevat käytännössä, joista Euroopan komissio ja maailmanlaajuiset tietotekniikkayritykset ovat sopineet, lisäämällä laittoman vihapuheen määritelmään naisten verkkohäirinnän ja -kiusaamisen⁽²⁰⁾.

⁽¹⁵⁾ EUVL C 240, 16.7.2019, s. 3.

⁽¹⁶⁾ Ks. alaviite 15.

⁽¹⁷⁾ Eurofound, 2020, Gender equality at work, European Working Conditions Survey 2015 series, Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg.

⁽¹⁸⁾ EIGE, 2017, Gender equality and youth: opportunities and risks of digitalisation – Main report.

⁽¹⁹⁾ EUVL C 440, 6.12.2018, s. 37.

⁽²⁰⁾ Ks. alaviite 15.

4.3.6 ETSK ehdottaa, että EU-tasolle perustetaan nopean oikeusavun rahasto antamaan tukea niille kansalaisyhteiskunnan organisaatioille, jotka riittävät tuomioistuimissa naisten oikeuksia loukkaavan lainsäädännön⁽²¹⁾.

4.4 Sukupuolierojen kitkeminen

4.4.1 **Koulutus:** Koulutuksessa on edelleen sukupuolieroja, jotka johtavat työmarkkinoiden, työllisyyden ja tulojen eriytymiseen sukupuolen mukaan sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan kohtaamattomuuteen⁽²²⁾,⁽²³⁾. Erityisiä toimenpiteitä olisi kohdistettava opinto-ohjausjärjestelmään⁽²⁴⁾. Koulutuksella on tärkeä rooli stereotyyppien ja ennakkoluulojen purkamisessa alakoulusta alkaen.

4.4.2 Digitaali- ja tekoälyteknologian ja -osaamisen tulee olla kaikkien ulottuvilla sukupuolesta, iästä tai sosioekonomisesta taustasta riippumatta. Tyttöjen ja naisten määrän lisääminen STEM- ja tvt-aloilla on tärkeää, jotta saadaan kurottua umpeen digitaalinen kuilu, joka on heidän vähäisen edustuksensa taustalla ja jotta voidaan tarjota enemmän naisroolimalleja stereotyyppien ylittämiseksi, erityisesti kun otetaan huomioon tämänhetkinen covid-19-kriisitilanne.

4.4.3 Naisten ja tyttöjen suurempi osallistuminen tieto- ja viestintätekniikan kehittämistyöhön saattaa auttaa poistamaan teknologian suunnittelun sukupuolittuneisuutta. Siksi on tärkeää varmistaa, että kaikilla on mahdollisuus kehittää STEM-, tvt- ja tekoälytaitoja ja että naisille, joita uhkaa työpaikan menetys heikompien tvt-taitojen vuoksi, on tarjolla työsuojelua.

4.4.4 Erityistä huomiota ja erityistoimenpiteitä olisi kohdistettava myös talouskasvatuksen sukupuolinäkökulmaan.

4.4.5 **Työllisyys:** Sukupuolierot työllisyydessä ovat johtaneet pitkään jatkuneisiin eroihin tuloissa, lainansaannissa, palkoissa ja eläkkeissä, ja ne myös lisäävät köyhyyden, sosiaalisen syrjäytymisen ja asunnottomuuden riskiä. Vaikka EU on antanut lainsäädäntöä yhtäläisestä kohtelusta työelämässä, sukupuolten välinen palkkaero on edelleen yksi yleisimmistä sukupuolten epätasa-arvon ja syrjinnän muodoista.

4.4.6 Työehtosopimusneuvotteluilla voisi olla merkittävä rooli tässä asiassa. Kaikissa toimenpiteissä olisi otettava huomioon sukupuolierot, jotta voidaan parantaa sosiaalisen suojelun kattavuutta ja työn laatua ja vahvistaa työmarkkinoita.

4.4.7 ETSK kannattaa komission aloitetta sukupuolten palkkauksen avoimuutta koskevista sitovista toimenpiteistä, jotka on otettava käyttöön mahdollisimman pian ja joilla voi olla ratkaiseva rooli samapalkkaisuuteen tähtäävän sukupuolten tasa-arvon vahvistamisstrategian edistämiseksi. Terveys- ja sosiaalialan työntekijöistä 70 prosenttia on naisia 104 maassa (WHO), ja palvelualan työntekijöistä 58,6 prosenttia on naisia maailmanlaajuisesti (ILO). Tämä aiheuttaa naisille terveysriskin pandemian yhteydessä. Naisvaltaisuus matalapalkka-aloilla ja epävarmoissa työsuhteissa merkitsee sitä, että naisilla on suurin työpaikan menettämisen ja terveysongelmien riski.

4.4.8 Kaupan alan sekä hoiva-, siivous- ja terveydenhuoltoalan työpaikat ja niillä tehty työ antavat merkittävän panoksen yhteiskuntaan ja talouteen, kuten kävi ilmi myös covid-19-kriisin aikana. Nämä työpaikat ja alat, jotka työllistävät perinteisesti paljon naisia, ovat usein alipalkkattuja ja aliarvostettuja, ja epävarmat työolot ovat niille ominaisia. Sen vuoksi on olennaisen tärkeää antaa näille ammattialoille enemmän yhteiskunnallista tunnustusta ja vastaavaa taloudellista arvoa, mikä auttaisi kaventamaan palkkaeroja ja muita sukupuolten välisiä eroja ja vahvistamaan näille aloille annettua taloudellista ja sosiaalista arvoa.

⁽²¹⁾ Ks. alaviite 15.

⁽²²⁾ *Lähde:* Eurostat; Early leavers from education and training (koodi: SDG_04_10); Adult participation in learning (koodi: sdg_04_60); Tertiary educational attainment (koodi: sdg_04_20).

⁽²³⁾ Cedefop, 2020, 2020 European Skills Index.

⁽²⁴⁾ Cedefop, 2019, Briefing Note, Not just new jobs: digital innovation supports careers.

4.4.9 Julkisen sektorin digitalisointiin kohdistuvien investointien lisääminen mahdollistaa useampien naisten ja miesten osallistumisen työmarkkinoille ja voi auttaa niitä, joilla on hoitovelvoitteita tai jotka tarvitsevat apua julkisten palvelujen saatavuuteen liittyvien tai hallinnollisten esteiden ylittämiseen ⁽²⁵⁾.

4.4.10 Naisyritysten osuus kaikista yrityksistä EU:ssa on silti edelleen pieni. Helpottamalla naisyritysten mahdollisuuksia saada investointipääomaa ja edistämällä sukupuolten tasapuolista edustusta niiden rahoituslaitosten päätöksentekoaikavälissä, joissa investointipäätökset tehdään ⁽²⁶⁾, tuetaan sekä naisyritystä että sukupuolten tasa-arvoa.

4.4.11 **Hoitotyö sekä työ- ja yksityiselämän yhteensovittaminen:** Naiset tekevät yhä suurimman osan palkattomasta työstä eli lasten- ja vanhustenhoidosta sekä kotitöistä ⁽²⁷⁾. Työ- ja yksityiselämän tasapainottamistoimenpiteillä, joita voidaan ottaa käyttöön lainsäädännön tai työehtosopimusneuvottelujen kautta, voidaan sovittaa paremmin yhteen niin naisten kuin miesten sekä hoitovelvoitteista huolehtivien työntekijöiden tarpeet. Pandemia on lisännyt palkattoman hoitotyön taakkaa erityisesti silloin, kun koulut, lastentarhat ja työpaikat ovat suljettuina karanteenin vuoksi.

4.4.12 ETSK kehottaa panemaan täytäntöön työ- ja yksityiselämän tasapainottamista koskevan direktiivin erityisesti palkallisten vapaiden osalta, jotta varmistetaan, että sekä naiset että miehet voivat käyttää oikeutensa hoitaa omaisiaan. Lisäksi ETSK kannustaa jäsenvaltioita lisäponnisteluihin, jotta päästään toistaiseksi saavuttamattomaan tavoitteeseen, jonka mukaan 33 prosenttia alle 3-vuotiaista lapsista on virallisessa hoidossa, ja jotta voidaan lisätä uusi tavoite koulupäivän jälkeisestä lastenhoidosta, niin että vanhemmat voivat halutessaan työskennellä kokopäiväisesti. Komission olisi tehtävä yhteistyötä jäsenvaltioiden kanssa sen varmistamiseksi, että tavoitteet saavutetaan kaikilta osin.

4.4.13 ETSK kehottaa jäsenvaltioita käyttämään EU:n varoja varhaiskasvatuksen ja lastenhoidon palvelujen ja infrastruktuurin tarjonnan, kohtuuhintaisuuden ja laadun parantamiseen.

4.4.14 On myös tarpeen lisätä vammaisten naisten osallistumista työmarkkinoille panemalla täytäntöön YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (vammaisyleissopimus).

4.4.15 Väestön ikääntymisen vuoksi on kiinnitettävä enemmän huomiota ikäihmisten hoitoon suunniteltaessa toimenpiteitä erilaisten tarpeiden tasapainottamista ja työ- ja yksityiselämän yhteensovittamista varten.

4.4.16 Hoitopolitiikkaan on sovellettava systemaattista lähestymistapaa, joka kattaa myös useita muita poliittisia ulottuvuuksia (infrastruktuuri, verotus, liikenne, digitaalistrategia, terveys ja osaaminen, tekoäly ja EU:n rahastot) ja jossa työmarkkinaosapuolten vuoropuhelulla, työmarkkinaosapuolilla ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioilla on keskeinen asema.

4.5 Sukupuolten tasa-arvo päätöksenteossa

4.5.1 Yhtäläiset osallistumismahdollisuudet ovat olennaisen tärkeitä edustuksellisen demokratian kannalta kaikilla tasoilla: unioni-, jäsenvaltio-, alue- ja paikallistasolla. ETSK kannattaa yhdenvertaista osallisuutta ja sukupuolten tasapuolista edustusta päätöksenteossa sekä politiikassa ja talous- ja yhteiskuntaelämässä, työmarkkina- ja kansalaisvuoropuhelun rakenteet mukaan lukien. Tarvitaan positiivisia, oikeudellisiin, talousarvioon liittyviin, vapaaehtoiisiin, organisatorisiin ja kulttuurisiin toimenpiteisiin pohjautuvia toimia, joilla puututaan naisten vähäiseen edustukseen ja osallisuuteen päätöksentekoaikavälissä.

4.5.2 Sukupuolten väliset työmarkkinaerot aiheuttavat sukupuolten epätasapainoisen jakauman myös päätöksenteossa. Miehiä on johtotehtävissä EU:ssa puolet enemmän kuin naisia. Naiset ovat aliedustettuina johtoasemissa lähes kaikilla talouden aloilla. Sukupuolten edustus johtotehtävissä on tasa-arvoisinta julkisella sektorilla ⁽²⁸⁾.

⁽²⁵⁾ EUVL C 440, 6.12.2018, s. 37, kohta 1.12.

⁽²⁶⁾ Eurofound, 2019, Female entrepreneurship: Public and private funding, Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg.

⁽²⁷⁾ EIGE, 2017, The European Pillar of Social Rights as an Opportunity for Gender Equality in the EU, s. 8.

⁽²⁸⁾ Eurofound, 2018, Women in management: Underrepresented and overstretched?, Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg.

4.5.3 Lainsäädäntö voi tukea, mutta se tuskin yksin riittää vaikuttamaan toimintakulttuuriin ja organisaatiomekanismeihin. Sukupuolten tasa-arvoa politiikan, elinkeinoelämän ja yhteiskunnan päätöksenteossa voidaan edistää myös sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisella, jonka avulla pyritään luomaan myönteiset edellytykset ja lisäämään sukupuolitietoisuutta naisten osallisuuden parantamiseksi päätöksentekotasolla.

4.5.4 ETSK kehottaa neuvostoa jatkamaan keskusteluja direktiivistä, jolla tasapainotetaan sukupuolijakaumaa yhtiöiden hallituksissa ⁽²⁹⁾. Lisäksi komitea kehottaa yrityksiä ottamaan asiassa johtavan roolin ja lisäämään merkittävästi naisten osuutta ylemmissä päätöksentekotehtävissä.

4.5.5 Komitea on suosittanut ⁽³⁰⁾, että harkitaan tehokkaita strategioita ja välineitä (esim. oikeudellisia ja talousarvioon liittyviä sekä vapaaehtoisia toimenpiteitä, sukupuolikiintiöitä) sukupuolten tasapainoisen edustuksen saavuttamiseksi vaaleilla valituissa ja nimitykseen perustuvissa tehtävissä tärkeimmässä poliittisissa rakenteissa, ja ehdottaa, että komissio jatkaa tukeaan jäsenvaltioille, jotka ryhtyvät toimenpiteisiin tällä alalla. Komitea kehottaa jälleen ⁽³¹⁾ neuvostoa tarkistamaan ETSK:n jäsenten nimeämistä käsitteleviä suuntaviivojaan unionin taloudellisen, yhteiskunnallisen ja väestörakenteen kehityksen huomioon ottamiseksi.

4.6 Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen

4.6.1 Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen on paras tapa integroida sukupuoliulottuvuus kaikkeen toimintaan ja kaikille tasoille, mutta sen toiminnallista ulottuvuutta ja täytäntöönpanotapaa on kehitettävä.

4.6.2 ETSK kehottaa panostamaan ohjelmakaudella 2021–2027 vahvemmin sukupuolten tasa-arvoon. Sukupuolten tasa-arvoa edistäviä tekijöitä, joilla varmistetaan ohjelmien, hankkeiden ja rahastojen merkityksellisyys ja johdonmukaisuus, on pantava tehokkaasti täytäntöön ja arvioitava.

4.6.3 ETSK kannattaa komission laatimaa sukupuolten tasa-arvostrategiaa ja kehottaa sitä hyödyntämään olemassa olevia koordinoituneita mekanismeja (miesten ja naisten yhtäläisiä mahdollisuuksia käsittelevä neuvoa-antava komitea, sukupuolten välisen tasa-arvon valtavirtaistamista käsittelevä korkean tason työryhmä ja tasa-arvotyöryhmä) strategian asianmukaisen täytäntöönpanon seurannassa, saavutuksista raportoimisessa ja ajatusten ja kokemusten vaihdon helpottamisessa EU:n tasolla.

4.7 Sukupuolten edustus tiedotusvälineissä

4.7.1 Tiedotusvälineiden vaikutusta sukupuolten tasa-arvoon on pitkään aliarvioitu, vaikka median rooli yhteiskunnan muovaamisessa on elintärkeä. Media-alan tulisi näyttää esimerkkiä varmistamalla, että mainonta vaikuttaa myönteisesti eikä kielteisesti sukupuolten tasa-arvon ilmentymiseen ja edistämiseen yhteiskunnassa.

4.7.2 Sukupuolten tasa-arvon parantamiseksi media-alalla on tärkeää lisätä naisten osallistumista ylimpiin päätöksentekotasoihin ⁽³²⁾, ⁽³³⁾ ja ottaa käyttöön käytännesääntöjä sekä muita toimenpiteitä ⁽³⁴⁾, ⁽³⁵⁾, joilla torjutaan seksismiä ja stereotyyppioita ja tuetaan sukupuolinäkökulman sisällyttämistä media-alan organisatoriseen muutokseen ja tiedotusvälineiden julkaisemaan sisältöön.

4.7.3 On tärkeää tiedostaa mediasisällöissä esiintyvien sukupuolistereotyyppien vaikutus. ETSK pyytää sisällyttämään seuraavaan EIGEn tasa-arvoindeksiin uuden temaattisen kohdealan ”tiedotusvälineet ja mainonta”.

Bryssel 16. heinäkuuta 2020.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER

⁽²⁹⁾ Ks. alaviite 15.

⁽³⁰⁾ EUVL C 240, 16.7.2019, s. 1.

⁽³¹⁾ Ks. alaviite 30.

⁽³²⁾ Tasa-arvoindeksi, EIGE, 2019.

⁽³³⁾ Tasa-arvotilastojen tietokanta, EIGE, 2020.

⁽³⁴⁾ <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/good-practices/denmark/kvinfo-expert-database>

⁽³⁵⁾ [http://www.womeninnews.org/ckfinder/userfiles/files/Gender%20Balance%20Guidebook_FINAL_RGB%20\(1\).pdf](http://www.womeninnews.org/ckfinder/userfiles/files/Gender%20Balance%20Guidebook_FINAL_RGB%20(1).pdf)

LIITE

Lausuntoa käsiteltäessä hylättiin seuraavat muutosehdotukset, jotka saivat tuekseen vähintään neljänneksen annetuista äänistä (työjärjestyksen 59 artiklan 3 kohta):

1. Kohta 1.9

Muutetaan.

1.9 Sukupuolten välinen palkkaero on edelleen yksi pääasiallisista sukupuolten epätasa-arvon ja syrjinnän muodoista. Tämä on korostunut entisestään covid-19-kriisissä. ETSK kehottaa komissiota ottamaan huomioon covid-19-kriisin dramaattiset vaikutukset yrityksiin ja erityisesti pk-yrityksiin, harkitsemaan sitovan säädösehdotuksen lykkäämistä ja käyttämään ajan työmarkkinaosapuolten asianmukaiseen kuulemiseen, toteuttamaan kiireellisesti ehdotuksensa ottaa käyttöön sukupuolten palkkauksen avoimuutta koskevia sitovia toimenpiteitä ja ETSK on valmis ottamaan johtavan roolin sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamisstrategian edistämässä samapalkkaisuuden saavuttamiseksi.

Äänestystulos:

Puolesta: 70

Vastaaan: 120

Pidättyi äänestämästä: 13

2. Kohta 4.4.7

Muutetaan.

4.4.7 ETSK kannattaa panea merkille komission aloitetta aloitteen sukupuolten palkkauksen avoimuutta koskevista sitovista toimenpiteistä, jotka on otettava käyttöön mahdollisimman pian ja joilla voi olla ratkaiseva rooli samapalkkaisuuteen tähtäävän sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamisstrategian edistämässä ETSK kehottaa komissiota ottamaan huomioon covid-19-kriisin dramaattiset vaikutukset yrityksiin ja erityisesti pk-yrityksiin, harkitsemaan sitovan säädösehdotuksen lykkäämistä ja käyttämään ajan työmarkkinaosapuolten asianmukaiseen kuulemiseen. Terveys- ja sosiaalialan työntekijöistä 70 prosenttia on naisia 104 maassa (WHO), ja palvelualan työntekijöistä 58,6 prosenttia on naisia maailmanlaajuisesti (ILO). Tämä aiheuttaa naisille terveysriskin pandemian yhteydessä. Naisvaltaisuus matalapalkka-aloilla ja epävarmoissa työsuhteissa merkitsee sitä, että naisilla on suurin työpaikan menettämisen ja terveysongelmien riski.

Äänestystulos:

Puolesta: 70

Vastaaan: 121

Pidättyi äänestämästä: 12

3. Kohta 4.4.8

Muutetaan.

4.4.8 Kaupan alan sekä hoiva-, siivous- ja terveydenhuoltoalan työpaikat ja niillä tehty työ antavat merkittävän panoksen yhteiskuntaan ja talouteen, kuten kävi ilmi myös covid-19-kriisin aikana. ~~Nämä työpaikat~~ Näillä työpaikoilla ja alaloilla, jotka työllistävät perinteisesti paljon naisia, covid-19-kriisi saattaa vaikuttaa kielteisesti työoloihin ja ~~ehtoihin~~ ovat usein alipalkattuja ja aliarvostettuja, ja epävarmat työolot ovat niille ominaisia. Sen vuoksi on olennaisen tärkeää antaa näille ammattialoille enemmän yhteiskunnallista tunnustusta ja vastaavaa taloudellista arvoa, mikä auttaisi kaventamaan palkkaeroja ja muita sukupuolten välisiä eroja ja vahvistamaan näille aloille annettua taloudellista ja sosiaalista arvoa.

Äänestystulos:

Puolesta: 68
Vastaa: 121
Pidättyi äänestämästä: 13

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: ”Valkoinen kirja tekoälystä – Eurooppalainen lähestymistapa huippuosaamiseen ja luottamukseen”

(COM(2020) 65 final)

(2020/C 364/12)

Esittelijä: **Catelijne MULLER**

Lausuntopyyntö	komissio, 9.3.2020
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla
Vastaava jaosto	yhtenäismarkkinat, tuotanto ja kulutus
Hyväksyminen jaostossa	25.6.2020
Hyväksyminen täysistunnossa	16.7.2020
Täysistunnon nro	553
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	207/0/6

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK onnittelee komissiota tekoälyä koskevassa valkoisessa kirjassa esitetystä strategiasta, jolla edistetään tekoälyteknologioiden käyttöönottoa ja varmistetaan samalla, että ne ovat eurooppalaisten eettisten normien, oikeudellisten vaatimusten ja sosiaalisten arvojen mukaisia.

1.2 ETSK suhtautuu myönteisesti myös pyrkimykseen hyödyntää Euroopan vahvuuksia teollisilla ja ammatillisilla markkinoilla ja korostaa, että on tärkeää tehostaa **investointeja, infrastruktuuria, innovointia ja osaamista**, jotta yritykset, pk-yritykset mukaan luettuina, ja koko yhteiskunta voivat tarttua tekoälyn tarjoamiin mahdollisuuksiin. Tekoölyyn liittyvää innovointia olisi edistettävä tekoälyjärjestelmien hyötyjen maksimoimiseksi ja samalla olisi ehkäistävä ja minimoitava niiden riskit.

1.3 Komitea pitää kuitenkin keskittymistä pelkästään datavetoiseen tekoölyyn liian kapea-alaisena lähestymistapana, jotta EU voisi ottaa todellisen johtoaseman huipputasoisien, luotettavan ja kilpailukykyisen tekoälyn alalla. **ETSK kehottaa komissiota myös edistämään uuden sukupolven tekoälyjärjestelmiä, jotka perustuvat tietoon ja päätelyyn ja joilla vaalitaan inhimillisiä arvoja ja periaatteita.**

1.4 ETSK kehottaa komissiota i) **edistämään monitieteisyyttä tutkimuksessa** sisällyttämällä mukaan muita tieteenaloja, kuten oikeustiede, etiikka, filosofia, psykologia, työelämän tutkimus, humanistiset tieteet ja taloustiede; ii) **ottamaan keskeiset sidosryhmät** (ammattiliitot, toimialajärjestöt, elinkeinoelämän järjestöt, kuluttajajärjestöt, valtiovalta riippumattomat organisaatiot) **mukaan** tekoälystä käytävään keskusteluun ja tasavertaisina kumppaneina EU:n rahoittamiin tutkimushankkeisiin ja muihin hankkeisiin, joita ovat esimerkiksi tekoälyä koskeva julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuus, alakohtaiset vuoropuhelut ja tekoälyteknologian käyttöönottoa julkisella sektorilla edistävä *Adopt AI*-ohjelma ja eurooppalainen tekoälyn tutkimuksen ja innovoinnin kärkikeskus, ja iii) jatkamaan **suuren yleisön valistamista ja sille tiedottamista** tekoälyn mahdollisuuksista ja haasteista.

1.5 ETSK kehottaa komissiota tarkastelemaan seikkaperäisemmin **tekoälyn vaikutusta kaikkiin perusoikeuksiin ja -vapauksiin**, muun muassa – mutta ei pelkästään – oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevaan oikeuteen, oikeudenmukaisia ja avoimia vaaleja koskevaan oikeuteen, kokoontumis- ja mielenosoitusoikeuteen sekä oikeuteen olla tulematta syrjityksi.

1.6 ETSK **vastustaa** edelleen **tekoälyn määrittämistä jonkin muotoiseksi oikeushenkilöksi**. Tämä tekisi tyhjäksi vastuulainsäädännön ennaltaehkäisevän korjaavan vaikutuksen ja aiheuttaisi vakavan moraalikadon riskin sekä tekoälyn kehittämisessä että sen käytössä, mikä loisi mahdollisuuksia vääriinkäyttöksiin.

1.7 ETSK peräänkuuluttaa **jatkuvaa ja järjestelmällistä sosioteknistä lähestymistapaa**, jossa teknologiaa tarkastellaan kaikista näkökulmista ja eri kriteerien pohjalta, sen sijaan, että suoritetaan kertaluonteinen (tai jopa säännöllisesti toistuva) suuririskisen tekoälyn vaatimustenmukaisuuden ennakoarviointi.

1.8 ETSK varoittaa, että "suuririskisille" aloille asetetut vaatimukset voisivat sulkea pois monet tekoälysovellukset ja tekoälyn käyttötarkoitukset, jotka ovat luonnostaan suuririskisiä, biometrisen tunnistamisen ja työhönotossa käytettävän tekoälyn lisäksi. ETSK suosittaa, että komissio laatii luettelon **sellaisten tekoälysovellusten tai tekoälyn käyttötarkoitusten yleisistä ominaispiirteistä, joiden katsotaan olevan luontaisesti suuririskisiä** alasta riippumatta.

1.9 ETSK esittää painokkaasti, että kaikenlainen biometrisen tunnistamisen käyttö sallitaan vain, i) jos sen vaikutus on tieteellisesti todistettu, ii) valvotuissa ympäristöissä ja iii) tiukoin ehdoin. **Tekoälyyn perustuvan biometrisen tunnistamisen laajamittainen käyttö ihmisten, ihmisten käyttäytymisen tai tunteiden valvontaan, jäljittämiseen, arviointiin tai luokitteluun olisi kiellettävä.**

1.10 ETSK kannattaa **työmarkkinaosapuolten varhaista ja tiivistä osallistamista** sovellettavien kansallisten sääntöjen ja käytäntöjen mukaisesti, kun tekoälyjärjestelmiä otetaan käyttöön työpaikoilla, jotta varmistetaan, että järjestelmät ovat käyttökelpoisia ja työntekijöiden oikeuksien ja työehtojen mukaisia.

1.11 ETSK kannattaa myös sitä, että ne työntekijät, jotka tulevat lopulta työskentelemään tekoälyn parissa, sekä ne, joilla on oikeudellista, eettistä ja humanistista asiantuntemusta, otetaan varhaisessa vaiheessa ja tiiviisti mukaan tekoälyjärjestelmiä käyttöön otettaessa, jotta varmistetaan, että järjestelmät ovat lainsäädännön ja eettisten vaatimusten mukaisia mutta myös vastaavat työntekijöiden tarpeita, niin että työntekijät säilyttävät mahdollisuuden määrätä itsenäisesti työstään ja tekoälyjärjestelmät parantavat työntekijöiden taitoja ja työtyytyväisyyttä.

1.12 **Koronaviruspandemian torjumiseen käytettävien tekoälytekniikoiden ja -lähestymistapojen tulisi olla vakaita, tehokkaita, avoimia ja selitettäviä. Niissä olisi myös noudatettava ihmisoikeuksia, eettisiä periaatteita ja voimassa olevaa lainsäädäntöä, ja niiden olisi oltava oikeudenmukaisia, osallistavia ja vapaaehtoisia.**

1.13 ETSK kehottaa komissiota omaksuma johtavan roolin, jotta voidaan varmistaa koronaviruspandemian torjunnassa käytettävien sovellettavien tekoälyratkaisujen ja -lähestymistapojen parempi koordinaatio Euroopassa.

2. EU:n valkoinen kirja tekoälystä

2.1 ETSK panee tyytyväisenä merkille, että Euroopan komissio on ottanut huomioon monet ETSK:n aiemmissa lausunnoissa esitetyistä ja tekoälyä käsittelevä korkean tason asiantuntijaryhmän antamista suosituksista ja kannustaa tekoälyteknologioiden käyttöönottoon samalla kun myös varmistetaan, että ne ovat eurooppalaisten eettisten normien, oikeudellisten vaatimusten ja sosiaalisten arvojen mukaisia. Lähtökohtana tässä on komission määrittelemä "huippuosaamisen ja luottamuksen ekosysteemi".

2.2 ETSK suhtautuu myönteisesti ehdotuksiin, jotka koskevat yrityksiä, myös pk-yrityksiä, ja koko yhteiskuntaa ja joissa hyödynnetään tekoälyn kehittämisen ja käytön tarjoamia mahdollisuuksia. ETSK korostaa, että on tärkeää tehostaa investointeja, infrastruktuuria, innovointia ja osaamista, jotta voidaan parantaa EU:n kilpailukykyistä menestystä maailmanlaajuisesti.

Ihminen määrää -periaate

2.3 Valkoinen kirja on kuitenkin myös sävyllään hieman "fatalistinen", sillä sen mukaan tekoäly "hallitsee meitä", mikä ei jätä meille muuta vaihtoehtoa kuin säännellä sen käyttöä. ETSK:lla on vahva usko EU:n sitoumukseen varmistaa, että unioni hyväksyy ainoastaan luotettavan tekoälyn, ja siksi sen olisi rohjettava ottaa paljon tiukempi kanta asiaan. ETSK kehottaakin komissiota pitämään aina avoimena mahdollisuuden olla ollenkaan hyväksymättä tietyn tyyppistä tekoälyä (tai tekoälyn käyttöä). Tätä ETSK on kutsunut tekoälyä koskeväksi **"ihminen määrää"** -periaatteeksi, jota meidän on edistettävä.

Tekoälyn hyödyntäminen Euroopassa – tulevaisuuteen suuntautuva määritelmä

2.4 Tekoälyn käytännön määritelmä valkoisessa kirjassa on ”joukko teknologioita, joissa yhdistetään dataa, algoritmeja ja laskentatehoa”. Myöhemmin tekstissä **data** ja **algoritmit** määritellään tekoälyn keskeisiksi osatekijöiksi. Tämä määritelmä kattaisi kuitenkin minkä tahansa koskaan kirjoitetun ohjelmiston, ei pelkästään tekoälyä. Tekoälylle ei ole vielääkään yleisesti hyväksyttyä määritelmää, sillä tekoäly on yleistermi monenlaisille tietokonesovelluksille.

2.5 Valkoisessa kirjassa keskitytään pelkästään datavetoiseen tekoölyyn, toisin sanoen liian suppeaan alaan, jotta EU voisi ottaa todellisen johtoaseman huipputason, luotettavan ja kilpailukykyisen tekoälyn alalla. Valkoisessa kirjassa jätetään monet lupaavat tekoälyjärjestelmät tarkastelun ja näin ollen hallinnan ja sääntelyn ulkopuolelle. ETSK kehottaa komissiota myös edistämään uuden sukupolven tekoälyjärjestelmiä, joissa datavetoiset lähestymistavat yhdistetään tietoon ja päättelyyn perustuviin lähestymistapoihin (niin kutsuttuja hybridijärjestelmiä). Valkoisessa kirjassa tunnustetaan hybridijärjestelmien tarve selitettävyyden kannalta, mutta tällaisten järjestelmien edut ulottuvat selitettävyyttä pidemmälle: ne voivat nopeuttaa ja/tai rajoittaa oppimista sekä validoida ja todentaa koneoppimismallin.

2.6 Valkoisessa kirjassa keskitytään ainoastaan dataan liittyviin vinoutumiin, mutta kaikki vinoutumat eivät johdu huonolaatuisesta tai rajallisesta datasta. Minkä tahansa artefaktin suunnittelu on itsessään kasautuma arvotettuja valintoja, jotka ulottuvat huomioon otetuista panoksista aina tavoitteisiin, jotka on asetettu optimaalista käyttöä ajatellen. Kaikkiin näihin valintoihin vaikuttavat tavalla tai toisella niitä tekevän henkilön (tai niitä tekevien henkilöiden) ominaiset ennakkoluulot.

2.7 Mikä tärkeintä, tekoälyjärjestelmät ovat kuitenkin enemmän kuin vain ohjelmistokomponenttiansa summa. Tekoälyjärjestelmät käsittävät myös niiden ympärillä olevan sosioteknisen järjestelmän. Tarkasteltaessa tekoälyn hallintaa ja sääntelyä olisi näin ollen keskityttävä myös tekoälyä ympäröiviin sosiaalisiin rakenteisiin: tekoälyä luovat, kehittävät, käyttöön ottavat, hyödyntävät ja valvovat organisaatiot ja yritykset, eri ammattilaiset, ihmiset ja instituutiot sekä ihmiset, joihin tekoäly vaikuttaa, kuten kansalaiset yhteyksissään viranomaisiin, yrityksiin, kuluttajiin, työntekijöihin ja jopa koko yhteiskuntaan.

2.8 On myös pantava merkille, että oikeudelliset määritelmät (hallintaa ja sääntelyä varten) eroavat puhtaasti tieteellisistä määritelmistä, koska tiettyjen edellytysten, esimerkiksi osallistavuuden, täsmällisyyden, pysyvyyden, kattavuuden ja käytännöllisyyden, on täyttyvä. Eräät näistä vaatimuksista ovat oikeudellisesti sitovia, ja toisia pidetään hyvänä sääntelykäytäntönä.

Kaikkien voimien yhdistäminen

2.9 ETSK suhtautuu myönteisesti pyrkimykseen puuttua tekoälyalan hajanaisuuteen EU:ssa keräämällä yhteen tekoälyn tutkijoita, keskittymällä pk-yrityksiin ja perustamalla kumppanuuksia yksityisen ja julkisen sektorin kanssa. Lisäksi ETSK suosittaa, että i) edistetään monitieteisyyttä tutkimuksessa sisällyttämällä mukaan muita tieteenaloja, kuten oikeustiede, etiikka, filosofia, psykologia, työelämän tutkimus, humanistiset tieteet ja taloustiede; ii) otetaan keskeiset sidosryhmät (ammattiliitot, elinkeinoelämän järjestöt, kuluttajajärjestöt, valtiovallasta riippumattomat organisaatiot) mukaan tekoälystä käytävään keskusteluun ja myös tasavertaisina kumppaneina EU:n rahoittamiin tutkimushankkeisiin ja muihin hankkeisiin, joita ovat esimerkiksi tekoälyä koskeva julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuus, alakohtaiset vuoropuhelut ja tekoälyteknologian käyttöönottoa julkisella sektorilla edistävä *Adopt AI* -ohjelma ja eurooppalainen tekoälyn tutkimuksen ja innovoinnin kärkikeskus, ja iii) jatketaan suuren yleisön valistamista ja sille tiedottamista tekoälyn mahdollisuuksista ja haasteista.

Tekoäly ja lainsäädäntö

2.10 Valkoisessa kirjassa todetaan, ettei tekoäly toimi sääntelemättömässä maailmassa. ETSK on erityisen tyytyväinen siihen, että painotetaan tekoälyn vaikutuksia perusoikeuksiin, ja suosittaa, että komissio tarkastelee perusteellisemmin tekoälyn vaikutuksia laajaan joukkoon perusoikeuksia ja -vapauksia, kuten sananvapauten ja ilmaisunvapauten, oikeuteen nauttia yksityiselämän kunnioitusta (joka menee paljon pidemmälle kuin kansalaisten tietojen suojeleminen), oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevaan oikeuteen, oikeudenmukaisia ja avoimia vaaleja koskevaan oikeuteen, kokoonntumis- ja mielenosoitusoikeuteen sekä oikeuteen olla tulematta syrjityksi.

2.11 ETSK suhtautuu myönteisesti valkoisessa kirjassa esitettyyn selkeään kantaan, joka koskee nykyisten vastuujärjestelyiden sovellettavuutta tekoälyyn, sekä pyrkimykseen hyödyntää näitä järjestelyitä, jotta voidaan puuttua tekoälyn mahdollisesti aiheuttamiin uusiin riskeihin, korjata puutteita täytäntöönpanossa, kun todellista vastuussa olevaa talouden toimijaa on vaikea määrittää, ja mukauttaa järjestelyitä tekoälyjärjestelmien muuttuviin toimintoihin.

2.12 Komission olisi myös tunnustettava, että tekoäly ei tunne rajoja ja ettei toimia voida eikä pitäisi rajata koskemaan pelkästään EU:ta. Asiassa olisi päästävä keskustelujen ja oikeusalan asiantuntijoiden tutkimusten pohjalta yleiseen maailmanlaajuiseen yhteisymmärrykseen yhteisen kansainvälisen oikeudellisen kehityksen vahvistamiseksi.

2.13 Joka tapauksessa ETSK **vastustaa edelleen tiukasti tekoälyn määrittämistä jonkin muotoiseksi oikeushenkilöksi**. Tämä tekisi tyhjäksi vastuulainsäädännön ennaltaehkäisevän korjaavan vaikutuksen ja aiheuttaisi vakavan moraalikadon riskin sekä tekoälyn kehittämisessä että sen käytössä, mikä loisi mahdollisuuksia väärinkäyttöksiin.

Suuririskisen tekoälyn sääntely

2.14 ETSK suhtautuu myönteisesti riskiperusteiseen lähestymistapaan tekoälyn vaikutusten hallinnassa. Komissio ilmoittaa "suuririskistä tekoälyä" koskevasta sääntelykehystä, jonka olisi täytettävä varmuutta, tarkkuutta, toistettavuutta, läpinäkyvyyttä, ihmisen suorittamaa valvontaa ja datan hallintaa koskevat vaatimukset. Valkoisen kirjan mukaan kaksi kumulatiivista tekijää muodostavat suuririskisen tekoälyn: i) suuririskinen ala ja ii) tekoälysovelluksen suuririskinen käyttö. Valkoisessa kirjassa mainitaan kaksi esimerkkiä tekoälysovelluksista tai tekoälyn käyttötarkoituksista, joiden voitaisiin katsoa olevan luontaisesti suuririskisiä, toisin sanoen alasta riippumatta. Siinä myös luokitellaan biometrinen tunnistus luontaisesti suuririskiseksi sovellukseksi. Suuririskisten alojen kattava luettelo (jota tarkistetaan säännöllisesti) sisältää nyt seuraavat alat potentiaalisesti suuririskisinä: terveydenhuolto, liikenne, energia ja osia julkisesta sektorista.

2.15 Toinen kriteeri, jonka mukaan tekoälysovellusta käytetään riskialttiilla tavalla, on löyhempi, mikä viittaa siihen, että voitaisiin harkita erilaisia riskitasoja. ETSK ehdottaa, että yhteiskunta ja ympäristö lisittäisiin vaikutusalueiksi tässä yhteydessä.

2.16 Valkoisen kirjan logiikan mukaisesti **vähäriskisellä** alalla käytettyyn **suuririskiseen** tekoälysovellukseen ei periaatteessa sovelleta sääntelykehystä. ETSK korostaa, että suuririskisen tekoälyn ei-toivotut haittavaikutukset vähäriskisellä alalla voisivat sulkea tekoälysovellukset tai niiden käyttötarkoitukset sääntelyn ulkopuolelle ja tarjota "ikkunan" sääntöjen kiertämiseksi: otettakoon esimerkiksi kohdennettu mainonta (vähäriskinen ala), jolla on osoitettu olevan mahdollisesti erottavia, syrjiviä ja jakavia vaikutuksia esimerkiksi vaalien aikana tai yksilölliseen hinnoitteluun (suuririskinen käyttö tai vaikutus). **ETSK suosittaa, että kartoitetaan sellaisten tekoälysovellusten tai tekoälyn käyttötarkoitusten yhteiset ominaispiirteet, joiden katsotaan olevan luontaisesti suuririskisiä** riippumatta alasta, jolla niitä käytetään.

2.17 ETSK myöntää, että tekoälyn vaatimustenmukaisuus on testattava, mutta pelkää, että kertaluonteinen (tai edes säännöllisesti toistuva) **vaatimustenmukaisuuden ennakoarviointi** ei riitä takaamaan tekoälyn luotettavaa ja ihmiskeskeistä kehittämistä, käyttöönottoa ja käyttöä kestävällä tavalla. **Luotettava tekoäly edellyttää jatkuvaa ja systemaattista sosioteknistä lähestymistapaa**, jossa teknologiaa tarkastellaan kaikista näkökulmista ja eri kriteerein. Poliittisen päätöksenteon kannalta tämä edellyttää monialaista lähestymistapaa, jossa poliittiset päättäjät, eri alojen tutkijat, työmarkkinaosapuolet, toimialajärjestöt, ammattilaiset, yritykset ja valtiovallasta riippumattomat organisaatiot tekevät jatkuvasti yhteistyötä. Erityisesti kun on kyse ihmisten terveyteen, turvallisuuteen ja hyvinvointiin liittyvistä yleisen edun mukaisista palveluista, jotka perustuvat luottamukseen, on varmistettava, että tekoälyjärjestelmät mukautetaan käytännön vaatimuksiin ja ettei niillä voida kumota ihmisen vastuuta.

Biometrinen tunnistus

2.18 ETSK suhtautuu myönteisesti komission kehotukseen käynnistää julkinen keskustelu tekoälypohjaisen biometrisen tunnistamisen käytöstä. Esimerkiksi mikroilmeiden, askelluksen, äänen(sävyn), sydämen lyöntitiheyden ja lämpötilan biometristä tunnistamista käytetään jo käyttäytymisen, henkisen tilan ja tunteiden arviointiin tai jopa ennustamiseen, myös työhönottoprosesseissa. Todettakoon tässä yhteydessä selkeästi, **ettei ole olemassa vankkaa tieteellistä näyttöä siitä, että henkilön sisäisiä tunteita tai henkistä tilaa voitaisiin ”lukea” tarkasti hänen kasvojensa ilmeen, askelluksen, sydämen lyöntitiheyden, äänensävyn tai lämpötilan perusteella, puhumattakaan siitä, että näin voitaisiin ennustaa tulevaa käyttäytymistä.**

2.19 **Tulisi myös panna merkille, että yleisessä tietosuojasetuksessa rajoitetaan biometrinen tietojen käsittelyä vain jossain määrin.** Yleisessä tietosuojasetuksessa biometrisillä tiedoilla tarkoitetaan ”luonnollisen henkilön fyysisiin ja fysiologisiin ominaisuuksiin tai käyttäytymiseen liittyvällä teknisellä käsittelyllä saatuja henkilötietoja, [– –] joiden perusteella kyseinen luonnollinen henkilö voidaan tunnistaa tai kyseisen henkilön tunnistaminen voidaan varmistaa.” Monia biometrisen tunnistuksen tekniikoita ei kuitenkaan ole suunniteltu henkilön yksilölliseen tunnistamiseen vaan ainoastaan henkilön käyttäytymisen tai tunteiden arvioimiseen. Nämä käyttötarkoitukset eivät mahdollisesti kuulu yleisen tietosuojasetuksen mukaisen biometrinen tietojen (käsittelyn) määritelmän piiriin.

2.20 Tekoälypohjainen biometrinen tunnistaminen vaikuttaa myös laajempaan oikeuteemme nauttia yksityiselämän, identiteetin, itsenäisyyden ja henkisen koskemattomuuden kunnioitusta luomalla tilanteen, jossa meitä tarkkaillaan, seurataan ja tunnistetaan (lakkaamatta). **Tällä voisi olla psykologinen ”tukahduttava vaikutus”, jossa ihmiset saattavat tuntea olevansa halukkaita mukauttamaan käyttäytymistään tiettyyn normiin.** Tämä loukkaa perusoikeuttamme yksityisyyteen (moraalinen ja henkinen koskemattomuus). Lisäksi tekoälypohjainen biometrinen tunnistaminen voisi vaikuttaa muihin perusoikeuksiin ja -vapauksiin, kuten kokoontumisvapauteen ja oikeuteen olla joutumatta syrjityksi.

2.21 ETSK suosittaa, että kaikenlainen biometrisen tunnistamisen käyttö **sallitaan vain, jos sen vaikutus on tieteellisesti todistettu, valvotuissa ympäristöissä ja tiukoin ehdoin.** Tekoälyyn perustuvan biometrisen tunnistamisen laajamittaista käyttöä ihmisten tai ihmisten käyttäytymisen tai tunteiden valvontaan, jäljittämiseen, arviointiin tai luokitteluun ei tulisi sallia.

Tekoälyn vaikutus työelämään ja osaamiseen

2.22 ETSK toteaa, että valkoiseen kirjaan ei sisälly strategiaa siitä, miten tekoälyn työelämävaikutuksiin puututaan, vaikka tämä oli nimenomainen osa vuonna 2018 julkistettua ”Tekoäly Euroopassa” -strategiaa.

2.23 ETSK kannattaa **kaikentyyppisten työntekijöiden ja palveluntarjoajien, myös freelance-työntekijöiden, itsenäisten ammatinharjoittajien ja keikkatyöntekijöiden varhaista ja tiivistä osallistamista** – ei ainoastaan tekoälyä suunnittelevien tai kehittävien henkilöiden vaan myös niiden, jotka ostavat ja ottavat käyttöön tekoälyjärjestelmiä, työskentelevät niiden parissa tai joihin tekoälyjärjestelmät vaikuttavat. **Työmarkkinaosapuolten on käytävä vuoropuhelua** sovellettavien kansallisten sääntöjen ja käytäntöjen mukaisesti **ennen** kuin tekoälyteknologioita otetaan käyttöön työpaikoilla. Työpaikalla työntekijöitä koskevien tietojen saatavuuden ja hallinnoinnin olisi perustuttava työmarkkinaosapuolten neuvottelemiin periaatteisiin ja sääntöihin.

2.24 ETSK kiinnittää erityistä huomiota **työhönnotossa, irtisanomisessa ja työntekijöiden arviointiprosesseissa käytettyyn tekoälyyn.** Valkoisessa kirjassa mainitaan työhönnotossa käytetty tekoäly esimerkkinä suuririskisestä sovelluksesta, jota säänneltäisiin alasta riippumatta. ETSK suosittaa, että tätä käyttöalaa laajennetaan käsittämään myös irtisanomisessa ja työntekijöiden arviointiprosesseissa käytettävä tekoäly mutta että tarkastellaan myös sellaisten tekoälysovellusten yhteisiä piirteitä, joihin liittyy suuririskinen käyttö työpaikalla toimialasta riippumatta. Vailla tieteellistä perustaa olevia tekoälysovelluksia, kuten tunteiden havaitsemista biometrisen tunnistuksen avulla, ei pitäisi sallia työympäristöissä.

2.25 Tekoälytaitojen ylläpitäminen tai hankkiminen on välttämätöntä, jotta ihmiset kykenevät mukautumaan tekoälyn alalla tapahtuvaan nopeaan kehitykseen. Poliittisia ja taloudellisia resursseja on kuitenkin **suunnattava myös koulutukseen ja taitojen** kehittämiseen aloilla, joita tekoälyjärjestelmät eivät uhkaa (toisin sanoen tehtävät, joissa ihmisen vuorovaikutus on olennaisen tärkeää, kuten ihmisten terveyteen, turvallisuuteen ja hyvinvointiin liittyvät yleisen edun mukaiset palvelut, jotka perustuvat luottamukseen ja joissa ihmiset ja koneet tekevät yhteistyötä, tai tehtävät, joita ihminen haluaisi tehdä jatkossakin).

3. Tekoäly ja koronavirus

3.1 Tekoäly voi osaltaan edistää paremman käsityksen hankkimista koronaviruksesta ja covid-19:sta sekä suojella ihmisiä altistumiselta ja auttaa rokotteen löytämisessä ja hoitovaihtoehtojen tutkimisessa. Siitä huolimatta on kuitenkin tärkeää tehdä avoimesti ja selkeästi ero sen välillä, mitä tekoäly voi tehdä ja ei voi tehdä.

3.2 **Varmuus ja tehokkuus:** Datavetoinen tekoäly koronaviruksen leviämisen ennustamiseksi saattaa olla ongelmallinen, koska koronaviruksesta on liian vähän tietoa, jotta tekoälyllä saataisiin luotettavia tuloksia. Lisäksi saatavilla olevat vähäiset tiedot ovat epätäydellisiä ja vinoutuneita. Näiden tietojen käyttäminen koneoppimiseen perustuvissa lähestymistavoissa voisi johtaa moniin väriin negatiivisiin ja väriin positiivisiin tuloksiin.

3.3 Käytettyjä tietoja ja malleja koskeva **avoimuus** sekä tulosten **selitettävyyys** ovat ensiarvoisen tärkeitä. Erityisesti tällä hetkellä maailmalla ei ole varaa tehdä päätöksiä ”mustien laatikoiden” perusteella.

3.4 Kun tekoälyä käytetään nykyisen pandemian torjumiseen, **ihmisoikeuksien, eettisten periaatteiden ja voimassa olevan lainsäädännön kunnioittaminen** on tärkeämpää kuin koskaan. Erityisesti silloin, kun tekoälyvälineet mahdollisesti loukkaavat ihmisoikeuksia, on oltava olemassa oikeutettu intressi niiden käytölle, jonka on oltava ehdottoman välttämätöntä, oikeasuhteista ja ennen kaikkea ajallisesti rajoitettua.

3.5 On myös varmistettava **oikeudenmukaisuus ja osallisuus**. Pandemian torjumista varten kehitteillä olevien tekoälyjärjestelmien tulisi olla vaille vääristymiä ja syrjimättömiä. Lisäksi niiden tulisi olla kaikkien saatavilla, ja niissä olisi otettava huomioon asianomaisten eri maiden yhteiskunnalliset ja kulttuuriset erot.

Jäljitys- ja seuranta- sekä terveysturvallisuus

3.6 Virologien ja epidemiologien mukaan yhteiskunnan ja talouden avaaminen sulkutoimien jälkeen edellyttää tehokasta seuranta- ja jäljittämistä, valvontaa ja ihmisten terveyden suojelua. Parhailaan on kehitteillä monia **sovelluksia** seuranta- ja jäljitystä ja terveystarkastusten suorittamista varten – nämä kaikki ovat toimintoja, joista yleensä (ja perinteisesti) ovat huolehtineet alan ammattilaiset. Monet valtiot ovat maailmanlaajuisesti panneet toivonsa jäljitys- ja seurantasovelluksiin keinona avata jälleen yhteiskuntia.

3.7 Tällaisten sovellusten käyttöönotto on hyvin radikaali askel. Siksi on tärkeää tarkastella kriittisesti sovellusten **hyödyllisyyttä, tarpeellisuutta ja tehokkuutta** sekä niiden yhteiskunnallisia ja oikeudellisia vaikutuksia ennen kuin päätetään niiden käytöstä. Sovellusten käyttämättä jättämisen on oltava jatkossakin vaihtoehto, ja etusijalle olisi asetettava vähemmän invasiiviset ratkaisut.

3.8 Seuranta- ja jäljityssovellusten **tehokkuus ja luotettavuus** on äärimmäisen tärkeää, sillä tehottomuus ja epäluotettavuus voivat johtaa moniin väriin positiivisiin ja väriin negatiivisiin tuloksiin, väärään turvallisuudentunteeseen ja siten suurempaan tartuntavaaraan. Alustavat tieteelliset simulaatiot herättävät vakavia epäilyjä siitä, onko seurantasovelluksella lainkaan myönteisiä vaikutuksia viruksen leviämiseen edes silloin, kun sitä käyttäisi 80 tai 90 prosenttia väestöstä. Sovellus ei myöskään pysty havaitsemaan erityisiä olosuhteita, kuten pleksilaseja ja ikkunoita tai henkilönsuojainten käyttöä.

3.9 Lisäksi **nämä sovellukset johtavat useiden ihmisoikeuksien ja -vapauksien (osittaiseen) sivuuttamiseen**, sillä ne vaikuttavat yhdistymisvapauteen sekä turvallisuutta, syrjimättömyyttä ja yksityisyyttä koskevaan oikeuteen.

3.10 Vaikka yksityisyys on hyvin tärkeää, siinä on kyse paljon muustakin kuin henkilötiedoista ja anonymiteetistä. Yksityisyys tarkoittaa myös oikeutta siihen, ettei seurata, jäljitetä ja aseteta valvonnan alaiseksi. On todistettu tieteellisesti, että kun ihmiset tietävät, että heitä seurataan, he alkavat käyttäytyä eri tavalla. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen mukaan tässä ”tukahduttavassa vaikutuksessa” on kyse yksityisyyden loukkaamisesta. Sama laaja yksityisyyden käsite olisi sisällytettävä tekoälystä käytävään keskusteluun.

3.11 Vaarana on, että (nyt tai tulevaisuudessa) kerättyjä tietoja ei käytetä ainoastaan nykyisen pandemian taltuttamiseen vaan myös ihmisten profilointiin, luokitteluun ja pisteytykseen eri tarkoituksia varten. Kauempana tulevaisuudessa on jopa mahdollista kuvitella, että **tietojen käyttö muuhun kuin alkuperäiseen tarkoitukseen** voisi johtaa ei-toivottuihin profiloinnin muotoihin valvonnassa ja tarkkailussa, vakuutus- tai sosiaalietuuksien hyväksymisessä, palkkaamisessa tai irtisanomisessa jne. Tällaisten sovellusten avulla kerättyjä tietoja ei näin ollen pidä käyttää missään tapauksessa profilointiin, riskipisteytykseen, luokitteluun tai ennustamiseen.

3.12 Lisäksi **mikä tahansa näissä poikkeuksellisissa olosuhteissa käytettävä tekoälyratkaisu muodostaa – vaikka aikomukset olisivat mitä parhaimmat – ennakkotapauksen**, haluttiinpa sitä tai ei. Aiemmat kriisit ovat osoittaneet, että kaikista hyvistä aikeista huolimatta tällaiset toimenpiteet eivät käytännössä koskaan katoa.

3.13 Tekoälyn käyttöä tämän pandemian aikana olisi näin ollen aina mitattava ja arvioitava ottamalla huomioon useita eri näkökohtia, kuten: i) Onko se tehokas ja luotettava? ii) Onko olemassa vähemmän invasiivisia ratkaisuja? iii) Ovatko sen hyödyt yhteiskunnallisia, eettisiä ja perusoikeuksiin liittyviä huolenaiheita merkittävämmät? ja iv) Voidaanko keskenään ristiriitaisten perusoikeuksien ja -vapauksien välillä saavuttaa vastuullinen kompromissi? Tällaisten järjestelmien käyttöönoton **ei myöskään pidä perustua minkäänlaiseen velvollisuuteen tai paktoon**.

3.14 ETSK kehottaa poliittisia päättäjiä **olemaan hyväksymättä liian helposti ajatusta siitä, että tekniikka on ratkaisu kaikkeen**. Tilanteen vakavuuden vuoksi komitea suosittaa, että sovellukset, jotka liittyvät hankkeisiin, joilla pyritään edistämään pandemian hallintaa, perustuvat epidemiologian, sosiologian, psykologian, oikeustieteen, etiikan ja järjestelmätieteiden alan luotettavaan tutkimukseen. Ennen kuin päätetään näiden järjestelmien käytöstä, on suoritettava niiden tehokkuutta, tarpeellisuutta ja herkkyyttä koskeva analyysi sekä simulaatioita.

Bryssel 16. heinäkuuta 2020.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER*

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Uusi kiertotalouden toimintasuunnitelma – Puhtaamman ja kilpailukykyisemmän Euroopan puolesta

(COM(2020) 98 final)

(2020/C 364/13)

Esittelijä: **Antonello PEZZINI**

Toinen esittelijä: **Cillian LOHAN**

Lausuntopyyntö	komissio, 22.4.2020
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla
Vastaava jaosto	yhtenäismarkkinat, tuotanto ja kulutus
Hyväksyminen jaostossa	25.6.2020
Hyväksyminen täysistunnossa	16.7.2020
Täysistunnon nro	553
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	215/2/4

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK) on vakuuttunut siitä, että kestävyys on tulevaisuudessa yksi Euroopan kehityksen peruspilareista sellaisen järkevän ja osallistavan siirtymän ansiosta, jota kiertotalouden kulttuuri tukee.

1.2 Euroopan talouden siirtyessä kiertotalouteen on otettava huomioon sosioekonominen konteksti, jossa sen on tällä hetkellä toimittava, mutta terveyskriisin asettamat haasteet on muutettava mahdollisuudeksi käynnistää uudistuminen uudelta pohjalta, joka tarjoaa edellytykset nopeuttaa uuden kiertotalousmallin käyttöönottamista.

1.3 Kiertotalouden perustana olevan uuden kulttuurin tulisi olla tilaisuus edetä nykyistä nopeammin alueellisten yhteisöjen vaurauden mittaamisessa niin, että otetaan käyttöön uusia kriteerejä eli mennään BKT:tä pidemmälle⁽¹⁾.

1.4 On kiinnitettävä nykyistä enemmän huomiota kierrätyskulttuurin levittämiseen koulutuksen, valmiuksien kehittämisen ja vastuuvollisuuden lisäämisen avulla, jotta ihmisiä kannustettaisiin mukautumaan ja muuttamaan tottumuksiaan ja päivittäistä käyttäytymistään.

1.5 Euroopan kiertotalouden sidosryhmäfoorumia olisi vahvistettava, ja se voisi tukea erilaisia poliittisia aloitteita, joista olisi apua kiertotalouteen siirtymisen helpottamisessa.

1.6 ETSK suhtautuu myönteisesti kiertotalouden toimintasuunnitelmassa tehtyihin ehdotuksiin ja katsoo, että siirtymätoimenpiteet tulisi ottaa asianmukaisesti huomioon laadittaessa taloudellisen ja sosiaalisen uudelleenrakentamisen suunnitelmia covid-19:n aiheuttaman tuhoisan tilanteen jälkeen.

⁽¹⁾ EUVL C 100, 30.4.2009, s. 53

1.7 On olennaisen tärkeää tunnustaa, että ilmastonmuutos, kiertotalouspolitiikat ja yritysten yhteiskuntavastuu täydentävät toisiaan, ja painottaa energian kiertoon liittyviä ominaisuuksia uusiutuviissa energialähteissä. Tämä on erityisen tärkeää rakennus- ja liikennealalla unohtamatta kuitenkin maatalouden prosesseille ja elintarvikejärjestelmälle annettavaa tukea, joka on tarpeen hävikin vähentämiseksi.

1.8 ETSK katsoo, että Euroopan sosiaalirahasto plussan yhteydessä ehdotettu osaamis- ja työllisyys sopimus tarjoaa erinomaisen tilaisuuden suunniteltujen ohjelmien toteuttamiseen.

1.9 Ekologista suunnittelua olisi edelleen laajennettava tuotteiden käyttöä pidemmäksi ja komponenttien ohjelmoidun hyödyntämisen helpottamiseksi, jotta edistetään uusioraaka-aineiden dynaamisia markkinoita, joita tuetaan oikeudellisesti sitovin toimin, pakollisella kierrätetyllä sisällöllä ja digitaalisella jäljityksellä.

1.10 Komission olisi, samaan tapaan kuin on tehty "energiaa käyttävien tuotteiden" tapauksessa, annettava asianomaisia aloja kuultuaan delegoituja säädöksiä, joissa määritellään sellaisten uusien tuotteiden ominaisuudet, joista voi tulla muiden tuotteiden raaka-ainetta.

1.11 Kestävien tuotteiden teknisen standardoinnin prosessissa – alkaen resurssi-intensiivisiltä aloilta – on kiinnitettävä erityistä huomiota laatu- ja vaatimustenmukaisuusjärjestelmään, johon kuuluvat vaatimustenmukaisuuden arviointi sekä ympäristöä säästävien hankintojen ja uusioraaka-aineiden sertifiointin laajempi käyttö.

1.11.1 Kansallisten standardointielinten olisi yhteistyössä eurooppalaisten elinten ⁽²⁾ kanssa kehitettävä mahdollisimman pian viitekäytäntöjä ⁽³⁾ ja yhdenmukaistettuja standardeja uuteen toiminnalliseen talouteen siirtymisen helpottamiseksi.

1.12 Kiertotalouden käytännön toteutus edellyttää sidosryhmiltä vahvaa yhteistyötä, ja ETSK peräänkuuluttaa selkeää politiikkaa ja taloudellista tukea erityisesti mainonnan alalla, jotta luovuttaisiin voimakkaasta kulutuksen painottamisesta ja asetettaisiin etusijalle – vapaiden markkinoiden sääntöjä kuitenkin noudattaen – tuotteiden kestävyys ja uudelleenkäyttömahdollisuuksiin liittyvät näkökohdat.

1.13 ETSK:n mielestä on olennaisen tärkeää, että kuluttajatiedotusta parannetaan, että kuluttajille tarjotaan tietoa tuotteiden hallinnasta, jäljitettävyydestä ja avoimuudesta ja että otetaan käyttöön tuotestandardeja ja digitaalitekniikkaa, jotta voidaan mahdollistaa koostumukseen ja korjausmahdollisuuksiin liittyvä tietovirta.

1.14 ETSK pitää aiheellisena edistää EU:n ohjelmien avulla kiertotalousprosessien konkreettista kokeilua eri aloilla suuressa määrässä eurooppalaisia kaupunkeja, maatalouselintarvike- ja maaseutualueita, jotta voidaan hyödyntää tuotanto- ja kulutusketjuissa saatuja merkittäviä kokemuksia ja soveltaa niitä hyvinä käytäntöinä.

1.15 ETSK katsoo, että olisi annettava laaja liikkumavara alue- ja paikallistason julkisille ja yksityisille toimijoille, joilla voi olla ratkaiseva rooli uusiin mahdollisuuksiin tarttumisessa, kun ne kehittävät julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksia ja tuottavat esimerkkejä "sosiaalisesti vastuullisista alueista" ⁽⁴⁾ ja yritysten yhteiskuntavastuusta yhteistyöhön perustuvan kiertotalouden periaatteiden mukaisesti.

1.16 ETSK kehottaa lisäksi tekemään kaikista ehdotetuista toimista asianmukaisen vaikutustenarvioinnin, jossa otetaan huomioon ympäristöön liittyvät, sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset.

2. Sosioekonominen tilanne edettäessä kohti eurooppalaista kiertotaloutta

2.1 Yritykset ja kuluttajat tiedostavat yhä paremmin tähänastisten lineaaristen talousmallien aiheuttamat vahingot kestäväälle kehitykselle. Näille malleille ovat luonteenomaisia suuri materiaalien ja resurssien kulutus, suunniteltua vanhenemista edistävien tekniikoiden käyttö sekä ihmisten kannustaminen ostamaan aina uusia tuotteita.

⁽²⁾ Euroopan standardointikomitea (CEN), Euroopan sähkötekniikan standardointikomitea (CENELEC) ja Euroopan telealan standardointilaitos (ETSI).

⁽³⁾ Ks. UNI Italiassa ja standardointia edeltävät prosessit asetuksessa 1025/2012.

⁽⁴⁾ EUVL C 175, 28.7.2009, s. 63

2.2 Vuonna 2019 otettiin käyttöön ja prosessoitiin yli 92 miljardia tonnia raaka-aineita, mikä vastasi noin puolta maailmanlaajuisista hiilidioksidipäästöistä ⁽⁵⁾, ja aiheutettiin näin merkittäviä ongelmia ympäristölle ja ihmisten terveydelle.

2.2.1 Resurssien hyödyntäminen ja prosessoiminen aiheuttaa yli 90 prosenttia maailman biologisen monimuotoisuuden köyhtymisestä ⁽⁶⁾.

2.2.2 Noin 20 prosenttia kasvihuonekaasupäästöistä aiheutuu metallien ja ei-metallisten mineraalien louhinnasta ja työstämisestä ⁽⁷⁾.

2.2.3 Lisäksi EU joutuu tuomaan valtaosan tarvitsemistaan raaka-aineista, mistä aiheutuu huomattavia kustannuksia.

2.3 Kiertotalous, jolla edistetään

- yritysten yhteiskunta- ja ympäristövastuuta
- uusien laadukkaiden työpaikkojen luomista paikallistasolla
- jätteiden vähentämistä
- luonnonvarojen jatkuvaa ja turvallista käyttöä
- suunnittelu–tuotanto–jakelu–kulutus–järjestelmän kiertosykliä
- elinkaaren lopussa syntyvien jätteiden hyödyntämistä ja uudelleenkäyttöä,

pystyy kehittämään toiminnallisen talouden, josta voi olla merkittävää hyötyä yhteiskunnalle.

2.4 Nykyisin vain 8,6 prosenttia maailmanlaajuisesta toiminnasta perustuu kiertotalouteen. Siirtyminen kohti tällaista toimintatapaa edellyttää kuitenkin julkisen ja yksityisen sektorin tiivistä yhteistyötä.

2.5 Kiertotalouteen siirtymistä Euroopassa ei voida tarkastella erillään sosioekonomisesta tilanteesta, jonka edessä se nyt on, kun koronaviruspandemia on käynnistänyt pahimman taloudellisen taantumun vuoden 1929 suuren laman jälkeen.

2.5.1 Covid-19:n takia yritykset kärsivät tulonmenetyksistä ja toimitusketjut häiriintyivät samalla kun tehtaiden sulkemiset ja työttömyys lisääntyvät kaikkialla.

2.6 Nykyiset kolme uhkaa – hallitsemattomat pandemiat, riittämättömät talouspoliittiset hankkeet ja geopolitiittinen ”musta joutsen” (erittäin epätodennäköinen tapahtuma) – voisivat ajaa maailmantalouden jatkuvaan lamaan juuri nyt, kun eurooppalaisen yhteiskunnan kaikilla osa-alueilla ollaan yhä tietoisempia siitä, että kestävä talouskehitys edellyttää turvautumista keinoihin, joissa yhdistyvät teknologiset näkökohdat, tuottavuuden kasvu ja resurssien tehokkaampi käyttö.

2.7 Toisaalta planeettaamme kohdanneet haasteet voivat tarjota erinomaisen tilaisuuden antaa uusi sysäys kestäväälle kehitykselle uudelta pohjalta niin, että voidaan löytää edellytykset nopeuttaa uuden kierrätykseen perustuvan lähestymistavan käyttöönottoa.

2.8 ETSK on tuonut useaan otteeseen esiin näkemyksensä kestävän ja osallistavan kasvun tarpeesta. Se on yhdessä Euroopan komission kanssa perustanut Euroopan kiertotalouden sidosryhmäfoorumin ⁽⁸⁾ ja korostanut, että ”[k]iertotalouteen siirtymisen tiellä on tähänastisesta menestyksestä huolimatta ilmeisiä esteitä”.

2.9 Kuten Euroopan kiertotalouden sidosryhmäfoorumin koordinoitiryhmä on tähdentänyt, siirtyminen kohti osallistavaa ja ilmastonutraalia kiertotaloutta on aloitettava nyt ⁽⁹⁾.

⁽⁵⁾ Ks. *Circular Economy and Material Value Chains*, Maailman talousfoorumi, 2020.

⁽⁶⁾ Ks. Yhdistyneiden kansakuntien ympäristöohjelma (UNEP), *Natural Resources for the Future We Want*, 2019.

⁽⁷⁾ Ks. Energy Transitions Commission, *Mission Possible: Reaching Net-Zero Carbon Emissions by Mid-Century*, 2018.

⁽⁸⁾ EESC-2017-02666-05-00-DECBUR – Koordinoitiryhmän toimintaohjeet.

⁽⁹⁾ *Joint statement on the new Circular Economy Action Plan (CEAP) by members of the Coordination Group (CG) of the European Circular Economy Stakeholder Platform*, maaliskuu 2020.

2.10 ETSK antoi 6. huhtikuuta 2020 yhteisen julkilausuman, jossa se korostaa, että näinä hyvin epävarmoina aikoina tarvitaan kattavaa Euroopan talouden elvytysuunnitelmaa, jotta voidaan selvitä covid-19-pandemian seurauksista ja rakentaa Euroopan taloutta uudelleen niin, että se on kestävämmällä pohjalla.

3. Euroopan komission ehdotus

3.1 Uudessa **kiertotalouden toimintasuunnitelmassa** esitetään joukko uusia aloitteita, jotka kattavat tuotteiden koko suunnittelusyklin ja elinkaaren, jotta kansalaiset ja yritykset voivat osallistua täysipainoisesti kiertotalouteen.

3.2 EU:n teollisuusstrategiassa ehdotetaan toimenpiteitä, joilla

- **tehdään** kestäviä tuotteita koskevasta strategiasta annettavalla säädöksellä **kestävistä tuotteista unionissa normi**, jotta voidaan varmistaa, että EU:n markkinoille saatettavat tuotteet on suunniteltu kestävämmän kauemmin
- **lisätään kuluttajien vaikutusmahdollisuuksia** ja varmistetaan, että he saavat luotettavaa tietoa ja että heillä on todellinen "korjauttamisoikeus"
- **keskitytään aloihin, jotka käyttävät enemmän resursseja ja joilla on suuri kiertotalouspotentiaali**, kuten
 - **elektroniikkaan ja tieto- ja viestintäteknikkaan**: kiertoelektroniikka-aloite
 - **akkuihin ja ajoneuvoihin**: uusi akkuja koskeva sääntelykehys
 - **pakkauksiin**: uudet sitovat säännökset, joissa määritellään, mikä on sallittua EU:n markkinoilla
 - **muoveihin**: kierrätysmateriaalien osuutta koskevat pakolliset vaatimukset
 - **tekstiileihin**: uusi EU:n strategia alan kilpailukykyyn ja innovoinnin vahvistamiseksi
 - **rakentamiseen ja rakennuksiin**: kattava kestävää rakennettua ympäristöä koskeva strategia
 - **elintarvikkeisiin**: uudelleenkäyttöä koskeva uusi lainsäädäntöaloite pakkausten ja astioiden korvaamiseksi elintarvikepalveluissa
- **vähennetään jätteitä**: jätteen syntymisen estäminen ja niiden muuttaminen laadukkaiksi uusioraaka-aineiksi
- **varmistetaan, että kiertotalous toimii ihmisten, alueiden ja kaupunkien hyväksi**
- **vahvistetaan standardoinnin roolia**
- **mahdollistetaan monialaiset toimet**: kiertotalous ilmasto- ja ympäristöpolitiikan edellytyksenä
- **mahdollistetaan maailmanlaajuinen toiminta**
- **varmistetaan saavutetun edistymisen seuranta**.

Toimintasuunnitelma käsittää noin 35 toimenpidettä vuoden 2020 puolivälistä vuoden 2023 puoliväliin ulottuvan kolmivuotiskauden aikana sekä aloitteita, jotka liittyvät elektroniikkaan, jätteisiin, ihmisille tarjottaviin palveluihin ja ympäristöpalveluihin.

4. Yleistä

4.1 ETSK on vakuuttunut siitä, että kestävyys on tulevaisuudessa yksi Euroopan kehityksen peruspilareista ja että kiertotalouteen tähtäävän järkevä ja osallistavan siirtymän avulla kansalaiset, kuluttajat, yritykset ja työntekijät kykenevät – merkittävien investoinnein – vastaamaan haasteeseen ja myötävaikuttamaan paitsi ympäristön kunnioittamiseen myös sellaista avointa ja osallistavaa yhteiskuntaa koskevan mallin kehittämiseen, joka turvaa resurssit tuleville sukupolville.

4.1.1 Erityisesti maatalouden prosessit ja elintarvikejärjestelmä voivat hyötyä suuresti kiertotaloudesta hävikin vähentämiseksi ja kansalaisten hyvinvoinnin parantamiseksi.

4.1.2 Tarvitaan huomattavia investointeja vihreän teknologian, uusien orgaanisten lannoitteiden ja biometaanin kehittämiseen.

4.2 Komitea suhtautuu myönteisesti kiertotalouden toimitasuunnitelmassa ehdotettuihin lainsäädännöllisiin ja poliittisiin toimenpiteisiin ja katsoo, että kiertotalouteen siirtymiseen tähtäävät toimenpiteet olisi otettava asianmukaisesti huomioon erityisesti covid-19:n aiheuttaman tuhoisan tilanteen jälkeen.

5. Johdonmukaisuus EU:n tasolla

5.1 Komitea katsoo, että on oleellista tunnustaa, että ilmastonmuutos- ja kiertotalouspolitiikat täydentävät toisiaan. On keskeisen tärkeää, että myös energiapanokset ovat peräisin uusiutuvista energialähteistä ja etteivät ne ole lineaarisia kuten fossiiliset polttoaineet.

5.1.1 Kiertotalousajattelu energiankäytössä tarkoittaa myös huomion kiinnittämistä energiansäästöön ja energiatehokkuuteen, mikä on erityisen tärkeää liikenteen alalla.

5.2 Kiertotalouden edistämiseksi tarvittavien valmiuksien kehittämiseen olisi kannustettava kaikilla tasoilla. Euroopan sosiaalirahasto plussan yhteydessä ehdotettu osaamis- ja työllisyys sopimus tarjoaa erinomaisen tilaisuuden suunniteltujen ohjelmien toteuttamiseen.

5.3 Julkisten hankintojen roolia tämän siirtymän toteuttamisessa ei pidä aliarvioida. Ympäristöä koskevista vähimmäiskriteereistä, jotka sisältyvät jo julkisia hankintoja koskeviin direktiiveihin⁽¹⁰⁾, olisi tehtävä pakollisia ja niihin olisi liitettävä asianmukaiset tekniset eritelmät⁽¹¹⁾. Toimeksisaajille olisi tarjottava erityiskoulutusta sen varmistamiseksi, että kaikki kiertotalouden mahdollisuudet otetaan huomioon ja etteivät mahdolliset esteet haittaa kiertotalouteen perustuvia hankintoja.

5.4 Komitean mielestä on välttämätöntä, että lukuisissa aloitteissa, jotka on tarkoitettu toteuttaa seuraavien kuukausien aikana, tarkastellaan nimenomaisesti keinoja parantaa investointien kiertotalousulottuvuutta ja kestävyttä erityisesti rakenteellisesti ja taloudellisesti heikoimmassa asemassa olevissa maissa.

5.4.1 Näitä aloitteita on edistettävä yhteistyössä paikallisviranomaisten ja työmarkkinaosapuolten kanssa kiinnittäen erityistä huomiota uusien ja entistä parempien työpaikkojen luomiseen.

5.5 ETSK kannattaa mahdollisuutta ottaa käyttöön oikeudellisesti sitovia vaatimuksia, jotta edistetään uusioraaka-ainesten markkinoita ennen kaikkea pakkaus-, ajoneuvo-, rakennusmateriaali- ja akkualalla.

5.6 Tuotteiden ekologinen suunnittelu on keskeinen tekijä kiertotalouden prosessien toteuttamisessa. Ekologista suunnittelua on kehitettävä edelleen niin, että siitä tulee erottamaton osa kaikkia tuotantovaiheita, jolloin voidaan edistää komponenttien talteenottoa uusioraaka-ainesten dynaamisia markkinoita ajavana tekijänä.

5.6.1 Komission olisi tämän valossa, samaan tapaan kuin on tehty ”energiaa käyttävien tuotteiden” tapauksessa⁽¹²⁾, annettava delegoituja säädöksiä, joissa määritellään sellaisten erilaisten yleisesti käytettyjen tuotteiden ominaisuudet, joista voi tulla käytön jälkeen muiden tuotteiden raaka-ainetta.

5.7 Tekninen standardointi kiertotalouden alalla on erityisen tärkeää. Kun otetaan huomioon asian monialainen luonne ja mutkikkuus, on tarpeen toteuttaa vahvaa koordinoitua eri sidosryhmien, standardointijärjestöjen ja lainsäätäjän toimien välillä.

5.8 Kestävien tuotteiden teknisen standardoinnin prosessi on etenkin resurssi-intensiivisillä aloilla erityisen tärkeä ennen kaikkea tehtäessä ympäristöä säästäviä hankintoja ja luokiteltaessa raaka-aineita ja uusiomateriaaleja.

5.9 ETSK kehottaa tekemään kaikista ehdotetuista toimista asianmukaisen vaikutustenarvioinnin, jossa otetaan huomioon ympäristöön liittyvät, sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset.

⁽¹⁰⁾ Direktiivit 2014/23/EU (EUVL L 94, 28.3.2014, s. 1), 2014/24/EU (EUVL L 94, 28.3.2014, s. 65) ja 2014/25/EU (EUVL L 94, 28.3.2014, s. 243).

⁽¹¹⁾ Ks. UNI/PdR: 2019 *Linee guida per la modalità di verifica del contenuto di riciclato e/o recuperato e/o sottoprodotto presente nei prodotti regolati da CAM (Criteri Ambientali Minimi)*, jossa annetaan ohjeet ympäristöä koskevien vähimmäiskriteerien mukaisten tuotteiden kierrätysmateriaalin, hyödynnetyn materiaalin ja/tai sivutuotteiden osuuden tarkistamista varten.

⁽¹²⁾ Ks. direktiivi 2005/32/EY (EUVL L 191, 22.7.2005, s. 29), sellaisena kuin se on laadittuna uudelleen direktiivillä 2009/125/EY (EUVL L 285, 31.10.2009, s. 10).

5.10 Parhaillaan käytävä keskustelu siitä, kuinka hyödyllistä ja välttämätöntä on ryhtyä soveltamaan kiertotalouden periaatteita, voi tarjota tilaisuuden käsitellä myös usein keskustelun aiheena ollutta ajatusta mennä perinteistä BKT:tä pidemmälle eli sisällyttää uusia muuttujia talouskehitystä koskeviin muuttujiin, joita käytetään nykyisin kolmessa BKT:n laskentajärjestelmässä⁽¹³⁾. Tällaisia voisivat olla muun muassa yhteisvastuullisten järjestelmien luominen osallistavan yhteiskunnan edistämiseksi, eläminen maapallon resurssien rajoissa ja varojen tasapuolinen jakautuminen.

6. Koulutus ja kulttuuri

6.1 ETSK:n mielestä on ensiarvoisen tärkeää kiinnittää nykyistä enemmän huomiota kierrätyskulttuurin levittämiseen koulutuksen, valmiuksien kehittämisen ja vastuuvetämisyyden lisäämisen avulla sekä vahvistamalla kansalaisyhteiskunnan kanssa käytävää vuoropuhelua, jotta ihmisiä kannustettaisiin mukautumaan ja muuttamaan tottumuksiaan ja päivittäistä käyttäytymistään. Vahva monialainen yhteistyö on yhtä lailla tärkeää.

6.1.1 Yritysten yhteiskuntavastuu, joka on toiminnallisen talouden konkreettinen osatekijä, on täysin sopusoinnussa kiertotalouden kulttuurin kanssa, sillä se mahdollistaa poikkeuksellisen synergian yrittäjien ja työntekijöiden etujen välillä näiden tavoitellessa yhdessä kestävästä kehityksestä kiinnittäen huomiota hävikin ja tuhlauksen vähentämiseen.

6.2 Olisi tehtävä ehdotuksia kiertotalouden periaatteiden sisällyttämiseksi koulujen opetusohjelmiin ja korkea-asteen koulutusohjelmiin sekä rahoitettava hyvät valmiudet antavaa teknistä koulutusta ja luovien valmiuksien tukemista.

6.3 Erasmus+-ohjelma olisi ollut erittäin hyödyllinen kiertotaloutta koskevan tietämyksen vaihdon edistämiseksi Euroopan eri maiden välillä.

6.4 ETSK:n tilaama tutkimus⁽¹⁴⁾ ja siihen liittyvä, asiakokonaisuuteen NAT/764 kuuluva lausunto kiertotalouden eri etenemissuunnitelmien välisten synergioiden kehittämisestä sekä Euroopan kiertotalouden sidosryhmäfoorumilla toimiva verkosto tarjoavat vankan perustan sidosryhmien väliselle tiedonvaihdolle ja tietämyksen luomiselle.

6.5 Talouden toimijat ja kansalaisyhteiskunta voisivat käynnistää kiertotalouden prosessien konkreettisia kokeiluja eri aloilla useissa soveltuvissa eurooppalaisissa kunnissa. Tässä voitaisiin myös hyödyntää asianmukaisia rahoitusvaroja, kuten Horisontti Eurooppa -puiteohjelman ”missiovaroja”.

6.6 Tuotteiden ekologinen suunnittelu on kuitenkin keskeinen tekijä kiertotalouden prosessien toteuttamisessa.

7. Kuluttajat keskeisinä toimijoina täytäntöönpanossa

7.1 Kiertotalouden käytännön toteutus edellyttää sellaisten sidosryhmien vahvaa verkostoa, joilla on tietoa ja jotka osallistuvat toimintaan ja ovat yhteydessä keskenään. Eri sidosryhmille tarkoitetut keskeiset toimintalinjat ja rakenteelliset tuet olisi yksilöitävä, niitä olisi tarkistettava säännöllisesti ja niistä olisi tiedotettava tehokkaasti.

7.2 Olisi käsiteltävä myös mainonnan roolia, jotta luovuttaisiin voimakkaasta kulutuksen painottamisesta ja asetettaisiin etusijalle – vapaiden markkinoiden sääntöjä kuitenkin noudattaen – tuotteiden kestävyteen ja uudelleenkäyttömahdollisuuksiin liittyvät näkökohdat turvautumatta harhaanjohtavaan mainontaan.

7.2.1 Mainonnassa on keskityttävä enemmän realismiin, kehityssuuntauksiin ja tyypillisiin piirteisiin, jolloin konkreettiset esimerkit, pyrkimys kestäväan kehitykseen ja tavaroiden kestävyden myönteiset piirteet näyttäytyvät kuluttajien ja yhteiskunnan kannalta arvokkaina seikkoina.

7.3 Oikeus tuotteiden korjauttamiseen oikeudenmukaisin ja kohtuullisin hinnoin on tunnustettava ja sisällytettävä tuotetakeisiin myös verotuksellisten toimenpiteiden ja paikallisten korjauspalveluverkostojen avulla sekä helpottamalla näiden palvelujen saatavuutta⁽¹⁵⁾. Tässä yhteydessä suunnitellun vanhenemisen torjunnasta on tultava kiinteä osa ympäristön kannalta kestävien ja helposti korjattavien ja talteen otettavien tuotteiden uusia teknis-normatiivisia ominaisuuksia.

⁽¹³⁾ Ks. SEC 2010 EU.

⁽¹⁴⁾ <https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/publications-other-work/publications/circular-economy-strategies-and-roadmaps-europe-executive-summary>

⁽¹⁵⁾ Ks. neuvoston direktiivi 1999/85/EY, annettu 22 päivänä lokakuuta 1999, (EUVL L 277, 28.10.1999, s. 34): mahdollisuudesta soveltaa kokeiluluontoisesti alennettua arvonlisäverokantaa erityisen työvaltaisiin palveluihin: pienet polkupyörien, kenkien ja nahkatavaroiden, vaatteiden ja liinavaatteiden korjauspalvelut, yksityisasuntojen uudistaminen ja korjaus, kodinhoito- ja palvelut.

7.4 ETSK toteaa, että sen ja Euroopan komission välisen kumppanuuden puitteissa on onnistuttu kehittämään innovatiivinen toimielinten välinen foorumi (Euroopan kiertotalouden sidosryhmäfoorumi), ja toivoo, että foorumin toimeksiantoa laajennetaan tulevaisuudessa.

7.4.1 ETSK katsoo, että olisi harkittava verotuksen erilaista jakautumista niin, että kevennetään työn verotusta ja lisätään resurssien ja erityisesti vähemmän kestävien tuotteiden sekä selkeästi ennakkaikaisesti vanhenevien tuotteiden verotusta.

7.4.2 Tiukemman verotuksen periaatetta olisi sovellettava EU:hun tuotaviin tuotteisiin, joissa kiertotalouden kriteerejä ei näytetä otettavan juurikaan huomioon.

7.5 Olisi tunnustettava yhteisötalouden yritysten rooli kiertotaloudessa ja sille olisi annettava selkeä tuki, jotta toimialat, joilla on kokemusta uudelleenkäytöstä, korjaamisesta ja kierrättämisestä, voivat hyötyä lisääntyneestä yhteiskunnallisesta arvosta, joka syntyy siitä, kun ne osallistuvat yhteiskunnan kaikkein heikoimmassa asemassa olevien henkilöiden osaamisen kehittämiseen.

7.6 ETSK korostaa tarvetta tarjota eurooppalaisille kuluttajille paremmin tietoa tuotteiden hallinnasta, myös kiertotalouden mukaisen suunnittelun ja valmistuksen eduista, sekä jäljitettävyydestä ja avoimuudesta. Tässä voidaan käyttää myös tuotepasseja ja digitaalitekniologiaa, kuten lohkoketjutekniologiaa, jotta voidaan mahdollistaa koostumusta, korjausmahdollisuuksia ja käyttöiän päättymistä koskeva tietovirta.

7.7 Luotettavalla, vertailukelpoisella ja todennettavissa olevalla tiedolla on tärkeä rooli, koska sen avulla ostajat voivat tehdä kestävämpiä päätöksiä ja viherpesun riski pienenee.

7.8 Paikallisviranomaiset ovat keskeisiä toimijoita vesihuollon, jätehuollon ja uusi- ja vanha-ainekeskusten hallinnoinnin alalla. Ne voivat käynnistää kumppanuuskokeiluja, jotka ovat välttämättömiä kiertotalouden innovaatioiden kehittämiseksi.

7.9 ETSK kannattaa sitä, että kehitetään ”sosiaalisesti vastuullisen alueen” periaatteita, joita on jo painotettu aiemmissa lausunnoissa ja joilla varmistetaan julkinen ja yksityinen vastuu alueiden ja kuntien kiertotalouden kestävydestä.

Bryssel 16. heinäkuuta 2020.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Euroopan digitaalista tulevaisuutta rakentamassa”

(COM(2020) 67 final)

(2020/C 364/14)

Esittelijä: **Ulrich SAMM**

Toinen esittelijä: **Jakob Krištof POČIVAVŠEK**

Lausuntopyyntö	komissio, 9.3.2020
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla
Vastaava jaosto	yhtenäismarkkinat, tuotanto ja kulutus
Hyväksyminen jaostossa	25.6.2020
Hyväksyminen täysistunnossa	16.7.2020
Täysistunnon nro	553
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	216/1/3

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK) on jo suhtautunut myönteisesti komission aloitteisiin, joilla pyritään helpottamaan digitaalitalouden ja -yhteiskunnan kehittämistä, ja on nyt tyytyväinen siihen, että tätä kehitystä vahvistetaan useilla eri aloilla toteutettavilla uusilla aloitteilla.

1.2 ETSK kannattaa digitalisointiin tähtäävää eurooppalaista mallia, jolla hyödynnetään talouden mahdollisuuksia ja varmistetaan tietosuojaa yksityisyyden ja itsemääräämisoikeuden suojaamiseksi. Kaikkien komission aloitteiden ihmiskehinen lähestymistapa on erittäin tervetullut.

1.3 ETSK katsoo, että EU on oikealla tiellä, mutta työ on vasta alussa. Digitalisaatio kehittyy nopeasti, ja EU:n lainsäädännön on pysyttävä sen mukana. Tämä edellyttää vakaata ja kunnianhimoista sääntelykehystä sekä oikeudellisesti sitovia eettisiä sääntöjä ja selkeitä vastuuta koskevia sääntöjä. ETSK on vakuuttunut siitä, että tällainen dynaaminen kehitys edellyttää myös joustavia ja mukautuvia prosesseja ja jatkuvaa vuoropuhelua osapuolten välillä. Erityisesti olisi edellytettävä, että työntekijöillä on mahdollisuus ilmaista mielipiteensä. ETSK on kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden edustajana valmis tekemään oman osuutensa.

1.4 On tärkeää investoida oikeanlaisiin tulevaisuuden teknologioihin, edistää koulutusta ja lisätä kansalaisten luottamusta, mikä kannustaa heitä osallistumaan aktiivisesti siirtymään. Digitaalisen siirtymän on oltava oikeudenmukainen, kestävyysperiaatteiden mukainen ja sosiaalisesti hyväksyttävä.

1.5 ETSK yhtyy komission näkemykseen siitä, että on rakennettava aidot eurooppalaiset datan sisämarkkinat – eurooppalainen data-avaruus, joka perustuu eurooppalaisiin sääntöihin ja arvoihin. ETSK suhtautuu myönteisesti uutta EU:n teollisuusstrategiaa koskevaan aloitteeseen, jossa esitetään toimia, joilla helpotetaan siirtymistä kohti digitalisoidumpaa, puhtaampaa, enemmän kiertotalouteen perustuvaa ja maailmanlaajuisesti kilpailukykyisempää EU:n teollisuutta sekä kestävästä liiketoimintaa harjoittavia yrityksiä. Tähän sisältyy myös pk-yrityksiä koskeva strategia.

1.6 ETSK korostaa, että Euroopan teknologista riippumattomuutta ei pitäisi määritellä kontrastina muille eikä se saisi mitätöidä maailmanlaajuisen yhteistyön etuja. Myös eurooppalaisten ja Euroopan sosiaalisen mallin tarpeet, joiden viitekehys on EU:n sosiaalisten oikeuksien pilari, on kuitenkin otettava asianmukaisesti huomioon.

1.7 Digitaalisia taitoja tarjoava yleissivistävä ja ammatillinen koulutus on keskeinen tekijä valmistautumisessa digitaaliseen elämään. ETSK suhtautuu myönteisesti siihen, että komissio painottaa digitaalisia taitoja ja digitaalista osaamista, mutta kehottaa sitä erottamaan tekniset ja sosiaaliset taidot paremmin toisistaan, vaikka kummatkin ovat erittäin tärkeitä. Tarvitaan lisätoimia ja on tarjottava keinoja, jotta heikossa sosiaalisessa asemassa olevien ryhmien digitaalista osaamista voidaan parantaa.

1.8 Ihmiskeskeiseen lähestymistapaan perustuva Euroopan digitaalinen tulevaisuus voi toteutua vain, jos ihmiset voivat luottaa siihen. ETSK panee merkille, että komissio aikoo erottaa selkeästi toisistaan suuririskiset sovellukset, joita olisi säänneltävä tiukasti, ja vähäriskiset sovellukset, joiden osalta itsesääntely ja markkinamekanismit ovat riittäviä. ETSK suhtautuu myönteisesti tähän yleiseen lähestymistapaan, mutta korostaa myös, että eri sovellukset on analysoitava yksityiskohtaisesti ja perusteellisesti.

1.9 ETSK suhtautuu myönteisesti ihmiskeskeiseen lähestymistapaan myös, kun on kyse työntekijöille tarkoitettujen verkkoalustojen aiheuttamista haasteista. Yksi tämän lähestymistavan keskeisistä näkökohdista on vahvistettu oikeudellinen kehys, jolla ehkäistäisiin epävarmoja työoloja ja -ehtoja ja varmistettaisiin työntekijöiden oikeudet verkossa työehtosopimusneuvottelut mukaan lukien.

1.10 ETSK katsoo, että digitaalisten julkisten palvelujen kehittämistä digitaalista tulevaisuutta varten ei ole käsitelty riittävästi, etenkin koska rajatylittävät sähköisen hallinnon palvelut voisivat vahvistaa (digitaalisia) sisämarkkinoita ja parantaa julkista sääntelyä ja koordinoitua.

1.11 Meneillään olevan covid-19-pandemian myötä yhteiskunta on joutunut tekemään tilannekartoitusta digitaaliteknologian käytöstä, ja tämä on tuonut mukanaan monia uusia haasteita. Tarve viestiä, opiskella ja työskennellä etäyhteyksien välityksellä on osoittanut, että monet eivät ole riittävän valmistautuneita ajantasaisen digitaaliteknologian tehokkaaseen hyödyntämiseen ja että digitaalisella infrastruktuurilla sellaisenaan ei kyetä varmistamaan yhtäläisiä mahdollisuuksia ja aktiivista osallistumista digitaaliteknologian avulla.

1.12 Tarve muuttaa tottumuksia niiden toimenpiteiden vuoksi, joita kansalliset hallitukset ovat toteuttaneet koronaviruksen leviämisen torjumiseksi, saattaa pitkällä aikavälillä vaikuttaa kulutuskäytäntöihin ja työelämän suhteisiin. Muutoksen myönteiset ja kielteiset vaikutukset on otettava huomioon kehitettäessä tähän liittyviä uusia politiikkoja. Digitalisaatiota olisi seurattava kattavalla ja EU:n rahoittamalla työelämää koskevalla tutkimusaloitteella, jossa keskitytään ”ihmisarvoista työtä hyödyttävään digitalisaatioon”. Komitea on vakuuttunut, että digitalisaatio voi onnistua pitkällä aikavälillä vain, jos teollisuus 4.0 -tyyppiset järjestelmät ovat tehokkaita ja työntekijöiden etua ajatellen suunniteltuja⁽¹⁾.

2. Johdanto ja tiedonannon pääsisältö

2.1 Tässä tarkasteltava tiedonanto on uuden komission yleisasiakirja, jossa kuvataan useita aloitteita, joilla pyritään muokkaamaan Euroopan digitaalista tulevaisuutta. Koska Euroopan on johdettava oikeudenmukaista siirtymistä kohti tervettä maapalloa ja uutta digitaalista maailmaa, vihreän ja digitaalisen muutoksen haasteisiin on vastattava samaan aikaan, jotta digitaalitekniikoilla tuettaisiin vihreän kehityksen ohjelmaa ja kunnioitettaisiin kestävä kehityksen tavoitteita.

2.2 Tätä silmällä pitäen komissio on ilmoittanut aloitepaketista. Tälle ja seuraavalle vuodelle esitetyt ja ilmoitetut aloitteet on jaettu kolmeen keskeiseen tavoitteeseen:

Ihmisten hyväksi toimiva teknologia:

- valkoinen kirja tekoälystä (COM(2020) 65 final / ks. asiakokonaisuus INT/894)
- kvanttitekniikkaa, lohkoketjuja ja superlaskentaa koskeva strategia
- 5G- ja 6G-verkkoja koskeva toimintasuunnitelma (esitetty asiakirjassa COM(2020) final / ks. asiakokonaisuus TEN/704)
- digitaalisen koulutuksen toimintasuunnitelma ja vahvistettu osaamisohjelma
- aloitteet alustatalouden työntekijöiden työolojen ja -ehtojen parantamiseksi
- turvallisia ja rajattomia julkisen sektorin tietovirtoja ja palveluja koskevat standardit.

⁽¹⁾ EUVL C 190, 5.6.2019, s. 17

Oikeudenmukainen ja kilpailukykyinen talous:

- Euroopan datastrategia (esitetty asiakirjassa COM(2020) 66 final / ks. asiakokonaisuus TEN/708)
- EU:n kilpailusääntöjen toimivuustarkastus
- teollisuusstrategiapaketti
- 2000-luvun yritysverotusta koskeva tiedonanto
- uusi kuluttaja-asioiden toimintaohjelma.

Avoin, demokraattinen ja kestävä yhteiskunta:

- uudet ja tarkistetut säännöt, joilla syvennetään digitaalisten palvelujen sisämarkkinoita
- eIDAS-asetuksen tarkistaminen
- media- ja audiovisuaalialan toimintasuunnitelma
- eurooppalainen demokratian toimintasuunnitelma
- EU:n kyberturvallisuusstrategia
- aloite, jolla laaditaan Maasta huipputarkka digitaalinen malli
- kiertoelektronikka-aloite
- sähköisten terveystietojen edistäminen.

2.3 Jotta voidaan puolustaa Euroopan etuja maailmanlaajuisena toimijana, esitetään myös digitaalisen yhteistyön maailmanlaajuisia strategioita ja standardointistrategioita.

3. Eurooppalainen toimintatapa – ihmiskeskeinen näkemys digitalisaatiosta

3.1 Digitalisaatio tarjoaa ihmisille päätöksentekoon runsaasti uusia vaihtoehtoja, joiden avulla voidaan elää ennennäkemättömällä tavalla entistä parempaa elämää. Mitä enemmän digitalisaatio vaikuttaa elämäämme ja mitä yhteenliitetyn olemme, sitä alttiimpia olemme kuitenkin haitalliselle kybertoiminnalle, manipuloinnille ja riippumattomuutta heikentäville teknologioille.

3.2 Sen vuoksi ETSK kannattaa digitalisointiin tähtäävää eurooppalaista mallia, joka perustuu eurooppalaisiin arvoihin ja jolla hyödynnetään talouden mahdollisuuksia ja varmistetaan tietosuojaa yksityisyyden ja itsemääräämisoikeuden suojaamiseksi. Kaikkien komission aloitteiden ihmiskeskeinen lähestymistapa on erittäin tervetullut.

3.3 ETSK suhtautuu myönteisesti ihmiskeskeiseen lähestymistapaan myös, kun on kyse työntekijöille tarkoitettujen verkkoalustojen aiheuttamista haasteista. Yksi tämän lähestymistavan keskeisistä näkökohdista on vahvistettu kehys, jolla ehkäistäisiin epävarmoja työoloja ja -ehtoja ja varmistettaisiin työntekijöiden oikeudet verkossa työehtosopimusneuvottelut mukaan lukien. ETSK korostaa, että alustatyötä tekevät sekä itsenäiset ammatinharjoittajat että työntekijät. Itsenäiset ammatinharjoittajat ovat yritystenvälisessä (B2B) tai elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisessä suhteessa (B2C). Euroopan tasolla laadituilla B2B-suhteita koskevilla käytäntösäännöillä ja kauppaehdoilla olisi varmistettava tasapuolinen kilpailu kaikenkokoisten yritysten välillä ja estettävä näennäisyrittäjäys.

3.4 ETSK korostaa myös digitaalisten ratkaisujen merkitystä vihreän kehityksen ohjelman täytäntöönpanossa erityisesti kiertotalouden yhteydessä. Energiankulutus, tieto- ja viestintäteknikan edellyttämät raaka-aineet ja laitteiden kierrätettävyyden ovat kuitenkin lisähaasteita, joihin on kyettävä vastaamaan.

3.5 EU on oikealla tiellä, mutta työ on vasta alussa. Esimerkiksi yleinen tietosuojasetus ja tekoälyä koskevat eettiset suuntaviivat olivat tärkeä askel. Digitalisaatio kehittyy kuitenkin nopeasti, ja EU:n lainsäädännön on pysyttävä sen mukana. Se edellyttää vakaata ja kunnianhimoista sääntelykehystä sekä oikeudellisesti sitovia eettisiä sääntöjä ja selkeitä vastuuta koskevia sääntöjä. ETSK on vakuuttunut siitä, että tällainen dynaaminen kehitys edellyttää myös joustavia ja mukautuvia prosesseja ja jatkuvaa vuoropuhelua osapuolten välillä. Kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden edustajana ETSK on valmis tekemään oman osuutensa.

3.6 ETSK katsoo, että kestäväpohjaisten demokraattisten rakenteiden tarvetta valmiuksien kehittämiseksi ja työelämän suhteita koskevan luottamuksen luomiseksi ei ole korostettu riittävän selkeästi. ETSK on vakuuttunut siitä, että digitalisaatiosta johtuvat merkittävät muutokset yrityksissä voivat onnistua vain, jos yrityksen johdon ja työntekijöiden edustajien välillä on luottamussuhde. Populististen liikkeiden suosio 21. vuosisadalla kyseenalaistaa kuitenkin perinteiset tavat rakentaa luottamusta sosiaalisen vaikuttamisen avulla. Sen vuoksi on toteutettava asianmukaisia toimenpiteitä työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun tukemiseksi EU-tasolla. Kyse on yrityksen sosiaalisesta sääntelystä, sen taloudellisesta suorituskyvystä ja demokraattisen muutoksen vahvistamisesta yleensä.

4. Oikeudenmukainen ja kilpailukykyinen talous

4.1 Datasta on tullut keskeinen tekijä taloudessa. ETSK yhtyy komission näkemykseen siitä, että on rakennettava aidot eurooppalaiset datan sisämarkkinat – eurooppalainen data-avaruus, joka perustuu eurooppalaisiin sääntöihin ja arvoihin. ETSK suhtautuu myönteisesti uutta EU:n teollisuusstrategiaa koskevaan aloitteeseen, jossa esitetään toimia, joilla helpotetaan siirtymistä kohti digitalisoidumpaa, puhtaampaa, enemmän kiertotalouteen perustuvaa ja maailmanlaajuisesti kilpailukykyisempää EU:n teollisuutta. Siihen sisältyy myös pk-yrityksiä koskeva strategia.

4.2 ETSK katsoo myös, että tasapuolisten toimintaedellytysten varmistamiseksi verkon ulkopuolella sovellettavia sääntöjä – kilpailu- ja sisämarkkinasäännöistä ja kuluttajansuojasta tekijänoikeuksiin, verotukseen ja työntekijöiden oikeuksiin – tulisi soveltaa myös verkossa.

4.3 ETSK on vakuuttunut siitä, että investointien merkittävä lisääminen (EU:n jäsenvaltioissa) yhdessä vahvan eurooppalaisen tutkimus- ja innovointiohjelman kanssa on välttämätöntä maailmanluokan tason säilyttämiseksi suurteholaskennassa ja että teollinen toimintamalli seuraavan sukupolven pientehomikroprosessorien kehittämisessä vähentää EU:n riippuvuutta tuonnista.

4.4 ETSK on vahvasti sitä mieltä, että innovointi ja erityisesti julkiset investoinnit voivat myös auttaa kaventamaan alueellisia kehityseroja, jos myös syrjäisillä alueilla on pääsy digitaaliseen infrastruktuuriin ja sitä myötä digitaalisille markkinoille. Tämä on ehdoton edellytys, jos halutaan, että kukaan ei jää jälkeen digitaalisessa siirtymässä.

4.5 ETSK korostaa, että Euroopan teknologista riippumattomuutta ei pitäisi määritellä kontrastina muille eikä se saisi mitätöidä maailmanlaajuisen yhteistyön etuja. Eurooppalaisten ja Euroopan sosiaalisen mallin tarpeet on kuitenkin myös otettava asianmukaisesti huomioon, ja viitekohdaksi on otettava Euroopan komission toimenpiteet EU:n sosiaalisten oikeuksien pilarin vahvistamiseksi. Eurooppalaisten arvojen (tietosuoja, yksityisyys, sosiaaliturva, kestävä kehitys) soveltamisesta voisi tulla kilpailuetu, jos kansalaisten ja yritysten tietoisuus kolmansien osapuolten käyttämistä tiedonkeruumenetelmistä (Yhdysvallat) ja digitaalisten järjestelmien tarjoamista valvontamahdollisuuksista (Kiina) kasvaa.

4.6 Komissio toteaa perustellusti, että on varmistettava, että tiettyjen verkkoalustojen systeeminen rooli ja niiden hankkima markkinavoima eivät vaaranna markkinoiden oikeudenmukaisuutta ja avoimuutta. Tätä varten ja verkkoalustojen kehittämisen edistämiseksi EU:ssa unionin tason säännöillä olisi varmistettava tasapuoliset toimintaedellytykset ja digitaalisen innovoinnin tärkeimpien osatekijöiden⁽²⁾ (erityisesti datan) ja kuluttajien käyttämien tuotteiden ekosysteemin saatavuus.

4.7 Komissio toteaa, että digitaalitalouden oikeudenmukaisuuden varmistaminen on suuri haaste. Sen varmistaminen on kuitenkin erittäin tärkeää. Sen vuoksi ETSK kannattaa aikomusta laatia tarvittaessa lisää sääntöjä kilpailullisuuden, oikeudenmukaisuuden ja innovoinnin sekä markkinoille pääsyn varmistamiseksi sekä sellaisten yleisten etujen turvaamiseksi, jotka menevät kilpailua tai taloudellisia näkökohtia pidemmälle. ETSK panee merkille, että digitaalitalouden verotuksella on tässä yhteydessä merkittävä vaikutus. Digitaalisen talouden verotukseen liittyvät kansainväliset ja eurooppalaiset ratkaisut ovat tärkeitä, ja EU:n olisi pyrittävä oikeudenmukaiseen digiverotukseen, jolla estetään hajanaisuus ja yksipuoliset toimenpiteet.

⁽²⁾ De Streef, A., *Contribution to Growth: European Digital Single Market. Delivering improved rights for European citizens and businesses*, Euroopan parlamentti, Luxemburg, 2019.

4.8 ETSK suhtautuu myönteisesti aloitteeseen, jonka tavoitteena on parantaa alustatyöntekijöiden työoloja ja -ehtoja keskittymällä erityisesti osaamiseen ja koulutukseen. Komitea toteaa kuitenkin, että samalla on käsiteltävä myös työsuhteen laadun, edustuksen ja alustatyöntekijöiden sosiaaliturvan parantamisen kaltaisia haasteita sekä riitojenratkaisua ja oikeuksien vahvistamista. Tämä koskee erityisesti rajatyöntekijöitä. Neuvoston tulevan puheenjohtajavaltion Saksan pyynnöstä ETSK laatii valmistelevan lausunnon ihmisarvoisesta työstä alustataloudessa.

4.9 ETSK katsoo, että komission tiedonannossa ei ole käsitelty digitaalisten julkisten palvelujen kehittämistä digitaalista tulevaisuutta varten, vaikka rajatylittävillä sähköisen hallinnon palveluilla voitaisiin vahvistaa (digitaalisia) sisämarkkinoita ja parantaa julkista sääntelyä ja koordinoitua.

5. Digitaaliseen elämään valmistava koulutus

5.1 Digitaalisia taitoja tarjoava yleissivistävä ja ammatillinen koulutus on keskeinen tekijä valmistautumisessa digitaaliseen elämään. ETSK suhtautuu myönteisesti siihen, että komissio painottaa digitaalisia taitoja ja osaamista, mutta kehottaa sitä erottamaan tekniset ja sosiaaliset taidot paremmin toisistaan, vaikka kummatkin ovat erittäin tärkeitä. ”Toimintakyvyn” parantaminen – pelkästään ”työllistettävyyden” mukauttamisen sijaan – edellyttää toimenpiteitä elinikäisen oppimisen tukemiseksi.

5.2 Useimmat ammatillaiset tarvitsevat tulevaisuudessa teknisiä taitoja (ohjelmointi eri tasoilla). Tämä on haaste jäsenvaltioiden koulutusjärjestelmille ja ammatillista koulutusta tarjoaville organisaatioille. Ammatillisille on annettava uusia välineitä käsittelevää koulutusta, ja heidän on oltava tietoisia ominaisuuksista, rajoituksista ja riskeistä, koska he ovat viime kädessä vastuussa. Mahdollisimman monen kansalaisen on kuitenkin hankittava ainakin tekniset perustaidot, jotta he voivat ymmärtää ja käyttää digitaaliteknologiaa ja -välineitä ja hyödyntää niitä vuorovaikutuksessa tuottavalla, osallistavalla ja turvallisella tavalla. Tekniset perustaidot ovat tarpeen kaikenikäisten ihmisten ja erityisesti iäkkäiden tukemiseksi, jotta he voivat ymmärtää digitaaliteknologiaa ja -välineitä ja käyttää niitä turvallisesti.

5.3 Sosiaaliset taidot eivät edellytä erityistä teknistä osaamista, mutta niitä olisi opetettava mahdollisimman nuorille. Sosiaaliset taidot antavat lapsille, kuluttajille ja kansalaisille valmiudet ymmärtää digitaalisten järjestelmien taustaa ja hyödyntää niitä parhaalla mahdollisella tavalla. Ne auttavat tunnistamaan manipuloinnista tai rikoksista mahdollisesti aiheutuvia uhkia ja arvioimaan tietotulvaa. ETSK muistuttaa, että yleissivistävä koulutus valmistaa edelleen parhaiten tulevaan kehitykseen.

5.4 Tekoälyn käyttö ja sen parissa työskentely edellyttää erityistaitoja ja -osaamista sekä erityistä tietoisuutta. Tätä varten ETSK haluaisi hyödyntää Suomen kokemuksia siitä, että mahdollisimman monia ihmisiä koulutetaan tekoälyn käyttämiseen verkkokurssin avulla.

5.5 Kuten ETSK on jo aiemmin korostanut, nopeasti muuttuvana digitaaliaikana ei riitä, että kansalaisia autetaan hankkimaan pelkästään tietyt vähimmäistaidot, ja on ensiarvoisen tärkeää varmistaa, että taitotakuusta muotoutuu varma väylä, jonka kautta ihmiset voivat kehittää osaamistaan ja saavuttaa siinä mahdollisimman korkean tason, ja että heitä kannustetaan siihen⁽³⁾.

5.6 ETSK muistuttaa työmarkkinaosapuolten roolista oikeudenmukaisen siirtymän toteuttamisessa. On olennaisen tärkeää, että strategiassa ennakoidaan osaamistarpeita ja tuetaan siten myös oikea-aikaista ja tarkoituksenmukaista uudelleen koulutusta ja täydennyskoulutusta. Työmarkkinaosapuolten rooli ja niiden osallistuminen on tässä yhteydessä erittäin tärkeää, samoin kuin keskusteltaessa uusien teknologioiden käyttöönotosta.

6. Luottamus ja vastuu – luottamus digitaaliseen elämään

6.1 Ihmiskeskeiseen lähestymistapaan perustuva Euroopan digitaalinen tulevaisuus voi toteutua vain, jos ihmiset voivat luottaa siihen. ETSK kehottaa luomaan asianmukaisia yksityisyyttä, turvallisuutta ja datan hallintaa sekä lopulta myös tekoälyalgoritmien avoimuutta koskevia varotoimia, jotka auttavat saavuttamaan luottamuksen.

⁽³⁾ EUVL C 173, 31.5.2017, s. 45

6.2 ETSK panee merkille, että komissio aikoo erottaa selkeästi toisistaan suuririskiset sovellukset, joita olisi säänneltävä tiukasti, ja vähäriskiset sovellukset, joiden osalta itsesääntely ja markkinamekanismit ovat riittäviä. ETSK suhtautuu myönteisesti tähän lähestymistapaan, mutta korostaa myös, että eri sovelluksia on nyt analysoitava yksityiskohtaisesti ja perusteellisesti tulevan kehityksen kannalta ja että epäselvissä tapauksissa sovelluksia olisi pidettävä suuririskisinä. ETSK kannattaa erityisesti päätöstä luokitella suuririskisiksi sovelluksiksi sellaiset sovellukset, jotka vaikuttavat työntekijöiden ja työnhakijoiden oikeuksiin, ja ehdottaa, että tämä päätös suojataan työntekijöiden digitaalisten oikeuksien vahvistamiseksi.

6.3 ETSK on jo kehottanut kehittämään vakiotestausmenettelyjä digitaalisten järjestelmien toimivuuden ja rajoitusten arvioimiseksi (esim. puolueellisuus, ennakkoluulot, syrjintä, häiriönsietokyky, vakuus, turvallisuus jne.) Riskitasosta riippuen tällaisia testejä voivat tehdä itse kehittäjät ja yritykset tai niitä voidaan tehdä riippumattomien laitosten testausmenettelyillä. ETSK suhtautuu myönteisesti komission ajatukseen ottaa käyttöön vapaaehtoinen merkintäjärjestelmä, joka vastaa ETSK:n aiemmin ehdottamaa luotettavaa tekoälyä koskevaa eurooppalaista sertifikaattia.

6.4 ETSK suhtautuu myönteisesti myös komission aikomukseen käynnistää laaja keskustelu poikkeuksista, joiden perusteella kasvojentunnistus voidaan sallia biometrisen etätunnistuksen yhteydessä. Säännöksillä olisi kiellettävä myös kohtuuton valvonta työpaikalla ja yksipuolisiin algoritmeihin perustuva syrjintä.

6.5 ETSK korostaa, että pelkkä luottamus ei riitä – yleissivistävään koulutukseen perustuva kriittinen ajattelu on edelleen olennaisen tärkeää. Tämä on erityisen tärkeää torjuttaessa disinformaatiota, joka on uhka demokratialle.

6.6 ETSK korostaa, että luottamukseen kuuluu myös työntekijöiden tiedonsaanti- ja kuulemisoikeuksien kunnioittaminen. EU:n perussopimuksissa vahvistettu oikeus saada tietoja ja tulla kuulluksi työpaikalla tapahtuvista muutoksista muuttaa ”työntekijät” ”kansalaisiksi työssä”.

6.7 ETSK korostaa, että EU:n lainsäädäntö on erityisen tärkeää sellaisten kuluttajien ja työntekijöiden suojelemiseksi, joilla ei ole ammattitason digitaalisia taitoja.

7. Covid-19-kriisin vaikutus digitalisaatioon

7.1 Meneillään olevan covid-19-pandemian myötä yhteiskunta on joutunut tekemään tilannekartoitusta digitaalitekniologian käytöstä, ja tämä on tuonut mukanaan monia uusia haasteita. Tarve viestiä, opiskella ja työskennellä etäyhteyksien välityksellä on osoittanut, että monet eivät ole riittävän valmistuneita ajantasaisen digitaalitekniologian tehokkaaseen hyödyntämiseen ja että digitaalisella infrastruktuurilla sinänsä ei kyetä varmistamaan yhtäläisiä mahdollisuuksia ja aktiivista osallistumista digitaalitekniologian avulla. Digitaalisia verkkoja ei ole laajennettu, jotta ne pystyisivät selviytymään kasvavasta kuormituksesta, ja on tehtävä riittävästi investointeja, jotta nopeat ja tehokkaat yhteydet olisivat saatavilla kaupallisten tarkoitusten lisäksi myös yksityiselämää varten ja myös syrjäisillä alueilla.

7.2 Erityistä huomiota on kiinnitettävä muita heikommassa asemassa oleviin ryhmiin. Erityisesti iäkkäät ihmiset, joilla ei ole riittävästi taitoja, kokemusta tai edes laitteita internetalustojen käyttämiseksi, on jätetty ilman sopivia viestintävälineitä. Se on vaikeuttanut perheenjäsenten ja muiden välistä sosiaalista kanssakäymistä, ja sosiaali- ja muut julkiset palvelut eivät ole heidän saatavillaan tai niiden käyttäminen on vähintäänkin vaikeutunut. Tarvitaan lisätoimia ja on tarjottava keinoja, jotta heikossa sosiaalisessa asemassa olevien ryhmien digitaalista osaamista voidaan parantaa.

7.3 Lisäksi karanteenitoimet ja jäsenvaltioiden välisten rajojen väliaikainen sulkeminen ovat osoittaneet, että digitaalisten sisämarkkinoiden nykytilanteeseen liittyy eräitä muita seurauksia ja puutteita rajatyöntekijöiden ja etätyöskentelyn osalta. Covid-19-kriisi on johtanut myös sähköisen kaupankäynnin ja ilman käteisrahaa tapahtuvien maksujen valtavaan lisääntymiseen samoin kuin epäreilujen ja vilpillisten menettelyjen yleistymiseen. Tarve muuttaa tottumuksia niiden toimenpiteiden vuoksi, joita kansalliset hallitukset ovat toteuttaneet koronaviruksen leviämisen torjumiseksi, saattaa pitkällä aikavälillä vaikuttaa kulutuskäytäntöihin ja työelämän suhteisiin. Muutoksen myönteiset ja kielteiset vaikutukset on otettava huomioon kehitettäessä tähän liittyviä uusia politiikkoja.

7.4 Digitaalimaailmaa on hyödynnetty kattavasti asiantuntemuksen tarjoamiseksi covid-19-pandemian torjunnassa. On keskusteltu vilkkaasti digitaalisista jäljityssovelluksista (kontaktien jäljittäminen), joilla voidaan tiedottaa ihmisille, jos he ovat äskettäin olleet lähietäisyydellä covid-19-tartuntadiagnoosin saaneeseen henkilöön. ETSK pahoittelee, että tällaisten kontaktien digitaalista seuranta koskeva eurooppalainen aloite PEPP-PT (Pan European Privacy Preserving Proximity Tracing) ei ole johtanut yhteisymmärrykseen, joka olisi mahdollistanut standardisoitujen sovellusten sisällyttämisen kansallisiin terveysstrategioihin.

Bryssel 16. heinäkuuta 2020.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, Eurooppa-neuvostolle, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Euroopan uusi teollisuusstrategia”

(COM(2020) 102 final)

(2020/C 364/15)

Esittelijä: **Mihai IVAȘCU**

Toinen esittelijä: **Dirk BERGRATH**

Lausuntopyyntö	komissio, 22.4.2020
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla
Vastaava jaosto	”yhtenäismarkkinat, tuotanto ja kulutus”
Hyväksyminen jaostossa	25.6.2020
Hyväksyminen täysistunnossa	16.7.2020
Täysistunnon nro	553
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	207/4/7

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden on puolustettava yhtenäisesti suvereniteettiaan. ETSK uskoo vakaasti, että mikäli Eurooppa aikoo säilyttää johtavan asemansa maailmassa, se tarvitsee vahvan ja kilpailukykyisen teollisuusohjan.

1.2 ETSK toteaa, että on ratkaisevan tärkeää siirtyä hiilineutraaliin talouteen ja kääntää nykyinen, luonnon monimuotoisuuden romahtamiseen vievä suuntaus. Ilman vihreää teollisuusstrategiaa Euroopan vihreän kehityksen ohjelman kulmakivenä EU ei saavuta hiilineutraalia taloutta yhden sukupolven aikana.

1.3 Uudella teollisuusstrategialla on varmistettava oikea tasapaino eurooppalaisten yritysten tukemisen, vuoteen 2050 asetetun ilmastoneutraaliustavoitteemme noudattamisen ja sen välillä, että kuluttajille tarjotaan kannustimia siirtää kulutusta kestäviin tuotteisiin ja palveluihin.

1.4 ETSK toteaa, että komissio on kiinnittänyt huomiota työmarkkinaosapuolten ja kansalaisjärjestöjen merkitykseen suunnitellessaan Euroopan teollisuuden tulevaisuutta. ETSK on vakuuttunut siitä, että rakentava sosiaalinen ja kansalaiskeskeinen vuoropuhelu kaikilla tasoilla edistää strategian täytäntöönpanon onnistumista.

1.5 Kiertotalous on avainasemassa Euroopan tulevan talousmallin kehittämisessä. On tutkittava toteuttamiskelpoisia ja taloudellisia vaihtoehtoja fossiilisille polttoaineille ja annettava painoarvoa hajautetuille ja yhteistyöhön perustuville puhtaan energian ratkaisuille. Kiertotalous parantaa myös huomattavasti taloudellisen toiminnan resurssitehokkuutta ja vähentää riippuvuuttamme kriittisten raaka-aineiden tuonnista.

1.6 ETSK uskoo vahvasti, että teollisuuspolitiikan on kuljettava käsi kädessä tiiviin kauppa- ja ulkopolitiikan kanssa, ja niiden on puolestaan kehitettävä strategioita varmistaakseen raaka-aineiden saatavuuden.

1.7 ETSK:n mielestä on ratkaisevan tärkeää, että Eurooppa kaventaa välimatkaa muun muassa Yhdysvaltoihin ja Kiinaan tiettyjen teknologioiden alalla. Kilpailuetujemme hyödyntäminen ja tutkimus- ja kehitystoiminnan rahoittaminen ovat avainasemassa pääsyssä johtavaan asemaan maailmassa. On elintärkeää luoda yhtenäiset eurooppalaiset pääomamarkkinat, mukaan lukien eurooppalaiset riskipääomamarkkinat.

1.8 Euroopan teollisuus joko digitalisoituu tai lakkaa olemasta. Tieto- ja viestintätekniiikan aloihin – kuten datatalous, esineiden internet, pilvipalvelut, tekoäly ja edistyneet valmistusmenetelmät – investoimisen on tavoitettava kaikki alueet ja jäsenvaltiot.

1.9 Sisämarkkinat ovat maailmanlaajuisen kilpailukykyimme perusta. Kaikkien jäsenvaltioiden olisi sovellettava ulkomaisten suorien sijoitusten seurantaan koskevaa asetusta ja tarvittaessa vahvistettava ja uudistettava sitä. Sisämarkkinoille mukaan haluavan olisi noudatettava sen sääntöjä, myös ilmastonutraaliuden periaatteita.

1.10 Työpaikkojen, kasvun ja luottamuksen palauttamiseksi Euroopan unionissa tarvitaan lisää yrittäjyyttä. EU:n olisi edistettävä ja rahoitettava koulutusohjelmia, joiden tarkoituksena on tehostaa uuden kestävän taloudellisen ja sosiaalisen ympäristön luomista.

1.11 Teollisuuspolitiikalla olisi oltava vahva sosiaalinen ulottuvuus. Laadukkaat työpaikat, sosiaalinen suojele ja toimivat julkiset palvelut luovat oikeanlaisen ympäristön kukoistavalle teolliselle toiminnalle. Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari on tältä osin tärkeä osallistavan talouskasvun veturi.

1.12 ETSK kehottaa ottamaan nopeasti käyttöön Euroopan yhtenäispatentin. Sen avulla teollisuus voisi kehittää, innovoida ja suojella osaamistaan kohtuullisin kustannuksin niin Euroopan kuin kansainvälisellä tasolla.

1.13 Jotta voidaan puuttua hiilen hintojen kansainvälisiin eroihin, ETSK katsoo, että on tarpeen ottaa käyttöön hiilitullitoimenpiteitä ja ympäristönormeja, joita maahantuojien on noudatettava, tukea avustuksilla vähähiilistä vientiä, käyttää vankasti kaupan suojakeinoja ja toimia hiilen hinnoitteluerojen korjaamiseksi vapaakauppasopimuksissa. Lopullisena tavoitteena olisi oltava vahvistaa hiilelle maailmanmarkkinahinta.

1.14 ETSK katsoo, että talous- ja rahaliitto on saatettava kokonaan valmiiksi, jotta kaikki taloudelliset välineet ovat käytettävissä covid-19-terveyskriisin aiheuttaman vahingollisen taloudellisen häiriön torjumiseksi.

1.15 ETSK toteaa, että ainoa mahdollisuus, jolla jäsenvaltiot voivat selvitä kriisistä, on toimia koordinoitusti siten, ettei ketään unohdeta, ja palauttaa yritysten valmiudet tuottaa lisäarvoa, investoida kestäväan tulevaisuuteen ja ylläpitää ja luoda laadukkaita työpaikkoja. EU:n elpymissuunnitelma, vihreän kehityksen ohjelma ja yhdenmysty toteutettu uusi teollisuusstrategia muodostavat rohkean ja kunnianhimoisen toimenpidepaketin pandemiakriisistä selviytymiseksi ja yhteisen tulevaisuutemme valmistelemiseksi.

1.16 Pk-yritykset kärsivät todennäköisesti eniten tästä kriisistä. ETSK kannattaa pyrkimystä auttaa pk-yrityksiä laajentamaan toimintaansa, kehittämään uusia liiketoimintamalleja ja houkuttelemaan pätevää työvoimaa, esimerkiksi ottamalla käyttöön työntekijöiden osakeoptioita.

1.17 Pk-yritysten verkostojen, aluekehitysvirastojen ja klusterien kaltaisten välittäjäjärakenteiden on tuettava ja vahvistettava strategisia arvoketjuja ja koottava yhteen kaikki dynaamiset voimat taloudellisten ekosysteemien vahvistamiseksi.

2. Yleistä

2.1 ETSK suhtautuu myönteisesti tähän tiedonantoon Euroopan uudesta teollisuusstrategiasta mutta pitää valitettavana, että siinä esitetään vain luettelo tulevista hankkeista ja toimenpiteistä eikä selkeää lyhyen, keskipitkän ja pitkän aikavälin konkreettista ja kattavaa strategiaa Euroopan teollisuudelle. ETSK kehottaaakin komissiota julkaisemaan konkreettisen toimintasuunnitelman, joka sisältää selkeät vuotuiset tavoitteet ja seurantamenettelyt ja jonka puitteissa tehdään tiivistä yhteistyötä kaikkien asianomaisten sidosryhmien kanssa

2.2 ETSK panee kuitenkin merkille useita eroja aiempiin tiedonantoihin verrattuna:

- Tiedonannossa on strateginen lähestymistapa, koska siinä painotetaan huomattavasti enemmän digitaalisten ja hiilineutraalien alojen ”kaksoissiirtymiä”.
- Siinä kannatetaan yhteistyön lisäämistä teollisuuspolitiikassa esimerkiksi korostamalla tarvetta rakentaa vahvoja teollisia ekosysteemejä tai edistää teollisia alliansseja.

- Siinä näytetään sallittavan enemmän valtion rahoitusta strategisille teollisuushankkeille lieventämällä EU:n normaalia tukilainsäädäntöä tai perustamalla merkittäviä Euroopan yhteistä etua koskevia hankkeita.
- Siinä omaksutaan vahvempi kanta ulkosuhteisiin, koska siinä ehdotetaan EU:n sääntelyvallan käyttämistä Euroopan strategisen riippumattomuuden puolustamiseen.
- Siinä keskitytään Euroopan energiaintensiivisten teollisuudenalojen hiilestä irtautumiseen.

2.3 Tässä epävakaaassa kansainvälisessä ympäristössä Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden on puolustettava yhtenäisesti suvereniteettiaan. ETSK uskoo vakaasti, että jos Eurooppa aikoo säilyttää johtavan asemansa maailmassa, se tarvitsee kilpailukykyisen ja vahvan teollisuusperustan, joka edistää EU:n pyrkimyksiä saavuttaa kestävä kehityksen tavoitteet, noudattaa Pariisin sopimusta ja palata jättämään sellainen ekologinen jalanjälki⁽¹⁾, joka on vuositasona kooltaan maapalloa pienempi, mahdollisimman pian ja viimeistään vuonna 2040.

2.4 ETSK toteaa, että on ratkaisevan tärkeää siirtyä hiilineutraaliin talouteen ja kääntää nykyinen, luonnon monimuotoisuuden romahtamiseen vievä suuntaus. Yhteinen teollisuusstrategia voi onnistua vain kaikkien jäsenvaltioiden ja sidosryhmien osallistumisen ja yhteistyön sekä yhdenmukaisen strategisen suunnittelun kautta ja eurooppalaisten toimijoiden, alueellisten ja paikallisten instituutioiden, teollisuusklustereiden, yritysten, yhteisötalouden toimijoiden, yliopistojen, tutkimusryhmien ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden resurssien yhdistämisen avulla.

2.5 Uudella teollisuusstrategialla on varmistettava oikea tasapaino ympäristöystävällisen kehittymisen mahdollistavan eurooppalaisten yritysten tukemisen, vuoteen 2050 asetetun ilmastoneutraaliustavoitteen noudattamisen ja sen välillä, että kuluttajille tarjotaan kannustimia siirtää kulutusta kestäviin tuotteisiin ja palveluihin. Tätä varten on kehitettävä edelleen kestävä teollisuuspolitiikan välineistöä ottaen huomioon pk-yritysten erityispiirteet.

2.6 ETSK on myös vakuuttunut siitä, että hyvin hallinnoitulla siirtymällä digitaaliseen ja ilmastoneutraaliin talouteen pystytään elvyttämään Euroopan teollisuutta ja luomaan uusia laadukkaita työpaikkoja uusissa kestävyysperiaatteiden mukaisissa arvoketjuissa. Ehdotetun hallintorakenteen olisi näin ollen vahvistettava teollisuusstrategiaan sitoutumista kaikilla tasoilla ja otettava mukaan kaikki asiaankuuluvat sidosryhmät.

2.7 Euroopan teollisuutta voidaan kehittää vain edistämällä suurta yksityisten ja julkisten investointien ohjelmaa. Uusi eurooppalainen teollisuusstrategia, jolla vastataan eurooppalaisten uusiin tarpeisiin, lisätään BKT:n kasvua, edistetään alueiden välistä yhteenkuuluvuutta, vähennetään tuloeroja ja parannetaan elämänlaatua investointien ja innovoinnin avulla, voi auttaa luomaan yhteistä eurooppalaista identiteettiä, edistää yhteisvastuullisuutta, vahvistaa EU:n toimielimiä ja siten edustaa "eurooppalaista lisäarvoa".

2.8 ETSK toteaa, että komissio on kiinnittänyt huomiota kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden merkitykseen suunnitellussa Euroopan teollisuuden tulevaisuudessa. ETSK katsoo, että vain jäsenvaltioiden, EU:n toimielinten, työmarkkinaosapuolten ja edustavien kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden välinen yhteistyö voi luoda asianmukaisen ympäristön Euroopan teollisuuden kasvulle. Tämän asian suhteen rakentava sosiaalinen ja kansalaiskeskeinen vuoropuhelu kaikilla tasoilla edistää strategian täytäntöönpanon onnistumista.

2.9 ETSK on jo pitkään todennut, että "elinkeinoelämässä on edelläkävijöitä kestävyyskriteerien huomioimisessa. Monet yritykset ovat itse asiassa edellä politiikkaa. Toimintapolitiikalla on luotava vakaa ympäristö ja varmuutta, jotta parhaista käytännöistä tulee yleinen käytäntö. Sen myötä yritykset pystyvät toteuttamaan kestäviä ratkaisuja." Komitea kehottaaakin komissiota ottamaan nämä seikat huomioon tulevia toimintapolitiikkoja laatiessaan⁽²⁾. On huomattava, että yhteisötaloudella on pitkät kestävyysperinteet.

2.10 Vuonna 2019 teollinen tuotanto oli viimein kriisiä edeltävällä (vuotta 2007 edeltävällä) tasolla. Teollisuus on edelleen taloutemme perusta, ja sen on tarjottava ratkaisuja yhteiskunnan moniin haasteisiin. Teollisuudella on myös tärkeä yhteiskunnallinen rooli sen korkeaa lisäarvoa tuottavan toiminnan, laadukkaiden työpaikkojen ja läheisesti liittyviin palveluihin syntyvien välillisten työpaikkojen luomisen vuoksi. ETSK suhtautuu siksi myönteisesti tiedonannossa

⁽¹⁾ Kuten *Global Footprint Network* on määritellyt (<https://www.footprintnetwork.org/>).

⁽²⁾ EUVL C 14, 15.1.2020, s. 95.

esitettyihin kokonaisvaltaisiin ehdotuksiin ja toivoo, että ne konkretisoidaan suunnitelmiksi ja pannaan täytäntöön nopeasti. Koronaviruskriisistä johtuva teollisuustuotannon voimakas supistuminen edellyttää kuitenkin, että hallitusvallan toteuttamia ja komission tukemia kiireellisiä toimenpiteitä elinkeipoisten yritysten pitämiseksi toiminnassa ja työntekijöiden tulojen suojelemiseksi on jatkettava niin kauan kuin ne ovat tarpeen.

2.11 ETSK on jo aikaa sitten myöntänyt start-up- ja scale-up-yritysten merkityksen kilpailukykyisen ja innovatiivisen teollisuuden rakentamisessa. Niinpä komitea perää edelleen "start-up- ja scale-up-yrityksiä varten koordinoitua poliittista lähestymistapaa, jossa otetaan huomioon liiketoimintamallien monimuotoisuus, ja on tyytyväinen yhteisötalouden yrityksiä koskeviin erityistoimiin" ⁽³⁾.

2.12 ETSK suhtautuu myönteisesti ehdotukseen alustatyöntekijöiden työolojen parantamisesta. ETSK pitää kuitenkin valitettavana, että tiedonannossa ei suoraan käsitellä osallistavan ja oikeudenmukaisen siirtymän paljon laajempaa haastetta. Komitea korostaa, että tarvitaan kunnianhimoisen toimintasuunnitelma, jolla jäsenvaltioita kannustetaan noudattamaan lupauksiaan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarista annetun julistuksen suhteen.

3. Vihreä Eurooppa

3.1 EU tarvitsee kestävästä teollisuuspolitiikkaa, jolla voidaan edistää oikeudenmukaista siirtymistä vähähiiliseen talouteen. Tämä vaatii vahvan monivuotisen rahoituskehityksen ja tärkeän roolin Euroopan investointipankilta tällaisen siirtymän rahoittamiseksi. Investoinneilla olisi tuettava sekä ympäristön laatua että eurooppalaisten elämänlaadun parantamista.

3.2 Monia vuoteen 2030 asettamistamme tavoitteista voidaan laajentaa vuotta 2050 ja hiilettömään Eurooppaan siirtymistä ajatellen. ETSK katsoo, että teollisuusstrategian tulisi kestävä kehityksen strategian tavoin "kattaa EU:n sisäinen ja ulkoinen toiminta ja edistää mahdollisimman suurta johdonmukaisuutta niiden välillä. [- -] Täytäntöönpanon kulmakiviksi olisi asetettava innovointi, kestävä kehitys suuntautunut kansainvälinen yhteistyö ja kauppasopimukset sekä yritysten ja kansalaisyhteiskunnan mobilisointi" ⁽⁴⁾.

3.3 Sekä perinteisillä sektoreilla että nousevilla teollisuudenaloilla on omaksuttava ennakoiva lähestymistapa. Siten voidaan varautua ja mukautua muutokseen sekä hallinnoida muutosta uusilla kestävyysperiaatteiden mukaisilla teknologioilla, uusilla työpaikoilla ja uudelleen koulutuksella, joilla pystytään vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin EU-ohjauksen sosiaali-indikaattoreiden tulostaulun osoittamalla tavalla. Uutta osaamispolitiikkaa olisi suunniteltava yhdessä kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja työmarkkinaosapuolten kanssa, jotta voidaan vauhdittaa yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen järjestelmien mukauttamista vastaamaan uusien työpaikkojen kysyntää.

3.4 EU:n olisi pyrittävä maailmanlaajuiseen johtoasemaan kiertotalouden ja puhtaiden teknologioiden aloilla. Se tavoittelee energiantensiivisen teollisuuden hiilestä irtautumista. Kiertotalous on avainasemassa Euroopan tulevan talousmallin kehittämisessä. ETSK katsoo, että "tuotteet tai palvelut, jotka ovat kiertotalouden periaatteiden mukaisia, tulisi hinnoitella selkeällä tavalla" ja että "alv:n alentaminen tai poistaminen kierrätettyjen tuotteiden sekä uudelleenkäyttö- ja korjaustoiminnan kohdalla voi kannustaa yrittäjiä alalle ja tarjota kuluttajille kilpailukykyisesti hinnoitellun tuotteen - -" ⁽⁵⁾.

3.5 Siirtyminen hiilineutraaliin talouteen edellyttää turvattuina puhtaita energialähteitä. Uudistettu energia-alan sääntely ja Euroopan laajuinen tuottajakuluttajia koskeva yhteistyö sekä verkkojen yhteenliittämisen lisääminen ovat ensisijaisen tärkeitä seikkoja. Lisäksi meidän on tutkittava käyttökelpoisia ja taloudellisia vaihtoehtoja fossiilille polttoaineille ja annettava painoarvoa hajautetuille ja yhteistyöhön perustuville puhtaan energian ratkaisuille, kuten uusiutuvan energian osuuskunnille, tuottajakuluttajille ja älykkäille verkoille.

3.6 Energiaunioni 2.0:n käyttöönottoa on pidettävä perustana ohjelmalle, jossa investoidaan (vähähiilisen) energian (vety mukaan luettuna) tarjonnan suureen kasvuun, yhdistetään eri energiantoimittajat, luodaan Euroopan laajuinen sähköverkko tuuli- ja aurinkoenergian epäsäännöllisen luonteen aiheuttamien haasteiden ratkaisemiseksi ja kehitetään energian varastointiteknologioita.

3.7 Ilman vihreää teollisuusstrategiaa Euroopan vihreän kehityksen ohjelman kulmakivenä EU ei saavuta hiilineutraalia taloutta yhden sukupolven aikana. Euroopan vihreän kehityksen ohjelma määrittelee ja muotoilee teollisuuspolitiikkaa paitsi juuri alkaneen komission toimikauden aikana myös pitkään sen jälkeen.

⁽³⁾ EUVL C 288, 31.8.2017, s. 20.

⁽⁴⁾ EUVL C 14, 15.1.2020, s. 95.

⁽⁵⁾ EUVL C 264, 20.7.2016, s. 98.

3.8 Aurinkopaneelit, tuulipuistot ja akut ovat ratkaisevan tärkeitä uudessa teollisessa mallissamme. Ne vaativat kuitenkin myös raaka-aineita, joita vertaiskilpailijamme hallitsevat kansainvälisellä areenalla. Teollisuuspolitiikan on kuljettava käsi kädessä tiiviin kauppaa- ja ulkopoliittikan kanssa, ja niiden on puolestaan varmistettava raaka-aineiden saatavuus.

3.9 Jotta saavutetaan Euroopan vihreän kehityksen ohjelman rahoittamiseen tarvittavien investointien oikea taso, olisi myös harkittava vähähiilisiin tuotteisiin ja prosesseihin tehtäviä investointeja koskevien valtiontukisääntöjen tarkistamista. Lisäksi hiljattain perustetut innovointi- ja nykyaikaistamisrahasotot sekä päästökauppajärjestelmän huutokauppatulot tarjoavat (tai voisivat tarjota) lisäresursseja kestäväen teollisuuspolitiikan tukemiseen ja siirtymävaiheen sosiaalisten vaikutusten käsittelemiseen.

4. Digitaalinen Eurooppa

4.1 Uudet teknologiat muuttavat tapojamme elää, kuluttaa ja harjoittaa liiketoimintaa. Me puhumme 5G-verkkojen strategiasta, kun taas muut suuret talousvallat investoivat 6G-teknologiaan. Kilpailuetujemme hyödyntäminen ja tutkimus- ja kehitystoiminnan rahoittaminen ovat avainasemassa pääsyssä johtavaan asemaan maailmassa. Tähän mennessä olemme jääneet jälkeen muun muassa Yhdysvalloista ja Kiinasta tietyissä teknologioissa. Digitaalinen teknologia on kulmakivi kaikissa mahdollisissa toimitissa pyrittäessä siirtymään Teollisuus 4.0:aan. ETSK katsoo, että Euroopan on ratkaisevan tärkeää kuroa välimatka umpeen. Tämä on tehtävä siten, että turvallisuusnäkökohdat ja taloudelliset tarpeet saatetaan tasapainoon.

4.2 Tekoälyyn ja tietojen älykkääseen käyttöön investoiminen suojaten samalla eurooppalaisten yritysten ja kuluttajien yksityisyyttä on avainasemassa, ja tämä voidaan saavuttaa vain kanavoimalla innovointiin tarkoitettuja eurooppalaisia varoja uusiin digitaalitekhnologioihin. Pk-yrityksillä on tärkeä rooli prosessissa, ja asianmukaisen rahoituksen varmistaminen niiden kasvulle ja innovoinnille on keskeisen tärkeää. ETSK on jo maininnut, että ”komission olisi analysoitava ja täydennettävä (niitä kuitenkin korvaamatta) yksityisiä aloitteita, joilla on tarkoitus edistää innovoijien välistä hyvien käytänteiden ja kokemusten vaihtoa” ja että ”EU:n tulee laatia poliittinen, verotus- ja sääntelykehys, joka edistää kyseisenlaisten uusien kestäväpohjaisten mallien laajamittaista käyttöönottoa”⁽⁶⁾.

4.3 Euroopassa kehitettyjä teknologioita kaupallistetaan aivan liian usein muualla. EU ei ole pystynyt luomaan teknologiajättiläisiä. Liian harva nuori johtava innovatiivinen yritys kasvaa suureksi tutkimus- ja kehitysintensiiviseksi yhtiöksi. Jotta start-up-yritys saisi otettua viimeisen askeleen tullakseen täysimittaiseksi yhtiöksi, on tärkeää saattaa päätökseen yhtenäisten eurooppalaisten pääomamarkkinoiden, myös eurooppalaisten riskipääomamarkkinoiden, luominen.

4.4 Euroopan teollisuus joko digitalisoituu tai tuhoutuu, ja tehokkaammat ja nopeammat kilpailijat syrjäyttävät sen. Tämä edellyttää myös investointien lisäämistä uusien tieto- ja viestintäteknikan alojen, kuten datatalouden, esineiden internetin, pilvipalveluiden, tekoälyn ja edistyneiden valmistusmenetelmien, kasvuvoiman tehostamiseksi. Digitaaliseen infrastruktuuriin tehtävien investointien on ulotuttava kaikille alueille ja kaikkiin jäsenvaltioihin.

4.5 Eurooppalaiselle työvoimalle on tärkeää antaa digitaaliset taidot teollistamisen uutta vaihetta varten. Digitaaliseen aikakauteen päästään vain osaavan ja hyvin valmistautuneen työvoiman turvin. ETSK on jo todennut, että ”[e]urooppalaisille työntekijöille on tarjottava perus-, uudelleen- ja täydennyskoulutukseen ja elinikäiseen oppimiseen kannustavia ohjelmia, jotta teknologisesti muutoksesta voidaan saada täysi hyöty”⁽⁷⁾. Tämä edellyttää aktiivisia työmarkkinavälineitä sekä tehokkaita yhteisvastuullisuuteen perustuvia sosiaaliturvajärjestelmiä, joilla säilytetään Euroopan sosiaalinen malli.

4.6 Komission datastrategiaa on täydennettävä digitaalitalouden reilua kilpailua koskevalla asetuksella, jota digitaalialan kilpailuviranomainen valvoo. Tältä osin komission ehdottamat strategisten alojen data-avaruuDET edellyttävät myös datan saatavuutta, vapaata liikkuvuutta ja suojaamista sekä tiettyjen algoritmien käyttöä koskevaa sääntelyä, jonka avulla järjestetään teollisen datan saatavuus reiluissa, kohtuullisissa ja syrjimättömissä eli FRAND-olosuhteissa (fair, reasonable and non-discriminatory). Lisäksi tietoaineistojen ja innovatiivisten teknologioiden digitalisointia on edistettävä täysin yleisen tietosuojasetuksen ja PSI-direktiivin mukaisesti.

⁽⁶⁾ EUVL C 81, 2.3.2018, s. 57.

⁽⁷⁾ EUVL C 228, 5.7.2019, s. 58.

5. Maailmanlaajuisesti kilpailukykyinen EU

5.1 Euroopan teollisuuden tuleva kilpailukyky on ensiarvoisen tärkeää, jotta Euroopan talous voi edistyä yhä moninapaisemmassa maailmantaloudessa, jossa geopoliittiset jännitteet kasvavat. Sisämarkkinoiden syventäminen on oikea tapa edetä, ja se takaa entistä tasapuolisemmat toimintaedellytykset kolmansista maista peräisin oleviin yrityksiin nähden. Toimivia sisämarkkinoita on tuettava vahvalla kauppapolitiikalla kansainvälisten esteiden ja kilpailun vastaisten käytäntöjen torjumiseksi. Lokakuussa 2020 voimaan tuleva ulkomaisten suorien sijoitusten seuranta koskeva asetus⁽⁸⁾ on tärkeä askel EU:n keskeisten varojen suojelemiseksi, mutta ETSK huomauttaa, että on olennaisen tärkeää seurata sitä jatkuvasti ja tarvittaessa päivittää ja muuttaa sitä.

5.2 Sisämarkkinat ovat Euroopan kilpailuetu ja yhteistyömme tukipiste. Ne ovat maailmanlaajuisen kilpailukykyimme perusta. Sisämarkkinoiden suojelun ja kehittämisen on oltava uuden teollisuuspolitiikan ytimessä, ja on toteutettava toimenpiteitä, joilla parannetaan sekä sisämarkkinoiden että neljän vapauden kehittämistä ja tehokkuutta.

5.3 ETSK katsoo edelleen, että ”hallinnolliset rasitteet ja byrokratia ovat edelleen keskeinen este start-up- ja scale-up-yrityksille”. Siksi se kehottaaakin Euroopan komissiota välttämään hallinnollisen taakan lisäämistä liiallisella sääntelyllä ja tarkastelemaan keinoja virtaviivaistaa ja vähentää sitä⁽⁹⁾ yksinomaan tapauksissa, joissa tämä ei heikennä sosiaalisia ja ympäristöön liittyviä oikeuksia.

5.4 Tutkimuksen ja kehittämisen osalta ETSK kehottaa komissiota

- pitämään yllä ja toteuttamaan tavoitetta sijoittaa 3 prosenttia EU:n BKT:stä tutkimukseen ja kehitykseen (T&K) välimatkan kuromiseksi umpeen sellaisiin tärkeimpiin kilpailijoihimme kuten Yhdysvaltoihin ja Japaniin
- kehittämään edelleen Euroopan laajuisia riskipääomamarkkinoita, joilla parannetaan innovatiivisten, riskialttiiden ja erittäin lupaavien hankkeiden rahoitusta
- varmistamaan, että julkisin varoin rahoitettujen T&K-hankkeiden ensimmäiset teolliset sovellukset toteutetaan Euroopan unionissa
- vahvistamaan reuna-alueiden ja rakennemuutosalueiden innovaatiojärjestelmiä.

5.5 Työpaikkojen, kasvun ja luottamuksen palauttamiseksi Euroopan unionissa tarvitaan lisää yrittäjyyttä. EU:n olisi edistettävä ja rahoitettava koulutusohjelmia, joiden tarkoituksena on tehostaa uusien yritysten perustamista tulevaisuudessa. Koulutus on oikea tapa edetä, ja yrittäjyyden opettaminen nuorille sukupolville voisi aikaansaada entistä enemmän yrityksiä ja merkitä paljon kestävämpää taloudellista ja sosiaalista ympäristöä.

5.6 Innovaatioita vahvistaessaan jäsenvaltioiden ja komission on pyrittävä luomaan Piilaakson kaltainen menestyksekkäiden innovaatioklustereiden ympäristö. Suotuisa sääntely, verokannustimet, pätevä työvoima ja rahoituksen vaivaton saatavuus antavat eurooppalaisille innovoijille mahdollisuuden pysyä Euroopassa ja laajentaa ideoitaan.

5.7 EU ei voi säilyttää johtoasemaansa innovoinnissa ilman älykästä teollis- ja tekijänoikeuspolitiikkaa. Meidän on varmistettava, että eurooppalaisia innovaatioita ja patenteja suojellaan asianmukaisesti vihamielisiltä aikeilta ja talousvakoilulta. Euroopan yhtenäispatentin toteuttaminen on siis välttämätöntä.

5.8 Eurooppa ei saa suhtautua naiivisti epäreiluun kilpailuun. Euroopan kuluttajien, yritysten ja sisämarkkinoiden suojeleminen on taloutemme menestyksen avain. Sisämarkkinoille mukaan haluavan olisi noudatettava ja kunnioitettava täysin näitä sääntöjä, myös ilmastonutraaliuden periaatteita.

5.9 ETSK kehottaa komissiota nopeuttamaan valkoisen kirjan hyväksymistä ulkomaisia tukia koskevasta välineestä, sillä siinä käsitellään ulkomaisten tukien vääristäviä vaikutuksia sisämarkkinoilla.

⁽⁸⁾ Asetus (EU) 2019/452 (EUVL L 79 I, 21.3.2019, s. 1).

⁽⁹⁾ EUVL C 288, 31.8.2017, s. 20.

5.10 ETSK on jo vaatinut, että Euroopassa ”olisi sovellettava käyttöarvoon perustuvaa politiikkayhdistelmää, joka mukautetaan paikallisiin ominaispiirteisiin”, ja edistettävä ”klusteroitumista ja suunnitelmallista yhteistyötä siten, että voidaan säilyttää tuotteiden laaja kirjo ja saavuttaa samaan aikaan mittakaavaetuja” noudattamalla teollisen symbioosin ja kiertotalouden periaatteita ⁽¹⁰⁾.

5.11 Paljon puhutulle kilpailukehityksen uudistamiselle on suuri tarve. ETSK on kuitenkin pettynyt siihen, että EU:n kilpailusääntöjen uudistusta on lykätty vuoteen 2021. Uudistuksen suunnittelussa ei ole poliittista liikkumavaraa, vaan lähestymistavan on perustuttava maailmanlaajuiseen kehitykseen eikä ainoastaan sisämarkkinoihin, niin kuin tähän asti.

5.12 Lisäksi paikallis- ja valtionhallinnon eri tasojen ja Euroopan unionin välistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta olisi lisättävä. ETSK on toistuvasti vaatinut synergioiden lisäämistä, ja samalla ”olisi edistettävä sellaisten viestintä- ja yhteistyöfoorumien toimintaa, joissa kaikki jäsenvaltiot ovat mukana. Mikä toimii yhdessä jäsenvaltiossa, saattaa toimia myös toisessa, ja yhdessä jäsenvaltiossa tehtyjä selvityksiä voidaan hyödyntää tai syventää toisessa jäsenvaltiossa. – – [Y]ksikään jäsenvaltio ei voi ylittää omin voimin merkittävään asemaan maailmannäyttämöllä” ⁽¹¹⁾.

5.13 Jotta voidaan puuttua hiilen hintojen kansainvälisiin eroihin, on harkittava seuraavia toimenpiteitä: otetaan käyttöön hiilitullitoimenpiteitä ja ympäristönormeja, joita maahantuojien on noudatettava, tuetaan avustuksilla vähähiilistä vientiä, käytetään kaupan suojakeinoja ja toimitaan hiilen hinnoitteluerojen korjaamiseksi vapaakauppasopimuksissa. Lopullisena päämääränä olisi oltava maailmanmarkkinahinnan vahvistaminen hiilelle.

5.14 On ratkaisevan tärkeää vapauttaa Euroopan pääomamarkkinoiden voimavarat käyttöön. Pääomamarkkinaunionin toteuttaminen ja oikeiden markkinaolosuhteiden luominen yrityksille, niin että ne voivat rahoittaa itsensä markkinoiden kautta, antavat yrityksillemme mahdollisuuden käyttää oikeita välineitä kunkin kehitysvaiheensa rahoittamiseen.

5.15 ETSK pitää valittavana, että tiedonannossa on suurelta osin jätetty huomiotta kaksiosaisen siirtymän alueellinen ulottuvuus. Komitea on kuitenkin hyvillään (EU:n elpymissuunnitelman osana esitetystä) ehdotuksesta kasvattaa oikeudenmukaisen siirtymän rahaston resursseja voimakkaasti: 7,5 miljardista eurosta 40 miljardiin euroon. ETSK toivoo, että määrä riittää vastaamaan kaikkien niiden alueiden tarpeisiin, joilla on edessään syvällekäyvä teollinen muutos.

5.16 Teollisuuspolitiikan välineistön paremmalla integroinnilla ja koordinoinnilla sekä asianmukaisilla hallintorakenteilla olisi varmistettava, että Eurooppa saavuttaa tavoitteensa tulla vihreäksi ja digitaaliseksi kiertotaloudeksi ja kasvattaa samalla strategista riippumattomuuttaan ja taloudellista kestävyyskykyään.

5.17 Talousekosysteemien vahvistamiseksi välittävien rakenteiden, kuten pk-yritysten verkostojen, aluekehitysvirastojen, klustereiden, teollisuuden allianssien sekä julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuustahojen, on tuettava ja vahvistettava strategisia arvoketjuja ja koottava yhteen kaikki dynaamiset voimat (innovatiiviset pk-yritykset, suuret yritykset, tutkimuslaitokset, yhteisötalouden yritykset ja viranomaiset).

6. Koronavirus

6.1 Covid-19-pandemia on aiheuttanut valtavan taloudellisen taantumun (Euroopan keskuspankki ennakoii talouden supistuvan kuluvana vuonna 8,7 prosenttia ⁽¹²⁾), johon liittyy aiemmista kriiseistä poiketen sekä tarjonnan että kysynnän häiriöitä. Kaikkia keinoja on käytettävä, jotta teollisen tuotannon väliaikainen menetys ei muuttuisi pysyväksi ja likviditeettiongelmaksi vakavaraisuuskriisiksi.

6.2 ETSK suhtautuukin myönteisesti komission ehdotukseen EU:n elpymissuunnitelmasta (johon sisältyy elvytysrahasto Next Generation EU). Suunnitelman on määrä

— vauhdittaa uutta teollisuusstrategiaa kaksinkertaistamalla InvestEU-ohjelman panostus, luomalla strategisten investointien väline ja ottamalla käyttöön uusi vakavaraisuustuki.

⁽¹⁰⁾ EUVL C 97, 24.3.2020, s. 31.

⁽¹¹⁾ EUVL C 228, 5.7.2019, s. 67.

⁽¹²⁾ https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-forecasts/spring-2020-economic-forecast-deep-and-uneven-recession-uncertain-recovery_fi

- olla todellinen eurooppalainen vastaus pandemiakriisiin; vastaus joka on kunnianhimoinen ja jolla on merkittävä makrotaloudellinen vaikutus. Sen avulla voidaan välttää pääoman (myös inhimillisen pääoman) tuhoutuminen, palauttaa luottamus ja saada aikaan merkittäviä kerrannaisvaikutuksia.
- auttaa välttämään epäsymmetristä elpymistä ja vahvistaa sisäistä yhteenkuuluvuutta ja solidaarisuutta.
- lisää merkittävästi oikeudenmukaisen siirtymän rahaston varoja.
- edistää yhteisiä yhteiskunnallisia ja taloudellisia prioriteettejamme: teollisuuden palauttaminen normaalitilaan, julkisten ja yksityisten investointien edistäminen digitaalisessa ja vihreässä kaksoisiirtymässä, yhteisten ohjelmien kehittäminen teollisuuden tervehdyttämistä varten ja työllisyyden tukeminen tulevaisuuteen tähtäävässä toiminnassa.

6.3 ETSK kehottaa toimielimiä pääsemään nopeasti sopimukseen, jotta suunnitelman täytäntöönpano voidaan aloittaa mahdollisimman pian. Euroopan vihreän kehityksen ohjelman, elpymissuunnitelman ja uuden teollisuusstrategian yhdistelmä tarjoaa vahvan ja johdonmukaisen välineistön taantuman selättämiseksi ja yhteisen tulevaisuutemme valmistelemiseksi.

6.4 Koska niin monet teollisuudenalat ovat suljettuna, ETSK katsoo seuraavaa:

- On kartoitettava kiireellisesti, miten syvällisesti covid-19-kriisi vaikuttaa teollisuudenaloihin ja arvoketjuihin, jotta voidaan määrittää kunkin alan erityistarpeet ja vastata niihin tuotannon ja työllisyyden palauttamiseksi.
- On tarpeen rakentaa (uudelleen) yhdenmukaisia teollisia arvoketjuja EU:n sisällä, jotta voidaan tehostaa Euroopan strategista riippumattomuutta ja taloudellista kestävyttä. On tuettava strategisten toimintojen palauttamista omalle maaperälle ja taattava toimitusvarmuus sellaisilla aloilla kuin energia, terveydenhuolto ja vaikuttavat farmaseuttiset aineet.

6.5 On selvää, että Euroopan unionin on osoitettava voimansa ja valtansa näinä vaikeina aikoina. ETSK katsoo, että jäsenvaltioiden ainoa mahdollisuus ratkaista tämä kriisi on toimia koordinoitusti, unohtamatta ketään. Populistisille aatteille ja maakohtaiselle suunnittelulle ei ole sijaa. Yhteisvastuullisuus, yhteistyö ja keskinäinen kunnioitus ovat nopean elpymisen edellytyksiä, ja mikäli elpymisen toivotaan kestävän, sen yhteydessä on otettava opiksi aiemmasta ekosysteemien kunnioituksen puutteesta.

6.6 Finanssipoliittisten sääntöjen lieventäminen tukee tuotannollisia investointeja vain, jos yksi tavoitteista on alemman tulotason jäsenvaltioiden lähentyminen yhdessä ylöspäin. On aika ehdottaa konkreettisia toimia sen osoittamiseksi, että eurooppalainen yhteisvastuullisuus on todella olemassa teoissa eikä vain sanoissa.

6.7 Pk-yritykset kärsivät todennäköisesti eniten tästä kriisistä, koska ne ovat yleensä riippuvaisia suuryrityksistä ja niiltä puuttuu likviditeettiä. Oikean välineen löytäminen kaikkien Euroopan pk-yritysten tukemiseksi on ensiarvoisen tärkeää, ja ETSK kannattaa pyrkimystä auttaa pk-yrityksiä laajentamaan toimintaansa ja houkuttelemaan pätevää työvoimaa, esimerkiksi ottamalla käyttöön työntekijöiden osakeoptioita⁽¹³⁾.

6.8 Keskeiset teollisuudenalat ja toimialat on yksilöitävä ja niitä on tuettava aina henkilöresursseista tutkimukseen, jolloin voidaan saavuttaa Euroopan unionin teollisuuspolitiikka, joka suojelee näitä strategisia aloja markkinoilta ja takaa keskeisten tarvikkeiden, kuten hengityskoneiden, maskien ja muiden tuotteiden toimitusvarmuuden. Tämä edellyttää, että tuetaan yrityksiä, jotka siirtävät tuotantokapasiteettiaan Eurooppaan, annetaan EU:lle taas mahdollisuus hallita tuotantoa ja varmistetaan autonomia maailmanmarkkinoiden suhteen ja kaikissa tapauksissa oikeudenmukaisen ekologisen siirtymän mukaisesti. EU:n kasvava riippuvuus lääkkeiden ja vaikuttavien farmaseuttisten aineiden tuonnista saattaa aiheuttaa systeemisiä ongelmia, koska se synnyttää lääkepulaa ja terveysriskejä. Tämä herättää vakavaa huolta EU:n strategisesta autonomiasta.

Bryssel 16. heinäkuuta 2020.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER*

⁽¹³⁾ COM(2020) 103 final.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheista: a) ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle sisämarkkinasääntöjen täytäntöönpanon ja sen valvonnan parantamista koskevasta pitkän aikavälin toimintasuunnitelmasta”

(COM(2020) 94 final)

b) ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle sisämarkkinoiden esteiden tunnistamisesta ja poistamisesta”

(COM(2020) 93 final)

(2020/C 364/16)

Esittelijä: **Gerardo LARGHI**

Toinen esittelijä: **Gonçalo LOBO XAVIER**

Lausuntopyyntö	a) Euroopan komissio, 22.4.2020 b) Euroopan komissio, 22.4.2020
Oikeusperusta	a) ja b) Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla
Vastaava jaosto	yhtenäismarkkinat, tuotanto ja kulutus
Hyväksyminen jaostossa	25.6.2020
Hyväksyminen täysistunnossa	16.7.2020
Täysistunnon nro	553
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	212/2/5

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK) kannattaa komission pitkän aikavälin toimintasuunnitelmaa, joka koskee sisämarkkinasääntöjen täytäntöönpanon ja sen valvonnan parantamista ⁽¹⁾.

1.2 ETSK on valmis tukemaan ja kannattamaan komission tiedonantoa sisämarkkinoiden esteiden tunnistamisesta ja poistamisesta ⁽²⁾.

1.3 ETSK katsoo, että EU:n lainsäädännön riittämätön tai epäasianmukainen soveltaminen on ollut liian pitkään EU:n oikeuden heikko kohta, minkä vuoksi monet petos- ja laittomuustapaukset ovat jääneet käsittelemättä. EU:n lainsäädännön soveltaminen on olennaisen tärkeää, jotta voidaan lisätä yritysten ja kuluttajien luottamusta ja varmistaa, että sisämarkkinoiden kaikki mahdollisuudet saadaan yritysten, työntekijöiden ja kuluttajien käyttöön.

1.4 ETSK katsoo, että tehokkaan täytäntöönpanostrategian tulee 1) perustua vahvaan kumppanuuteen, jossa kaikki asiaankuuluvat sidosryhmät ovat mukana; 2) mahdollistaa yhteistyön lisääminen Euroopan tasolla lainsäädännön täytäntöönpanon valvonnan alalla toimivien nykyisten verkostojen välillä, jotta voidaan varmistaa puuttuminen ongelmiin, jotka vaikuttavat samanaikaisesti useisiin aloihin; 3) johtaa sellaisten strategioiden ja keinojen kehittämiseen, joilla voidaan puuttua laajamittaisiin rikkomuksiin EU:ssa niin, että yhdellä tehokkaalla ja avoimella täytäntöönpanotoimella voidaan suojella kaikkia sidosryhmiä ja varmistaa valtioiden rajat ylittävä lainvalvonta; 4) hyödyntää uuden teknologian tarjoamia mahdollisuuksia.

⁽¹⁾ COM(2020) 94 final.

⁽²⁾ COM(2020) 93 final.

1.5 ETSK kehottaa komissiota varaamaan kansalaisyhteiskunnan toimijoille, yrittäjille, työntekijöille ja kuluttajille selkeän roolin toimintasuunnitelmassa.

1.6 ETSK kannattaa varauksetta Euroopan komission ajatusta tehdä SOLVIT-verkostosta tehokas oletusarvoinen väline sisämarkkinoiden perusteettomien esteiden poistamiseksi, mutta on tärkeää, että SOLVIT-verkostolla on käytössään paremmin jäsennelty menettely tärkeiden tapausten siirtämiseksi komissiolle ja että se toimii kaikilla sektoreilla ja politiikan aloilla.

1.7 ETSK suhtautuu myönteisesti aloitteeseen, jonka tarkoituksena on **parantaa suhteellisuusarviointia koskevan direktiivin** ⁽³⁾ **mukaisia ennakoarviointeja**. Sidosryhmien osallistumisen suhteellisuusarviointiin olisi oltava ennemminkin sääntö kuin poikkeus.

1.8 **Yhteinen digitaalinen palveluväylä** on yksi keino vastata digitaalisesti yritysten ja kuluttajien tarpeisiin, jotka liittyvät verkossa olevaan tietoon. Keskitetyt yhteyspisteet voidaan yhdistää nopeasti yhteiseen digitaaliseen palveluväylään, jolloin yritysten ja kuluttajien tarvitsee ottaa yhteyttä vain yhteen paikkaan saadakseen apua ja tietoa.

1.9 ETSK kannattaa komission Euroopan parlamentille ja neuvostolle esittämää kehotusta hyväksyä ehdotus palveluista sisämarkkinoilla annetun direktiivin 2006/123/EY täytäntöönpanosta ja palveluihin liittyviä lupajärjestelmiä ja vaatimuksia koskevasta ilmoitusmenettelystä ⁽⁴⁾.

1.10 Komitea korostaa, että covid-19:n leviämiseen liittyvä kriisi aiheuttaa vakavia riskejä sisämarkkinoille, sillä EU-maiden väliset talouskehityksen, sosiaaliturvan ja vaurautason erot saattavat lisääntyä pandemian päätyttyä.

1.11 Komitea toteaa, että sisämarkkinoiden todellisista saavutuksista huolimatta yritykset ja kuluttajat ilmoittavat edelleen liian monista jäljellä olevista esteistä.

1.12 ETSK yhtyy komission toimintasuunnitelmassaan esittämään toteamukseen, jonka mukaan ”täytäntöönpanosta ja sen valvonnasta vastaavien eri toimijoiden todellinen kumppanuus Euroopan ja jäsenvaltioiden tasolla on olennaisen tärkeää nykyisten sisämarkkinaesteiden poistamiseksi”.

1.13 ETSK kehottaakin komissiota hyödyntämään uutta sisämarkkinoiden täytäntöönpanostrategiaa sellaisen vahvan yhteistyökehyksen luomiseksi, joka kattaa kaikki EU:n lainsäädännön soveltamiseen osallistuvat sidosryhmät. Organisaatioiden olisi muun muassa voitava osallistua täysipainoisesti perustettavaan sisämarkkinasääntöjen täytäntöönpanon valvontaa käsittelevään työryhmään (SMET), jonka olisi toimittava foorumina täytäntöönpanoon liittyvistä horisontaalisista kysymyksistä käytävää keskustelua varten.

1.14 ETSK katsoo, että täytäntöönpano on pohjimmiltaan horisontaalinen kysymys, joten sitä ei tulisi käsitellä lokeroitusti. On olennaisen tärkeää organisoida ja virtaviivaistaa työnkulkua paremmin eri täytäntöönpanoverkoston välillä ja helpottaa niiden välistä tietojen ja hyvien käytäntöjen vaihtoa.

1.15 Kuluttajansuojaa koskevasta yhteistyöstä annettu asetus on auttanut rakentamaan siltaa kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja lainvalvontaviranomaisten välille niiden yhteistyön paremman tunnustamisen ansiosta. Vaikka tämä kehys on myönteinen, se on edelleen puutteellinen ja edellyttää lisää parannuksia, esimerkiksi kansalaisten ilmoituksiin vastaamiseen kuluvan ajan nopeuttamista.

1.16 ETSK katsoo, että dataa ja tekoälyä voidaan käyttää avuksi markkinoiden seurannassa. Komitean mielestä näitä digitaalisia välineitä olisikin kehitettävä EU:n tasolla ja niiden tulisi olla kaikkien sidosryhmien saatavilla.

1.17 Valvontaviranomaiset törmäävät nykyään yhä enemmän epärehellisiin käytäntöihin sisämarkkinoilla samalla kun niiden työhön kohdistuu usein tiukkoja budjettirajoituksia. Komitea kehottaa tässä yhteydessä parantamaan niukkojen resurssien hyödyntämistä ja olemassa olevien verkostojen koordinoitua, kehittämään uutta synergiaa kaikkien toimijoiden välillä ja ottamaan käyttöön uuteen teknologiaan perustuvia uusia välineitä, jotka voivat edistää EU:n lainsäädännön tehokasta täytäntöönpanoa.

⁽³⁾ EUVL L 173, 9.7.2018, s. 25

⁽⁴⁾ COM(2016) 821 final.

2. Tiedonanto sisämarkkinasääntöjen täytäntöönpanon ja sen valvonnan parantamista koskevasta pitkän aikavälin toimintasuunnitelmasta (COM(2020) 94 final) – INT/899

2.1 Sisämarkkinoiden haasteet

2.1.1 Sisämarkkinat ovat osa Euroopan yhdentymisen ydintä, ja ne ovat helpottaneet eurooppalaisten kuluttajien ja yritysten elämää. Tehokkaiden sisämarkkinoiden ansiosta EU:n kansalaisilla on saatavillaan laajempi palvelu- ja tuotevalikoima ja paremmat työmahdollisuudet. Sisämarkkinoiden pitäisi edistää kauppaa ja kilpailua, ja ne ovat olennaisen tärkeitä EU:n vihreän, teollisen ja digitaalisen muutoksen toteuttamiseksi.

2.1.2 Tätä tavoitteen saavuttamiseksi unionin tulee määrittää kriteereihin perustuvat painopisteet ja edetä tarkkojen perusteiden pohjalta kohti selkeää poliittista ohjausta asettaen ihmiset ehdottomalle etusijalle.

2.1.3 Sisämarkkinasääntöjen täytäntöönpanon valvonnan alalla tehtävän yhteistyön parantamiseksi Euroopan komissio aikoo perustaa sisämarkkinasääntöjen täytäntöönpanon valvontaa käsittelevän työryhmän (SMET), jonka tehtävänä on arvioida kansallisten lakien yhdenmukaisuutta sisämarkkinasääntöjen kanssa, asettaa etusijalle kaikkein kiireellisimmän poistettavat esteet, puuttua ylisääntelyyn, keskustella horisontaalisista täytäntöönpanokysymyksistä ja seurata ehdotetun toimintasuunnitelman täytäntöönpanoa. SMET-ryhmän olisi vahvistettava selkeät kriteerit päättääkseen, mitkä ovat kiireellisimmät poistettavat esteet niiden taloudellisen arvon perusteella.

2.1.4 Komissio aikoo myös käyttää ennaltaehkäiseviä mekanismeja, jotta voidaan estää palvelujen tarjoamista sisämarkkinoilla haittaavat uudet esteet; parantaa valmiuksia havaita, milloin sääntöjä jätetään noudattamatta; perustaa verkkovalvontafoorumi tiedon jakamiseksi lakien ja vaatimusten vastaisista teollisuus- ja kulutustuotteista; perustaa muiden tuotteiden kuin elintarvikkeiden valvonnasta vastaaville viranomaisille keskitetty eurooppalainen tietopiste ja tuleva tullien keskitetty palvelupiste; varmistaa, että sisämarkkinoiden tietojenvaihtojärjestelmästä (IMI) tulee oletusväline; luoda väline, jonka avulla kansalaiset ja yritykset voivat raportoida nimettömästi sääntelyesteistä, joita nämä kohtaavat käyttäessään sisämarkkinaoikeuksiaan; parantaa EU:n maatalouselintarvikelainsäädännön täytäntöönpanon valvontaa (eläinten ja kasvien terveys mukaan luettuna); arvioida, voitaisiinko sisämarkkinaohjelmasta tai Digitaalinen Eurooppa -ohjelmasta rahoitettu kehittyneitä tietoteknisiä ratkaisuja testaava ja soveltava laboratorio integroida olemassa oleviin rakenteisiin (kuten kuluttajansuoja-asioiden yhteistyöverkoston, tuotteiden vaatimustenmukaisuutta käsittelevään EU:n verkostoon tai teollis- ja tekijänoikeuksien loukkausten eurooppalaiseen seurantakeskukseen); tehostaa väärennetyjen ja lainvastaisten tuotteiden, myös niiden, jotka tuotetaan tai kootaan maahantuoduista komponenteista EU:ssa, torjuntaa ja laajentaa OLAFin nykyistä toimeksiantoa; tehostaa täytäntöönpanon valvontaa elintarvikeketjussa; kehittää merkintä- ja jäljitettävyyssjärjestelmiä edistämällä digitaalisten välineiden käyttöä, jotta ulkorajoilla ja EU:n sisällä voitaisiin tehdä kohdennettumpia tarkastuksia; tehdä SOLVIT-verkostosta oletusarvoinen väline sisämarkkinoiden riitojenratkaisussa; virtaviivaistaa sääntörikkomusten käsittelyprosessia ja valitusten alustavaa arviointia kahden kuukauden kuluessa seuraavien vaiheiden vahvistamiseksi; hyödyntää paremmin EU Pilot -järjestelmää selkein ehdoin ja aikatauluin tapauksissa, joissa näyttää olevan mahdollista päästä nopeaan ratkaisuun lyhyessä ajassa.

2.2 Yleistä

2.2.1 ETSK katsoo, että on ensiarvoisen tärkeää toteuttaa sisämarkkinat ja valvoa tehokkaasti niiden täytäntöönpanoa, sillä ne ovat pikemminkin keino saavuttaa Euroopan unionin perustamisasiakirjoissa vahvistetut poliittiset tavoitteet kuin päämäärä sinänsä.

2.2.2 Komission tiedonannossaan yksilöimät tärkeimmät esteet ovat EU:ssa ja jäsenvaltioissa tehtävät sääntelyvalinnat; EU:n lainsäädännön siirtäminen osaksi kansallista lainsäädäntöä sekä EU:n lainsäädännön täytäntöönpano ja sen valvonta; jäsenvaltioiden hallinnolliset ja käytännön valmiudet; yleinen yritys- ja kuluttajajympäristö; kielen tai kulttuurin kaltaiset perimmäiset syyt, jotka eivät johdu julkisesta politiikasta.

2.2.3 SOLVIT-verkostosta oletusarvoinen väline: ETSK kannattaa sitä, että SOLVIT-menettelystä pyritään tekemään oletusarvoinen väline sisämarkkinoiden perusteettomia esteitä varten. SOLVIT-verkosto voi kuitenkin turvautua vain vuoropuheluun ja pehmeään valtaan, eikä sitä voida myöskään käyttää oikeudenkäyntien rinnalla. SOLVIT-järjestelmä tarvitsee jäsennellympää rakennetta, jotta tärkeät tapaukset voidaan siirtää komissiolle. Samalla on tärkeää, että SOLVIT toimii kaikilla sektoreilla ja politiikan aloilla.

2.2.4 Suhteellisuusarviointia koskevan direktiivin⁽⁵⁾ mukaisten ennakoarviointien parantaminen on erittäin tervetullut toimenpide. Komission olisi kuitenkin tarjottava järjestelmällistä apua ja annettava jäsenvaltioille ohjeita siitä, miten suhteellisuusarviointia koskevan direktiivin mukainen ennakoarviointi toteutetaan suunniteltaessa ammattien uutta kansallista sääntelyä. Lisäksi sidosryhmien osallistumisen suhteellisuusarviointiin olisi oltava ennemminkin sääntö kuin poikkeus.

2.2.5 Tietojen saaminen ja hallinnolliset menettelyt: Yhteinen digitaalinen palveluväylä on yksi keino vastata digitaalisesti yritysten ja kuluttajien tarpeisiin, jotka liittyvät verkossa olevaan tietoon, mutta voimassa olevan sisämarkkinalainsäädännön mukaan jäsenvaltioiden on myös tiedotettava yrityksille keskitettyjen asiointipisteiden välityksellä. Useissa EU:n säädöksissä säädetään keskitettyjen asiointipisteiden keskittämisestä. Ne voidaan yhdistää nopeasti yhteiseen digitaaliseen palveluväylään, jolloin kuluttajien tarvitsee ottaa yhteyttä vain yhteen paikkaan saadakseen apua ja tietoa. Yritysten tulisi saada yksi, koordinoitu vastaus.

2.2.6 EU:ta horjuttavat tällä hetkellä perusteellisesti sekä ulkoiset tekijät, kuten meneillään oleva pandemia, joka on aiheuttanut monia kuolonuhreja ja kylvänyt paniikkia ja vienyt koko EU:n talouden taantumaan, että sisäiset tekijät, kuten unionin syntymiseen johtaneen solidaarisuuden puuttuminen. Meidän onkin kysyttävä itseltämme, mitä tarvitaan sellaisten sisämarkkinoiden luomiseksi, jotka eivät ole pelkästään tekninen ja lainsäädännöllinen järjestely, ja pohdittava uudelleen koko Eurooppa-hankkeen mallia. On täysin aiheellista pohtia, onko yhtenäinen Eurooppa – sellaisena kuin jotkut ovat sen kuvitelleet, jota monet ovat yrittäneet rakentaa ja jota toiset ovat pyrkineet tuhoamaan pala palalta varsinkin sen jälkeen, kun EU:n perustuslaki hylättiin – vielä olemassa vuonna 2050 ja sen jälkeen vapauden mallina, kulttuurin näyttämönä, rauhan puolustajana, kansojen välisen hyvän tahdon tukijana ja naisten ja miesten yhtäläisten mahdollisuuksien puolustajana maailmassa, jossa ei ole syrjintää eikä esteitä.

2.2.7 Tämä on vielä suuremmalla syyllä totta näinä erityisen vaikeina aikoina, kun Eurooppaa tukahduttaa pitkittynyt kriisi, joka on ennemminkin systeeminen kuin pelkästään nykyisen taloudellisen tilan aiheuttama: kyse ei ole pelkästään talous- ja rahoituskriisistä vaan myös sosiaalisten ja kulttuuristen arvojen kriisistä. Monet kansalaiset katsovat, että ainoa uskottava ratkaisu on se, että luovutaan puhtaasti rahapoliittisesta ja taloudellisesta lähestymistavasta ja siirrytään aidosti poliittiseen unioniin.

2.2.8 ETSK katsoo, että kaikkia Euroopan maita koetteleva covid-19-kriisi edellyttää koko järjestelmän uudelleentarkastelua paitsi organisatorisesti myös uusien ideoiden ja uusien liiketoimintamallien synnyttämiseksi.

2.2.9 Pelastuspalvelujärjestelmät eivät ole toimineet kaikissa maissa asianmukaisesti kriisin hoitamisen kannalta. Järjestelmät ovat monessa tapauksessa epäonnistuneet: keskushallinto, kunnat ja kansalaiset eivät ole olleet valmistautuneita hätätilaan, ja reagointi on ollut usein hidasta ja kallista ja toisinaan hämmennystä herättävää.

2.2.10 On käynyt ilmeiseksi, että Euroopan unioni on eräillä aloilla riippuvainen kolmansista maista, mikä edellyttää tiettyjen unionin perusteiden uudelleentarkastelua. Unionin on osoitettava kykynsä reagoida ja järjestäytyä uudelleen. Kuntien, alueiden ja valtioiden hankintoihin ja paikallisten toimittajien tukemiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota: julkisista hankinnoista on tultava taloudellisen turvallisuuden tae.

2.2.11 Markkinavetoisella standardoinnilla on tärkeä rooli ”uudessa lähestymistavassa”, jota sovelletaan tuotteiden lisäksi myös palveluihin.

2.2.12 Olisi arvioitava tarkoin toimenpiteiden tarpeellisuutta sekä niiden tehokkuutta ja vaikutusta, jotta palvelujen sääntelyn yhteydessä sisämarkkinoiden kannalta olennaiset palvelut erotetaan selkeästi muista palveluista.

2.2.13 ETSK on komission kanssa samaa mieltä siitä, että on tärkeää toteuttaa kaikki toimenpiteet, joilla edistetään EU:n lainsäädännön kehittämistä, täytäntöönpanoa ja valvontaa sisämarkkinoilla. Tavaroiden ja palvelujen, julkisten hankintojen, markkinavalvonnan, yhtiöoikeuden, sopimusoikeuden ja sopimussuhteen ulkopuolisen oikeuden, rahanpesun torjunnan, pääoman vapaan liikkuvuuden, rahoituspalvelujen, kilpailun ja hallinnon välineiden kehittämisen kaltaiset alat edellyttävät kiireellisesti sellaisten sisämarkkinoiden luomista, jotka kunnioittavat yksilöiden, tuottajien, työntekijöiden ja kuluttajien oikeuksia heikentämättä tasapainoista taloudellista toimintaa.

⁽⁵⁾ EUVL L 173, 9.7.2018, s. 25

2.2.14 ETSK peräänkuuluttaa oikeudenmukaisia sisämarkkinoita, joilla otetaan huomioon tarve noudattaa työ-, kuluttajansuoja- ja ympäristösääntöjä äskettäin ehdotetun Euroopan teollisuusstrategian⁽⁶⁾ ja komission ohjelmassa esitettyjen kiertotalouden periaatteiden mukaisesti. ETSK on jo antanut täyden tukensa näille periaatteille ja katsoo, että Euroopan olisi otettava johtoasema tällä alalla.

2.2.15 ETSK kannattaa ehdotusta perustaa sisämarkkinoiden täytäntöönpanon valvonnan työryhmä (SMET), joka koostuu jäsenvaltioiden ja komission edustajista. Tämä on ETSK:n useaan otteeseen esittämien ehdotusten ja suositusten mukaista⁽⁷⁾.

2.2.16 ETSK korostaa, että on tärkeää torjua kaikkea liiallista sääntelyä ja sääntöjen virheellistä soveltamista, jotka ovat niin usein heikentäneet markkinoiden moitteetonta toimintaa. ETSK pyytää painokkaasti mahdollisuutta olla edustettuna työryhmässä ainakin tarkkailijana.

2.2.17 Kuten useissa aiemmissa lausunnoissa⁽⁸⁾ on jo todettu, ETSK on samaa mieltä komission kanssa siitä, että sisämarkkinoiden toteuttamisessa on riskejä ja viiveitä, jotka liittyvät markkinoiden pirstaloitumiseen, täytäntöönpanokelpoisten sääntöjen eroihin, tietojen luottamuksellisuutta koskevaan epävarmuuteen, tietoverkkojen häikäilemättömään eikä aina hallittuun käyttöön sekä siihen, että verkossa on saatavilla laittomia palveluja, mikä johtuu pääasiassa siitä, että komission asianomaiset yksiköt eivät valvo lainsäädännön noudattamista verotuksen ja seuraamusten avulla. ETSK suosittaa, että komission pääosastot tarttuvat näihin kysymyksiin monialaisen lähestymistavan pohjalta.

2.2.18 ETSK pitää valitettavana, että EU:n lainsäädäntöä ei vieläkään panna tehokkaasti täytäntöön. Euroopan kansalaisille on annettava yksiselitteisesti ja nopeasti oikeus nostaa Euroopan tasolla ryhmäkanteita. Tämä auttaisi suuresti varmistamaan viimeisenä keinona vastuuvollisuuden EU:n sääntöjen noudattamista jättämisestä ja edistäisi siten näiden sääntöjen vapaaehtoista noudattamista⁽⁹⁾.

2.2.19 ETSK korostaa, että jäsenvaltiot ovat hyvin usein itse rikkoneet sovittuja sisämarkkinasääntöjä tai luoneet ja sallineet esteitä kansallisessa lainsäädännössä lisäsuojan tarjoamiseksi markkinoillaan ja etujen tuottamiseksi oman valtionsa yrityksille. Hyödyt ovat usein hyvin lyhytaikaisia, mutta haittaavat pk-yrityksiä ja startup-yrityksiä samoin kuin yksilöitä ja kuluttajia, jotka joutuvat alttiiksi vaatimustenvastaisille tuotteille tai joilla on vähemmän valinnanvaraa.

2.2.20 ETSK kannattaakin komission Euroopan parlamentille ja neuvostolle esittämää kehotusta hyväksyä ehdotus direktiiviksi kansallisten sääntöjen ilmoittamisesta palveludirektiivin mukaisesti⁽¹⁰⁾. Sopimus ei kuitenkaan saisi heikentää voimassa olevaa palveludirektiiviä mahdollistamalla poikkeamista ilmoitusvelvollisuudesta alueellisten rajoitusten osalta (kaupunkisuunnittelu mukaan luettuna) tai epäämällä komissiolta sen nykyinen päätösvalta.

2.3 Erityistä

2.3.1 Laajat sisämarkkinat merkitsevät, että EU voi luoda monenvälisen, avoimen, syrjimättömän ja sääntöihin perustuvan kaupallisen järjestelmän. Päästäkseen sisämarkkinoille EU:n ulkopuolisten maiden yritysten on noudatettava EU:n sääntöjä, myös terveydenhuollon, ympäristön, elintarvikkeiden ja tuotteiden turvallisuuden ja kuluttajansuojan aloilla.

2.3.2 ETSK kannattaa komission päätöstä yhdistää jo käytössä olevat välineet, joilla tuetaan sisämarkkinoiden kehittämistä, uusien välineiden kanssa (muun muassa keskitetty tiedotuspiste, jonka puoleen jäsenvaltioiden virkamiehet voivat kääntyä käytännön kysymyksissä, jäsenvaltioiden kanssa käytävää tietojenvaihtoa varten tarkoitettujen foorumit, kuten julkisia hankintoja koskevien direktiivien yhteydessä perustettu foorumi, ja sääntöjä ja vaatimuksia koskevien tietojen parempi saatavuus käyttäjille yhteisen digitaalisen palveluväylän kautta).

⁽⁶⁾ COM(2020) 102 final.

⁽⁷⁾ Ks. EUVL C 43, 15.2.2012, s. 14 ja muut, edellä mainitut lausunnot.

⁽⁸⁾ Ks. liitteenä oleva luettelo.

⁽⁹⁾ ETSK on antanut aiheesta useita lausuntoja, muun muassa EUVL C 309, 16.12.2006, s. 1, EUVL C 324, 30.12.2006, s. 1, EUVL C 162, 25.6.2008, s. 1, EUVL C 228, 22.9.2009, s. 40 ja EUVL C 128, 18.5.2010, s. 97

⁽¹⁰⁾ COM(2016) 821 final.

2.3.3 ETSK suosittaa, että komissio lisäisi ohjeistusta seuraavista periaatteista:

- a) toissijaisuusperiaate ja sen ”kaksinkertainen soveltaminen” (double subsidiarity)
- b) vastavuoroinen tunnustaminen
- c) innovointi ja ennalta varautuminen
- d) tiettyihin palveluihin (esim. pankki- ja vakuutuspalveluihin) liittyvä yleinen etu.

2.3.4 ETSK kannattaa päätöstä keskittyä julkisiin hankintoihin. EU:n varojen hallinnoijia ja edunsaajia on autettava parantamaan julkisten hankintojen käytäntöjään, jotta voidaan varmistaa tasapuoliset toimintaedellytykset ja käyttää hankintoja strategisena välineenä pyrittäessä saavuttamaan keskeiset poliittiset tavoitteet, kuten toteuttamaan kiertotalouden periaatteet.

3. Tiedonanto sisämarkkinoiden esteiden tunnistamisesta ja poistamisesta (COM(2020) 93 final) – INT/908

3.1 Sisämarkkinoiden esteet

3.1.1 Komission tiedonannossa sisämarkkinoiden esteiden tunnistamisesta ja poistamisesta keskitytään kolmeentoista merkittävimpään esteeseen ja todetaan, että esteet eivät ole pelkästään lainsäädännöllisiä tai hallinnollisia vaan myös käytännöllisiä. Usein yritykset ja kuluttajat joutuvat kohtaamaan samanaikaisesti monia rajoitteita toimiessaan EU:n sisällä. Tämä koskee erityisesti pieniä ja keskisuuria yrityksiä (pk-yrityksiä), ammatinharjoittajia ja kuluttajia.

3.1.2 Jotta voitaisiin ehdottaa mahdollisia ratkaisuja EU:n ja jäsenvaltioiden tasolla, tiedonannossa yksilöidään seuraavat viisi perimmäistä syytä esteille: EU:ssa ja jäsenvaltioissa tehtävät sääntelyvalinnat; EU:n lainsäädännön siirtäminen osaksi kansallista lainsäädäntöä sekä EU:n lainsäädännön täytäntöönpano ja sen valvonta; jäsenvaltioiden hallinnolliset valmiudet ja käytännöt; yleinen yritys- ja kuluttajaympäristö; kielen tai kulttuurin kaltaiset perimmäiset syyt, jotka eivät johdu julkisen vallan politiikasta.

3.1.3 Jäsenvaltiot näyttävät toisinaan rikkovan sovittuja sisämarkkinasääntöjä, tai ne luovat kansalliseen lainsäädäntöön esteitä ja sallivat ne lisäsuojan tarjoamiseksi markkinoillaan ja etujen tuottamiseksi oman valtionsa yrityksille.

3.2 Yleistä

3.2.1 ETSK panee merkille, että komission tiedonannossa yksilöidään merkittävimmät todellisten sisämarkkinoiden tiellä vielä olevat esteet. Esteet eivät ole pelkästään lainsäädännöllisiä tai hallinnollisia vaan myös käytännöllisiä, mikä tarkoittaa, että yritykset ja kuluttajat joutuvat kohtaamaan usein samanaikaisesti erilaisia rajoitteita toimiessaan EU:n sisällä. Tämä vaikuttaa kielteisesti erityisesti pk-yrityksiin ja vapaiden ammattien harjoittajiin.

3.2.2 ETSK katsoo, että tehokkaan täytäntöönpanostrategian tulee 1) perustua vahvaan kumppanuuteen, jossa kaikki asiaankuuluvat sidosryhmät ovat mukana; 2) mahdollistaa yhteistyön lisääminen Euroopan tasolla lainsäädännön täytäntöönpanon valvonnan alalla toimivien nykyisten verkostojen välillä, jotta voidaan varmistaa puuttuminen rikkomuksiin ja monisyisiin ongelmiin, jotka vaikuttavat samanaikaisesti useisiin aloihin; 3) johtaa sellaisten strategioiden ja keinojen kehittämiseen, joilla voidaan puuttua tehokkaasti EU:n sääntöjen laajamittaisiin rikkomuksiin niin, että yhdellä täytäntöönpanotoimella voidaan suojella kaikkia sidosryhmiä ja varmistaa valtioiden rajat ylittävä lainvalvonta; 4) hyödyntää uuden teknologian tarjoamia mahdollisuuksia täytäntöönpanotoimien tehostamiseksi ja markkinoiden valvonnan tiivistämiseksi.

3.2.3 ETSK katsoo, että EU:n lainsäädännön riittämätön tai epäasianmukainen soveltaminen on ollut liian pitkään EU:n oikeuden heikko kohta, minkä vuoksi monet petos- ja laittomuustapaukset ovat jääneet käsittelemättä. EU:n lainsäädännön täytäntöönpanon tehokas valvonta on olennaisen tärkeää, jotta voidaan lisätä kuluttajien luottamusta ja varmistaa, että yritykset, työntekijät ja kuluttajat hyödyntävät sisämarkkinoiden potentiaalia täysimääräisesti.

3.2.4 Covid-19-kriisin sisämarkkinoille aiheuttamat vahingot kärjistävät Yhdistyneen kuningaskunnan EU-eron aiheuttamia vahinkoja. Tämä voi tarkoittaa sitä, että kun pandemia on ohi, EU-maiden väliset erot talouskehityksessä, sosiaaliturvassa ja vaurauden tasossa kasvavat, mikä vaikuttaa sisämarkkinoihin ja niiden kehitykseen.

3.2.5 ETSK katsoo, että nykyinen tilanne saattaa hyvinkin johtaa sisämarkkinoiden kutistumiseen pelkäksi vapaakauppa-alueeksi – sisämarkkinoihin, jotka eivät ole luonnollinen tulos ylikansallisesta poliittisesta hankkeesta vaan vain valtioiden kansallisten etujen pienin yhteinen nimittäjä.

3.2.6 ETSK kehottaakin EU:n toimielimiä ja asianomaisia kansalaisyhteiskunnan organisaatioita tiedottamaan EU:n kansalaisille selkeästi sisämarkkinoiden rajoituksista, jotta nämä saisivat realistisen käsityksen siitä, mitä sisämarkkinoiden toteutumiselta ja soveltamiselta voidaan todella odottaa. Tämän vuoksi on tärkeää, ettei aseteta mahdollisesti tarpeettomia ja perusteettomia toimenpiteitä, jotka itse asiassa vain rajoittavat yritysten, erityisesti pk-yritysten⁽¹⁾ ja myös vapaiden ammattinharjoittajien toimintaa, tai toteuteta täydellistä yhdenmukaistamista, jota ei voida puolustaa, kun otetaan huomioon, että muiden periaatteiden, kuten kuluttajien oikeuksien ja kuluttajansuojan, on oltava etusijalla. Sisämarkkinoiden on heijastettava periaatetta, jonka mukaan moninaisuus on voimaa, ja sen pitäisi olla keskeisessä asemassa EU:n politiikassa yhdenmukaistamisen ohella.

3.2.7 Standardoinnilla on tärkeä rooli ”uudessa lähestymistavassa”, jota sovelletaan tuotteiden lisäksi myös palveluihin.

3.2.8 Komission laatima pitkän aikavälin suunnitelma jäljellä olevien esteiden poistamiseksi on kunnianhimoinen ja kiitettävä hanke, mutta sen yhteydessä on investoitava huomattavasti tiedotukseen, varoittamiseen, oppimiseen, koulutukseen, integrointiin ja standardointiin.

3.3 Sisämarkkinoiden sosiaalinen ulottuvuus

3.3.1 ETSK kehottaa jälleen kerran komissiota ottamaan huomioon EU:n sosiaalisen ulottuvuuden, jotta voidaan edistää laadukkaiden ja asianmukaisten työpaikkojen luomista, edistää rajatylittävää liikkuvuutta, parantaa valmiuksia ja taitoja sekä lisätä investointeja pk-yrityksiin, jotka katsovat, että EU:n asettamat säännöt rajoittavat niitä erityisen paljon ja jotka hyötyvät vallitsevasta tilanteesta vähiten. Tästä syystä ETSK pitääkin kestävä ja digitaalista Eurooppaa varten laaditun pk-yritysstrategian hyväksymistä tervetulleena.

3.3.2 ETSK katsoo, että sisämarkkinasäännöt ovat hyödyllisiä vain siltä osin kuin ne edistävät terveen sosiaalisen markkinatalouden kehittämistä köyhyyden, eriarvoisuuden, syrjinnän ja sosiaalisen syrjäytymisen torjumiseksi niin, että painotetaan vielä erityisesti sen varmistamista, että nuorilla on paikkansa yhteiskunnassa.

3.3.3 Pk-yritykset ja työntekijät kokevat, että talouskriisi, euron käyttöönotto ja nyt Euroopan talouden taantumaan ajanut erittäin vakava pandemia ovat koetelleet niitä ankarimmin. Tämä tarkoittaa, että kaikista Euroopan sisämarkkinoita tukevista toimista on tiedotettava selkeämmin, suuremmin ja tehokkaammin, niihin on liityttävä vähemmän byrokratiaa, ja kaikkien on pystyttävä ymmärtämään säännöt.

3.3.4 ETSK katsoo myös, että tuleviin vihreän talouden toimenpiteisiin ja sisämarkkinoita koskevaan komission toimintasuunnitelmaan on sisällytettävä sääntöjä yhteisötaloutta varten, jotta voidaan varmistaa tasapuoliset toimintaedellytykset yhteisötalouden yrityksille ja edistää alan kehitystä.

3.3.5 Yksi sisämarkkinaohjelman toteuttamisen keskeisistä osatekijöistä on nuorten yrittäjien sekä innovatiivisten tuotteiden ja palvelujen tukeminen. ETSK kannattaa päätöstä tukea uusia liiketoimintamalleja, kuten kiertotaloutta, kehittyntä teknologiaa, alhaisia hiilidioksidipäästöjä, resurssitehokkaita ratkaisuja ja muita aloitteita, joilla pyritään esimerkiksi edistämään yritysten kansainvälistä ulottuvuutta, houkuttelemaan lahjakkuuksia ja parantamaan henkilöstön osaamista.

3.3.6 ETSK on samaa mieltä siitä, että digitaalihakkeisiin investoivia pk-yrityksiä olisi tuettava. Hankkeet olisi myös suunniteltava siten, että ne hyödyttävät yrityksiä, kuluttajia ja koko kansalaisyhteiskuntaa.

3.4 Erityistä

3.4.1 ETSK korostaa eurooppalaisten yritysten vaikeuksia niiden kilpaillessa globaaleilla markkinoilla oligopolien tai monopolien kanssa, jotka ovat eräissä tapauksissa valtion omistuksessa. Esimerkiksi rautateiden, lentoliikenteen ja tuulivoimalaitosten alalla eurooppalaiset yritykset kohtaavat ankaraa kilpailua (kolmansien maiden, etenkin kiinalaisten, yritysten taholta).

⁽¹⁾ EUVL C 376, 22.12.2011, s. 51

3.4.2 ETSK tukee komissiota sen pyrkiessä varmistamaan, että verkkoalustat noudattavat tuotevaatimuksia, jotta laittomia ja vaarallisia tuotteita ei saateta markkinoille. Komitea korostaa kaikkien sellaisten toimenpiteiden merkitystä, joiden tarkoituksena on tarkistaa verkkoalustoilla myytävien tuotteiden vaatimustenmukaisuus ja pyrkiä varmistamaan tuoteturvallisuus maailmanlaajuisessa verkkotoimitusketjussa.

3.4.3 ETSK suosittaa kuitenkin, että komissio tarkastelisi tässä yhteydessä myös sellaisia kysymyksiä kuin tekoäly, kaupallinen viestintä, markkinointi ja mainonta, tavaroiden ja palvelujen myyntiin liittyvät oikeudelliset ja sopimusperusteiset takuut sekä pankki- ja vakuutusalan sisämarkkinoiden toteuttamista ja valvontaa koskevat erityiset säännökset.

Bryssel 16. heinäkuuta 2020.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheista: ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, Eurooppa-neuvostolle, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Euroopan h-hetki: korjaamalla ja kehittämällä parempaa seuraavalle sukupolvelle”

(COM(2020) 456 final)

”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, Eurooppa-neuvostolle, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – EU:n talousarvio Euroopan elpymissuunnitelman moottorina”

(COM(2020) 442 final)

”Ehdotus neuvoston asetukseksi Euroopan unionin elpymisvälineen perustamisesta covid-19-pandemian jälkeisen elpymisen tukemiseksi”

(COM(2020) 441 final/2 – 2020/0111 (NLE))

”Muutettu ehdotus neuvoston asetukseksi vuosia 2021–2027 koskevan monivuotisen rahoituskehityksen vahvistamisesta”

(COM(2020) 443 final – 2018/0166 (APP))

”Muutettu ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä”

(COM(2020) 445 final – 2018/0135 (CNS))

”Ehdotus neuvoston asetukseksi vuosia 2014–2020 koskevan monivuotisen rahoituskehityksen vahvistamisesta annetun neuvoston asetuksen (EU, Euratom) N:o 1311/2013 muuttamisesta”

(COM(2020) 446 final – 2020/0109 (APP))

”Muutettu ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelmasta ’Euroopan horisontti’ ja sen osallistumista ja tulosten levittämistä koskevista säännöistä”, ”Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelman ’Euroopan horisontti’ täytäntöönpanoa koskevasta erityisohjelmasta”, ”Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus naapuruus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön välineen perustamisesta” ja ”Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus jäsenvaltioiden yhteisen maatalouspolitiikan nojalla laatimien, Euroopan maatalouden tukirahastosta (maaloustukirahasto) ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) rahoitettavien strategiasuunnitelmien (YMP:n strategiasuunnitelmat) tukea koskevista säännöistä sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EU) N:o 1305/2013 ja (EU) N:o 1307/2013 kumoamisesta”

(COM(2020) 459 final – 2018/0224 COD)

(2020/C 364/17)

Yleisesittelijä: **Petru Sorin DANDEA**

Yleisesittelijä: **Tommaso DI FAZIO**

Yleisesittelijä: **Petr ZAHRADNÍK**

Lausuntopyyntö	Euroopan parlamentti, 17.6.2020 (COM(2020) 459 final – 2018/0224 COD)
	Euroopan unionin neuvosto, 10.6.2020 (COM(2020) 459 final – 2018/0224 COD)
	Euroopan komissio, 17.6.2020: COM(2020) 441 final/2 – 2020/0111 (NLE) COM(2020) 442 final COM(2020) 443 final – 2018/0166 (APP)
	Euroopan komissio, 2.7.2020: COM(2020) 445 final – 2018/0135 (CNS) COM(2020) 446 final – 2020/0109 (APP) COM(2020) 456 final
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 43 artiklan 2 kohta, 173 artiklan kolmas kohta, 182 artiklan 1 kohta, 188 artikla ja 304 artikla
Vastaava jaosto	talous- ja rahaliitto, taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus
Komitean työvaliokunnan päätös	9.6.2020
Hyväksyminen täysistunnossa	16.7.2020
Täysistunnon nro	553
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	206/4/5

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK on tietoinen covid-19-pandemian vakavista taloudellisista ja sosiaalisista seurauksista kaikille jäsenvaltioille. Se kannattaa vakaasti komission ehdotusta Next Generation EU -välineestä, jolla on tarkoitus edistää nopeaa ja tehokasta elpymistä. Komissio on ottanut huomioon vuoden 2008 kriisin jälkeen toteutettujen toimenpiteiden aiheuttamat taloudelliset ja sosiaaliset epäsymmetriat ja ottanut toimiensa perustaksi kaikkien maiden välisen solidaarisuuden periaatteen, jonka ulkopuolelle ei jää mikään maa. Komissio palaa Euroopan unionin perusarvoihin, jotka on kirjattu perustamissopimukseen, jota sovelletaan horjumatta.

1.2 ETSK on hyvin tietoinen pandemian aiheuttamasta poikkeuksellisesta ja vakavasta taloudellisesta tilanteesta ja kannattaa toimenpiteitä, jotka on hyväksytty talouden suorituskykyyn kohdistuvien kielteisten vaikutusten lieventämiseksi. Vaikutukset ovat vaihdelleet: ennennäkemättömän kysyntähäiriön ja likviditeetin vähenemisen lisäksi myös toimitusketjuissa on ollut keskeytyksiä ja tarjontapuolella vakavia ongelmia, kun toimitusketjut ovat katkenneet ja monilla yrityksillä on ollut ongelmia muun muassa komponenttien, työvoiman ja raaka-aineiden saannissa, minkä vuoksi niiden on pitänyt lopettaa tuotantoprosessinsa. Tässä mielessä myös toimenpiteiden on oltava poikkeuksellisia, ja ETSK katsoo, että niiden tulee olla hyvin kattavia.

1.3 ETSK onkin tyytyväinen päätökseen antaa unionin käyttöön vankka rahoitusväline, jonka avulla kaikki jäsenvaltiot voivat nopeasti ja tehokkaasti elvyttää taloutta ja yhteiskuntaa. ETSK suhtautuu myönteisesti myös komission päätökseen perustaa erityinen elpymisrahasto unionin talouden elvyttämiseksi sekä sen maailmanlaajuisen kilpailuaseman ja sen sosiaalisten saavutusten vahvistamiseksi. Nämä saavutukset ovat leimallisia Euroopan unionille, ja niiden tulee myös pysyä keskeisenä tavoitteena.

1.4 ETSK suhtautuu erittäin myönteisesti komission kahteen tärkeimpään päätökseen. Ensimmäinen niistä on päätös ottaa käyttöön erityinen taloudellisen elpymisen väline osana monivuotista rahoituskehystä. Monivuotinen rahoituskehys on väline, jonka menettelysäännöt kaikki jäsenvaltiot ovat hyväksyneet ja joka on toiminut hyvin jo pitkään ja on näin ollen täysin toimiva. Toinen tärkeä päätös on hankkia yhteistä velkarahoitusta, joka maksetaan takaisin pitkän ajan kuluessa ja jolla vältetään se, että jäsenvaltioille aiheutuu lyhyellä aikavälillä suoraan poikkeuksellisen raskas taloudellinen taakka, kun ne kaikki kärsivät poikkeuksetta enemmän tai vähemmän pandemian kielteisistä taloudellisista ja sosiaalisista vaikutuksista.

1.5 Tämän toisen päätöksen johdosta komissio on pyytänyt lupaa hyödyntää Euroopan unionin korkeaa luottoluokitusta rahoitusmarkkinoilla ottaakseen useissa erissä erittäin pitkäaikaisia yhteisiä eurooppalaisia lainoja, joiden korot ovat alhaiset kaikille jäsenvaltioille. Taloudellisilla toimilla on voitava auttaa elvyttämään Euroopan taloutta mahdollisimman pian, palauttamaan luottamus ja rakentamaan unionia kestävämmäksi ja oikeudenmukaisemmaksi.

1.6 ETSK suhtautuu myönteisesti kahteen keskeiseen päätökseen, sillä kuten esitetyissä lainsäädäntöasiakirjoissa ja muissa kuin lainsäädäntöasiakirjoissa on toistuvasti todettu, jäsenvaltioiden taloudet eivät pysty enää selviytymään kriisin kielteisistä vaikutuksista yksinään, koska ne ovat kaikki erittäin riippuvaisia toisistaan, kun sisämarkkinoita on lujitettu monien vuosien ajan, millä on ollut EU:n perustajien ja perussopimusten tavoittelema myönteinen vaikutus.

1.7 Monivuotisen rahoituskehysten laajemmassa kontekstissa Next Generation EU -väline antaa kaikkiaan viitteen siitä, miten tulevaisuudessa voidaan hankkia ja käyttää EU:n yhteisiä rahoitusvaroja. Lisäksi 750 miljardin euron kokonaismäärä saattaa vaikuttaa valtavalla, mutta se ei missään tapauksessa ylitä EU:n taloudellisia resursseja (se on vain 4,1 prosenttia EU:n vuoden 2019 BKT:sta), ja se voidaan maksaa kokonaisuudessaan takaisin vuoteen 2058 mennessä.

1.8 ETSK arvostaa innovatiivista ja omaperäistä tapaa, jolla Euroopan komissio pyrkii kasvattamaan EU:n fiskaalista perustaa 1,1 prosentista EU:n BKT:sta vastaavasti noin 1,7 prosenttiin tai jopa enemmänkin, jos se on tulevaisuudessa tarpeen. ETSK pitää tätä viitteenä siitä, miten tulevaisuudessa voidaan hankkia ja käyttää EU:n yhteisiä rahoitusvaroja uudella tavalla.

1.9 ETSK on erittäin tyytyväinen siihen, että ehdotettu uusi väline on tarkoitettu sovittoa tiiviisti yhteen kelvolliseksi osoittautuneen EU-ohjauksjakson kanssa, ja kannattaa ehdotusta, jonka mukaan jäsenvaltioiden olisi täsmennettävä tarpeensa kansallisissa elpymis- ja palautumissuunnitelmissa.

1.10 ETSK suhtautuu myönteisesti komission ehdotukseen EU:n talousarviosta. Tarkoituksena on ottaa käyttöön uusia aitoja omia varoja, jotka perustuvat erilaisiin veroihin (EU:n päästökauppajärjestelmästä saatavat tulot, digitaalitalouden verottaminen, suuryritysten tulot). ETSK huomauttaa erityisesti, että valtavaa taloudellista tukea, jota EU:n jäsenvaltiot tarvitsevat talouskriisin voittamiseksi, olisi täydennettävä kunnianhimoisemmalla finanssipoliittisella uudistushankkeella – fiskaaliunionilla –, jonka tavoitteena on luoda tasapuolisen kilpailun ja solidaarisuuden periaatteisiin perustuva yhdenmukainen verojärjestelmä ja välttää EU-maissa esiintyviä vääristymiä ja syrjintää, jotka ovat johtaneet sekä jäsenvaltioiden että yksittäisten veronmaksajien opportunistiseen käyttäytymiseen ja heikentäneet sisämarkkinoiden yhtenäisyyttä.

1.11 ETSK kehottaa Euroopan komissiota laatimaan EU:n omista rahoitusvaroista yhteisymmärrykseen perustuvan tausta-asiakirjan, jolla on vahva tuki. ETSK on tietoinen, että Next Generation EU -välineen takaisinmaksuun on varattu paljon aikaa, mutta katsoo, että omia varoja koskeva lopullinen ratkaisu on hyväksyttävä hyvissä ajoin ennen maksuajan päättymistä.

1.12 ETSK painottaa, että komission ehdottamat toimenpiteet olisi toteutettava mahdollisimman pian, sillä aikatekijä on tärkeä. Komitea kehottaaakin neuvostoa saavuttamaan viipymättä yhteisymmärryksen ja taivuttamaan suunnitelman taakse ne jäsenvaltiot, jotka ovat tällä hetkellä asettuneet vastustamaan yhtenäisyyden ja yhteenkuuluvuuden arvoon perustuvaa suunnitelmaa, ja muistuttamaan niitä siitä, että kaikki maat ovat poikkeuksetta taloudellisesti ja sosiaalisesti riippuvaisia toisistaan.

1.13 ETSK toteaa lopuksi, että kriisi on jälleen kerran lisännyt tarvetta nopeuttaa euroalueen uudistuksia ja poistaa rajoitukset, jotka edelleen estävät todellisen taloudellisen, sosiaalisen, finanssipoliittisen ja poliittisen yhdentymisen. ETSK korosti tätä seikkaa jo edellisen, vuonna 2008 puhjennun finanssikriisin aikana.

2. Komission ehdotusten pääsisältö

2.1 Vastauksena covid-19-pandemiaan ja sen välittömiin taloudellisiin ja sosiaalisiin seurauksiin Euroopan komissio ehdotti 27. kesäkuuta 2020 väliaikaista 750 miljardin euron elpymisvälinettä – Next Generation EU –, jolla lisätään EU:n talousarvion rahoituskapasiteettia.

2.2 Elpymisväline on sisällytetty vahvistettuun monivuotiseen rahoituskehykseen 2021–2027, jotta voidaan ohjata investointeja nopeasti sinne, missä niitä tarvitaan eniten, sekä lujittaa sisämarkkinoita, tehostaa yhteistyötä terveydenhuollon ja kriisinhallinnan kaltaisilla aloilla ja varustaa unioni sellaisella pitkän aikavälin talousarviolla, jolla edistetään vihreää siirtymää ja digitaalista muutosta ja luodaan oikeudenmukaisempi ja kestävämpi talous.

2.3 Elpymissuunnitelmassa on 440 miljardin euron avustusosuus, joka jaetaan talousarvion kaikkien otsakkeiden kesken. Takauksina myönnetään tämän lisäksi 60 miljardia euroa. Jäsenvaltioille myönnetään lainoina noin 250 miljardia euroa.

2.4 Ehdotettujen elvytystoimenpiteiden rahoittamiseksi komissio lainaa unionin puolesta enintään 750 miljardia euroa rahoitusmarkkinoilta vuosina 2021–2024 toteutettavia elvytystoimenpiteitä varten.

2.5 Tätä varten komissio käyttää liikkumavaraa eli pitkän aikavälin talousarvion omien varojen enimmäismäärän (enimmäismäärä, jonka unioni voi pyytää jäsenvaltioilta rahoitusvelvoitteidensa kattamiseksi) ja todellisten menojen enimmäismäärän (monivuotisen rahoituskehyn maksuumäärärahojen enimmäismäärä) välistä eroa.

2.6 Omien varojen enimmäismäärää korotetaan poikkeuksellisesti ja väliaikaisesti 0,6 prosenttiyksikköä. Tämä lisäys tulee pysyvän omien varojen enimmäismäärän päälle. Kyseinen ehdotettu enimmäismäärä on 1,4 prosenttia EU:n bruttokansantulosta, ja siinä on otettu huomioon epävarma taloustilanne ja brexit. Ehdotetun 0,6 prosenttiyksikön korotuksen voimassaolo päättyy, kun kaikki varat on maksettu takaisin ja kaikki velat ovat lakanneet.

2.7 Koska EU:lla on takuuna talousarvion tarjoama lisäliikkumavara, se voi laskea liikkeeseen joukkovelkakirjalainoja suhteellisen edullisin ehdoin verrattuna moniin yksittäisiin jäsenmaihiin. Näin hankittu rahoitus maksetaan takaisin EU:n tulevista talousarvioista. Ensimmäiset maksut suoritetaan vuoden 2027 jälkeen ja viimeiset viimeistään vuonna 2058. Lainojen takaisinmaksusta huolehtivat lainanottajina olevat jäsenmaat.

2.8 Koska lainaosuus on 250 miljardia euroa, EU:n on maksettava yhdessä takaisin 500 miljardia euroa omien varojen mekanismin kautta (EU olisi kuitenkin vastuussa myös jäsenvaltioiden laiminlyömistä lainojen takaisinmaksuista jäljelle jäävän 250 miljardin euron osalta).

2.9 Jotta hankitun markkinarahoituksen takaisinmaksua voitaisiin helpottaa ja kansallisiin talousarvioihin kohdistuvaa painetta edelleen vähentää, komissio ehdottaa rahoituskauden 2021–2027 myöhemmässä vaiheessa uusia omia varoja jo ehdotettujen omien varojen lajien lisäksi. Uusien omien varojen olisi liityttävä tiiviisti EU:n painopisteisiin (ilmastonmuutos, kiertotalous ja oikeudenmukainen verotus).

2.10 Elpymispakettiin sisältyvien määrärahojen käyttö perustuu kolmeen pilariin.

2.10.1 PILARI 1 – Tuki jäsenmaille kriisistä toipumiseen, sen aiheuttamien vahinkojen korjaamiseen ja siitä selviämiseen entistä vahvempina. Siihen sisältyy monenlaisia välineitä, joilla tuetaan investointeja ja uudistuksia jäsenmaissa. Välineet keskitetään sinne, missä kriisin vaikutukset ovat suurimmat ja selviytymiskykyä on parannettava eniten:

- uusi elpymis- ja palautumistukiväline, jonka 560 miljardin euron määrärahoilla tuetaan elpymistä ja selviytymiskykyä parantavia investointeja ja uudistuksia
- REACT-EU-aloite, josta tarjotaan 55 miljardin euron lisärahoitusta koheesiopolitiikan alalla vuoteen 2022 mennessä
- muutokset Euroopan sosiaalirahasto plussan varoihin
- ehdotus kasvattaa oikeudenmukaisen siirtymän rahaston määrärahoja 40 miljardiin euroon
- ehdotus kasvattaa Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston määrärahoja 15 miljardilla.

2.10.2 PILARI 2 – Talouden ja yksityisten investointien käynnistäminen kriisin jälkeen:

- Uudessa vakavaraisuustukivälineessä hyödynnetään EU:n talousarviotakuuta yksityisten varojen liikkeelle saamiseksi, jotta voidaan kiireellisesti tukea elinkelpoisten eurooppalaisten yritysten pääomatarpeita kaikilla talouden aloilla.
- Vahvistetaan InvestEU-ohjelmaa, joka soveltuu ainutlaatuisella tavalla investointien liikkeelle saamiseen ja unionin politiikkojen tukemiseen elpymisen aikana muun muassa kestävän infrastruktuurin, innovoinnin ja digitalisaation alalla.
- Komissio ehdottaa, että InvestEU-ohjelman puitteissa otetaan käyttöön strategisten investointien väline, jonka avulla parannetaan Euroopan häiriönsietokykyä lisäämällä elintärkeiden tarjontaketjujen strategista riippumattomuutta Euroopan tasolla.

2.10.3 PILARI 3 – Kriisistä saatujen kokemusten hyödyntäminen ja Euroopan strategiaan haasteisiin vastaaminen:

- uusi terveysohjelma EU4Health, jonka 9,4 miljardin euron rahoituksella varmistetaan, että unionilla on kriittiset valmiudet reagoida tuleviin kriiseihin nopeasti ja asianmukaisesti
- 2 miljardin lisäys rescEU:n eli unionin pelastuspalvelumekanismin määrärahoihin
- Horisontti Eurooppa -puiteohjelman määrärahojen kasvattaminen 94,4 miljardiin euroon
- naapurisuus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön välineen määrärahojen kasvattaminen 86 miljardiin euroon uuden ulkosuhdetoimien takuujärjestelyn kautta sekä 1 miljardin euron lisämäärärahat Euroopan kestävän kehityksen rahastolle
- 5 miljardin euron lisäys humanitaarisen avun välineeseen.

2.11 Next Generation EU -välineestä rahoitettavien lisäysten ohella komissio ehdottaa, että lujitetaan muita ohjelmia, jotta ne voivat toimia täysipainoisesti unionin selviytymiskyvyn parantamiseksi ja pandemian ja sen seurausten mukanaan tuomien haasteiden ratkaisemiseksi:

Digitaalinen Eurooppa -ohjelma; Verkkojen Eurooppa -väline; sisämarkkinaohjelma sekä verotuksen alan ja tullialan yhteistyöohjelmat; Erasmus+-ohjelma; Luova Eurooppa -ohjelma; yhteinen maatalouspolitiikka ja Euroopan meri- ja kalatalousrahasto; turvapaikka- ja maahanmuuttorahasto ja yhdenmetyt rajaturvallisuuden rahasto; sisäisen turvallisuuden rahasto; liittymistä edeltävä unionin tuki.

2.12 Elpymisrahasto sisältyy EU:n talousarvion rakenteeseen. Tämän vuoksi maksaminen edellyttää ohjelmasuunnittelua ja on yhteydessä EU-ohjausjaksoon (ja siten makrotaloudellisiin ehtoihin). Sillä on myös yhteys Euroopan komission talousarvion hallinta- ja valvontajärjestelmään, ja se on Euroopan parlamentin suorittaman talousarvion valvonnan alaista.

2.13 Jotta toimenpiteitä voitaisiin toteuttaa myös siirtymäkaudella ennen muutetun omia varoja koskevan päätöksen ratifiointia ja tarjota työntekijöille, yrityksille ja jäsenmaille niiden kipeästi tarvitsemää rahoitusta jo vuonna 2020, komissio ehdottaa myös nykyisen vuodet 2014–2020 kattavan rahoituskehyksen mukauttamista, jotta menoja voidaan kasvattaa jo vuonna 2020.

2.14 EU:n kasvustrategian muodostava Euroopan vihreän kehityksen ohjelma – mukaan luettuna tammikuussa ehdotettu oikeudenmukaisen siirtymän rahasto – ja unionin digitaali- ja teollisuusstrategiat ovat keskeisen tärkeitä EU:n kestävän elpymisen kannalta. Vihreä siirtymä ja digitaalinen muutos ovat myös komission esittämien ehdotusten keskiössä, sillä ne ovat kriittisen tärkeitä taloutemme uudelleen käynnistämiseksi ja tulevaisuuden valmistelemiseksi seuraavaa sukupolvea varten. Niitä tukevat investoinnit ja uudistukset on sen vuoksi sisällytettävä kaikkiin kansallisiin elpymis- ja palautumissuunnitelmiin.

2.15 Komissio ehdotti toukokuussa 2018, että kaikki tulopuolen korjaukset (hyvitykset) poistetaan. Covid-19-pandemian taloudellisten vaikutusten valossa komissio katsoo nyt kuitenkin, että maksualennusten asteittainen poistaminen saattaisi lisätä suhteettomasti tiettyjen jäsenmaiden maksuosuuksia seuraavassa monivuotisessa rahoituskehityksessä. Tämän välttämiseksi komissio ehdottaa, että nykyiset alennukset poistettaisiin vaiheittain huomattavasti pidemmällä aikavälillä.

2.16 Komission ehdotus asetukseksi EU:n talousarvion suojaamisesta oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen liittyviltä yleisiltä puutteilta on myös edelleen keskeinen tekijä elpymispaketissa.

3. Yleistä

3.1 Komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen esitteli 27. toukokuuta 2020 Euroopan parlamentille elpymissuunnitelman. ETSK antaa erityisesti arvoa syvälle käyville ja vahvoille perusteille, jotka johtivat Next Generation EU -välineen luomiseen, ja on samaa mieltä niistä. Tämä väline on oikeudenmukainen sukupolvien välinen sopimus, joka lujittaa Euroopan unionia ja tekee siitä tulevaisuuteen suuntautuvan. Se tarjoaa asianmukaiset keinot, jotta unionista voi tulla vahvempi ja yhtenäisempi niin, että tulevat sukupolvet voivat hyötyä siitä sen sijaan, että joutuisivat vain kantamaan nyt syntyvän hyvin pitkäaikaisen velan aiheuttaman taakan.

3.2 ETSK katsoo, että ehdotus on poikkeuksellinen, ellei peräti vallankumouksellinen, seuraavista syistä:

- EU:n talousarviomäärärahoihin sisältyy ensimmäistä kertaa implisiittistä velkaa, joka on maksettava takaisin seuraavien 30 vuoden aikana.
- Varoja lainataan ensimmäistä kertaa rahoitusmarkkinoilta, ja ratkaisua testataan markkinoilla. Tänä aikana EU on kokonaisuutena takaajana koko summalle.
- Ratkaisu saattaa johtaa tulevaisuudessa EU:n omien varojen lisäämiseen ja vastaavasti sen suoran riippuvuuden vähenemiseen jäsenvaltioiden maksuosuuksista.
- Se myös kasvattaisi unionin rahoituspohjaa nykyisestä 1,1 prosentista EU:n BKT:sta vastaavasti noin 1,7 prosenttiin.
- Ratkaisu tukee vahvasti paitsi niitä, joihin pandemia vaikuttaa suoraan, myös niitä, jotka tarvitsevat apua rakenneuudistuksissaan.
- Ehdotus perustuu pitkälti rahoitusvälineiden käyttöön, jolla varmistetaan varojen tehokkaampi uudelleenjakoon.

3.3 Tässä vaiheessa on vältettävä vastavuoroisia kielteisiä vaikutuksia osoittamalla solidaarisuutta pandemiasta eniten kärsiviä maita kohtaan ja/tai niitä maita kohtaan, joiden talous on heikentynyt euroalueen nykyisen epätasapainon ja rajoitusten vuoksi.

3.4 ETSK suhtautuu myönteisesti ilmoitukseen Next Generation EU -välineestä sekä muutetussa ehdotuksessa vuosien 2021–2027 monivuotisesta rahoituskehyksestä esitetyle ehdotukselle kasvattaa EU:n fiskaalista (talousarvio)perustaa ja mukauttaa se nykyisiin kiireellisiin tarpeisiin. Ehdotetut finanssipoliittiset toimet täydentävät myös niitä toimia, joita on jo toteutettu raha- ja rakennepoliitiikan sekä sääntelyn puitteissa.

3.5 ETSK on useissa aiemmissa lausunnoissaan ja erityisesti vuosien 2021–2027 monivuotisesta rahoituskehyksestä vuonna 2018 antamassaan lausunnossa kehottanut luomaan vahvan EU:n talousarvion ja antamaan EU:lle riittävät taloudelliset resurssit, jotta se voi toteuttaa poliittiset tavoitteensa uskottavalla tavalla⁽¹⁾.

3.6 ETSK ja Euroopan parlamentti ovat jo pitkään vaatineet EU:n talousarvion rahoitukseen riittävän suurta määrää itsenäisiä, avoimia ja oikeudenmukaisia omia varoja ja luopumista BKTL-perusteisten maksuosuuksien hallitsevasta asemasta. ETSK kannattaa Mario Montin johtaman omia varoja käsittelevän korkean tason työryhmän havaintoja⁽²⁾. Tulonkeruumenetelmien olisi täydennettävä ja tuettava EU:n poliittisia tavoitteita. ETSK suhtautuukin myönteisesti komission ehdotukseen aitojen omien varojen lisäämisestä⁽³⁾.

(1) EUVL C 440, 6.12.2018, s. 106, EUVL C 81, 2.3.2018, s. 131, EUVL C 75, 10.3.2017, s. 63 ja EUVL C 34, 2.2.2017, s. 1

(2) FUTURE FINANCING OF THE EU: Final report and recommendations of the High-Level Group on Own Resources, joulukuu 2016 https://ec.europa.eu/budget/mfi/hlgor/library/reports-communication/hlgor-report_20170104.pdf

(3) EUVL C 440, 6.12.2018, s. 106 ja EUVL C 81, 2.3.2018, s. 131

3.7 ETSK kehottaa Euroopan komissiota laatimaan omia rahoitusvaroja koskevan tausta-asiakirjan ja toteutettavuustestin. ETSK ymmärtää, että lopullisen ratkaisun hyväksyminen vie aikaa. Olisi kuitenkin erittäin hyödyllistä poistaa nykyinen epävarmuus siitä, miten EU:n talousarvio rahoitetaan. Ilman ratkaisua koko konsepti on hyvin haavoittuva.

3.8 ETSK panee merkille komission elpymissuunnitelman yhteydessä tekemän ehdotuksen luopua tiettyjen nettomaksajajäsenvaltioiden nykyisistä maksuosuusalennuksista pidemmän ajan kuluessa kuin vuonna 2018 ehdotettiin. ETSK pitää kuitenkin kiinni kannastaan, jonka se on esittänyt viimeaikaisissa lausunnoissaan, ja kehottaa lopettamaan viime kädessä kaikki maksuosuusalennukset ⁽⁴⁾.

3.9 Koska Next Generation EU on sisällytetty EU:n talousarvioon, se on yhteydessä EU-ohjausjaksoon – ehdollisuuden osalta – ja komission hallinto- ja valvontajärjestelmään, joka on myös Euroopan parlamentin valvonnassa. ETSK huomauttaa, että mahdolliset ristiriidat jäsenvaltioiden ja komission tai komission ja Euroopan parlamentin välillä saattaisivat viivästyttää merkittävästi varojen maksamista.

3.10 ETSK katsoo, että jäsenvaltioiden on parannettava huomattavasti ohjelmointivalmiuksiaan, jos uuden rahoituskehityksen kolmen ensimmäisen vuoden aikana aiotaan pystyä jakamaan 165 miljardia euroa lisää varoja ja käyttämään ne tehokkaasti. Komitea suosittelee myös, että komissio harkitsee sääntöjen joustavoittamista, jotta jäsenvaltioita voidaan tukea tarvittavassa täydentävässä ohjelmasuunnittelussa.

3.11 ETSK suhtautuu myönteisesti Euroopan parlamentin tärkeimpien poliittisten ryhmien puheenjohtajien lähettämään kirjeeseen, jossa kannustetaan Eurooppa-neuvostoa ja neuvostoa saavuttamaan nopeasti sopimus komission ehdotuksen pohjalta. ETSK yhtyy myös Euroopan parlamentin 15. toukokuuta 2020 antamaan päätöslauselmaan ⁽⁵⁾, jossa parlamentti kannattaa 2 biljoonan euron elvytyspakettia covid-19:n seurausten torjumiseksi.

3.12 ETSK toteaa, että pakettia, johon sisältyy elpymisvälineen perustaminen ja monivuotisen rahoituskehityksen 2021–2027 räätälöiminen covid-19:n jälkeisen ajan tarpeisiin, voidaan pitää paitsi poikkeuksellisenä myös tarpeellisenä ja kiireellisenä. EU:n finanssipolitiikka ei nykytilanteessa olisi yksinkertaisesti riittävän joustavaa, eikä sillä pystyttäisi tukemaan toimia, jotka voisivat auttaa tuntuvalta tavalla kriisitilanteen ratkaisemisessa.

3.13 ETSK ymmärtää myös, että ehdotus on paras mahdollinen nykyisessä poliittisessa tilanteessa.

4. Erityistä

4.1 ETSK arvostaa suuresti sitä, että elpymis- ja palautumistukivälineessä ehdotetaan yhteyttä EU-ohjausjaksoon sekä elpymis- ja palautumissuunnitelmiin, jotka voivat toimia perustana ja vertailuarvona rahoitusta varten.

4.2 REACT-EU-aloitteen osalta ETSK suhtautuu myönteisesti paitsi koheesipolitiikan perustan melko tuntuvaan vahvistamiseen myös poikkeuksellisiin joustosääntöihin, joiden tarkoituksena on antaa merkittävää tukea avun tarpeessa oleville alueille ja kiireellisille painopisteille.

4.3 ETSK kannattaa myös vakaasti oikeudenmukaisen siirtymän rahaston määrärahojen huomattavaa lisäämistä ja ehdotettuja toimia oikeudenmukaisen siirtymän mekanismin muissa pilareissa. Suunnitellulla järjestelmällä voidaan nyt helpommin ja tehokkaammin tukea rakenteellista siirtymää kohti uutta ja monipuolisempaa taloudellista toimintaa, jolla on ratkaiseva rooli EU:n vihreän kehityksen ohjelmassa.

4.4 Jotta voidaan päästä takaisin kriisiä edeltäneeseen taloustilanteeseen, on erittäin tärkeää luoda suotuisat olosuhteet yksityisille investoinneille. ETSK suhtautuu myönteisesti ehdotukseen perustaa vakavaraisuustukiväline, jonka tulisi auttaa pandemiasta kärsiviä terveitä yrityksiä.

⁽⁴⁾ EUVL C 440, 6.12.2018, s. 106

⁽⁵⁾ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0124_FI.html

4.5 ETSK on tyytyväinen Next Generation EU -välineen toisen pilarin sisältöön: siinä keskitytään investointitoiminnan elvyttämiseen, jota tuetaan innovatiivisilla rahoitusvälineillä.

4.6 ETSK suhtautuu myönteisesti Next Generation EU -välineen kolmanteen pilariin, jossa käsitellään kysymyksiä, jotka tähän mennessä ovat olleet pääasiassa jäsenvaltioiden vastuulla.

4.7 ETSK pitää Next Generation EU -välineen rakennetta tasapainoisena ja katsoo, että se vastaa tarpeisiin, joihin on vastattava EU:n yhteisillä resursseilla kuitenkin niin, että noudatetaan toissijaisuusperiaatetta.

Bryssel 16. heinäkuuta 2020.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheista ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta”*(COM(2020) 408 final – 2020/0104 (COD))***ja ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi teknisen tuen välineen perustamisesta”***(COM(2020) 409 final – 2020/0103 (COD))**(2020/C 364/18)*Yleisesittelijä: **Dimitris DIMITRIADIS**

Lausuntopyyntö	Euroopan unionin neuvosto, 10.6.2020 Euroopan parlamentti, 17.6.2020
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 175 artiklan kolmas kohta ja 304 artikla
Vastaava jaosto	Talous- ja rahaliitto, taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus
Hyväksyminen täysistunnossa	16.7.2020
Täysistunnon nro	553
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	208/4/4

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK suhtautuu myönteisesti ehdotettuun elpymis- ja palautumistukivälineeseen, jäljempänä ”tukiväline” ⁽¹⁾.

1.2 Taloudellisen ulottuvuutensa lisäksi Euroopan komission ehdotus myös edistää olennaisesti eurooppalaisen perheen tiivistymistä ja yhdentymistä, sillä sen avulla vahvistetaan jäsenvaltioiden keskinäistä solidaarisuutta ja yhteistyötä.

1.3 Euroopan komission ehdotus osoittaa muun muassa, että Euroopan unioni pystyy, kunhan siihen on tarvittavaa poliittista tahtoa, vastaamaan tehokkaasti merkittäviin kriiseihin, tarjoamaan vakavasti otettavia ja uskottavia ratkaisuja sekä tekemään tarvittavia ja realistisia kompromisseja, mikä on omiaan edistämään oleellisesti Eurooppa-aatetta.

1.4 ETSK:n mielestä tukivälineen avulla olisi edistettävä siirtymistä ilmastoneutraaliuteen ja digitaalitalouteen siten, että sen kautta hyödynnetään Next Generation EU -välineen ⁽²⁾ tarjoamia varoja siirtymän sosioekonomisten vaikutusten lievittämiseksi alueilla, joihin se vaikuttaa eniten.

1.5 Kestävän, vihreän ja digitaalisen elpymisen sekä heikoimmassa asemassa olevien alueiden tukemisen tarve on covid-19-kriisin vuoksi yhä polttavampi.

⁽¹⁾ Ehdotus – Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta, COM(2020) 408 final, 28.5.2020.

⁽²⁾ Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, Eurooppa-neuvostolle, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – EU:n talousarvio Euroopan elpymissuunnitelman moottorina, COM(2020) 442 final.

1.6 ETSK on tehnyt jo aikaisemmin selväksi, että se ”kannattaa uudistusten tukiohjelman⁽³⁾ ja eurooppalaisen ohjausjakson välistä vahvaa yhteyttä”⁽⁴⁾. Jäsenvaltioiden olisikin käsiteltävä toimittamisissaan suunnitelmissa EU-ohjausjakson yhteydessä määriteltyjä keskeisiä haasteita ja huolehdittava siitä, että suunnitelmat ovat Euroopan vihreän kehityksen ohjelman ja digitaalistrategian periaatteiden mukaisia.

1.7 Euroopan komission, Euroopan parlamentin ja Eurooppa-neuvoston on koordinoitava toimiaan ripeästi ja tehokkaasti, jotta vältetään viivästyksset, jotka vaarantaisivat tukivälineen tavoitteiden saavuttamisen.

1.8 Jäsenvaltioiden on reagoitava välittömästi ja kattavasti, sillä eri hankesuunnitelmat on valmisteltava ja saatettava päätökseen lyhyessä ajassa.

1.9 ETSK pitää tärkeänä, että jäsenvaltiot tekevät tiivistä yhteistyötä Euroopan komission kanssa, jotta tukivälineeseen liittyvät hankesuunnitelmat saadaan hyväksytyä, niitä voidaan seurata ja ne saadaan toteutettua onnistuneesti.

1.10 Suunnitelmien yhteydessä tulee tarjota suoraa taloudellista tukea pienille ja keskisuurille yrityksille.

1.11 ETSK pitää erittäin tärkeänä, että kaikkiin ilmoitettuihin toimenpiteisiin, erityisesti taloudellista tukea antaviin toimenpiteisiin, liitetään selkeät ja yritysystävälliset tiedot siitä, minkä tyyppistä tukea annetaan, miten pk-yritys voi tehokkaasti käyttää olemassa olevia EU:n rahoitusvälineitä, keneen voi ottaa yhteyttä EU:n tasolla, jos on kysymyksiä, mitkä kansalliset elimet osallistuvat varojen kanavoimiseen, ketkä ovat ne kansalliset toimijat, joiden puoleen pk-yritykset voivat kääntyä, mikä on kansallisten pankkien rooli ja mitkä ovat niiden velvollisuudet.

1.12 Hankkeiden esittämistä, hyväksymistä, seuranta ja päätökseen saattamista voitaisiin vauhdittaa hyödyntämällä aktiivisesti yksityisiä konsulttiyrityksiä, joilla on maailmanlaajuisia kokemusta kyseisistä aihepiireistä.

1.13 ETSK korostaa jälleen kerran tarvetta jakaa parhaita käytänteitä EU:ssa ja nopeuttaa käytettävissä olevien varojen kohdentamiseen ja maksatukseen liittyviä hallintomenettelyjä. Euroopan komission tulee antaa tätä varten tarvittavaa teknistä apua⁽⁵⁾.

1.14 Jäsenvaltioiden esittämissä suunnitelmissa olisi otettava huomioon työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden rooli ja näkemykset. ETSK on jo aiemmin kehottanut erityisesti antamaan järjestäytyneelle kansalaisyhteiskunnalle aktiivisemmän roolin ”Euroopan komission ja jäsenvaltioiden visiot yhteensovittavan sopimuksen saavuttamiseksi uudistusohjelmien sisällöstä”⁽⁶⁾.

1.15 Teknisen tuen väline voi täydentää tehokkaasti muita komission ehdottamia toimenpidekokonaisuuksia, joilla pyritään lieventämään covid-19-pandemiasta johtuvia negatiivisia talousvaikutuksia.

2. Johdanto ja yleiset huomiot

2.1 Tukivälineen tavoitteena on edistää unionin taloudellista, sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta parantamalla jäsenvaltioiden palautumis- ja sopeutumiskykyä, lieventämällä covid-19-kriisin sosiaalisia ja taloudellisia vaikutuksia sekä tukemalla vihreää siirtymää ja digitaalista muutosta, joilla pyritään saavuttamaan ilmastoneutraali Eurooppa vuoteen 2050 mennessä. Näin voidaan myötävaikuttaa jäsenvaltioiden talouksien kasvupotentiaalin palautumiseen kriisin jälkeen ja edistää siten työpaikkojen syntyä ja kestävä kasvua.

2.2 Tukivälineestä on tarkoitus myöntää rahoitustukea, jota ei makseta takaisin, ja lainoja sen edistämiseksi, että etenkin maat, joissa tulotaso henkeä kohden on suhteessa alhaisempi ja työttömyysaste korkea, pystyvät vastaamaan asianmukaisesti pandemian vakaviin taloudellisiin seurauksiin.

2.3 Lainoilla täydennetään tukea, jota ei makseta takaisin, ja niihin sovelletaan unionin käytettävissä olevia pitkiä maturiteetteja ja alhaisia korkoja.

⁽³⁾ Ehdotus – Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus Euroopan investointien vakautusjärjestelyn perustamisesta, COM(2018) 387 final.

⁽⁴⁾ EUVL C 62, 15.2.2019, s. 121.

⁽⁵⁾ EUVL C 237, 6.7.2018, s. 53.

⁽⁶⁾ EUVL C 62, 15.2.2019, s. 121.

2.4 Covid-19-pandemia on aikamme maailmanlaajuinen terveyskriisi, joka oli 12. kesäkuuta 2020 mennessä vienyt yli 420 000 ihmisen hengen ⁽⁷⁾. Covid-19 on kuitenkin paljon muutakin kuin terveyskriisi: sillä on ollut eri puolilla maailmaa valtavia sosioekonomisia vaikutuksia, joiden laajuutta on vielä vaikea arvioida. Maailmanpankin viimeisimmän maailmantaloutta käsittelevän raportin (*Global Economic Prospects*, kesäkuu 2020) mukaan koronaviruskriisi tulee aiheuttamaan syvimmän maailmanlaajuisen taantumun sitten toisen maailmansodan.

2.5 Maailmantalouden ennakoitaan supistuvan 5,2 prosenttia vuonna 2020, mikä on kolmisen kertaa enemmän kuin vuosien 2008–2009 globaalien finanssikriisin aikana. Kehittyneistä talouksista Yhdysvalloissa reaalisen BKT:n kasvun odotetaan olevan tänä vuonna - 6,1 prosenttia ja euroalueella puolestaan - 9,1 prosenttia. Kuten Maailmanpankin kesäkuun 2020 raportissa ⁽⁸⁾ suoraan todetaan, ”miljoonat ihmiset ajautuvat todennäköisesti takaisin köyhyyteen, koska asukaskohtaiset tulot supistunevat tänä vuonna yli 90 prosentissa kehittyvistä markkinoista ja talouksista”.

Covid-19-kriisin taloudellisiin seurauksiin kuuluvat ⁽⁹⁾

- 1) epävarmuuden lisääntyminen, mikä lisää varovaisuussäästämistä
- 2) kulutuksen vähentyminen
- 3) tuotannollisten investointien tekemishalukkuuden vähentyminen
- 4) kasvava työttömyys, josta osa on todennäköisesti pysyvää
- 5) maailmankaupan volyymin pieneneminen ja merkittävät häiriöt globaaleissa toimitusketjuissa
- 6) raaka-aineiden hintojen (erityisesti öljyn hinnan) lasku, joka hankaloittaa varsinkin perinteisten raaka-aineiden viejien vaihtotaseen rahoitusta
- 7) riskialttiiden omaisuuserien hallussapitäjien vaatimien riskipreemioiden jyrkkä nousu.

2.6 Toimenpiteet, jotka voivat auttaa ratkaisemaan terveyskriisin, voivat tunnetusti syventää talouskriisiä ja päinvastoin. Pandemiakäyrän loiventaminen jyrkentää väistämättä makrotalouden taantumaa havainnollistavaa käyrää ja vaarantaa kaikki toimitusketjut, myös ihmisten selviytymisen kannalta elintärkeitä (elintarvikkeiden ja lääkkeiden) toimitusketjut. Jos pandemian seuraukset pahenevat edelleen, tuloksena voi olla rahoituskriisejä, jotka johtavat luotonannon romahtamiseen, pidempään maailmanlaajuiseen taantumaa ja hitaampaan elpymiseen. Kuten Maailmanpankin kesäkuussa 2020 julkaisemassa *Global Economic Prospects* -raportissa todetaan, ”velkaantumistasen nousu on tehnyt maailmanlaajuisesta rahoitusjärjestelmästä alttiimman rahoitusmarkkinoiden stressitilanteiden vaikutuksille”.

2.7 Tarvitaan kiireesti laajamittaisia rahoitustoimia, joilla hillitään viimeaikaisen kriisin taloudellisia seurauksia ja parannetaan jäsenvaltioiden talouksien palautumiskykyä ja varautumista tulevaisuuteen.

2.8 Taloustoimissa olisi painotettava seuraavia seikkoja:

- 1) On tärkeää varmistaa, että työntekijät säilyttävät työpaikkansa, vaikka he joutuisivat karanteeniin tai pysymään kotona.
- 2) Hallintotahojen olisi kanavoitava taloudellista tukea julkisille ja yksityisille laitoksille, jotka tukevat heikossa asemassa olevia väestöryhmiä.
- 3) Pk-yrityksiä olisi suojeltava konkurssilta (verovarojen käytölle suurten rahoitusalan ulkopuolisten yritysten tukemiseen ei ole niin ilmeistä tarvetta).

⁽⁷⁾ <https://ourworldindata.org/grapher/total-deaths-covid-19>

⁽⁸⁾ Maailmanpankki, *Global Economic Prospects*, kesäkuu 2020.

⁽⁹⁾ Koundouri, P., Athens University of Economics and Business Working Paper, 2020.

- 4) Järjestämättömien lainojen lisääntyessä tarvitaan toimenpiteitä rahoitusjärjestelmän tukemiseksi.
- 5) Olisi hyväksyttävä finanssipoliittisia toimenpidepaketteja, jotka vastaavat kriisin aiheuttamia BKT:n menetyksiä.

2.9 Euroopan komissio esittää nyt EU:n talousarvion vahvistamista covid-19-pandemian aiheuttamien välittömien taloudellisten ja sosiaalisten vahinkojen korjaamiseksi, elpymisen vauhdittamiseksi ja paremman tulevaisuuden takaamiseksi seuraavalle sukupolvelle. Se ehdottaa, että kaikkien jäsenvaltioiden kannalta kestävä, tasapuolisen, osallistavan ja oikeudenmukaisen elpymisen varmistamiseksi perustetaan uusi elpymisväline Next Generation EU, joka nivotaan osaksi vahvaa, nykyaikaista ja uudistettua EU:n pitkän aikavälin talousarviota. Elpymis- ja palautumistukiväline⁽¹⁰⁾ on Next Generation EU:n lippulaiva.

3. Elpymis- ja palautumistukivälineen ja teknisen tuen välineen yleiset periaatteet

3.1 ETSK suhtautuu erittäin myönteisesti ehdotuksiin elpymis- ja palautumistukivälineestä, jäljempänä ”tukiväline”, ja teknisen tuen välineestä, joilla on määrä tarjota laajamittaista rahoitustukea etenkin vihreään siirtymään ja digitaaliseen muutokseen liittyviin julkisiin investointeihin ja uudistuksiin, joiden odotetaan parantavan jäsenvaltioiden talouksien palautumiskykyä ja varautumista tulevaisuuteen sekä auttavan jäsenvaltioita toipumaan nopeammin ja tuloksekkaammin pandemian seurauksista.

3.2 ETSK on hyvin huolissaan pandemian taloudellisista seurauksista jäsenvaltioissa ja etenkin kasvavasta työttömyydestä, joka on noussut eräissä eteläisissä EU-maissa nuorten keskuudessa jopa 33 prosenttiin, sekä lisääntyvästä köyhyydestä.

3.3 ETSK on samaa mieltä siitä, että pandemiasta näyttää tulevan pahin taloudellinen sokki sitten suuren laman ja seurauksiltaan tuhoisa miljoonille Euroopan kansalaisille ja yrityksille ja että se saattaa hyvinkin syventää taloudellisia ja sosiaalisia eroja ja johtaa suureen hajaannukseen⁽¹¹⁾.

3.4 ETSK on korostanut jo aiemmin, ettei talouskehitys ole ollut viime aikoina tasaista koko EU:ssa ja euroalueella ja että ”lähentyminen on edelleen epätydyttävällä tolalla. Myös kestävä kehitys on EU:lle aina vain monimutkaisempi haaste”⁽¹²⁾.

3.5 ETSK katsoo, että ”Euroopan yhdentymisen on tienhaarassa. Äskeisestä pitkään jatkuneesta talouskriisistä ja sen useissa jäsenvaltioissa aiheuttamista vakavista sosiaalisista ongelmista voidaan ottaa opiksi ainakin se, että taloudellisen ja sosiaalisen lähentymisen puute jäsenvaltioiden ja alueiden välillä uhkaa Euroopan yhdentymishankkeen poliittista kestävyyttä ja kaikkia sen kansalaisille tuomia etuja”⁽¹³⁾.

3.6 ETSK:n mielestä ”[r]innakkain näiden toimien kanssa tulee vahvistaa Euroopan talouden kilpailukykyä eli sen kykyä parantaa tuottavuutta ja elintaso kestäväpohjaisesti siirryttäessä ilmastoneutraaliuteen. Erityisen tärkeitä keinoja saavuttaa tämä ovat tutkimus- ja kehittämistyö sekä työvoiman taitotiedon lisääminen ja parantaminen”⁽¹⁴⁾.

3.7 ETSK:n näkemyksen mukaan ”[t]alouden ja työmarkkinoiden sietokyvyn sekä taloudellisen, sosiaalisen, ekologisen ja institutionaalisen kestävyuden parantamisen olisi oltava johtotähtenä toimintapolitiikoissa, joilla edistetään ylöspäin suuntautuvaa lähentymistä ja oikeudenmukaisuutta siirryttäessä kohti ilmastoneutraalia taloutta (eli taloutta, jossa kasvihuonekaasujen päästöt ja sitominen ovat tasapainossa) samalla kun hallitaan digitalisaatiosta ja väestörakenteen muutoksesta johtuvia haasteita”⁽¹⁵⁾. Lisäksi komitea kannattaa kehotusta, jonka mukaan Euroopan unionin tulee sitoutua saavuttamaan hiilineutraalius vuoteen 2050 mennessä ja korjata vastaavasti vuoteen 2030 ulottuvaa kasvihuonekaasupäästöjen vähennystavoitettaan. YK:n ympäristöohjelman (UNEP) raportissa Emissions Gap Report 2019 todetaan, että maailmanlaajuisia päästöjä on vähennettävä tästä lähtien vuosittain 7,6 prosenttia, jotta maapallon lämpeneminen saadaan rajoitettua 1,5 celsiusasteeseen. Tämä tarkoittaa vuoteen 2030 ulottuvan kokonaisvähennystavoitteen asettamista ainakin 68 prosenttiin.

⁽¹⁰⁾ Ehdotus – Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta, COM(2020) 408 final, 28.5.2020.

⁽¹¹⁾ Komissaari Paolo Gentilonin elpymis- ja palautumistukivälinettä käsittelevässä lehdistötilaisuudessa esittämiä huomioita (saatavilla vain englanniksi), Euroopan komission lehdistötiedote, 28. toukokuuta 2020.

⁽¹²⁾ EUVL C 47, 11.2.2020, s. 106.

⁽¹³⁾ EUVL C 353, 18.10.2019, s. 23.

⁽¹⁴⁾ Ks. edellinen alaviite.

⁽¹⁵⁾ Ks. edellinen alaviite.

3.8 ETSK on näin ollen samaa mieltä siitä, että tukivälineen päätavoitteena tulisi olla

- 1) edistää unionin taloudellista, sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta
- 2) lieventää kriisin sosiaalisia ja taloudellisia vaikutuksia
- 3) tukea vihreää siirtymää ja digitaalista muutosta, joilla pyritään saavuttamaan ilmastoneutraali Eurooppa vuoteen 2050 mennessä, jotta voidaan myötävaikuttaa jäsenvaltioiden talouksien kasvupotentiaalin palautumiseen covid-19-kriisin jälkeen ja edistää siten työpaikkojen syntyä ja kestävä kasvua.

3.9 ETSK haluaa korostaa, että kyseisissä investoinneissa ja uudistuksissa tulee keskittyä vihreään siirtymään ja digitaaliseen muutokseen liittyviin haasteisiin ja investointitarpeisiin, sillä näin voidaan varmistaa kestävä elpyminen.

3.10 Nykyisin tunnustetaan yleisesti, että vihreillä elvytyspolitiikoilla on etuja tavanomaisiin finanssipoliittisiin elvytystoimiin verrattuna ja että ilmastomyönteiset toimintapolitiikat ovat myös talouden kannalta selvästi parempia. Toteuttamalla ympäristöystävällisiä rakentamishankkeita, kuten jälkieristämällä tai rakentamalla uusiutuvan energian infrastruktuuria, voidaan saada aikaan suurempia kerrannaisvaikutuksia, koska pitkän aikavälin energiakustannukset pienenevät ja heijastusvaikutukset talouteen ovat laajempia.

3.11 ETSK on samaa mieltä siitä, että sen lisäksi, että nyt ohjataan varoja epidemian hallintaan ja siihen liittyvään biolääketieteelliseen tutkimukseen ja investoidaan rajaturvallisuuteen sekä matkustamisen ja kaupankäynnin turvallisuuden varmistamiseen, rahoituslaitosten ja hallintotahojen on myös aika alkaa soveltaa kestäviä investointeja koskevaa EU:n luokitusjärjestelmää (2019). Lisäksi tulee huolehtia siitä, että fossiilista polttoaineista luovutaan vähitellen ja olemassa olevat uusiutuviin energialähteisiin perustuvat teknologiat otetaan yhä laajempaan käyttöön, ja ryhtyä tukemaan fossiilisten polttoaineiden sijasta vihreitä ja älykkäitä ilmastomuutoksen hillitsemistä ja siihen sopeutumista edistäviä infrastruktuurihankkeita. On myös investoitava vähähiiliseen kiertotalouteen, taattava siirtyminen teollisesta maataloudesta uudistavaan maatalouteen ja investoitava ruokaturvaan, edistettävä eurooppalaisia toimitusketjuja, pyrittävä vähentämään kuljetustarpeita ja otettava kaikki irti digitaalisesta vallankumouksesta. Samanaikaisesti tulee pitää huoli tieto- ja viestintäteknikkaverkkojen turvallisuudesta ⁽¹⁶⁾.

3.12 ETSK yhtyy siihen Kansainvälisen energiajärjestön näkemykseen, että siirtyminen puhtaaseen energiaan voi auttaa saamaan Euroopan talouden taas käyntiin, kun energiajärjestelmiä uudistettaessa pyritään kunnianhimoisiin työpaikkojen luomista ja ilmastomuutosta koskeviin tavoitteisiin. Koska yli 70 prosenttia maailmanlaajuisista energiainvestoinneista on suoraan tai välillisesti yhteydessä julkishallintoon, näiden tahojen toimet ovat nykyisenä kriisiaikana yhä tärkeämpiä. Toimintapolitiikkojen avulla voidaan ohjata energiaan liittyviä investointeja aktiivisesti kestävämmälle uralle ja nostaa energiatehokkuus, uusiutuva energia ja akkuvarastointi keskeiselle sijalle pyrittäessä elvyttämään taloutta. Energiateollisuuden elvytysohjelmat olisi asetettava etusijalle, jotta alan nykyiset työntekijät saisivat tukea, syntyisi uusia työpaikkoja ja päästöt pienenisivät. Kansainvälinen energiajärjestö ⁽¹⁷⁾ neuvoo rakentamaan jo olemassa olevan pohjalta ja tähtäämään korkealle ("Build on what you already have – and think big"). Toimintapolitiikkoja, joita varten on jo olemassa oikeudelliset ja institutionaaliset rakenteet, on helpointa laajentaa.

3.13 ETSK kannattaa varauksetta sitä, että ehdotetulla asetuksella perustettavalla tukivälineellä tulee edistää ilmastotoimien ja ympäristökestävyyden valtavirtaistamista sekä yleistavoitetta, jonka mukaan 25 prosenttia EU:n talousarviomenoista osoitetaan ilmastotavoitteiden tukemiseen.

3.14 ETSK on vahvasti sitä mieltä, että tukivälineestä pitäisi myöntää ensisijaisesti rahoitustukea, jota ei makseta takaisin, sen edistämiseksi, että etenkin maat, joissa tulotaso henkeä kohden on suhteessa alhaisempi ja työttömyysaste korkea, pystyvät vastaamaan asianmukaisesti pandemian vakaviin taloudellisiin seurauksiin. Lainoilla olisi vain täydennettävä tukea, jota ei makseta takaisin, ja niihin olisi sovellettava unionin käytettävissä olevia pitkiä maturiteetteja ja alhaisia korkoja.

⁽¹⁶⁾ Koundouri, P., Never Waste a Good Crisis: For a Sustainable Recovery from COVID-19, huhtikuu 2020.

⁽¹⁷⁾ Kansainvälinen energiajärjestö: <https://www.iea.org/>.

3.15 ETSK kannattaa komission aikomusta hyödyntää EU:n talousarvion koko painoarvoa investointien liikkeelle saamiseksi ja rahoitustuen antamiseksi etupainotteisesti elpymisen ratkaisevan tärkeinä ensimmäisinä vuosina. Tämä on tarkoitus toteuttaa ottamalla käyttöön Euroopan unionin elpymisväline, jonka rahoitusmäärä on 808 984,090 miljoonaa euroa (käypinä hintoina), ja vahvistamalla samanaikaisesti vuosien 2021–2027 monivuotista rahoituskehystä.

3.16 ETSK kehottaa ”jatkamaan tehokkaita rakenneuudistuksia ja niihin liittyviä huolellisesti kohdennettuja investointi-strategioita”⁽¹⁸⁾.

3.17 ETSK kannattaa kaikkien jäsenvaltioiden käytettävissä olevan erillisen teknisen tuen välineen perustamista rakenneuudistusten tukiohjelman⁽¹⁹⁾ seuraajaksi.

4. Kansallisten elpymis- ja palautumissuunnitelmien laatiminen, toimittaminen, arviointi ja määräajat

4.1 ETSK katsoo, että tukivälineen varat tulee toimittaa jäsenvaltioille mahdollisimman nopeasti ja niiden tulee puolestaan käyttää ne tehokkaasti, jotta tukivälineestä saadaan mahdollisimman suuri hyöty.

4.2 Jäsenvaltioiden on laadittava kansalliset elpymis- ja palautumissuunnitelmat, joissa esitetään uudistus- ja investointiohjelma seuraaviksi neljäksi vuodeksi.

4.3 ETSK on sitä mieltä, että suunnitelmissa olisi käsiteltävä EU-ohjausjakson yhteydessä määriteltyjä jäsenvaltioiden keskeisiä haasteita, jotka voivat liittyä esimerkiksi kilpailukykyyn, tuottavuuteen, koulutukseen ja osaamiseen, terveydenhuoltoon, työllisyyteen tai taloudelliseen, sosiaaliseen ja alueelliseen yhteenkuuluvuuteen. Niissä olisi myös huolehdittava siitä, että tehtävät investoinnit ja uudistukset kohdistuvat asianmukaisesti vihreään siirtymään ja digitaaliseen muutokseen liittyviin haasteisiin ja että niiden avulla edistetään siten työpaikkojen luomista ja kestäväää kasvua sekä unionin palautumiskykyä.

4.4 ETSK pitää tarpeellisena lujittaa pk-yritysten nykyistä tukikehystä ja antaa niille innovatiivisen välineen kautta suoraa rahoitustukea niiden suojelemiseksi konkurssilta.

4.5 Kaikkiin ilmoitettuihin toimenpiteisiin, erityisesti taloudellista tukea antaviin toimenpiteisiin, tulee liittää selkeät ja yritysystävälliset tiedot siitä, minkä tyyppistä tukea annetaan, miten pk-yritys voi tehokkaasti käyttää olemassa olevia EU:n rahoitusvälineitä, keneen voi ottaa yhteyttä EU:n tasolla, jos on kysymyksiä, mitkä kansalliset elimet osallistuvat varojen kanavoimiseen, ketkä ovat ne kansalliset toimijat, joiden puoleen pk-yritykset voivat kääntyä, mikä on kansallisten pankkien rooli ja mitkä ovat niiden velvollisuudet, jne.

4.6 ETSK katsoo, että tässä prosessissa olisi otettava aidosti huomioon työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden rooli ja näkemykset.

4.7 ETSK on ehdottanut jo aiemmin ”sellaisen säännön asettamista, jonka mukaan jäsenvaltioille ei myönnetä rahoitusta, elleivät ne ole täysin hyväksyneet kumppanuusperiaatteen noudattamista sekä työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan todellista osallistumista päätettäessä monivuotisista uudistussituumuspaketeista⁽²⁰⁾. Kumppanuusperiaatteen noudattaminen on ratkaiseva edellytys sille, että toteutettavat uudistukset perustuvat näyttöön ja ovat kytköksissä kunkin jäsenvaltion talouden todelliseen tilanteeseen”⁽²¹⁾.

4.8 ETSK on samaa mieltä siitä, että komission tulisi arvioida suunnitelmat läpinäkyvin perustein, joita ovat muun muassa seuraavat: odotetaanko suunnitelman vastaavan tuloksellisesti **EU-ohjausjakson** yhteydessä yksilöityihin haasteisiin, edistetäänkö sillä jäsenvaltion kasvupotentiaalin ja taloudellisen ja sosiaalisen palautumiskyvyn lujittumista sekä taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden lisääntymistä, sisältääkö suunnitelma toimenpiteitä, joilla on merkitystä vihreän siirtymän ja digitaalisen muutoksen kannalta, ja onko jäsenvaltion esittämä kustannusarvio kohtuullinen ja uskottava ja oikeassa suhteessa odotettuun talousvaikutukseen.

4.9 ETSK katsoo, että varojen jaossa olisi otettava lisäksi huomioon lähentymisperusteet⁽²²⁾.

⁽¹⁸⁾ EUVL C 47, 11.2.2020, s. 106.

⁽¹⁹⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2017/825, annettu 17 päivänä toukokuuta 2017, rakenneuudistusten tukiohjelman perustamisesta kaudeksi 2017–2020 ja asetusten (EU) N:o 1303/2013 ja (EU) N:o 1305/2013 muuttamisesta (EUVL L 129, 19.5.2017, s. 1).

⁽²⁰⁾ Komission delegoitu asetukset (EU) N:o 240/2014, annettu 7 päivänä tammikuuta 2014, Euroopan rakenne- ja investointirahastoissa harjoitettavaa kumppanuutta koskevista eurooppalaisista käytännösäännöistä.

⁽²¹⁾ EUVL C 237, 6.7.2018, s. 53.

⁽²²⁾ Ks. edellinen alaviite.

4.10 ETSK pitää järkevänä, että

- 1) rahoitustuki ja jäsenvaltioiden tukivälineen puitteissa toteuttamat toimet on toteutettava etupainotteisesti vuoden 2024 loppuun mennessä ja että sellaisen rahoitustuen osalta, jota ei makseta takaisin, vähintään 60 prosenttia kokonaismäärästä on sidottava vuoden 2022 loppuun mennessä
- 2) jäsenvaltioiden on toimitettava elpymis- ja palautumissuunnitelmat viimeistään 30. huhtikuuta kansallisen uudistusohjelman erillisenä liitteenä
- 3) jäsenvaltioiden on voitava toimittaa suunnitelmaluonnos yhdessä seuraavan vuoden talousarvioesityksen kanssa edellisen vuoden lokakuun 15. päivänä
- 4) komission ja jäsenvaltioiden on käytettävä jäljellä olevat vuodet vuoden 2024 jälkeen monivuotisen rahoituskehityksen päättymiseen saakka (vuosi 2027) asiaankuuluvien toimien täytäntöönpanon edistämiseen kentällä ja odotetun elpymisen saavuttamiseen asianomaisilla talouden aloilla ja sosiaalisektoreilla sekä palautumiskyvyn ja lähentymisen tukemiseen.

4.11 ETSK korostaa, että tukivälinehankkeen tavoitteiden tosiasiallinen toteuttaminen ja saavuttaminen edellyttävät, että aikaa on riittävästi. Komitea varoittaa myös, että jos suurin osa on sillä kannalla, että suunnitelman täytäntöönpanoajan tulee olla lyhyt, suunnitelman avulla ei ehkä loppujen lopuksi päästä siinä asetettuihin tavoitteisiin.

4.12 ETSK korostaa, että Euroopan komission, Euroopan parlamentin ja Eurooppa-neuvoston on koordinoitava toimiaan ripeästi ja tehokkaasti, jotta vältetään viivästykset, jotka vaarantaisivat tukivälineen tavoitteiden saavuttamisen. Myös jäsenvaltioiden on reagoitava välittömästi ja kattavasti, sillä eri hankesuunnitelmat on valmisteltava ja saatettava päätökseen lyhyessä ajassa. Jäsenvaltioiden olisi tehtävä tiivistä yhteistyötä Euroopan komission kanssa, jotta tukivälineeseen liittyvät hankesuunnitelmat saadaan hyväksytyä, niitä voidaan seurata ja ne saadaan toteutettua onnistuneesti. Hankkeiden esittämistä, hyväksymistä, seuranta ja päätökseen saattamista voitaisiin vauhdittaa hyödyntämällä aktiivisesti yksityisiä konsulttiyrityksiä, joilla on maailmanlaajuisia kokemuksia kyseisistä aihepiireistä.

4.13 ETSK korostaa jälleen kerran tarvetta jakaa parhaita käytänteitä EU:ssa ja nopeuttaa käytettävissä olevien varojen kohdentamiseen ja maksatukseen liittyviä hallintomenettelyjä. Euroopan komission tulee antaa tätä varten tarvittavaa teknistä apua ⁽²³⁾.

5. Teknisen tuen väline

5.1 ETSK kannattaa vakaita rakenneuudistuksia, jotka tukevat sosiaalista ja taloudellista kehitystä sekä institutionaalisten valmiuksien kehittämistä hallinnon laadun parantamiseksi. Uudistukset tulisi määrittää maittain ja niillä tulisi olla demokraattinen tuki, sen sijaan että sovelletaan kaikkiin jäsenvaltioihin samaa lähestymistapaa ⁽²⁴⁾.

5.2 ETSK on samaa mieltä siitä, että teknisen tuen välineen tavoitteena olisi oltava tukea pyytävien jäsenvaltioiden kansallisten viranomaisten tukeminen uudistusprosessin kaikissa vaiheissa tai sen tietyissä vaiheissa.

5.3 ETSK painottaa, että teknisen tuen välineen avulla tulee tukea jäsenvaltioiden viranomaisia, kun nämä pyrkivät suunnittelemaan uudistuksia omien prioriteettiansa mukaisesti ja lisäämään valmiuksiaan kehittää ja toteuttaa uudistus-toimia ja -strategioita sekä hyödyntämään muiden maiden viranomaisten hyviä käytänteitä ja esimerkkejä.

5.4 ETSK yhtyy näkemykseen, että teknisen tuen väline voi täydentää tehokkaasti muita komission ehdottamia toimenpidekokonaisuuksia, joilla pyritään lieventämään covid-19-pandemiasta johtuvia negatiivisia talousvaikutuksia.

Bryssel 16. heinäkuuta 2020.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER*

⁽²³⁾ Ks. edellinen alaviite.

⁽²⁴⁾ Ks. edellinen alaviite.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheista ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi InvestEU-ohjelman perustamisesta”

(COM(2020) 403 final – 2020/0108 (COD))

ja ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetuksen (EU) 2015/1017 muuttamisesta vakavaraisuustukivälineen perustamisen osalta”

(COM(2020) 404 final – 2020/0106 (COD))

(2020/C 364/19)

Yleisesittelijä: **Ronny LANNOO**

Lausuntopyyntö	neuvosto, 11.6.2020 Euroopan parlamentti, 17.6.2020
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 172 artikla, 173 artikla, 175 artiklan kolmas kohta, 182 artiklan 1 kohta ja 304 artikla
Vastaava jaosto	Talous- ja rahaliitto, taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus
Työvaliokunnan päätös	9.6.2020
Hyväksyminen täysistunnossa	16.7.2020
Täysistunnon nro	553
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	208/0/8

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK on covid-19-kriisin alusta lähtien ilmaissut useaan otteeseen olevansa vakuuttunut siitä, että vain kattava Euroopan talouden elpymissuunnitelma auttaa meitä näinä erittäin epävarmoina aikoina selviytymään pandemian seurauksista ja rakentamaan Euroopan taloudesta entistä kestävämmän ja selviytymis- ja palautumiskykyisemmän.

1.2 ETSK onkin tyytyväinen Euroopan komission esittämään kunnianhimoiseen elpymispakettiin ja korostaa, että elpymisen onnistuminen edellyttää vahvaa ja yksituumaista poliittista johtajuutta. Komitea tähdentää, että ottamalla nämä toimenpiteet käyttöön vastataan tarpeeseen puuttua hälyttävään sosioekonomiseen tilanteeseen kiireellisesti.

1.3 Euroopan talouden nopean ja kestäväpohjaisen elpymisen varmistamiseksi on ratkaisevan tärkeää, että tarvittavat taloudelliset resurssit asetetaan saataville. ETSK kannattaakin voimakkaasti EU:n talousarvion tukevoittamista ja kehottaa EU:n päättäjiä sopimaan pikaisesti sekä seuraavasta monivuotisesta rahoituskehiksestä (2021–2027) että uudesta Next Generation EU -elpymisvälineestä.

1.4 ETSK suhtautuu myönteisesti InvestEU-ohjelman vahvistamiseen ja sitä täydentävään vakavaraisuustukivälineeseen ja kehottaa pääsemään kyseisistä ehdotuksista nopeasti yhteisymmärrykseen, jotta molemmat ohjelmat saadaan pian käyttöön ja niiden hyödyntämiseksi voidaan kehittää riittävästi tukikelpoisia hankkeita.

1.5 InvestEU-ohjelman rahoitus kanavoidaan lähes kokonaan Next Generation EU -välineen eikä vuosien 2021–2027 pitkän aikavälin talousarvion kautta, mikä tarkoittaa sitä, että ohjelma on toteutettava vuoden 2026 loppuun mennessä. ETSK kehottaaakin lainsäätäjiä huolehtimaan asianmukaisiin säännöksiin siitä, ettei rahoitukseen tule katkosta vuoden 2026 jälkeen ja ennen vuoden 2027 jälkeisen monivuotisen rahoituskehiksen voimassaolon alkamista.

1.6 ETSK toistaa tukevansa ⁽¹⁾ komission tavoitetta lisätä investointitoimintaa unionissa EU:n seuraavan pitkän aikavälin talousarvion puitteissa. Tämä on entistäkin tärkeämpää covid-19-pandemian aiheuttaman taloudellisen taantumun vuoksi.

1.7 ETSK kannattaa edelleen sitä, että painopisteenä ovat yleistä etua merkittävästi palvelevat pitkän aikavälin investointihankkeet ja että samalla huolehditaan kestävä kehityksen kriteerien noudattamisesta. On ratkaisevan tärkeää, ettei covid-19-kriisi saa EU:ta etääntymään Euroopan vihreän kehityksen ohjelman, vuoden 2020 kestävä kasvun strategian ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin mukaisista keskipitkän ja pitkän aikavälin tavoitteistaan.

1.8 ETSK katsoo InvestEU-ohjelman soveltuvan erityisen hyvin pitkäaikaisen rahoituksen tarjoamiseen ja unionin politiikkojen tukemiseen vakavasta talous- ja sosiaalikriisistä toivuttaessa. Komitea korostaa, että on tärkeää määritellä selkeästi, mitkä hankkeet ovat oikeutettuja InvestEU-rahastoon lisättävän viidennen politiikkaikkunan mukaiseen tukeen. Tällä on keskeinen merkitys, jotta uusi ikkuna täydentäisi neljää muuta ikkunaa. Lisäksi ETSK kannattaa laajempaa innovoinnin määritelmää, joka ei rajoitu pelkästään tietotekniikkaan ja digitalisaatioon. Nykyinen kriisi koettelee rajusti pk-yrityksiä ja erityisesti mikro- ja pienyrityksiä, minkä vuoksi niiden olisi nimenomaisesti voitava saada tukea uudesta, viidennestä ikkunasta. Rakenteellinen yhteistyö toteutuskumppaneiden sekä unioni-, valtio- ja aluetason viranomaisten välillä on tältä osin olennaisen tärkeää.

1.9 ETSK kehottaa laatimaan täsmälliset ja selkeät suuntaviivat InvestEU-ohjelman mukaiseen tukeen oikeutettujen hankkeiden yksilöimiseksi sekä vastaavanlaiset ohjeet mahdollisuuksista saada aikaan synergiavaikutuksia EU:n lukuisien ohjelmien välillä, jotta voidaan varmistaa ohjelmien asianmukainen ja tehokas täytäntöönpano.

1.10 Koronaviruskriisi on vaikuttanut kaikkiin EU:n jäsenvaltioihin, mutta jotkut maat ovat kärsineet siitä enemmän kuin toiset. ETSK korostaa, että kriisin jälkeinen elpyminen ei saisi johtaa jäsenvaltioiden välisten erojen lisääntymiseen.

1.11 Niinpä ETSK suhtautuu myönteisesti uuteen vakavaraisuustukivälineeseen ja korostaa, että on tärkeää varmistaa, että se todella hyödyttää niitä jäsenvaltioita, joiden taloutta covid-19-pandemian vaikutukset ovat koetelleet eniten. Vaikka on olennaisen tärkeää huolehtia nopeasta elpymisestä, on aivan yhtä tähdellistä osoittaa käytettävissä olevat varat sellaisille yrityksille, joiden liiketoimintamallit ovat kannattavia. Tämä edistäisi kestäväpohjaisen sekä selviytymis- ja palautumiskykyisen talouden luomista Eurooppaan.

1.12 ETSK korostaa Euroopan rahoitusmarkkinoiden merkitystä sen varmistamisessa, että ehdotetuilla välineillä saadaan liikkeelle odotustenmukaiset määrät investointeja, ja tähdentää Euroopan investointipankkiryhmän (Euroopan investointipankki ja Euroopan investointirahasto) johtavaa roolia sekä toteutuskumppaneita varten tarkoitettujen asianmukaisten rakenteiden suurta tarvetta erityisesti kansallisella tasolla. On tärkeää, että rahoitusvirrat Euroopan investointipankkiryhmän, kehityspankkien ja -laitosten kautta ovat läpinäkyviä ja selkeitä ja että rahoitusvarat ovat helposti saatavilla.

2. Taustaa

2.1 Covid-19-kriisi, joka on ensi kädessä uhka kansanterveydelle, on aiheuttanut vakavan taloudellisen ja yhteiskunnallisen sokin ja johtanut taloudellisen tuotoksen jyrkkään laskuun, työttömyyden nopeaan kasvuun, elintason heikkenemiseen (reaalitulojen väheneminen, epävarmuus työstä ja rajoitettu liikkuvuus) ja ulkomaankaupan liikevaihdon roimaan supistumiseen sekä EU:ssa että kolmansien maiden kanssa käytävässä kaupassa. Lisäksi julkisen talouden tunnusluvut ovat kriisin seurauksena huonontuneet merkittävästi ja investoinnit ovat vähentyneet.

2.2 Euroopan komissio ilmoitti 27. toukokuuta 2020 kunnianhimoisesta elpymissuunnitelmasta, Next Generation EU -suunnitelmasta, ja tarkistetusta ehdotuksesta EU:n vuosien 2021–2027 kokonaistalousarvioksi ⁽²⁾.

2.3 Komission tavoitteena on luoda seuraavaa, vuosia 2021–2027 koskevaa monivuotista rahoituskehystä silmällä pitäen EU:n taloutta tukeva investointiohjelma, jonka avulla voidaan edistää asiaan liittyvien EU:n politiikkojen yksinkertaistamista, joustavuutta, synergioita ja johdonmukaisuutta koskevien monialaisten tavoitteiden saavuttamista. Tällaisen investointiohjelman tarve on covid-19-pandemian vuoksi entistäkin suurempi.

⁽¹⁾ ETSK:n lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi InvestEU-ohjelman perustamisesta” (EUVL C 62, 15.2.2019, s. 131).

⁽²⁾ Elpymissuunnitelmaa käsittelevä tiedonanto ”Euroopan h-hetki: korjaamalla ja kehittämällä parempaa seuraavalle sukupolvelle”.

2.4 Tästä syystä komissio on peruuttanut **InvestEU-ohjelmasta** toukokuussa 2018 tekemänsä aiemman ehdotuksen ja esittänyt uuden⁽³⁾, joka vastaa Euroopan parlamentin ja neuvoston huhtikuussa 2019 jo saavuttamaa osittaista yhteisymmärrystä.

2.5 Jotta InvestEU-ohjelmalla pystytään vastaamaan paremmin covid-19-pandemian aiheuttamaan talous- ja sosiaalisiin, komissio ehdottaa alkuperäiselle InvestEU-ohjelmalle kaavailtujen määrärahojen lisäämistä. Näin otetaan huomioon aiempaa suuremmat kokonaisinvestointitarpeet ja riskialttiimpi ympäristö.

2.6 Lisäksi uudessa ehdotuksessa laajennetaan InvestEU-ohjelman soveltamisalaa luomalla viides ikkuna eli strategisten investointien väline, jonka avulla on tarkoitus vastata Euroopan talouden tuleviin tarpeisiin ja turvata tai säilyttää strateginen riippumattomuus keskeisillä aloilla.

2.7 Parannetulla InvestEU-ohjelmalla voitaisiin tukea yrityksiä elpymisvaiheessa ja samalla varmistaa alkuperäisten tavoitteiden mukaisesti, että sijoittajat keskittyvät voimakkaasti unionin keskipitkän ja pitkän aikavälin painopisteisiin, kuten vihreään ja digitaaliseen muutokseen.

2.8 Euroopan komissio on niin ikään esittänyt ehdotuksen⁽⁴⁾ väliaikaisesta oman pääoman ehtoista välineestä eli **vakavaraisuustukivälineestä**.

2.9 Vakavaraisuustukivälineellä tuettaisiin yrityksiä, joiden liiketoimintamalli on muuten kannattava mutta joiden vakavaraisuutta covid-19-kriisi heikentää. Tarkoituksena on auttaa niitä selviytymään tästä vaikeasta ajasta, jotta ne pystyvät elvyttämään toimintansa kun sen aika on. Lisäksi ehdotuksen tavoitteena on tasoittaa vääristymiä, joita sisämarkkinoilla todennäköisesti ilmenee siksi, että joillakin jäsenvaltioilla ei välttämättä ole riittävästi budjettivaroja asianmukaisen tuen antamiseksi tukea tarvitseville yrityksille.

2.10 Vakavaraisuustukiväline on tarkoitus ottaa käyttöön mahdollisimman pian vuonna 2020, viimeistään lokakuun 2020 alussa, jotta sen koko kapasiteettia päästään hyödyntämään nopeasti vuoden 2021 aikana.

3. Yleistä

3.1 ETSK toistaa tukevansa⁽⁵⁾ InvestEU-ohjelmaa ja takuupohjaisen rahoitusvälineen jatkamista ja laajentamista. Komitea pitää sitä olennaisen tärkeänä etenkin EU:n talousarvion tulevaa pitkän aikavälin kehitystä ja hallinnointia silmällä pitäen.

3.2 ETSK on tyytyväinen InvestEU-ohjelman lisäkapasiteettiin, jonka ansiosta EU-takuun määrä nousee 75,2 miljardiin euroon (käyppinä hintoina ja uusi strategisten investointien ikkuna mukaan luettuna), sillä näin saadaan aikaan biljoonan euron lisäinvestoinnit. ETSK kehottaa jakamaan varat tasapainoisesti eri politiikkatavoitteiden välillä.

3.3 ETSK suhtautuu myönteisesti siihen, että InvestEU-rahastoon lisätään viides eli strategisten eurooppalaisten investointien ikkuna, johon osoitetaan 31,2 miljardia euroa EU-takuusta investointien tukemiseksi strategisilla aloilla ja keskeisissä arvoketjuissa, vihreän ja digitaalisen muutoksen kannalta ratkaisevat alat ja arvoketjut mukaan lukien.

3.4 Komitea korostaa, että on tärkeää määritellä selkeästi, mitkä hankkeet ovat oikeutettuja viidennen ikkunan mukaiseen tukeen, sillä tarkoituksena on, että uusi ikkuna täydentäisi neljää muuta ikkunaa. Lisäksi ETSK kannattaa laajempaa innovoinnin määritelmää, joka ei rajoitu pelkästään tietotekniikkaan ja digitalisaatioon. Ehdotuksessa olisi mainittava selkeästi, että myös pk-yritykset, erityisesti mikro- ja pienyritykset, voivat saada tukea uudesta ikkunasta. Tämä on entistäkin tärkeitä, kun otetaan huomioon, että pk-yritysten politiikkaikkunaa varten tarkoitettujen EU-takuun määrä on pienentynyt komission alkuperäisen ehdotuksen mukaisesta 11,25 miljardista eurosta 10,17 miljardiin euroon (käyppinä hintoina). Rakenteellinen yhteistyö toteutuskumppaneiden ja rahoituksen välittäjien sekä unioni-, valtio- ja aluetason viranomaisten välillä on tältä osin olennaisen tärkeää.

⁽³⁾ Ehdotus asetukseksi InvestEU-ohjelman perustamisesta.

⁽⁴⁾ Ehdotus asetukseksi vakavaraisuustukivälineen perustamisesta.

⁽⁵⁾ ETSK:n lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi InvestEU-ohjelman perustamisesta” (EUVL C 62, 15.2.2019, s. 131).

3.5 ETSK korostaa, että osaamisinvestoinneilla on ratkaiseva merkitys nykyistä vihreämpään ja oikeudenmukaisempaan talouteen siirtymisen kannalta, joten sosiaalisia investointeja ei pitäisi jättää InvestEU-ohjelmassa huomiotta.

3.6 Monet pk-yritykset, erityisesti mikro- ja pienyritykset, kärsivät huomattavasti covid-19-kriisistä ja useimmissa EU-maissa käyttöön otetuista sulkutoimenpiteistä. Sen vuoksi on olennaista varmistaa, että saatavilla on riittävästi rahoitusta, jotta ne voivat toipua kriisistä. Tuen on oltava kysyntälähtöistä eli tarjolla on oltava sekä vieraan että oman pääoman ehtoisia tuotteita. Koska pk-yrityksikkunan takuukapasiteetti pienenee, pienenemistä olisi kompensoitava sisällyttämällä pk-yrityssalkut ja erityisesti pien- ja mikroyritysten salkut strategisten investointien politiikkaikkunan mukaisen tuen piiriin. Tähän liittyvien raportointivaatimusten olisi oltava oikeasuhteisia, jotta pienimmille yrityksille, joiden resurssit ovat niukat, ei aiheudu liiallista hallinnollista taakkaa, sillä se vähentäisi niiden halukkuutta hakea tukea InvestEU-ohjelmasta. Toteutuskuupaneilla ja rahoituksen välittäjillä on keskeinen rooli pyrittäessä varmistamaan, että nämä yritykset pääsevät hyötymään tukivaroista.

3.7 Valtiovallan toimintalinjoista ja tukitoimista on tullut vallitsevan kriisin aikana erityisen tärkeitä, mutta jäsenvaltioiden valmiudet tukea kriisin pahiten koettelmia aloja ja yrityksiä vaihtelevat suuresti eri puolilla EU:ta.

3.8 ETSK suhtautuuakin myönteisesti uuteen vakavaraisuustukivälineeseen ja on tyytyväinen siihen, että vaikka väline on avoin kaikille jäsenvaltioille, painopiste on niissä maissa, joiden taloudet ovat kärsineet covid-19-pandemian vaikutuksista eniten tai joissa valtion vakavaraisuustuen saatavuus on rajallisempaa. Komitea on samaa mieltä siitä, että tukea olisi myönnettävä ainoastaan sellaisille yrityksille, joiden liiketoimintamalli on kannattava ja jotka eivät olleet vaikeuksissa ennen covid-19-kriisiä, ja pitää hyvänä sitä, että vakavaraisuustukiväline on sisällytetty Euroopan strategisten investointien rahastoon (ESIR). Varojen tehokkaan käytön varmistamiseksi on suotavaa sallia joustavat siirrot vakavaraisuus-tuki-ikkunasta ESIR-rahaston muihin ikkunoihin ja päinvastoin. Lisäksi käytettävissä olevat varat olisi pyrittävä jakamaan tasapainoisella, markkinalähtöisellä tavalla oman pääoman ehtoisten ja oman pääoman luonteisten tuotteiden, kuten etuoikeusasemaltaan alisteisten lainojen, välillä.

3.9 Vakavaraisuustukivälineen puitteissa edistetään kaksitahoista siirtymää (vihreä muutos ja digitalisaatio). Tuen edellytysten on oltava sellaisia, että myös mikro- ja pienyrityksillä sekä perinteisillä aloilla on realistiset mahdollisuudet niiden täyttämiseen.

3.10 Koronaviruskriisi on vaikuttanut kaikkiin EU:n jäsenvaltioihin, mutta jotkut maat ovat kärsineet siitä enemmän kuin toiset. ETSK korostaa, että kriisin jälkeinen elpyminen ei saisi johtaa jäsenvaltioiden välisten erojen lisääntymiseen. Vaikka InvestEU-ohjelman ja uuden vakavaraisuustukivälineen yhteydessä ei aseteta maantieteellisiä kiintiöitä, ETSK suhtautuu myönteisesti siihen, että johtokunta määrittelee erityiset maantieteellisen keskittymisen rajat.

3.11 InvestEU-ohjelman perustaminen kattavaksi rahoitusvälineeksi yksinkertaistaa sääntelyä, parantaa avoimuutta ja lisää synergiamahdollisuuksia, mikä on entistäkin tärkeämpää Euroopan vihreän kehityksen investointiohjelman sekä Euroopan elpymissuunnitelman muiden osien perustamista silmällä pitäen. ETSK kehottaa laatimaan täsmälliset ja selkeät suuntaviivat tukikelpoisten hankkeiden ja EU:n lukuisien ohjelmien tarjoamien synergiamahdollisuuksien yksilöimiseksi, jotta voidaan varmistaa ohjelmien asianmukainen ja tehokas täytäntöönpano.

3.12 Covid-19-kriisin ei pitäisi saada EU:ta etääntymään Euroopan vihreän kehityksen ohjelman, vuoden 2020 kestävän kasvun strategian ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin mukaisista keskipitkän ja pitkän aikavälin tavoitteistaan. ETSK toteaa äskettäin antamassaan päätöslauselmassa ⁽⁶⁾, että unionin on rahoitettava toimia, jotka täyttävät kaksi kriteeriä: strategisen tuotannon siirtäminen takaisin, jotta Euroopasta voi tulla riippumaton erityisesti terveydensuojelun ja terveydenhuollon vastatoimien alalla ja jotta saadaan luotua laadukkaita työpaikkoja, ja panostus kestäviin investointeihin, jotka ovat sosiaalisesti vastuullisia ja ympäristöä säästäviä. Pienillä ja keskisuurilla yrityksillä, niin kuin suurilla ja yhteiskunnallisilla yrityksilläkin, voisi olla ratkaiseva rooli Euroopan tuotantojärjestelmän rakenteen uudistamisessa.

Bryssel 16. heinäkuuta 2020.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER*

⁽⁶⁾ ETSK:n ehdotukset covid-19-kriisin jälkeistä uudelleenrakentamista ja elpymistä silmällä pitäen.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi puitteiden vahvistamisesta ilmastoneutraaliuden saavuttamiseksi ja asetuksen (EU) 2018/1999 muuttamisesta (eurooppalainen ilmastolaki)”

(COM(2020) 80 final – 2020/0036 (COD))

(2020/C 364/20)

Esittelijä: **Jan DIRX**

Toinen esittelijä: **Tellervo KYLÄ-HARAKKA-RUONALA**

Lausuntopyyntö	Euroopan parlamentti, 10.3.2020 neuvosto, 13.3.2020
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 192 artiklan 1 kohta ja 304 artikla
Vastaava elin	Maatalous, maaseudun kehittäminen, ympäristö
Hyväksyminen jaostossa	29.6.2020
Hyväksytty täysistunnossa	16.7.2020
Täysistunnon numero	553
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	210/2/9

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK korostaa monien keskeisten EU:n toimielinten ja yksittäisten henkilöiden tavoin, että ilmastotoimet sekä koronaviruskriisiä seuraava talouden jälleenrakennus ja elpyminen voivat kulkea ja niiden on kuljettava käsi kädessä. Tämä voidaan toteuttaa elvyttämällä Euroopan taloutta siten, että edistetään tehokasta ja täysin kestäväpohjaista julkisten ja yksityisten investointien pakettia. ETSK pitää näin ollen ehdotusta eurooppalaisesta ilmastolaista yhtenä välineistä, joilla edistetään Euroopan talouden toivottua ja tarpeellista jälleenrakentamista.

1.2 ETSK kannattaa sitä, että ilmastoneutraaliuteen pyritään EU:n tasolla eikä kunkin jäsenvaltion tasolla. Tämän toimintamallin etuna on se, että toimet voidaan jakaa optimaalisesti koko EU:ssa ottaen huomioon jäsenvaltioiden väliset olennaiset erot. ETSK on myös vakuuttunut siitä, että ilmastopolitiikalle saadaan eniten tukea, jos yleisenä tavoitteena on vähentää kasvihuonekaasupäästöjä mahdollisimman paljon siten, että sosioekonomiset kustannukset ovat mahdollisimman alhaiset.

1.3 ETSK kehottaa komissiota ottamaan koronaviruskriisin vaikutukset kaikilta osin huomioon, kun se arvioi vuoteen 2030 asetettua päästövähennystavoitetta ja valitsemaan vuoteen 2030 asetetun 55 prosentin vähimmäispäästövähennystavoitteen sekä esittämään vastaavia lainsäädäntöehdotuksia. ETSK tähdentää, että YK:n ympäristöohjelman (UNEP) raportin Emissions Gap Report 2019 mukaan Pariisin sopimuksessa asetetun 1,5 celsiusasteen tavoitteen saavuttaminen edellyttää globaalisti vieläkin kunnianhimoisempaa vuoteen 2030 asetettua päästövähennystavoitetta.

1.4 ETSK myöntää, että kaikkien on toteutettava lisätoimia, jotta asetettu ilmastoneutraaliustavoite saavutetaan vuonna 2050. Uusimmassa Eurobarometri-tutkimuksessa (ennen koronaviruskriisiä) havaittiin, että 92 prosenttia EU:n kansalaisista tukee EU:n ilmastoneutraaliustavoitetta. Jotta kansalaisten tuki säilytettäisiin, ilmastotoimia täytyy vauhdittaa talouden elpymisen ja jälleenrakentamisen rinnalla.

1.5 ETSK kehottaa EU:ta toimimaan aloitteellisesti ja innostavasti marraskuulle 2020 siirretyssä Glasgow'n ilmastohuippukokouksessa ja sitä seuraavissa ilmastohuippukokouksissa, jotta voidaan sitouttaa ainakin kaikki tärkeimmät toimijat maailmanlaajuisesti pyrkimään tarmokkaasti kohti ilmastoneutraaliutta.

1.6 Unionin ilmastoneutraaliustavoite saavutetaan vuoteen 2050 mennessä Euroopan tasolla vain, jos kaikki jäsenvaltiot osallistuvat ilmastomuutoksen hillitsemiseen ja siihen sopeutumiseen tinkimättä ja ajoissa. ETSK kannattaa näin ollen sitä, että komissio voi antaa jäsenvaltiolle suosituksia selkeiden ja avoimien arviointikriteerien perusteella, jos kyseisen jäsenvaltion toimenpiteet ovat ristiriidassa hillitsemistavoitteen kanssa tai ne eivät riitä varmistamaan, että sopeutumisessa edistytään.

1.7 ETSK ehdottaa, että kaikki ilmastoneutraaliustavoitteeseen liittyvät toimenpide-ehdotusten tai lainsäädäntöehdotusten arviointiasiakirjat asetetaan julkisesti saataville heti arvioinnin päätyttyä.

1.8 Komission ehdotus kattaa sekä ilmastomuutoksen hillitsemisen että siihen sopeutumisen "Pariisin sopimuksen 7 artiklan mukaisesti", kuten asianmukaista on.

1.9 ETSK ehdottaa – ilmastopimusta käsittelevässä lausunnossaan ehdotetun mukaisesti – eurooppalaisen ilmastopimoksen sidosryhmäfoorumin perustamista "yhteiskunnan kaikkien osien" aktiivisen osallistumisen järjestämiseksi ja helpottamiseksi.

2. Johdanto

2.1 Nykyinen maailmanlaajuinen koronaviruskriisi (covid-19-kriisi) tekee jälleen kerran selväksi, kuinka haavoittuvaa elämä on maapallollamme. Vaikka koronaviruskriisi ja siitä johtuvat taloudelliset, sosiaaliset ja ekologiset vaikutukset on torjuttava kokonaan, on myös edelleen keskityttävä ehkäisemään ja tarvittaessa torjumaan muuta elämänlaatua uhkaavaa kehitystä, kuten ilmastomuutosta ja biologisen monimuotoisuuden vähenemistä⁽¹⁾. Toisin sanoen, kuten Yhdistyneiden kansakuntien ilmastomuutosta koskevan puitesopimuksen (UNFCCC) pääsihteeri Patricia Espinosa totesi ilmoittaessaan Glasgow'ssa marraskuussa 2020 järjestettävän ilmastomuutoshuippukokouksen (COP26) lykäämisestä: "Covid-19 on tällä hetkellä painavin uhka ihmiskunnalle, mutta emme saa unohtaa, että ilmastomuutos on suurin uhka pitkällä aikavälillä".

2.2 ETSK:n kannalta tämä tarkoittaa, että ilmastotoimet sekä koronaviruskriisiä seuraava talouden elpyminen ja jälleenrakennus voivat kulkea ja niiden on kuljettava käsi kädessä. Elpymis- ja jälleenrakennustoimien on oltava ilmastotavoitteen mukaisia, ja ilmastotoimiin on ryhdyttävä tavalla, joka minimoi kustannukset ja tuottaa taloudellista hyötyä.

2.3 Tätä silmällä pitäen ETSK panee merkille myös seuraavat EU:n keskeisten toimielinten ja henkilöiden lausunnot:

Euroopan parlamentti kannatti äänestyksessään 16. huhtikuuta 2020 suurella enemmistöllä Euroopan vihreän kehityksen ohjelman asettamista EU:n tulevan elvytys- ja jälleenrakennuspaketin keskiöön, "jotta voidaan polkaista talous käyntiin, parantaa sen selviytymiskykyä ja luoda työpaikkoja ja samalla tukea ekologista siirtymää ja kestävästä taloudellista ja sosiaalista kehitystä".

Euroopan komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen totesi samana päivänä, että Euroopan on kaksinkertaistettava investointinsa Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaan. Euroopan komission varapuheenjohtaja Frans Timmermans esitti saman viestin avoimessa kirjeessä, joka julkaistiin seitsemässä eurooppalaisessa uutiskirjeessä. Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja Charles Michel haluaa myös käyttää tilaisuutta hyväkseen ja tehdä EU:sta vihreämmän: "Euroopan unionin on tultava entistäkin paremmaksi. Meidän on hyödynnettävä tätä kriisiä."

2.4 Kaikki tämä voidaan toteuttaa elvyttämällä Euroopan taloutta siten, että edistetään tehokasta ja täysin kestäväpohjaista julkisten ja yksityisten investointien pakettia, joka kattaa sellaisia seikkoja kuin energiankulutuksen vähentäminen, kestävä energiahuolto, verkkoinvestoinnit, puhtaat tuotantoprosessit ja kierrätys ja jota tuetaan kestävästä kulutuksen tehostamisella. Ilmastoneutraaliuden saavuttamiseksi on myös tehostettava hiilinieluja ja hiilen varastointia esimerkiksi kestäväpohjaisen metsän- ja maaperänhoidon avulla. Eurooppalainen ilmastolaki on yksi välineistä, joilla edistetään Euroopan talouden toivottua ja tarpeellista jälleenrakentamista.

(1) Eräiden asiantuntijoiden mukaan biologinen monimuotoisuus on luonnollinen este virusten ja tautien leviämälle luonnonvaraisista eläimistä ihmisiin (zoonoosi). Näin ollen biologisen monimuotoisuuden väheneminen voi lisätä pandemioita tulevaisuudessa. Tämä on ajankohtainen lisäargumentti.

2.5 ETSK suhtautuukin myönteisesti Euroopan komission 4. maaliskuuta 2020 esittämään ehdotukseen eurooppalaisesta ilmastolaista⁽²⁾, jossa vahvistetaan oikeudellinen kehys ilmastoneutraaliustavoitteen saavuttamiseksi unionissa vuoteen 2050 mennessä. ETSK yhtyy siihen, että tavoite saavuttaa ilmastoneutraalius viimeistään vuoteen 2050 mennessä on toivottava ja tarpeellinen Pariisin sopimuksen tavoitteen saavuttamiseksi. Sopimuksen mukaan ilmaston lämpenemisen on pysyttävä selvästi alle 2 celsiusasteen, ja on ryhdyttävä toimiin, jotta se pysyy alle 1,5 celsiusasteen.

2.6 ETSK:n mielestä on ilman muuta selvää, että Pariisin sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi on välttämätöntä, että ainakin kaikki tärkeimmät toimijat maailmanlaajuisesti pyrkivät tarmokkaasti kohti ilmastoneutraaliutta. Tämä edellyttää EU:lta yhtäältä aktiivista ilmastodiplomatiata ja toisaalta toimenpiteitä – kuten hiilen hinnoittelua – jotta EU:n tuotteille ja palveluille luodaan yhtäläiset mahdollisuudet hiilijalanjäljen osalta EU:n ulkopuolisiin kilpailijoihin nähden.

2.7 Ehdotus eurooppalaisesta ilmastolaista on komission 11. joulukuuta 2019 julkaiseman Euroopan vihreän kehityksen ohjelman⁽³⁾ kulmakivi. Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa selvitetään, miten Euroopasta voidaan tehdä ensimmäinen ilmastoneutraali maanosa vuoteen 2050 mennessä sekä piristää taloutta, parantaa ihmisten terveyttä ja elämänlaatua sekä huolehtia luonnosta ketään unohtamatta.

2.8 ETSK on pannut tyytyväisenä merkille, että poliittisella tasolla Euroopan parlamentti on jo 14. maaliskuuta 2019 antamassaan päätöslauselmassa ja Eurooppa-neuvosto 12. joulukuuta 2019 antamassaan päätelmissä hyväksynyt tavoitteen ilmastoneutraaliuden saavuttamisesta vuoteen 2050 mennessä. EU:n ympäristöneuvosto toimitti 5. maaliskuuta 2020 UNFCCC:lle (United Nations Framework Convention on Climate Change, ilmastonmuutosta koskeva Yhdistyneiden Kansakuntien puitesopimus) Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden puolesta kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen tähtäävän Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden pitkän aikavälin kehitysstrategian (jonka tavoitteena on saavuttaa ilmastoneutraali EU vuoteen 2050 mennessä)⁽⁴⁾.

2.9 ETSK myöntää, että ilmastoneutraaliutta koskevan tavoitteen saavuttaminen vuoteen 2050 mennessä vaatii paljon hallituksilta, kunnilta, yrityksiltä, ammattiliitoilta, kansalaisyhteiskunnan organisaatioilta ja kansalaisilta. Se tarkoittaa, että kaikkien on toteutettava lisätoimia asetetun tavoitteen saavuttamiseksi vuoteen 2050 mennessä, tai kuten komissio on todennut: ”Nykyisillä toimilla kasvihuonekaasupäästöjen odotetaan vähenevän vain 60 prosenttia vuoteen 2050 mennessä, joten ilmastoneutraaliuden saavuttamiseksi on vielä paljon tehtävää”⁽⁵⁾.

2.10 ETSK painottaa, että on tärkeää ottaa huomioon ehdotuksen 3 artiklan 3 kohdassa mainitut ”kansainvälinen kehitys ja toteutetut toimet” sekä ”unionin talouden kilpailukyky”. Komitea muistuttaa, että erityisen tärkeää on ”tarve varmistaa oikeudenmukainen ja sosiaalisesti tasapuolinen siirtymä” (ehdotuksen 3 artiklan 3 kohdan h alakohta). ETSK tähdentää, että on ehkäistävä etenkin energiaköyhyyttä, ja suosittaa, että tämä kysymys sisällytetään osaksi ehdotuksen 6 artiklassa mainittua kansallisten toimenpiteiden arviointia.

2.11 Komissio aikoo syyskuuhun 2020 mennessä tarkastella uudelleen vuoteen 2030 asetettua unionin ilmastotavoitetta ilmastoneutraaliustavoitteen valossa ja tutkia vaihtoehtoja uudeksi vuodelle 2030 asetettavaksi päästövähennystavoitteeksi, jonka mukaan päästöjä vähennetään 50–55 prosenttia vuoden 1990 päästötasoihin verrattuna, sekä esittää vastaavat lainsäädäntöehdotukset vuoden 2021 puoliväliin mennessä. ETSK odottaa, että vuoteen 2030 asetettu uusi päästötavoite perustuu laajaan uudelleentarkasteluun ja asianmukaiseen vaikutustentarviintiin. ETSK katsoo myös, että on olemassa ratkaisevia perusteita sille, että päästöjä vähennettäisiin ainakin 55 prosentilla vuoteen 2030 mennessä, jotta EU voisi omalta osaltaan vastata valtavaan globaaliin tarpeeseen vähentää päästöjä. Esimerkiksi YK:n ympäristöohjelman (UNEP) raportissa Emissions Gap Report 2019⁽⁶⁾ todetaan, että vuodelle 2030 on asetettava entistä kunnianhimoisempi päästötavoite, jotta Pariisin sopimukseen sisältyvä 1,5 celsiusasteen tavoite voitaisiin saavuttaa⁽⁷⁾.

(2) Eurooppalainen ilmastolaki.

(3) Euroopan vihreän kehityksen ohjelma.

(4) UNFCCC:lle toimitettu asiakirja.

(5) Eurooppalainen ilmastolaki, ks. esimerkiksi s. 2.

(6) Emissions Gap Report 2019.

(7) YK:n ympäristöohjelman (UNEP) raportissa Emissions Gap Report 2019 todetaan, että maailmanlaajuisia päästöjä on tästä lähtien vähennettävä vuosittain 7,6 prosenttia, jotta maapallon lämpeneminen voidaan rajoittaa 1,5 celsiusasteeseen. Tämä tarkoittaa vähennystavoitteen asettamista ainakin 68 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä.

2.12 Vaikutusten arvioinnin yhteydessä on tärkeää tunnustaa, että koronaviruskriisillä on ennennäkemättömiä taloudellisia, sosiaalisia ja ympäristöön liittyviä vaikutuksia, jotka puolestaan vaikuttavat ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi toteutettavien toimenpiteiden vaikutukseen.

2.13 ETSK katsoo, että koronakriisin mahdolliset vaikutukset eivät voi eikä niiden tulisi johtaa vuoteen 2030 asetetun vähennystavoitteen lieventämiseen.

2.14 ETSK kehottaa toteuttamaan prosessin siten, että EU:n on mahdollista toimia aloitteellisesti ja innostavasti marraskuulle 2020 lykätystä Glasgow'n ilmastohuippukokouksessa ja sitä seuraavissa ilmastohuippukokouksissa, jotta voidaan sitouttaa ainakin kaikki tärkeimmät toimijat maailmanlaajuisesti pyrkimään tarmokkaasti kohti ilmastoneutraaliutta.

2.15 Lisäksi ETSK suosittelee, että komissio alkaa valmistella vuoteen 2040 asetettua, päästöjen vähentämistä koskevaa ilmastovälitavoitetta ilmastoneutraaliuden saavuttamiseksi vuoteen 2050 mennessä tai mahdollisuuksien mukaan aiemmin, ja esittää Euroopan parlamentille ja neuvostolle tätä koskevan lainsäädäntöehdotuksen sekä ehdotuksen uusien päästövähennysvelvoitteiden asettamisesta vuosiksi 2031–2040 – tämä ehdotus olisi hyväksyttävä ennen vuotta 2028. Tavoitteen asettaminen ajoissa on tarpeen, jotta voidaan varmistaa mahdollisimman hyvä ennustettavuus ja avoimuus yhteiskuntaa ja kaikkia talouden aloja varten.

2.16 Uusimmassa Eurobarometri-tutkimuksessa (ennen koronaviruskriisiä) havaittiin, että 93 prosenttia EU:n kansalaisista pitää ilmastonmuutosta vakavana ongelmana ja 92 prosenttia tukee EU:n ilmastoneutraaliustavoitetta⁽⁸⁾. Jotta EU:n kansalaisten tuki säilytettäisiin, ilmastotoimia täytyy vauhdittaa talouden jälleensuorittamisen ja elpymisen rinnalla.

3. Säädösvallan siirto

3.1 Ehdotetussa ilmastolaissa (3 artikla) annetaan komissiolle delegoitu valta ”täydentää” ilmastolainsäädäntöä siten, että siinä määritellään ”unionin tason kehityspolku 2 artiklan 1 kohdassa asetetun ilmastoneutraaliustavoitteen saavuttamiseksi vuoteen 2050 mennessä”. Lisäksi komissio tarkastelee kehityspolkua uudelleen kuuden kuukauden kuluessa kustakin Pariisin sopimuksen 14 artiklassa tarkoitettua maailmanlaajuisesta tilannekatsauksesta.

Delegoitujen säädösten antamisen sijaan ETSK katsoo, että komission on laadittava lainsäädäntöehdotus kehityspolun vahvistamiseksi ja mukauttamiseksi niiltä osin kuin se katsoo uudelleentarkastelun seurauksena aiheelliseksi.

3.2 Joka tapauksessa on edelleen turvattava institutionaalisen järjestelmämme demokraattiset säännöt. Tähän sisältyy kansalaisyhteiskunnan toimijoiden ja heidän organisaatioidensa, kuten ETSK:n, oikeus osallistua demokraattiseen päätöksentekoprosessiin. Komitea viittaa tässä yhteydessä siihen, mitä komissio toteaa ilmastolakiluonnoksen 8 artiklassa: ”Komissio toimii yhdessä yhteiskunnan kaikkien osien kanssa – –.”

4. Edistymisen ja toimenpiteiden arviointi

4.1 Komissio arvioi 5 artiklan mukaisesti unionin edistymistä ja toimenpiteitä. Komissio arvioi ”mahdollista toimenpide-ehdotusta tai lainsäädäntöehdotusta – – ilmastoneutraaliustavoitteen perusteella – – ennen sen hyväksymistä” ja ”sisällyttää tämän analyysin toimenpiteisiin tai ehdotuksiin mahdollisesti liittyviin vaikutustenarviointeihin”.

Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että komissio ottaa huomioon ilmastoneutraaliuden vaikutukset ehdotustensa liitteinä olevissa vaikutustenarvioinneissa. ETSK kehottaa komissiota tutkimaan, voidaanko tämä saavuttaa nykyisen sääntelyn parantamista koskevan kehityksen puitteissa muuttamatta lainsäädäntöä.

4.2 Ehdotuksen 5 artiklassa säädetään, että arvioinnin tulos julkistetaan hyväksymisajankohtana. Unionin tuomioistuin on kuitenkin todennut hyvin selvästi (asiassa C-57/16 P, ClientEarth v. komissio, tuomio 4. syyskuuta 2018), että jopa vaikutustenarviointiraporttien luonnokset on asetettava ”suoraan saataville” avoimuusasetuksen (EY) N:o 1049/2001⁽⁹⁾ 12 artiklan 2 kohdan mukaisesti. ETSK ehdottaakin sanamuodon muuttamista siten, että koko arviointiasiakirja asetetaan julkisesti saataville heti, kun arviointi on saatu päätökseen.

4.3 ETSK katsoo, että vuoteen 2050 asetettu unionin ilmastoneutraaliustavoite saavutetaan vuoteen 2050 mennessä Euroopan tasolla vain, jos kaikki jäsenvaltiot osallistuvat ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja siihen sopeutumiseen tinkimättä ja ajoissa.

⁽⁸⁾ Kansalaisten tuki ilmastotoimille.

⁽⁹⁾ EUVL L 145, 31.5.2001, s. 43.

ETSK kannattaa näin ollen seuraavaa komission aikomusta: komissio voi antaa jäsenvaltiolle suosituksia, jos kyseisen jäsenvaltion toimenpiteet ovat ristiriidassa hillitsemistavoitteen kanssa tai ne eivät riitä varmistamaan, että sopeutumisessa edistytään kansallisten suunnitelmien mukaisesti. ETSK tukee komissiota tässä asiassa ja suosittelee, että komissio valitsee suosituksissaan olosuhteisiin sopivien toimenpiteiden tehokkaan yhdistelmän. ETSK kehottaa kuitenkin tekemään selväksi, mihin tavoitteisiin ja kriteereihin yksittäisten jäsenvaltioiden edistymistä verrataan.

4.4 Komission ehdotuksen tavoitteena on saavuttaa ilmastoneutraali Euroopan unioni vuoteen 2050 mennessä. Se tarkoittaa, että kaikkien jäsenvaltioiden ei tarvitse saavuttaa ilmastoneutraaliutta erikseen. ETSK kannattaa tätä lähestymistapaa – joka on itse asiassa jatkoa EU:n ilmastolainsäädännön nykyiselle lähestymistavalle – koska sen etuna on, että EU:n laajuiset toimet voidaan jakaa optimaalisesti ottaen huomioon jäsenvaltioiden väliset olennaiset erot. ETSK:n mielestä kaikki jäsenvaltiot on kuitenkin velvoitettava ilmoittamaan kansallisissa energia- ja ilmastosuunnitelmissaan, jotka on esitettävä tammikuun 1. päivään 2029 mennessä (hallinnosta annetun asetuksen (EU) 2018/1999⁽¹⁰⁾ 3 artiklan mukaisesti), haluavatko ne saavuttaa ilmastoneutraaliuden ja jos, niin milloin, ja minkälaisia toimia ne aikovat toteuttaa, jotta EU-tasolla saavutetaan optimaalinen tulos, mukaan luettuina toimet, joilla annetaan panos muiden jäsenvaltioiden toimiin tai jotka toteutetaan yhdessä tai useammassa jäsenvaltiossa sen varmistamiseksi, että kyseiset järjestelyt tehdään ajoissa ja täytäntöönpanokelpoisten sopimusten avulla.

4.5 ETSK on myös vakuuttunut siitä, että ilmastopolitiikalle saadaan eniten tukea, jos yleisenä tavoitteena on vähentää kasvihuonekaasupäästöjä mahdollisimman paljon siten, että sosioekonomiset kustannukset ovat mahdollisimman alhaiset. Näin ollen jäsenvaltioiden väliset hyvitykset ja korvaukset olisi tehtävä mahdollisiksi edellyttäen, että niihin sovelletaan vankkaa sääntelykehystä, jota täydennetään täytäntöönpanon valvonnalla. On myös tärkeää panna merkille, että nykyisessä järjestelmässä päästökauppajärjestelmän sektoreita säännellään EU:n laajuisella järjestelmällä, kun taas taakanjakoon kuuluvilla muilla aloilla toimitaan kansallisten päästörajojen mukaisesti. Ajan mittaan päästökauppajärjestelmään luonnollisesti sisällytetään yhä useampia aloja.

4.6 Päästökauppajärjestelmän lisäksi eri alojen päästöjä valvotaan monin EU-tason säädöksin, kuten teknisin vaatimuksin, ja ne edistävät kokonaistavoitteen saavuttamista. EU-tason sääntely on erityisen tärkeää sisämarkkinoiden moitteettomaan toimintaan liittyvillä aloilla.

4.7 ETSK ehdottaa myös, että EU:n toimien mahdollisia vaikutuksia seurataan asianmukaisesti globaaleissa puitteissa. Mainittakoon esimerkiksi vaikutukset ulkomaisiin investointeihin ja kauppaan sekä niistä johtuvat suorat ja epäsuorat vaikutukset päästöjen kehitykseen.

4.8 Komission ehdotuksessa todetaan, että "EU:n tason toimilla olisi – – pyrittävä saavuttamaan pitkän aikavälin ilmastotavoitteet kustannustehokkaasti ja varmistamaan samalla oikeudenmukaisuus ja ympäristötavoitteiden tinkimättömyys". ETSK myöntää, että sen osalta, miten tämä saavutetaan, on vielä ratkaistava monia sekä menettelyä (mikä on paras päätöksentekotapa?) että sisältöä koskevia kysymyksiä (mitkä ovat oikeudenmukaiset ja taloudellisesti järkevät jakoperusteet, joilla taataan ympäristönsuojelun korkea taso?). Prosessielementti (parhailtaan käytävä horisontaalinen keskustelu EU:n toimielinten, myös ETSK:n ja AK:n, välillä ja vertikaalinen keskustelu jäsenvaltioiden kanssa) on näin ollen merkittävä. Vieläkin tärkeämpi kysymys on se, mitä tehdään, jos jäsenvaltiot haluavat saavuttaa ilmastoneutraaliuden omassa maassaan aiemmin kuin vuonna 2050 – tämä ei välttämättä ole EU:n tasolla kaikkein kustannus- ja ilmastotehokkain vaihtoehto. ETSK kehottaa Euroopan komissiota ja neuvostoa antamaan asiaa koskevia selvennyksiä ja ohjeita mahdollisimman pian.

5. Ilmastomuutokseen sopeutuminen

5.1 Komission ehdotus kattaa aivan oikein sekä ilmastomuutoksen hillitsemisen että siihen sopeutumisen "Pariisin sopimuksen 7 artiklan mukaisesti". Erityisesti sopeutumisen osalta komissio ehdottaa, että EU:n toimia laajennetaan kansallisiin sopeutumistoimiin.

Yleisesti ottaen sopeutumisen katsotaan liittyvän paikallishallinnon toimiin enemmän kuin hillitsemisen. ETSK:n mielestä komission olisikin toissijaisuusperiaatteen mukaisesti selvennettävä, missä määrin toimivaltaa olisi siirrettävä EU:n tasolla, sekä tarkennettava jäsenvaltioille asetettavia velvoitteita.

⁽¹⁰⁾ EUVL L 328, 21.12.2018, s. 1.

5.2 Lisäksi on tutkittava, mitä velvoite merkitsee ”asiaankuuluville EU:n toimielimille”. Ehdotuksessa todetaan, että jäsenvaltioiden on hyväksyttävä kansallisia sopeutumisstrategioita ja -suunnitelmia. EU:n toimielimiltä ei vaadita erityisiä toimia, kuten suunnitelmaa.

5.3 Komissio ehdottaa, että se saisi valtuudet arvioida hillitsemistoimien lisäksi myös jäsenvaltioiden sopeutumistoimia (6 artiklan 1 kohdan b alakohta). Jos komissio katsoo, että jäsenvaltion toimenpiteet ”eivät riitä varmistamaan 4 artiklassa tarkoitettua sopeutumisen edistymistä, se voi antaa kyseiselle jäsenvaltiolle suosituksia”. Tämä on hyvin avoin säännös. ETSK pitää toivottavana, että komissio laatii tällaista arviointia varten kriteerit.

6. Yleisön osallistuminen

6.1 ETSK pitää ilmastolain 8 artiklaa (yleisön osallistuminen) itsestään selvänä ja suhtautuukin siihen myönteisesti. ”Yhteiskunnan kaikkien osien” aktiivinen osallistuminen on välttämätön edellytys ilmastopolitiikan onnistumiselle EU:ssa, kun otetaan huomioon, että juuri kansalaisyhteiskunnan toimijat (yritykset, työntekijät, kuluttajat, kansalaiset ja näiden organisaatiot) toteuttavat ilmastotavoitteet käytännössä.

ETSK kehottaakin komissiota ja jäsenvaltioita kutsumaan aktiivisesti kaikki nämä kansalaisyhteiskunnan toimijat osallistumaan ja esittämään konkreettista ilmastopolitiikkaa ja ilmastotoimia koskevia ehdotuksiaan.

6.2 ETSK suhtautuu näin ollen myönteisesti siihen, että Euroopan komissio käynnisti hiljattain julkisen kuulemisen kerätäkseen näkemyksiä tavoista, joilla kansalaiset voivat osallistua ilmastotoimiin ⁽¹⁾. Komissio käynnistää tältä pohjalta ”ilmastosopimuksen” vuoden 2020 kolmannella neljänneksellä. Euroopan komissio aikoo eurooppalaisen ilmastopimuksen avulla tuoda yhteen sidosryhmiä, joita ovat alueet, paikallisviranomaiset, paikallisyhteisöt, kansalaisyhteiskunta, oppilaitokset, yritykset ja yksittäiset henkilöt.

6.3 Ilmastopimuksesta (asiakokonaisuus NAT/785) antamassaan lausunnossa ⁽²⁾ esitettyjen ehdotusten mukaisesti sekä Euroopan komission ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitean perustaman Euroopan kiertotalouden sidosryhmäfoorumien myönteiset kokemukset huomioon ottaen ETSK ehdottaa, että perustetaan eurooppalainen ilmastopimuksen sidosryhmäfoorumi, joka perustuu osallisuuden, avoimuuden ja paikallisten ilmastotoimijoiden aidon osallistumisen ja sitoutumisen periaatteisiin.

Bryssel 16. heinäkuuta 2020.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER*

⁽¹⁾ Eurooppalainen ilmastopimus – julkinen kuuleminen.

⁽²⁾ ETSK:n ilmastopimuksesta antama lausunto (katso tämän virallisen lehden sivu 67).

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston päätökseksi Euroopan rautateiden teemavuodesta (2021)”

(COM(2020) 78 final)

(2020/C 364/21)

Esittelijä: **Alberto MAZZOLA**

Lausuntopyyntö	Euroopan parlamentti, 10.3.2020 neuvosto, 13.3.2020 Euroopan unionin neuvosto, 13.3.2020
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 91 artikla
Komitean työvaliokunnan päätös	24.4.2020
Vastaava jaosto	Liikenne, energia, perusrakenteet, tietoyhteiskunta
Hyväksytty jaostossa	23.6.2020
Hyväksytty täysistunnossa	16.7.2020
Täysistunnon numero	553
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	209/1/4

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK on tyytyväinen komission ehdotukseen ja kannattaa sen tavoitteita, erityisesti tavoitetta kannustaa ja tukea Euroopan unionin, jäsenvaltioiden, alueellisten ja paikallisten viranomaisten, työmarkkinaosapuolten ja markkinavoimien pyrkimyksiä lisätä rautateitse tapahtuvan matkustaja- ja rahtiliikenteen osuutta.

1.2 ETSK katsoo, että Euroopan rautateiden teemavuoden olisi tuotava suuri yleisö eli kansalaiset, rautatiealan työntekijät, työmarkkinaosapuolet, yritykset ja tiedeyhteisöt ja erityisesti Euroopan nuorisoihin lähemmäs EU:n toimielimissä käytävää julkista keskustelua EU:n kestävyys- ja liikennepolitiikasta ja liikkumisesta tulevaisuuden Euroopassa, jotta voidaan edistää rautateitä kestävä, innovatiivinen ja turvallinen liikennemuotona.

1.3 Rautateiden teemavuoden tulisi ETSK:n mielestä olla tilaisuus jakaa viestiä rautatieliikenteen kestävyyseduista, mahdollisuuksien mukaan myös lyhyiden lentojen vaihtoehtona, kestävä ja älykkään liikkumisen strategiasta ja EU:n investoinneista rautatieliikenteeseen.

1.4 ETSK suosittelee, että Euroopan rautatieliikenteen teemavuoden aikana arvioidaan rautatiepalvelujen laatua ja tarvittaessa mukautetaan niitä vastaamaan käyttäjien tarpeita niin, että ne täyttävät SEUT-sopimukseen liitettyä yleistä etua koskevista palveluista annetussa pöytäkirjassa N:o 26 vahvistetut vaatimukset, sekä kehitetään hankkeita, joilla edistetään kokonaisvaltaista lähestymistapaa esteettömyyteen nähden, vahvistetaan digitalisaation ja kestävä kehityksen välistä yhteyttä ja keskustellaan sijoittajayhteisön kanssa mahdollisista aloitteista kestävä rahoitusta koskevan komission toimintasuunnitelman valossa.

1.5 ETSK toivoo, että Euroopan rautateiden teemavuoden osana toteutettavat hankkeet palauttavat asiakkaiden luottamuksen julkiseen liikenteeseen ja erityisesti rautatieliikenteeseen ja että niissä onnistutaan paremmin viemään viestiä rautatiealan työurien houkuttelevuudesta erityisesti nuorille eurooppalaisille. Tätä varten olisi tuettava yhteisiä hankkeita, joihin osallistuvat työmarkkinaosapuolet, yliopistot, tiedeyhteisö laajassa mielessä sekä Euroopan nuorisjärjestöt.

1.6 ETSK on vahvasti vakuuttunut siitä, että rautateiden teemavuoden tulisi olla tilaisuus jakaa tietoa kestävästä matkailusta ja antaa uutta vauhtia DiscoverEU-aloitteelle. ETSK kannattaa lämpimästi Euroopan parlamentin aloitetta antaa jokaiselle 18 vuotta täyttävälle Euroopan kansalaiselle DiscoverEU-kortti EU-identiteetin symbolina.

1.7 ETSK huomauttaa, että rautateiden teemavuoden yhteydessä pitäisi jakaa lisää tietoa Euroopalian hankkeiden aikataulusta ja tiedottaa laajemmalle yleisölle sisällöistä, joita on luotu jo olemassa olevissa kulttuuritapahtumissa, kuten elokuvafestivaaleissa (Cannes, Venetsia, Berliini) ja taidenäyttelyissä. Rautatieasemia ja museota voitaisiin samassa yhteydessä vuonna 2021 käyttää tapahtumapaikkoina merkittävillä hankkeilla, joissa tuodaan yhteen rautateiden tulevaisuus ja historia sekä tärkeät elinkeinoalat, kuten arkkitehtuuri ja rakentaminen, muotoilu, sähkömekaniikka, elintarvikeala ja matkailu. Tähän liittyen komitea voisi sisällyttää vuoden 2021 kulttuuriohjelmaansa rautateitä käsittelevän näyttelyn.

1.8 On tärkeää, että rautateiden teemavuoteen pyritään saamaan mukaan kaikki Euroopan rautatiemuseot ja että kansalaisille esitellään niiden kokoelmia myös digitalisoituina. Lisäksi olisi edistettävä museoiden välistä yhteistyötä ja eurooppalaista rautatiemuseoiden kierrosta.

1.9 ETSK on täysin vakuuttunut siitä, että rautateiden teemavuoden tulisi myös olla tilaisuus edistää erittäin kunnianhimoisia tavoitteita, joihin liittyy eurooppalaista sosioekonomista ja myös symbolista lisäarvoa ja jotka ovat samalla myös vastaus dramaattiseen covid-19-kriisiin. Yksi tällainen on liikennettä koskevassa valkoisessa kirjassa (2011) kaavailun eurooppalaisen suurnopeusrautatieverkon toteuttaminen kaikkien EU:n pääkaupunkien ja yli 500 000 asukkaan kaupunkien välille.

1.10 ETSK korostaa, että lisäksi on tärkeää käyttää Euroopan rautateiden teemavuoden tarjoamaa ainutlaatuista mahdollisuutta tiedottaa rautateiden turvallisuustilastoista, jotka ovat maaliikennemuotojen joukossa ainutlaatuisen hyvät. ETSK muistuttaa tässä yhteydessä, että kesäkuun 11. päivänä vietetään vuosittain kansainvälistä tasoristeyspäivää (International Level Crossing Awareness Day, ILCAD) ja että vuonna 2020 tasoristeyspäivää vietettiin kahdettatoista kertaa. Tähän päivään olisi kiinnitettävä erityistä huomiota Euroopan rautateiden teemavuoden yhteydessä.

2. Komission ehdotus

2.1 Ehdotuksella nimetä vuosi 2021 Euroopan rautateiden teemavuodeksi pyritään edistämään rautatieliikennettä sekä kestävä ja älykästä liikkuvuutta Euroopan vihreän kehityksen ohjelmasta annetussa komission tiedonannossa esitettyjen tavoitteiden mukaisesti. Euroopan rautateiden teemavuodella edistetään kaikkialla Euroopassa järjestettävien hankkeiden, keskustelujen, tapahtumien, näyttelyiden ja erilaisten aloitteiden avulla rautatieliikennettä kansalaisten, yritysten ja viranomaisten kannalta vetovoimaisena ja kestäväna tapana liikkua Euroopassa sekä tuodaan esiin sen unionin laajuista ja innovatiivista ulottuvuutta. Teemavuoden aikana kansalaisille – myös rautatiesektorin ulkopuolella – järjestetään heille omistettuja tapahtumia ja tiedotuskampanjoita, joiden tavoitteena on saada entistä useammat ihmiset ja yritykset hyödyntämään rautatieliikennettä⁽¹⁾.

2.2 Euroopan rautateiden teemavuoden tavoitteena on kannustaa ja tukea unionin, jäsenvaltioiden, alueellisten ja paikallisten viranomaisten sekä muiden organisaatioiden pyrkimyksiä lisätä rautateitse tapahtuvan matkustaja- ja rahtiliikenteen osuutta. Teemavuodella olisi erityisesti edistettävä rautateitä kestäväna, innovatiivisena ja turvallisena liikennemuotona ja tavoiteltava suurta yleisöä, erityisesti nuorisoa. Lisäksi teemavuodella olisi korostettava rautateiden eurooppalaista, rajat ylittävää ulottuvuutta: rautatiet tuovat kansalaiset lähemmäksi toisiaan, antavat heille mahdollisuuden tutustua unioniin ja sen moninaisuuteen, nopeuttavat yhteenkuuluvuutta ja edistävät unionin sisämarkkinoiden yhdyntymistä. Lisäksi teemavuodella olisi lisättävä rautateiden panosta unionin talouteen, teollisuuteen ja koko yhteiskuntaan sekä edistettävä rautateitä tärkeänä tekijänä unionin ja kolmansien maiden välisissä suhteissa⁽²⁾.

3. Rautatieliikenne ja covid-19-pandemia

3.1 Rautatieala on kärsinyt ja kärsii edelleen liikkumisrajoituksista, joita jäsenvaltiot ovat asettaneet covid-19-pandemian hillitsemiseksi, ja liikenteen määrän romahtamisesta.

⁽¹⁾ COM(2020) 78 final.

⁽²⁾ COM(2020) 78 final.

3.2 Useiden toimialaorganisaatioiden, kuten Euroopan rautatieyhteisö CER:n, tekemiin laskelmiin perustuvien ensimmäisten karkeiden arvioiden mukaan matkustajaliikenteen harjoittajille on pandemian vuoksi aiheutunut yhteenlaskettuna noin 900 miljoonan euron tulonmenetykset joka viikko kriisin puhkeamisesta lähtien. Rautateiden rahtiliikenteen tulot laskivat covid-19-epidemian vaikutuksesta noin 25 prosenttia Euroopan unionissa (EU27) maalisi- ja huhtikuussa 2020, ja tulonmenetykset olivat noin 78 miljoonaa euroa viikossa. Vaikka rautateiden rahtiliikenne selvisi hyvin, se olisi voinut selvitä vieläkin paremmin, jos nk. vihreiden kaistojen toimenpiteitä olisi sovellettu täysin rautatieliikenteeseen, jos rataverkon käyttömaksut olisi poistettu ja jos Sveitsi olisi keskeyttänyt 1. tammikuuta 2020 asetetun kiellon. Covid-19-pandemia vaikuttaa rataverkon haltijoihin yhä enemmän.

3.3 Vaikka kysyntä on laskenut jyrkästi, rautatieliikenteen harjoittajat ja rautatiealan työntekijät ovat tarjonneet palveluja niin pitkälle kuin mahdollista, jotta hoitohenkilöstö ja välttämättömissä työtehtävissä työskentelevät ovat päässeet töihin. Lisäksi rautatieyhtiöt ovat tarjonneet käyttöön lääkintäjunia, joilla viruksesta sairastuneita on voitu kuljettaa pahiten kärsineiltä alueilta sellaisiin sairaaloihin, joissa on ollut enemmän tilaa.

3.4 Toiminnan käynnistyminen Euroopassa covid-19-kriisin jälkeen mahdollistaa myös rautateiden matkustaja- ja rahtiliikenteen käynnistämisen uudelleen ja parantamisen. EU:n elpymissuunnitelmassa, jossa etusijalla ovat vihreän kehityksen ohjelma ja digitaalistrategia, annetaan lyhyen aikavälin tukea rautatiepalveluille ja keskitytään lyhyen ja pitkän aikavälin rahoitukseen, mahdollisesti myös valtiontuen avulla, jotta rautatieliikenne saadaan jaloilleen viruskriisin aiheuttaman valtavan tulonmenetyksen jälkeen.

3.5 Jos covid-19-kriisin seurauksena rautateiden odotetaan korvaavan tiettyjä lentoreittejä, niille olisi myönnettävä kyseisille reiteille tarkoitettua valtiontukea erityisesti työpaikkojen menetysten välttämiseksi ja asianomaisten henkilöiden kouluttamiseksi uudelleen.

3.6 Liikennealan työntekijät ovat olleet ja ovat edelleen suoraan kosketuksissa pandemian torjunnan etulinjassa oleviin matkustajiin ja vaarassa saada viruksen päivittäisiä tehtäviä hoitaessaan. Heihin kohdistuvat myös viruksen tuhoiset taloudelliset seuraukset – sekä toiminnassaan rautatiealan työntekijöinä että kansalaisina. Rautatiealan työntekijät pitävät Euroopan liikkeessä vaikeina aikoina huolehtimalla siitä, että sairaanhoitopalvelut ja perushyödykkeet viedään sinne, missä niitä tarvitaan.

3.7 Euroopan uusi tuleminen covid-19-kriisin jälkeen merkitsee myös rautateiden matkustajaliikenteen uutta alkua ja rautateiden rahtiliikenteen aseman vahvistumista. Tarkistetussa monivuotisessa rahoituskehityksessä 2021–2027 käytettävissä olevat varat, joita hallinnoidaan sekä EU:n tasolla että kansallisella tasolla, on suunnattava myös rautateille, jos Euroopan vihreän kehityksen ohjelman ja digitaalistrategian tavoitteista ei haluta luopua.

3.8 Monivuotisen rahoituskehityksen ja Next Generation EU -aloitteen lisämäärärahat voidaan käyttää monenlaisiin rautatiealan hankkeisiin: rautatieinfrastruktuuriin – matkustaja- ja rahtiliikenteeseen tarkoitettuun, kansalliseen ja valtioiden rajat ylittävään, perinteiseen ja suurnopeusinfrastruktuuriin –, rautateiden liikkuvaan kalustoon sekä rautatiejärjestelmän automatisointiin ja digitalisointiin eli esimerkiksi digitaaliseen automaattikytkentäteknologiaan, Euroopan rataverkoston sähköistämisen jatkamiseen, Euroopan rautatieliikenteen hallintajärjestelmän (ERTMS) käyttöönottoon, vaunujen nykyaikaistamiseen ilmasto-olosuhteisiin soveltuvalla jarruanturateknologialla sekä liikkuvan kaluston uusimiseen tähtääviin romutusohjelmiin. Rahoitusta tarvitaan myös rautatieasemien (erityisesti esteettömien laiturien) nykyaikaistamiseen, ja tästä seuraisi myönteisiä taloudellisia vaikutuksia lyhyellä aikavälillä. TEN-T-investointien lisääminen sekä nykyisten ratojen huolto ja uusiminen voisivat auttaa merkittävästi ja nopeasti EU:n talouden elpymistä.

3.9 Vihreän kehityksen ohjelmasta annetussa tiedonannossa esitetyt yleiset tavoitteet, jotka koskevat rautateiden rahti- ja matkustajaliikenteen kapasiteetin ja tehokkuuden parantamista osana älykästä multimodaalista liikennejärjestelmää, voivat ajan mittaan edistää merkittävästi talouden elpymistä ja vähentää maanteiden tavaraliikenteen markkinaosuutta ja supistaa liikenteen ekologista jalanjälkeä.

3.10 Euroopan rautateiden teemavuoden hankkeissa olisi pyrittävä erityisesti palauttamaan asiakkaiden luottamus julkiseen liikenteeseen ja ennen kaikkea rautatieliikenteeseen. Olisi toteutettava aloitteita, joissa pyritään jakamaan tietoa rautatieyritysten käyttöön ottamista uusista hygieniatoimenpiteistä, maskin käyttöä koskevista linjauksista ja turvavälikäytännöistä. Olisi selkiytettävä matkustajien oikeuksia, jotka liittyvät pakollisiin korvauksiin ja vapaaehtoihin arvosteleihin. Näiden toimenpiteiden rinnalla olisi huolehdittava siitä, että matkustajien oikeuksia sovelletaan kattavasti kaikissa rautatieliikennepalveluissa, että ne turvataan matkustajien koko matkan ajan ja selitetään yleisölle hyvin ja että niiden tosiasiallinen noudattaminen varmistetaan vaihtoehtoisten riidanratkaisujärjestelmien ja kansallisten täytäntöönpanoelinten avulla.

4. Yleistä

Historiallinen tausta

4.1 Vuonna 2021 vietetään useita rautateiden ja rautatieteknologian pitkän historian vuosipäiviä. Kuten Europalia korostaa vuoden 2021 taidefestivaaliesitteessään, Belgian ja Ranskan rautatieyhtiöt juhlivat vuonna 2021 Pariisin ja Brysselin välisen rautatieyhteyden 175-vuotispäivää. Vuonna 1846 avattu rautatie oli ensimmäinen pääkaupunkien välinen rautatieyhteys. Samana vuonna avattiin myös Brysselin ja Lontoon välinen rautatieyhteys Oostende–Dover-reitin kautta. Vuonna 2021 on myös Thalys-junien 25-vuotispäivä sekä Saksi–Böömi-rautatieyhteyden eli Prahan ja Dresdenin välisen ensimmäisen junamatkan 170-vuotispäivä. Muita rautateiden vuosipäiviä vuonna 2021 ovat Mulhousen rautatiemuseon 50-vuotisjuhla ja Luxemburgin rautateiden 75-vuotisjuhla. Merkittävänä juhluvuonna 2021 tulee kuluneeksi myös 45 vuotta Italian ensimmäisen Pendolinon käyttöönotosta, 40 vuotta Ranskan TGV-suurnopeusjunan käyttöönotosta ja 30 vuotta Saksan ICE-junien käyttöönotosta. Lisäksi on kulunut 20 vuotta siitä, kun julkaistiin Euroopan unionin ensimmäinen valkoinen kirja Euroopan rautateista.

4.2 Rautateiden teemavuosi tarjoaa tilaisuuden juhlistaa rautateiden historiaa, sen teknologisen kehityksen historiaa sekä rautatieyhteyksien ansiosta vähitellen lähentyvän Euroopan mantereen historiaa. Samalla se tarjoaa myös tilaisuuden arvioida alan tähänastista kehitystä.

Euroopan vihreän kehityksen ohjelma

4.3 Komissio esitti vuonna 2019 tiedonantonsa Euroopan vihreän kehityksen ohjelmasta. Tiedonannossa kehoitetaan EU:ta asteittain irrottamaan taloutensa hiilestä ilmastoneutraaliuden saavuttamiseksi vuoteen 2050 mennessä ja hahmotellaan toimintastrategia tämän tavoitteen saavuttamiseksi. Vihreän kehityksen ohjelma vie osaltaan eteenpäin komission strategiaa, jolla se panee täytäntöön YK:n Agenda 2030 -toimintaohjelman ja kestävä kehityksen tavoitteet.

4.4 Yksi vihreän kehityksen ohjelman aloitteista on kehoitus vauhdittaa siirtymistä kestäväan ja älykkääseen liikkuvuuteen, sillä liikenteen osuus Euroopan unionin kasvihuonekaasupäästöistä on neljännes ja kasvaa koko ajan. Päästöjen vähennystarve koskee kaikkia liikennemuotoja. EU:n sisäisestä rahdista 75 prosenttia kuljetetaan maanteitse. Yksi vihreän kehityksen ohjelmassa suunnitelluista toimista onkin siirtää huomattava osa siitä rauta- ja vesiteitse kuljetettavaksi. On ryhdyttävä nopeasti toimiin tämän kunnianhimoisen suunnitelman toteuttamiseksi ja rautatieliikenteen osuuden kasvattamiseksi tarjoamalla vahvempia kannustimia rautateiden rahtiliikenteen edistämiseksi.

4.5 Komissio aikoo esittää vuoden 2020 viimeisellä neljänneksellä kestäväan ja älykkään liikkumisen strategian vihreän kehityksen ohjelman yleisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Strategiassa keskitytään muun muassa aloitteisiin, joilla pyritään lisäämään kapasiteettia ja parantamaan rahtikapasiteetin käsittelyä rautatie- ja sisävesiliikenteessä sekä luomaan älykäs, saumaton ja käyttäjäystävällinen multimodaalinen liikennejärjestelmä maantieliikenteen markkinaosuuden pienentämiseksi ja multimodaalisten vaihtoehtojen, kuten rautateiden, houkuttelevuuden lisäämiseksi. Tämän suuntaisia aloitteita on itse asiassa jo suunnitteilla vuodeksi 2021.

4.6 Rautateiden teemavuosi tarjoaa tilaisuuden tuoda esiin ja jakaa viestiä rautatieliikenteen kestävyyseduista, kestäväan ja älykkään liikkumisen strategiasta ja EU:n investoinneista rautatieliikenteeseen. Rautatieinfrastruktuuriin tehtävillä investoinneilla voidaan vauhdittaa taloutta, luoda sosiaalisesti ja ympäristön kannalta kestäviä laadukkaita työpaikkoja ja tehdä rautatiepalveluista houkuttelevampia asiakkaille. Kun suuri yleisö tietää asiasta enemmän, on helpompaa vaikuttaa asiakkaiden käyttäytymiseen ja liikennemuotovalintoihin, jotka liittyvät julkiseen liikenteeseen ja vähäpäästöiseen liikkuvuuteen.

4.7 Euroopan rautateiden teemavuosi tarjoaa myös tilaisuuden arvioida rautatiepalvelujen laatua ja tarvittaessa mukauttaa niitä käyttäjien tarpeisiin niin, että ne täyttävät SEUT-sopimukseen liitetyssä yleisistä etua koskevista palveluista annetussa pöytäkirjassa N:o 26 vahvistetut vaatimukset.

Euroopan digitaalistrategia

4.8 EU:n digitaalistrategian yhteydessä olisi ponnistettava rautatiealan ottamiseksi mukaan digitaaliseen vallankumoukseen ja sisällyttämiseksi kaikkiin sitä varten suunniteltuihin tukitoimenpiteisiin. Sen olisi autettava vauhdittamaan ERTMS:n täytäntöönpanoa, kehittämään liikkumisen palveluna -ratkaisuja ja uusia lipunmyyntiratkaisuja sekä ottamaan 5G käyttöön TEN-T-ydinverkossa ja kattavassa verkossa. Näin rautatiet pystyvät vastaamaan nykyisten ja tulevien asiakkaidensa kysyntään.

4.9 Työntekijöitä on tuettava riittävästi meneillään olevassa digitalisointiprosessissa, ja heidän työpaikkansa on turvattava. Sukupuolten tasa-arvon takaamiseksi on kiinnitettävä erityistä huomiota sukupuolikohtaisiin vaatimuksiin. Työntekijöiden huolenaiheet tässä muutosprosessissa on käsiteltävä asianmukaisesti kutsumalla mukaan työntekijöiden edustajat ja ammattiliitot. Työntekijöillä on oltava mahdollisuus koulutukseen ja täydennyskoulutukseen, jotta he voivat säilyttää laadukkaat, pysyvät työpaikkansa.

4.10 Koska 5G nostaa mobiili- ja internetteknologian yleishyödyllisen teknologian asemaan, ETSK kehottaa EU:n toimielimiä ja jäsenvaltioita saattamaan valmiiksi digitaaliset sisämarkkinat ja kehittämään valmiuksia 5G-palvelujen integroimiseksi ja käyttämiseksi, jotta voidaan puolustaa ja parantaa Euroopan elinkeinoelämän, kuten liikenteen ja erityisesti rautatieliikenteen, kilpailukykyä. ETSK kehottaa komissiota myös teettämään arvioinnin 5G-säteilyn biologisista vaikutuksista ja häiriöriskeistä muille taajuusalueille⁽³⁾.

4.11 Väestönkehitys sekä taloudelliset ja poliittiset suuntaukset muokkaavat uusia tapoja liikkua kaupunkialueilla ja niiden ulkopuolella, ja on selvää, että rautatiealan täytyy mukautua voidakseen integroitua multimodaaliseen ja yhä digitalisoituneempaan liikenneketjuun. Etenkin yhä useammat ikäihmiset ja nuoret saattavat siirtyä käyttämään junia enemmän niin kaupunkialueilla kuin pitkillä matkoilla, jos rautatieyhtiöt vastaavat nykyistä paremmin uusiin mukavuus- ja esteettömyystarpeisiin. Samaan aikaan teknologian hallitseva asiakassukupolvi tukeutuu paljon vähemmän yksityiseen liikenteeseen ja valitsee mieluummin ajoneuvojen yhteiskäyttöön ja julkiseen liikenteeseen perustuvia ratkaisuja, edellyttäen että palvelun laatu on riittävä.

4.12 On erityisen tärkeää, että rautatiet parantavat lipunmyyntiteknologiaansa, jotta lippujen ostaminen ja eri matkaosuuksien yhdisteleminen yhdelle lipulle olisi helpompaa, sekä valmistautuvat tulevaan multimodaalisen lipunmyynnin mahdollisuuteen. ETSK kehottaa Euroopan komissiota tukemaan aloitteita, joilla pyritään tähän tavoitteeseen esimerkiksi antamalla asiantuntija-apua, jakamalla parhaita käytäntöjä ja myöntämällä avustuksia.

4.13 Koska multimodaalisuus on olennaisen tärkeää erityisesti rautateiden rahtiliikenteelle, on tärkeää hyödyntää Euroopan rautateiden teemavuotta kuljetusasiakkaiden, rautateiden ja muiden liikennealojen välisen vuoropuhelun edistämiseen sekä kansallisella että EU:n tasolla, jotta voidaan kartoittaa rautateiden rahtiliikenteen kehittämistä haittaavat käytännön ongelmat ja löytää ratkaisuja, jotka tekevät rautateiden rahtiliikennepalveluista houkuttelevia asiakkaille. ETSK korostaa, että on tärkeää ottaa kaikki liikennealat mukaan tähän vuoropuheluun. Vuoropuhelun tärkeänä osa-alueena voisi olla sellaisten yritystenvälisen yhteistyömallien löytäminen, jotka eivät ole ristiriidassa kilpailulainsäädännön kanssa.

4.14 Rautatiealan digitalisointi mahdollistaa myös sen, että rautatieyhtiöt voivat jatkaa palvelujensa mukauttamista rahdinantajien tarpeisiin yhä tehokkaammalla tavalla, esimerkiksi käyttämällä saatavilla olevaa junakapasiteettia maksimaalisesti ja yhdistämällä erityyppisiä rahtiliikennepalveluja. Koska rautateiden rahtiliikenteen markkinaosuus on tällä hetkellä laskussa, olisi korostettava mahdollisuuksia parantaa tarjottujen palvelujen tehokkuutta ja joustavuutta.

4.15 Rautatieinfrastruktuurin haltijoiden toiminnan digitalisointia on jatkettava, jotta niiden operatiiviset tulokset kohentuisivat eli niiden täsmällisyys paranisi ja kapasiteetti lisääntyisi. Junien automaattisen valvontajärjestelmän ERTMS:n käyttöönotto on suuri askel tähän suuntaan. ETSK katsookin, että ERTMS:n käyttöönottoa olisi vauhditettava huomattavasti. Tarvittavia investointeja (yli 100 miljardia euroa, mukaan lukien digitaaliset yhteenkytkennät) jatketaan elpymissuunnitelman puitteissa, ja ETSK kannustaa rautatiealaa kehittämään kattavan ja yhteentoimivan liikkuminen palveluna -kehityksen (Mobility as a Service, MaaS) yhdessä muiden liikennemuotojen kanssa.

4.16 Tiedon vapaa liikkuvuus on olennaisen tärkeää rautatiealan digitalisoinnin mahdollistamiseksi. ETSK kehottaakin laatimaan tehokkaita ratkaisuja, joiden avulla poistetaan tietojen saatavuuteen, yhteentoimivuuteen ja siirtoon liittyvät ongelmat ja varmistetaan samalla asianmukainen tietosuoja ja yksityisyys, tasapuolinen kilpailu ja kuluttajien laajempi valinnanvara sekä staattinen ja dynaaminen tiedottaminen matkustajille. Samojen ehtojen on pädettävä julkisten ja yksityisten yritysten kohdalla, ja tietojen vaihdossa ja kustannusten korvaamisen suhteen on sovellettava vastavuoroisuutta⁽⁴⁾.

⁽³⁾ EUVL C 353, 18.10.2019, s. 79.

⁽⁴⁾ EUVL C 353, 18.10.2019, s. 79.

4.17 Edellä mainituista syistä rautatiealan digitalisoinnin olisi oltava yksi rautateiden teemavuoden painopisteistä. Erityisesti olisi korostettava digitalisaation ja kestäväen kehityksen välistä yhteyttä tarkoituksenmukaisilla viestintäaloitteilla.

Rautatiealan työntekijät

4.18 Euroopan rautatiet työllistävät suoraan noin 1,3 miljoonaa eurooppalaista ja välillisesti noin 1 miljoonaa eurooppalaista, mikä tekee niistä yhden Euroopan unionin suurimmista työnantajista. Rautatieyritykset osallistuvat keskeisellä tavalla nuorten kouluttamiseen ja auttavat siten torjumaan nuorisotyöttömyyttä Euroopassa erityisesti taloudellisesti vaikeina aikoina.

4.19 Euroopan rautateiden teemavuosi on myös rautatiealan työntekijöiden teemavuosi. On taattava laadukkaat työpaikat liikennealan työntekijöille ja turvallinen ja luotettava palvelu asiakkaille. Työntekijöiden työolojen on sosiaalisen Euroopan hengessä oltava huomion keskipisteenä. Palkkojen polkemisella ja sosiaalisella polkumyynnillä ei ole sijaa rautatiealalla, ja niistä on päästävä eroon.

4.20 Rautatiealan työntekijät ansaitsevat julkisen tunnustuksen. Sitä varten on tärkeää, että heidän työnsä tulokset tuodaan näkyville ja että heidän haasteensa tunnustetaan. Euroopan laajuisten toimien pitäisi auttaa antamaan tunnustusta työntekijöiden saavutuksille ja korostamaan laadukkaiden työpaikkojen vaatimuksia. Kaikkia rautatiealan työntekijöitä on suojeltava palkkojen polkemiselta ja sosiaaliselta polkumyynniltä, jotta voidaan varmistaa rautatieliikenteen turvallisuus Euroopassa. Tämä voidaan taata vain aktiivisella toimialan työmarkkinaosapuolten yhteistyöllä.

4.21 Digitalisaatio on tietenkin sekä mahdollisuus rautatiealalle että välttämättömyys yrityksille. Rautatieyhtiöt pystyvät vastaamaan nykyisiin haasteisiin ainoastaan digitalisoimalla sisäiset prosessinsa ja palveluntarjontatapansa. Digitalisoinnissa olisi kuitenkin samalla noudatettava erityistä varovaisuutta, jotta vältettäisiin hajottavat siirtymät ja sosiaaliset erimielisyydet. On aivan välttämätöntä, että eurooppalaiset työmarkkinaosapuolet tapaavat EU:n rautatiealan työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun puitteissa ja päättävät yhteisistä hankkeista, jotta pystytään paremmin kartoittamaan ja ennakoimaan automaation ja digitalisaation vaikutuksia sekä säilyttämään korkea työllisyysaste ja sosiaaliturva osana sosiaalisesti oikeudenmukaista siirtymää ⁽⁵⁾.

4.22 Tähän haasteeseen vastaamisessa tärkeintä on korostaa ammatillisia siirtymiä, joita tuetaan elinikäisellä oppimisella ja henkilöstön työllistettävyyteen kohdistuvilla investoinneilla irtisanomisten välttämiseksi. Rautatiealan kaksi suurta haastetta ovat työvoiman epätasapainoinen ikäjakauma ja rekrytointivaikeudet erityisesti nuorten ja naisten parissa ⁽⁶⁾.

4.23 Rautateiden teemavuoden olisi tarjottava tilaisuus viestiä paremmin erityisesti nuorille eurooppalaisille rautatiealan työurien houkuttelevuudesta. Tätä varten olisi tuettava yhteisiä hankkeita, joihin osallistuvat työmarkkinaosapuolet, yliopistot, tiedeyhteisö laajassa mielessä sekä Euroopan nuorisjärjestöt.

Infrastruktuuri

4.24 TEN-T-kehys on auttanut merkittävästi uuteen rautatieinfrastruktuuriin tarvittavien huomattavien rahoitusvarojen (noin 500 miljardia euroa pelkästään ydinverkkoa varten vuoteen 2030 mennessä) kartoittamisessa, vaikka käytettävissä olevat resurssit eivät edelleenkään riitä kattamaan kaikkia tarpeita. Ydinverkon valmiiksi saattamisen pitäisi johtaa eurooppalaiseen suurnopeusverkkoon, joka kattaa lähes kaikki Euroopan pääkaupungit ja suuret kaupungit (joissa on yli 500 000 asukasta). Lisäksi TEN-T-infrastruktuurin ylläpito on kysymys, joka on suuresti aliarvioitu useissa maissa, missä se on nyt nousemassa dramaattisesti esille, kun taas toisissa maissa siitä on huolehdittu asianmukaisesti.

4.25 ETSK kannattaa suurten kaupunkien välisten rautatieyhteyksien kehittämistä suurnopeusjunien ja TEN-T-verkon avulla, mutta muistuttaa toisaalta, että on tärkeää säilyttää riittävä rahoitus ja määrärahat valtakunnallisille ja alueellisille raideyhteyksille.

4.26 ETSK kehottaa lisäämään investointeja verkon täydentämiseksi, myös maaseudulla ja aluekeskuksissa, ja koko TEN-T-verkon tavanomaisen ja ylimääräisen ylläpitorahoituksen kattamiseksi EU:n elpymissuunnitelmasta. Lisävaroja tarvitaan rautateiden kehittämiseen, infrastruktuuri-investointeihin sekä tiiviimpään matkustaja- ja rahtiliikenneverkkoon. Jokainen rautatieliikenteeseen investoitu euro luo ja säilyttää työpaikkoja, myös rautatieteollisuudessa ja alueilla.

⁽⁵⁾ EUVL C 47, 11.2.2020, s. 23.

⁽⁶⁾ EUVL C 47, 11.2.2020, s. 23.

Kestävöpohjainen rahoitus

4.27 Kestävän kasvun rahoitusta koskevalla Euroopan komission toimintasuunnitelmalla (COM(2018) 97 final) pyritään suuntaamaan pääomavirrat kestäväpohjaisiin investointeihin, jotta voidaan saavuttaa kestävä ja osallistava kasvu, hallita ilmastonmuutoksesta, luonnonvarojen ehtymisestä, ympäristön pilaantumisesta ja sosiaalisista ongelmista johtuvia taloudellisia riskejä sekä edistää avoimuutta ja kaukokatseista ajattelua rahoitus- ja taloustoiminnassa.

4.28 EU:n yhtenäinen luokitusjärjestelmä, joka selventää, mitä toimintoja voidaan pitää kestävä kehityksen mukaisina, on erityisen tärkeä.

4.29 Komissio ilmoitti EU:n kestävyysluokitusjärjestelmän kehittämisen ja toimintasuunnitelman tähänastisten tulosten pohjalta tarkastelevansa toimintasuunnitelmaa uudelleen Euroopan vihreän kehityksen ohjelman yhteydessä.

4.30 ETSK suhtautui myönteisesti luokitusjärjestelmää koskeviin ehdotuksiin, jotka muodostavat ensimmäisen vaiheen kestävä kasvun rahoitusta koskevan toimintasuunnitelman täytäntöönpanossa (⁽⁷⁾). Komitea suhtautui myönteisesti myös ehdotukseen vähähiilisyttä ja positiivista hiilivaikutusta koskevien uusien vertailuarvojen määrittämisestä. Perustan on myös oltava yhdenmukainen niiden toimintasuunnitelmassa esitettyjen erittäin kunnianhimoisten tavoitteiden kanssa, joiden mukaan "Euroopalla on hyvät valmiudet" toimia suunnannäyttäjänä maailmanlaajuisesti. Nyt tulee toimia kunnianhimoista tavoitetta vastaavalla tavalla ja vahvistaa sen mukainen luokitusjärjestelmä.

4.31 Kun otetaan huomioon rautatieliikenteen kestävyysedut, sen olisi sisällyttävä kaikkiin kestävä rahoitusta koskeviin aloitteisiin. Vaikka on kiistatonta, että rautatieinfrastruktuurin ylläpito ja laajentaminen on julkisen vallan tehtävä, joka on rahoitettava julkisin varoin, huomiota olisi kiinnitettävä rahoitustarpeisiin, jotka koskevat tulevaa rautatiejärjestelmää, erityisesti liikkuvaa kalustoa ja rautatieasemia, ja olisi tutkittava yksityisten sijoittajien mahdollisuuksia osallistua rautatiehankkeisiin.

4.32 Kestävää rahoitusta koskevien komission aloitteiden muodostaman toimintapoliittisen kehyksen toteuttamiskelpoisuuden varmistamiseksi on tärkeää, että EU:n jäsenvaltiot saattavat mahdollisimman pian päätökseen liikkuvaan kalustoon kohdistuvia kansainvälisiä vakuusoikeuksia koskevaan vuonna 2001 tehtyyn Kapkaupungin yleissopimukseen liitetyn rautatiekalustoon liittyvistä erityiskysymyksistä vuonna 2007 tehdyn Luxemburgin pöytäkirjan (Luxemburgin rautatiekalustopöytäkirja) ratifiointiprosessin.

4.33 Rautatiealan edustajien ja yksityisten sijoittajien olisi tavattava ja vaihdettava ajatuksia mahdollisista synergioista, ottaen huomioon myös kestävä rahoitusta koskevat komission aloitteet. Euroopan rautateiden teemavuoden yhteydessä olisi suunniteltava toimia, jotka mahdollistaisivat tällaisen ajatustenvaihdon, johon osallistuisivat sekä rautatiealan edustajat että yksityiset sijoittajat, erityisesti pitkäaikaiset sijoittajat, kuten vakuutus-, sijoitus- ja eläkerahastot.

Saavutettavuus ja esteettömyys

4.34 Yleisen saatavuuden edistäminen yleistä etua koskevista palveluista tehdyn pöytäkirjan N:o 26 ja siihen sisältyvien taloudellista etua koskeviin palveluihin liittyvien viittausten mukaisesti merkitsee tarkoituksenmukaista saatavuutta kaikille käyttäjille koko alueella (alueellinen saatavuus), ottaen kuitenkin huomioon, että saatavuuden olosuhteet (odotusajat, yhteyspaikkojen tiheys, infrastruktuuri jne.) voivat vaihdella käyttäjien tarpeiden mukaan. Yhdenvertainen kohtelu ja yleisen saatavuuden edistäminen merkitsevät myös kaikenlaisen syrjinnän torjumista.

4.35 Jotta rautatieliikenne olisi houkuttelevampi vaihtoehto päivittäisille matkoille sekä kauko- ja ulkomaanmatkoille, on tärkeää vahvistaa matkustajien oikeuksia, tiedottaa matkustajille tällaisesta suojasta sekä säilyttää rautatieliikenteen kohtuuhintaisuus ja palvelun laatu ja mahdollisesti parantaa niitä.

4.36 Eurooppalaiset rautatieyritykset, asemanhaltijat ja infrastruktuurin haltijat parantavat jatkuvasti liikuntarajoitteisten tai vammaisten henkilöiden matkustuskokemusta. Rautatiepalvelut ovat selvästi esteettömämpiä kuin aiemmin, ja monet vammaiset matkustajat voivat matkustaa junalla ilman apua. Rautatieliikenteen harjoittajat edistävät merkittävästi vammaisten henkilöiden sosiaalista osallisuutta ja pitävät tärkeänä täyttää tätä alaa koskevat sitoumuksensa yhdessä viranomaisten ja matkustajajärjestöjen kanssa.

(⁽⁷⁾) EUVL C 62, 15.2.2019, s. 103.

4.37 Investointeja on tehty esteiden poistamiseksi edelleen asemilta ja junilta seuraavan vuosikymmenen kuluessa, jotta liikuntarajoitteisten ja vammaisten matkustajien olisi helpompaa matkustaa.

4.38 Jatkuvaa rahoitusta tarvitaan ulkopuolisilta osapuolilta eli joko kansallisilta hallituksilta tai suoraan EU:lta, jotta rautatieverkon esteettömyyttä voidaan jatkuvasti parantaa asiaa koskevan voimassa olevan EU:n lainsäädännön mukaisesti.

4.39 Euroopan rautateiden teemavuoden olisi myös tarjottava mahdollisuus kehittää hankkeita, joilla edistetään esteettömyyttä koskevaa kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jossa ei käsitellä vain rautatiealan sekä rautatieasemilla että junissa toteuttamia aloitteita avun ja esteettömyyden parantamiseksi, vaan kaikkea sitä, mikä on tarpeen sen varmistamiseksi, että kaikki matkustajat ylipäätään pääsevät liikenteen solmukohtiin.

Kestävä matkailu

4.40 Euroopan unioni on yksi kehittyneimmistä ja vierailuimmista matkailualueista maailmassa. EU:hun saapuu 40 prosenttia maailman kansainvälisistä matkailijoista, ja sen osuus kansainvälisistä matkailutuloista on 31 prosenttia. EU:ssa on samaan aikaan sekä maailman suurimpia matkailun lähtömarkkina-alueita että maailman suosituimpia matkakohteita. Vuonna 2016 lähes 270 miljoonaa EU:n asukasta (2/3 silloisesta asukasmäärästä) teki vähintään yhden vapaa-ajanmatkan, joista yli puolet oli kansainvälisiä matkoja. Liikenteen osuus vapaa-ajanmatkan kustannuksista on yleensä 27 prosenttia.

4.41 Matkailuun liittyvän liikenteen ympäristövaikutuksiin puuttuminen on yksi tärkeimmistä haasteista, jotka on mainittu kestävästä ja kilpailukykyistä eurooppalaista matkailua koskevassa Euroopan komission toimintaohjelmassa (COM(2007) 621).

4.42 Perjantaiset koululakot ilmaston puolesta sekä äärimmäisten sää- ja ilmastoilmiöiden lisääntyminen ovat saaneet kansalaiset pohtimaan uudelleen tavanomaisia matkasuunnitelmiaan ja harkitsemaan junaa mahdollisena liikennemuotona määränpäähän pääsemiseksi. Yksittäisistä junamatkustajista valtaosa on loma- ja vapaa-ajanmatkustajia.

4.43 Euroopan matkailu on tällä hetkellä siirtymävaiheessa, jossa vakiintuneet matkakohteet rakentavat uusia visioita matkailun kehittämiseksi noudattaen paremmin taloudellisen, sosiaalisen ja ekologisen kestävyysperiaatteita. Uudet matkailun kehittämisen mallit ovat tarpeen, jotta voidaan puuttua matkailun ympäristövaikutuksiin ja liikamatkailuun.

4.44 Monissa jäsenvaltioissa, Euroopan alueilla ja kaupungeissa matkailu on keskeinen osatekijä taloudellisessa ja sosiaalisessa rakenteessa ja tarjoaa samalla työpaikkoja ja tuloja. Covid-19-pandemia iski kuitenkin rajusti tähän ekosysteemiin.

4.45 Tässä tilanteessa on toteutettava toimia, joilla tuetaan kansainvälisen, maanosan laajuisen ja kansallisen matkailun jatkumista laajojen EU:n talouden sektorien pelastamiseksi. Junaliikenne voi auttaa kehittämään matkailukohteita, joihin ei ole riittävästi lentoyhteyksiä, avata uusia reittejä ja tukea uusien arvoketjujen muodostumista. Euroopan rautateille tämä on tilaisuus vastata ilmastotietoisien matkailijoiden kasvavaan kysyntään markkinoilla.

4.46 Rautateiden teemavuoden olisi oltava tilaisuus lisätä yleistä tietoisuutta kestävästä matkailusta ja uusista matkailureiteistä, joihin Euroopan kansalaiset voivat tutustua rautatieyhteyksien ansiosta. Matkailuun liittyvän liikennemuotosiirtymän käsitettä olisi kehitettävä ja siitä olisi tiedotettava asianmukaisten viestintäaloitteiden avulla rautatiealan, Euroopan kulttuurialan sekä matkailualan kansallisten ja eurooppalaisten edustajien yhteisellä tuella.

4.47 Tässä yhteydessä Euroopan rautateiden teemavuotta olisi myös käytettävä tilaisuutena lisätä Euroopan rautateiden historiallisten ja maisemareittien näkyvyyttä ja parantaa yleistä tietoisuutta niistä. Tällaisia reittejä ovat monen muun ohella esimerkiksi Pariisin ja Venetsian välinen Orient Express, Itä- ja Etelä-Ranskan läpi kulkeva Creusot'n rautatiereitti, Münchenin ja Neuschwansteinin linnan välinen rautatiereitti Saksassa, Val d'Orcian alueen läpi kulkeva rautatiereitti Italiassa sekä Vähä-Puolan rautatiereitit Puolassa.

DiscoverEU

4.48 Huomattava osa eurooppalaisista nuorista ei eri syistä ole koskaan matkustanut tai on matkustanut vain harvoin Euroopassa. Vaikka koulutusalan vaihto-ohjelmia on olemassa, EU on juuri äsken ottanut käyttöön välineen, jonka avulla kaikille eurooppalaisille voidaan tarjota matkustuskokemus. Se luo nuorille paremman kosketuspinnan eurooppalaiseen identiteettiin, lisää tietoisuutta Euroopan unionin perusarvoista ja tutustuttaa heidät kestävään ja puhtaaseen liikennemuotoon. DiscoverEU on Euroopan unionin aloite, jossa tarjotaan mahdollisuus tutustua Eurooppaan oppimiskokemusten kautta. Nuoret eurooppalaiset tutustuvat siinä Eurooppaan ja sen kaupunkeihin pääasiassa rautateitse (poikkeuksia sallitaan saarilla tai syrjäisillä alueilla asuville).

4.49 Matkailun merkitys eurooppalaisen identiteetin luomisessa on tunnustettu siitä lähtien, kun alettiin valmistella alan sisällyttämistä Lissabonin sopimukseen. Professori Richard Jobs on hiljattain osoittanut, millainen rooli Interrail-kortilla on tarkalleen ottaen ollut yhteisten eurooppalaisten arvojen muokkaamisessa ⁽⁸⁾.

4.50 Rautateiden teemavuonna olisi annettava uutta vauhtia DiscoverEU-aloitteelle tukemalla sen päämääriä ja tavoittamalla nuoria eurooppalaisia, jotka eivät ole vielä osallistuneet hankkeeseen. ETSK kannattaa Euroopan parlamentin aloitetta antaa jokaiselle 18 vuotta täyttävälle Euroopan kansalaiselle DiscoverEU-kortti EU-identiteetin symbolina.

Europalia ja muut eurooppalaiset rautatiemuseot

4.51 Europalia järjestää joka toinen vuosi yleisölle Belgiassa ja sen naapurimaissa tapahtumia ja näyttelyjä aiheista, joilla on vahva eurooppalainen ulottuvuus ja näkökulma. Europalia houkuttelee perinteisesti paljon vierailijoita, joista monet tulevat ulkomailta.

4.52 Seuraavan (lokakuussa 2021 alkavan) ohjelman teemana ovat rautatiet ja niiden vaikutus matkustamiseen, työskentelyyn, viestintään ja asumiseen Euroopassa ennen ja nyt. Keskeisellä sijalla ovat rautatiet "edelläkävijöinä" EU:n pyrkimyksille saattaa kansakunnat ja kansalaiset yhteen sekä junat, jotka saavat aikaan muutoksen kohti vihreää liikkuvuutta. Tämä pohjautuu Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa esitettyihin ajatuksiin sekä rautateiden vaikutukseen taiteisiin ja rooliin sosiaalisten, taloudellisten ja teollisten muutosten vahvana edistäjänä.

4.53 Rautateiden teemavuoden yhteydessä olisikin hyvä jakaa lisää tietoa Europalian hankkeiden aikataulusta ja tiedottaa laajemmalle yleisölle sisällöistä, joita on luotu jo olemassa olevissa kulttuuritapahtumissa, kuten elokuvafestivaaleissa (Cannes, Venetsia, Berliini) ja taidenäyttelyissä. Rautatieasemia ja museoita voitaisiin samassa yhteydessä vuonna 2021 käyttää tapahtumapaikkoina merkittävillä hankkeilla, joissa tuodaan yhteen rautateiden tulevaisuus ja historia sekä tärkeät elinkeinoalat, kuten arkkitehtuuri ja rakentaminen, muotoilu, sähkömekaniikka, elintarvikeala ja matkailu.

4.54 On tärkeää, että rautateiden teemavuoteen pyritään saamaan mukaan kaikki Euroopan rautatiemuseot ja että kansalaisille esitellään niiden kokoelmia myös digitalisoituina. Lisäksi olisi edistettävä museoiden välistä yhteistyötä ja eurooppalaista rautatiemuseoiden kierrosta.

Bryssel 16. heinäkuuta 2020.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER*

⁽⁸⁾ Ks. Jobs, R.I. (2017), *Backpack Ambassador – How Youth Travel Integrated Europe*, University of Chicago Press, s. 249.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi toimenpiteiden vahvistamisesta kestäviä rautatiemarkkinoita varten covid-19-pandemian johdosta”

(COM(2020) 260 final – 2020/0127 (COD))

(2020/C 364/22)

Yleisesittelijä: **Alberto MAZZOLA**

Lausuntopyyntö	Euroopan parlamentti, 8.7.2020 neuvosto, 30.6.2020
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 91 artikla
Vastaava jaosto	Liikenne, energia, perusrakenteet, tietoyhteiskunta
ETSK:n puheenjohtajan hyväksyntä	25.6.2020 (kiireellisyysmenettely, työjärjestyksen 62 artikla)
Hyväksyminen täysistunnossa	16.7.2020
Täysistunnon nro	553
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	211/2/2

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK suhtautuu myönteisesti Euroopan komission ehdotukseen ja katsoo sen noudattavan asiakokonaisuuteen TEN/710⁽¹⁾ kuuluvan ETSK:n lausunnon ”Euroopan rautateiden teemavuosi (2021)” 3.2 kohdassa esitettyä kommenttia rautatiealan selviytymiskyvystä covid-19-pandemian yhteydessä, kun komitea toteaa, että ”vaikka rautateiden rahtiliikenne selvisi hyvin, se olisi voinut selvitä vieläkin paremmin, – – jos rataverkon käyttömaksut olisi poistettu – –”

1.2 ETSK korostaa, että jäsenvaltioiden ja rataverkon haltijoiden on tärkeää soveltaa mahdollisimman pian Euroopan komission ehdotuksessa myönnettyjä poikkeuksia koko ehdotuksessa ilmoitetun ajanjakson ajan. ETSK katsoo, että ehdotetut toimenpiteet ovat hyödyllisiä lyhyellä aikavälillä ja koko niiden soveltamisajan.

1.3 ETSK katsoo kuitenkin, että ennen ehdotettujen poikkeusten voimassaoloajan päättymistä Euroopan komission ja lainsäätäjien olisi harkittava toimenpiteiden voimassaolon jatkamista erityisesti siinä tapauksessa, että alan talouden elpyminen osoittautuu odotettua hitaammaksi.

1.4 ETSK korostaa niiden säännösten merkitystä, joilla pyritään varmistamaan, että jäsenvaltiot korvaavat rataverkon haltijoille mahdolliset taloudelliset tappiot, jotka aiheutuvat komission direktiiviin 2012/34/EU⁽²⁾ ehdottamien poikkeuksien soveltamisesta.

2. Komission ehdotus

2.1 Komission ehdotuksen tarkoituksena on muiden viimeaikaisten ehdotusten tapaan tarjota taloudellista tukea Euroopan rautatiealalle. Tässä tapauksessa kaavailut toimenpiteet liittyvät siihen, että rautateiden infrastruktuurin käytöstä perittävästä maksusta luovuttaisiin tai niitä alennettaisiin tai lykättäisiin ja että kapasiteetin varauksesta perittävästä maksusta luovuttaisiin. Ne kattavat 1. päivästä maaliskuuta 2020 31. päivään joulukuuta 2020 ulottuvan viiteajanjakson, jonka osalta maksuja voidaan muuttaa poiketen direktiivin 2012/34/EU 27 artiklasta. Kaikki sovellettavat maksut erittelevä verkkoselostus on julkaistava vähintään neljä kuukautta ennen ratakapasiteettia koskevien hakemusten jättämiselle asetetun määräajan päättymistä.

⁽¹⁾ Katso tämän virallisen lehden sivu 149.

⁽²⁾ EUVL 343, 14.12.2012, s. 32.

2.2 Ehdotuksessa esitetään erityisesti poikkeamista direktiivin 31 artiklan 3 kohdassa säädetystä periaatteesta, jonka mukaan vähimmäiskäyttömahdollisuuksista perittävät maksut on vahvistettava niiden kustannusten perusteella, jotka aiheutuvat suoraan junaliikenteen harjoittamisesta. Direktiivin 2012/34/EU tietyistä säännöksistä poiketen jäsenvaltiot voivat alentaa perittäviä lisähintoja tietyin aikataulukauden soveltamisaikana. Direktiivin 2012/34/EU 36 artiklasta poiketen rataverkon haltijat voivat päättää luopua kapasiteetin varausmaksuista reiteiltä, jotka on peruttu pandemian aiheuttamien häiriöiden takia.

2.3 Komissio ehdottaa myös, että jäsenvaltioille annetaan lupa korvata rataverkon haltijoille taloudelliset tappiot, jotka aiheutuvat kustakin edellä mainitusta poikkeuksesta direktiiviin 2012/34/EU (suoriin kustannuksiin perustuvat maksut, lisähinnat ja varausmaksut). Poiketen direktiivistä 2012/34/EU rataverkon haltijoille voidaan suorittaa takaisinmaksu direktiivin 8 artiklan 4 kohdassa määriteltyä aikaa lyhyemmässä ajassa eli viimeistään tulonmenetyksen aiheutumisvuotta seuraavan vuoden joulukuun 31. päivänä.

2.4 Verkkoselostuksessa esitellään yksityiskohtaisesti hinnoittelujärjestelmien ja kapasiteetin käyttöoikeuden myöntämisyjärjestelmien yleiset säännöt, määräajat, menettelyt ja perusteet, mukaan lukien tiedot, joita tarvitaan ratakapasiteettia koskeissa hakemuksissa. Ehdotuksen mukaan verkkoselostus olisi pidettävä ajan tasalla ja sitä olisi tarvittaessa muutettava viipymättä.

3. Yleistä

3.1 Rautateiden toiminnan jatkuvuus on häiriintynyt merkittävästi ja odottamattomalla tavalla covid-19-pandemian vuoksi, ja liikkuminen on vähentynyt huomattavasti. Kriisihyipun aikana matkustajien määrä väheni useissa maissa yli 90 prosenttia, eikä rautatieliikenteen matkustajien määrä ole vielä sulkutoimien purkamisen jälkeen saavuttanut 50:tä prosenttia kriisiä edeltäneestä tasosta.

3.2 Useiden toimialaorganisaatioiden, kuten Euroopan rautatieyhteisön (CER), tekemiin laskelmiin perustuvien ensimmäisten karkeiden arvioiden mukaan matkustajaliikenteen harjoittajille on pandemian vuoksi aiheutunut yhteenlaskettuna noin 900 miljoonan euron tulonmenetykset joka viikko kriisin puhkeamisesta lähtien. Rautateiden rahtiliikenteen tulot laskivat covid-19-epidemian vaikutuksesta noin 25 prosenttia Euroopan unionissa (EU27) maalisi- ja huhtikuussa 2020, ja tulonmenetys oli noin 78 miljoonaa euroa viikossa. Covid-19-pandemia vaikuttaa enenevässä määrin rataverkon haltijoihin liikenteen ja siitä saatavien tulojen vähenemisen vuoksi.

3.3 Direktiivissä 2012/34/EU säädettyä alemmat radan käyttöoikeuksista perittävät maksut ja rataverkon haltijoiden suurempi joustovara reittien käyttöoikeuksien jaossa lievittävät osittain kriisin rautatieliikenteen harjoittajille aiheuttamia vaikutuksia.

Bryssel 16. heinäkuuta 2020.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER*

**Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: ”Vapaakauppasopimusten täytäntöönpano
1. tammikuuta 2018–31. joulukuuta 2018”**

(COM(2019) 455 final)

(2020/C 364/23)

Esittelijä: **Tanja BUZEK**

Toinen esittelijä: **Alberto MAZZOLA**

Lausuntopyyntö	komissio 19.12.2019
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 32 artiklan ensimmäinen kohta
Vastaava jaosto	ulkosuhteet
Hyväksyminen jaostossa	16.6.2020
Hyväksyminen täysistunnossa	16.7.2020
Täysistunnon nro	553
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	203/0/7

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Covid-19-pandemialla on ollut syväleikkävyä ja ennennäkemätön vaikutus globalisoituneeseen maailmaan ja ihmisiin sekä kauppaan ja investointeihin. Maailman kauppajärjestö (WTO) arvioi maailmankaupan supistuvan 13–32 prosenttia vuonna 2020.⁽¹⁾ Koska kauppa on tärkeä kasvun, työpaikkojen luomisen ja kestävän kehityksen moottori, sillä on keskeinen rooli edistettäessä talouden kestäväpohjaista nousemista kriisistä ja autettaessa yrityksiä rakentamaan ja organisoimaan uudelleen arvoketjujaan, jotka ovat häiriytyneet. Eurooppa tarvitsee kiireellisesti vankkaa, sosiaalista, kestäväpohjaista ja osallistavaa EU:n elpymissuunnitelmaa, jonka puitteissa tuetaan yrityksiä ja ihmisiä kriisin taltuttamisessa ja kunnollisten työpaikkojen turvaamisessa muun muassa edistämällä kansainvälistä kauppaa. Suunnitelma olisi rahoitettava euroalueen yhteisillä joukkolainoilla tai muilla yhteiseurooppalaisilla pitkäaikaisilla lainoilla.

1.2 Kriisi tuo korostetusti esille, kuinka tärkeitä maailmanlaajuisen yhteistyö ja WTO:n uudistusprosessi ovat sen varmistamiseksi, että organisaatio on vahva ja tehokas ja pystyy torjumaan protektionismia ja unilateralismaa. WTO:n on nyt aika täyttää työelämän perusnormien ja Pariisin sopimuksen aktiiviseen edistämiseen liittyvä tehtävänsä⁽²⁾.

1.3 Tästä kriisistä tulee ottaa merkittäväällä tavalla opiksi EU:n kauppastrategian ilmoitetun varhaisen uudelleentarkastelun yhteydessä. EU ei ole omavarainen, ja se on riippuvainen pääsystä kansainvälisille markkinoille. Maailmanlaajuisista toimitusketjuista on tehtävä häiriönsietokykyisempiä, monipuolisempia ja vastuullisempia. Vahvemmillä välineillä on toteutettava kestävää kauppa- ja investointiohjelmaa sen kaikissa ulottuvuuksissa. Sen on oltava johdonmukainen vihreän kehityksen ohjelman kanssa ja yhtä kunnianhimoinen työelämää koskevien määräysten tehokkaan täytäntöönpanon ja sen tehokkaan valvonnan suhteen. Kyseisessä uudelleentarkastelussa tulee ottaa huomioon suositukset, joita Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK) esittää useissa viimeaikaisissa ja valmisteilla olevissa keskeisissä EU:n kauppaa käsittelevissä lausunnoissaan⁽³⁾. EU:n uuden kauppastrategian tulee ylittää vanhat kaupankäyntimallit, ja sen puitteissa on kehitettävä uudenlainen malli, joka on taloudellisesti vakaa, ympäristöä vähemmän kuormittava, sosiaalisesti kestävä ja vastuullinen.

⁽¹⁾ WTO:n kauppapöytäkirja, huhtikuu 2020.

⁽²⁾ EUVL C 159, 10.5.2019, s. 15.

⁽³⁾ Viimeaikaiset lausunnot, joihin viitataan seuraavassa lausunnossa: EUVL C 47, 11.2.2020, sekä seuraavissa asiakokonaisuuksissa lausunto: REX/529 ”Covid-19-kriisin jälkeinen polttava kysymys: suunniteltu uusi monenvälinen toimintamalli” (ks. tämän virallisen lehden sivu...), valmisteilla olevat lausunnot NAT/791 ”EU:n kauppapolitiikan yhteensopivuus Euroopan vihreän kehityksen ohjelman kanssa” ja REX/532 ”Kestävyyseriaatteiden mukaiset toimitusketjut ja ihmisarvoinen työ kansainvälisessä kaupassa”.

1.4 Kansalaisyhteiskunnalla on tärkeä rooli tietoisuuden lisäämisessä EU:n kauppapolitiikan täytäntöönpanosta. Se voi auttaa välittämään viestiä kauppapolitiikan hyödyistä, ja sillä on ratkaiseva merkitys mahdollisten ongelmien ja puutteiden esille tuojana. ETSK pitääkin erityisen valitettavana, että sisäisten neuvoo-antavien ryhmien työ ja näkemykset eivät näy täytäntöönpanokertomuksessa juuri lainkaan. Tulevissa kertomuksissa olisi otettava paremmin huomioon sisäisten neuvoo-antavien ryhmien työohjelmien sekä kumppanimaiden vastaavien ryhmien kanssa annettujen yhteisten julkilausumien merkitys.

1.5 Tulevissa sopimuksissa sisäisten neuvoo-antavien ryhmien suorittama seuranta kattaa koko sopimuksen, mutta niiden olisi kiinnitettävä erityistä huomiota kauppaan ja kestävään kehitykseen kohdistuviin vaikutuksiin. Sisäisten neuvoo-antavien ryhmien suositusten vaikutusta kauppaa ja kestävää kehitystä koskevien ja muidenkin rikkomusten tutkintaan on vahvistettava huomattavasti. Jäsenvaltioiden kanssa muodostetun kauppaa ja kestävää kehitystä tarkastelevan asiantuntijaryhmän, uuden kauppasopimusten valvojan (EU:n kauppasopimusten noudattamista ja täytäntöönpanoa valvova virkamies) ja asiaankuuluvien EU:n toimielinten pitäisi aloittaa järjestelmällinen seurantatietojen vaihto sisäisten neuvoo-antavien ryhmien kanssa, ja molempien osapuolten sisäisten neuvoo-antavien ryhmien yhteiset kokoukset olisi nivottava osaksi sopimusneuvotteluja.

1.6 Vapaakauppasopimukset muodostavat kehyksen, jonka puitteissa yritykset voivat kehittää pitkäaikaisia suhteita uusiin asiakkaisiin ja toimittajiin, hyödyntää uusissa maissa tarjoutuvia mahdollisuuksia ja kehittää paikallisia valmiuksia vaatimustensa mukaisesti. Perustana on oltava kunnianhimoinen kahden- ja monenvälinen kauppaohjelma, jossa otetaan huomioon edellä mainitut kokemukset, sekä EU:n nykyisten vapaakauppasopimusten aukoton täytäntöönpano.

1.7 Vapaakauppasopimusten täytäntöönpanoa käsittelevä vuosikertomus on kattava ja konkreettinen yleiskatsaus EU:n kauppaverkostosta. Siinä arvioidaan yksittäisten vapaakauppasopimusten täytäntöönpanon edistymistä ja tuloksia ja tuodaan esille täytäntöönpanon puutteita. Kertomuksen potentiaalia tiedon lähteenä ja sen yhteyksiä aiempiin kertomuksiin sekä kauppapolitiikan yleiseen arviointisykliin pitäisi kuitenkin kehittää. Tietolähteinä olisi hyödynnettävä erityisesti arvioita kestävään kehitykseen liittyvistä vaikutuksista. Euroopan komission olisi tulevia kertomuksia laatimissaan kuultava ensisijaisesti kansalaisyhteiskuntaa.

1.8 Suurimpana haasteena näyttää olevan tiedon saanti ja erittely. Kertomuksessa olisi hyödynnettävä valtiokohtaisia tietoja johdonmukaisemmin niin, että EU:n jäsenvaltioiden tai alueiden erilaiset realiteetit käyvät ilmi, ja tarvittaessa olisi panostettava aktiiviseen tiedonkeruuseen. Kriteerejä asettamalla vertailuista saadaan konkreettisempia. Tilannekuvaa pitäisi täydentää muista lähteistä, kuten Kansainväliseltä työjärjestöltä (ILO), saatavilla tiedoilla työelämän normeihin kohdistuvista rikkomuksista.

1.9 Tulevissa kertomuksissa olisi käsiteltävä järjestelmällisemmin palvelukauppaa ja sen kehitystä. Tarvitaan yksityiskohtaisempia toimiala- ja toimitusmuotokohtaisia tietoja, jotta voidaan arvioida, missä määrin erikokoiset yritykset hyödyntävät EU:n vapaakauppasopimusten tarjoamia mahdollisuuksia. Jotta palvelujen viejien olisi helpompi toimia, palvelut olisi sisällytettävä uudistettuun markkinoillepääsyä koskevaan tietokantaan johdonmukaisesti ja lisäksi EU:n olisi laadittava eurooppalaisille palvelualan viejille ja sijoittajille suunnattu opas.

1.10 Vuosikertomuksessa pitäisi kiinnittää enemmän huomiota eri aloihin ja ryhmiin, jotta siitä olisi hyötyä kaikille sidosryhmille. Kuluttajien tulee voida nähdä, miten kauppavirtojen kasvu voi tuottaa konkreettisia hyötyjä. Tietojen tulee osoittaa parempaa vastaavuutta kuluttaja-asioihin liittyvien kunnianhimoisten neuvottelutavoitteiden ja niiden myöhemmän täytäntöönpanon välillä.

1.11 Tullietuuksien käyttöaste (preference utilisation rate, PUR) on tärkeä vapaakauppasopimusten täytäntöönpanon mittari. Kertomuksesta käy ilmi, että tullietuuksien käyttöaste on yleensä matalampi EU:n viennissä kumppanimaihin kuin EU:hun suuntautuvassa tuonnissa. Komission ja jäsenvaltioiden on pyrittävä yhteistoimin lisäämään tullietuuksien käyttöä sekä tietoisuutta kauppaetuksista erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten (pk-yritysten) keskuudessa. Niiden olisi tehtävä vapaakauppasopimuksia tunnetuksi maiden omilla kielillä yhteistyössä EU:n elinkeinoelämän kanssa ja laadittava kullekin sopimukselle maakohtaiset täytäntöönpanoa koskevat toimintasuunnitelmat. Tiedotustoimissa on otettava huomioon myös kumppanimaiden tuojaosapuolet.

1.12 Avoimuus on ratkaisevan tärkeää, jotta voidaan parantaa eurooppalaisten yritysten pääsyä julkisten hankintojen markkinoille vapaakauppasopimusten kumppanimaisissa. Kolmansissa maissa järjestettävien tarjouskilpailujen julkaiseminen omassa osiossaan EU:n Tenders Electronic Daily -tietokannassa parantaisi huomattavasti kaikenkokoisten eurooppalaisten yritysten mahdollisuuksia hyötyä hankintoja koskevista luvuista. EU:n olisi lisäksi tehtävä tunnetuksi parhaita tapoja sisällyttää julkisiin hankintamenettelyihin ympäristöä koskevia ja sosiaalisia kriteerejä.

1.13 Vapaakauppasopimukset avaavat huomattavia mahdollisuuksia EU:n maataloustuotteiden vientiin, ja maantieteelliset merkinnät parantavat EU:n maatalouselintarvikkeiden tuottajien kilpailukykyä sekä unionissa että sen ulkopuolella. Maatalouselintarvikkeita koskevien määräysten täytäntöönpano ei kuitenkaan näytä yltävän sille asetettuihin kunnianhimoisiin tavoitteisiin. Tuotteiden jäljitettävyyden ja kyky valvoa ennalta varautumisen periaatteen noudattamista ovat keskeisiä elintarvikkeiden hyvän laadun ja turvallisen ja varman saannin varmistamiseksi. Terveys- ja kasvinsuojelustandardien tehokas seuranta edellyttää riittävin resurssein tehtäviä tarkastuksia.

1.14 Eräissä kumppanimaissa ei vielä vuosia vapaakauppasopimusten solmimisen jälkeenkään ole edistytty riittävästi kauppaa ja kestävästä kehitystä koskevien sitoumusten noudattamisessa. ETSK antaa täyden tuensa sille, että komissio on vihdoin ryhtymässä oikeustoimiin työntekijöiden oikeuksia koskevassa riidassa Korean kanssa, mutta ilmaisee kuitenkin huolensa paneelin raportin todellisista vaikutuksista, sillä kauppaa ja kestävästä kehitystä käsitteleviin lukuihin ei tällä hetkellä sisälly sitovia välineitä määräysten noudattamisen valvomiseksi. Komitea perää tässä yhteydessä määrätietoista edistymistä laaja-alaisen talous- ja kauppasopimuksen (CETA) uudelleentarkastelussa työ- ja ympäristösääntöjen tosiasiallisen täytäntöönpanokelpoisuuden osalta (*). Molempien osapuolten sisäisten neuvonantajien ryhmien olisi päästävä mukaan uudelleentarkasteluprosessiin, ja niitä olisi kuultava tässä yhteydessä.

1.15 ETSK suhtautuu erittäin myönteisesti komission ja jäsenvaltioiden viimeaikaisiin aloitteisiin kauppaa ja kestävästä kehitystä koskevien toimien tehostamiseksi. EU pyrkii Yhdistyneen kuningaskunnan kanssa käytävissä neuvotteluissa osapuolten ainutlaatuisuutta suhteita kuvastavaan uuteen toimintamalliin, jonka avulla varmistetaan kestävyys ja tasapuoliset toimintaedellytykset ja jossa sovelletaan yleistä riitojenratkaisulukua, johon sisältyy oikeussuojakeinoja. Vihreän kehityksen ohjelmaa koskevassa tiedonannossa kehoitetaan tekemään Pariisin sopimuksesta olennainen osa kaikkia tulevia laaja-alaisia kauppasopimuksia. Tämä on myönteinen askel, joka olisi ulotettava koskemaan myös ILO:n keskeisiä tähänastisia yleissopimuksia, jotka kaikki EU:n jäsenvaltiot ovat ratifioineet. ILO olisi tunnustettuna kansainvälisenä elimenä osallistettava yleissopimustensa täytäntöönpanon seurantaan vapaakauppasopimusten puitteissa. ETSK odottaa mielenkiinnolla jäsenvaltioiden välistä uutta keskustelua siitä, miten kauppaa ja kestävästä kehitystä koskevia lukuja voitaisiin vahvistaa, jotta niihin liittyvät oikeudellisesti velvoittavat sitoumukset täytettäisiin kaikilta osin (†). Tässä keskustelussa on pidettävä ympäristöä ja työelämää koskevat normit yhtä tärkeällä sijalla, kun on kyse täytäntöönpanon ja sen valvonnan edistämisestä.

2. Taustaa

2.1 Komissio sitoutui vuonna 2015 julkaisemassaan ”Kaikkien kauppa” -tiedonannossa raportoimaan vuosittain EU:n merkittävimpien kauppasopimusten täytäntöönpanosta. Nyt julkaistu kertomus on järjestyksessä kolmas tästä aiheesta, ja ETSK esittää tässä yhteydessä ensimmäistä kertaa suosituksia.

2.2 Vapaakauppasopimukset kattavat yhä suuremman osan EU:n kaupasta. Vuonna 2018 etuuskohtelu kauppaa koskevien sopimusten piiriin kuului 31 prosenttia EU:n tavarakaupasta muun maailman kanssa, ja tämän osuuden odotetaan nousevan yli 40 prosenttiin, kun otetaan huomioon sittemmin tehdyt kauppasopimukset.

2.3 EU:lla on tällä hetkellä 44 etuuskohtelu kauppaa koskevaa sopimusta, jotka kattavat 76 maata, ja siten maailman laajin kauppaverkosto. Vuotuisessa täytäntöönpanokertomuksessa käsitellään erityyppisiä EU:n kauppasopimuksia:

- nk. ensimmäisen sukupolven sopimuksia, jotka on neuvoteltu ennen vuotta 2006 ja joissa keskitytään tullien poistamiseen
- nk. uuden sukupolven sopimuksia, jotka ulottuvat uusille aloille, kuten palveluihin, investointeihin, julkisiin hankintoihin, kilpailuun, tukiin, sääntelykysymyksiin ja kestävästä kehityksestä
- pitkälle meneviä ja laaja-alaisia vapaakauppa-alueita, joiden avulla vahvistetaan EU:n ja sen naapurimaiden taloudellisia siteitä
- talouskumppanuussopimuksia, joissa keskitytään Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren alueiden kehitystarpeisiin.

(*) Yhteinen tulkitseva väline CETA-sopimuksesta, lokakuu 2016.

(†) *Non-paper from the Netherlands and France on trade, social economic effects and sustainable development*, toukokuu 2020.

2.4 EU on tehnyt vuoden 2015 jälkeen jälkiarvioinnit kauppasopimuksistaan Meksikon, Chilen ja Etelä-Korean kanssa. Jälkiarvioinnit, jotka koskevat Cariforomia, kuutta Välimeren alueen maata, EU:n ja Moldovan välistä sopimusta, EU:n ja Georgian välistä sopimusta, EU:n sekä Kolumbian, Ecuadorin ja Perun välistä sopimusta ja EU:n ja Keski-Amerikan maiden välistä sopimusta, ovat vielä kesken.

2.5 Nyt tarkasteltavassa vuoden 2019 kertomuksessa esitetään katsaus 62 kumppanin kanssa tehdyn 35 tärkeimmän kauppasopimuksen täytäntöönpanosta. Kertomus sisältää myös ensimmäisen koko vuoden kattavan raportin CETA-sopimuksesta. Asiakirjassa kerrotaan lisäksi ennen EU:n ja Japanin talouskumppanuussopimuksen voimaantuloa tehdystä työstä, ja siinä on niin ikään pk-yrityksiä, palveluja ja maatalouselintarvikkeiden kauppaa käsittelevät osiot.

2.6 Kertomuksessa pyritään tarkastelemaan kaikkiin EU:n uuden sukupolven kauppasopimukseen sisältyvien kauppaa ja kestävää kehitystä koskevien lukujen määräysten vaikutuksia ja raportoimaan EU:n kauppasopimusten nojalla toteutetuista oikeudellisista täytäntöönpanotoimista. Siihen liittyvässä kattavassa komission yksiköiden valmisteluasiakirjassa annetaan yksityiskohtaisia tietoja kustakin yksittäisestä sopimuksesta.

3. Covid-19-pandemia, maailmankauppa ja EU:n käymä kauppa

3.1 Covid-19-pandemialla tulee olemaan syväleikkävyä ja ennennäkemätön vaikutus globalisoituneeseen maailmaamme ja kauppaan. Komission tähänastisten arvioiden mukaan maailmankauppa supistuu vuonna 2020 ennätysmäiset 9,7 prosenttia, tavaroiden ja palvelujen vienti EU27-maiden ulkopuolelle mahdollisesti 9,2 prosenttia ja tuonti EU27-maiden ulkopuolelta 8,8 prosenttia⁽⁶⁾. Toimitusketjut ovat häiriytyneet laajalti, kriisitilanteessa tärkeille tavaroille, kuten terveydenhuollon tarvikkeille, on asetettu tilapäisiä vientirajoituksia, tulli- ja rajatarkastuksia on tiukennettu, ja työntekijöiden ja palveluntarjoajien vapaata liikkuvuutta on rajoitettu. Kriisi on paljastanut erittäin pirstaleisten ja yksipuolisten toimitusketjujen huolestuttavan haavoittuvuuden ja riskit ja tuonut myös korostetusti esille, että talouksilla on tärkeää olla tukenaan toimivat ja vahvoissa taloudellisissa kantimissa olevat julkiset palvelut, erityisesti julkiset terveyspalvelut, jotta kauppa pysyisi "terveenä" eivätkä sen pyörät lakkaa pyörimästä.

3.2 Kriisi korostaa maailmanlaajuisen yhteistyön merkitystä ja osoittaa, että maakohtaiset ja yksipuoliset ratkaisut eivät käy vastaukseksi Euroopassa eivätkä myöskään maailmanlaajuisesti. WTO:n uudistusprosessia onkin jatkettava, jotta varmistetaan, että organisaatio on vahva ja tehokas ja pystyy torjumaan protektionismia ja unilateralismaa. WTO:n on nyt aika täyttää työelämän perusnormien ja Pariisin sopimuksen aktiiviseen edistämiseen liittyvä tehtävänsä⁽⁷⁾.

3.3 ETSK toteaa, että oikeanlaisen poliittisen kehityksen turvin kauppa voi edistää tehokkaasti kasvua, työpaikkojen luomista ja kestävää kehitystä. Vuonna 2017 joka seitsemäs EU:n työpaikka (36 miljoonaa työpaikkaa eli 15,3 prosenttia unionin työllisyydestä) riippui viennistä. Lisäksi se, että viidesosa vientiin tukeutuvista työpaikoista sijaitsee toisessa jäsenvaltiossa, osoittaa sisämarkkinoiden merkityksen EU:n kaupalle ja niiden myönteiset yli maiden rajojen ulottuvat vaikutukset⁽⁸⁾.

3.4 Kaupalla on keskeinen rooli edistettäessä talouden kestäväpohjaista elpymistä ja autettaessa yrityksiä rakentamaan ja organisoimaan uudelleen arvoketjujaan, jotka ovat häiriytyneet. EU:n elpymissuunnitelman, jonka tulee olla vankka, sosiaalinen, kestäväpohjainen ja osallistava, on tarjottava yrityksille mahdollisuuksia vahvistaa asemaansa kansainvälisessä kaupassa ja turvata kunnolliset työpaikat. Suunnitelma olisi rahoitettava euroalueen yhteisillä joukkolainoilla tai muilla yhteiseurooppalaisilla pitkäaikaisilla lainoilla.

3.5 Tulevissa vuosien 2020 ja 2021 kertomuksissa olisi arvioitava kattavasti covid-19:n jälkeistä kaupan toimintaympäristöä ja sitä, miten voidaan varmistaa, että kauppa hyödyttää kaikkia. Komission olisi tulevia vapaakauppasopimusten täytäntöönpanokertomuksia laatiessaan kuultava ensisijaisesti kansalaisyhteiskuntaa, ja ETSK on valmis antamaan tähän panoksensa käytännön kokemustensa pohjalta. Uudessa kauppastrategiassa, joka tähtää covid-19-kriisistä nousemiseen ja maailmankaupan vahvistamiseen, pitäisi ottaa huomioon sekä kriisistä johtuvat seikat että tekijät, jotka liittyvät EU:n sitoumukseen siirtyä hiilineutraaliin talouteen. Unionin teollisuuspolitiikan avulla tulee vahvistaa teollista suvereniteettia keskeisillä aloilla, kuten lääketieteellisyydessä sekä terveydenhuollon laitteiden ja tarvikkeiden osalta. Tämän on tapahduttava EU:n tasolla.

⁽⁶⁾ *The impact of the Covid-19 pandemic on global and EU trade*, kauppapolitiikan pääosaston pääekonomistien ryhmä, huhtikuu 2020.

⁽⁷⁾ EUVL C 159, 10.5.2019, s. 15.

⁽⁸⁾ EUVL C 47, 11.2.2020, s. 38.

3.6 Kauppastrategian varhaisessa uudelleentarkastelussa tulee ottaa huomioon suositukset, joita ETSK esittää useissa viimeaikaisissa ja valmisteleissa olevissa keskeisissä EU:n kauppaa käsittelevissä lausunnoissaan⁽⁹⁾. Meneillään olevissa kahdenvälisissä ja WTO:n puitteissa käytävissä neuvotteluissa olisi kiireellisesti arvioitava covid-19:n vaikutuksia, jotta voidaan käsitellä asiaan liittyviä haasteita, erityisesti vientirajoituksia ja toimitusketjujen kestävyttä, ja lisäksi olisi tarkasteltava kauppaneuvotteluvaltuuksia yleisesti uudelleen.

3.7 Vaikka unionin laaja etuuskohtelu kauppaa koskeva säännöstö tarjoaa EU:n yrityksille merkittävää ennustettavuutta ja varmuutta, tämä kriisi osoittaa, että tarvitaan kiireellisesti vahvempia välineitä, jotka kattavat kaupan kestävyden kaikki ulottuvuudet eli taloudellisen, sosiaalisen ja ekologisen kestävyden. ETSK viittaa tässä yhteydessä kestävyysperiaatteiden mukaisista toimitusketjuista valmistelemaansa lausuntoon⁽¹⁰⁾, jonka se antanee syyskuussa 2020.

3.8 Maailmanlaajuisista toimitusketjuista on tehtävä häiriönsietokykyisempiä ja vastuullisempia. Monipuoliset kauppasuhteet ovat tärkeä osa talouden kestäväpohjaisuutta, sillä ne tarjoavat turvaa tietyissä maissa ja tietyillä alueilla ilmaantuvien häiriöiden varalta. EU:n kauppapolitiikalla on tässä yhteydessä keskeinen rooli. Vapaakauppasopimukset muodostavat kehityksen, jonka puitteissa yritykset voivat kehittää pitkäaikaisia suhteita uusiin toimittajiin, käynnistää toimintaa uusissa maissa ja kehittää paikallisia valmiuksia vaatimustensa mukaisesti.

3.9 Pyrittäessä piristämään kauppavirtoja on sitouduttava vahvasti sosiaali- ja työnormeihin sekä niiden noudattamisen tehokkaaseen valvontaan. Toimitus- ja tuotantoprosessien häiriintyminen on osoittanut, miten tärkeää tavaroiden ja palvelujen maailmalle toimittamisen kannalta on huolehtia työterveyttä ja -turvallisuutta koskevien toimenpiteiden olemassaolosta ja toteuttaa niitä käytännössä sekä varmistaa työntekijöiden turvallisuus ja terveenä pysyminen. Järjestäytymisvapautta ja kollektiivisia neuvotteluja koskevien ILO:n keskeisten yleissopimusten ratifiointi, täytäntöönpano ja noudattamisen valvonta – yhdessä ILO:n kaikkien keskeisten tähänastisten yleissopimusten kanssa – on keskeinen keino taata turvalliset ja kunnolliset työolot.

3.10 Vihreän kehityksen ohjelman ei pidä joutua EU:ssa ja maailmanlaajuisesti toteutettavien mittavien talous-elvytystoimien oloissa sivuraiteelle, vaan siitä olisi tultava nopeasti käyttöön otettava painopiste EU:n nykyisissä ja tulevaisuudessa kauppasuhteissa, jotta sosiaalisesti ja ympäristön kannalta oikeudenmukainen siirtymä toteutuisi. Vihreän kehityksen ohjelmaan liittyviin toimenpiteisiin on kiinnitettävä huomiota vapaakauppasopimusten kaikissa osissa, ja tähän tulee nivoa myös se, että tehdään tunnetuksi parhaita tapoja sisällyttää julkisiin hankintamenettelyihin ympäristöä koskevia ja sosiaalisia kriteerejä.

4. Yleishuomioita vuosikertomuksesta

4.1 ETSK suhtautuu yleisesti ottaen myönteisesti vapaakauppasopimusten täytäntöönpanoa käsittelevään vuosikertomukseen, sillä se on kattava ja konkreettinen yleiskatsaus EU:n kauppaverkostosta. Komissio antoi ensimmäisen tällaisen kertomuksen vuonna 2017. Kertomukset mahdollistavat yksittäisten vapaakauppasopimusten edistymisen ja tulosten arvioinnin, ja niissä pitäisi näin ollen tuoda esille täytäntöönpanon puutteita, mukaan lukien sellaiset, mm. kauppaa ja kestävä kehitys koskeviin lukuihin liittyvät puutteet, jotka eivät ole mitattavissa taloustilastojen avulla. Tulevien kertomusten olisikin perustuttava selkeämmin edellisten kertomusten päätelmiin ja niissä olisi hyödynnettävä jäljitettävissä olevia seurantatoimia.

4.2 Aika on merkityksellinen tekijä vapaakauppasopimusten täytäntöönpanossa ja niiden tuloksellisuuden mittaamisessa. Vuosikertomukset ovatkin vain tuokiokuvia pitkäkestoisista, ajan mittaan mahdollisesti konkretisoituvista tai tarkempaa perehtymistä vaativista suuntauksista, joita on syytä käsitellä paremmin yhteen nivotun arviointipolitiikan puitteissa. Jokaista kauppasopimusta arvioidaan perusteellisesti sen elinkaaren eri vaiheissa. ETSK kehottaakin omaksumaan tulevaisuudessa kertomuksissa kokonaisvaltaisemman lähestymistavan ja tarkastelemaan uudelleen neuvottelujen alla ja niiden aikana tehtyjen aiempien vaikutusten arviointien tuloksia. Tietolähteinä olisi hyödynnettävä erityisesti arvioita kestävään kehitykseen liittyvistä vaikutuksista, joita tulee tarkastella ristikkäin täytäntöönpanotoimien kanssa.

4.3 Tieto on ratkaisevan tärkeää EU:n kauppaa- ja investointipolitiikan hienosäätämiseksi ja mahdollisimman suuren hyödyn saamiseksi tästä politiikasta. Suurimpana haasteena näyttää olevan tiedon saanti ja erittely. EU:n olisikin hyödynnettävä valtiokohtaisia tietoja johdonmukaisemmin niin, että unionin jäsenvaltioiden tai alueiden erilaiset realiteetit käyvät ilmi, ja tarvittaessa olisi panostettava aktiiviseen tiedonkeruuseen. Kriteerejä asettamalla havainnoista voidaan saada konkreettisemmin vertailtavia. Mitä tulee kauppaan ja kestävään kehitykseen ja etenkin eri maiden tilanteeseen työelämän normien suhteen, tilannekuvaa pitäisi täydentää muista lähteistä, kuten ILO:lta, saatavilla tiedoilla.

⁽⁹⁾ Ks. alaviite 3.

⁽¹⁰⁾ Asiakokonaisuuteen REX/532 liittyvä lausunto aiheesta ”Kestävyysperiaatteiden mukaiset toimitusketjut ja ihmisarvoinen työ kansainvälisessä kaupassa” (annetaan todennäköisesti syyskuussa 2020).

4.4 Tullietuoksien käyttöaste on tärkeä täytäntöönpanon mittari. Tämän indikaattorin yhteydessä analysoidaan kuitenkin ainoastaan tavarakauppaa, eivätkä kaikki hyödyt, kuten julkisten hankintojen markkinoille pääsy, tosiasiaassa ilmene tullietuoksien kautta. Tullietuoksien käyttöaste oli unioniin suuntautuvassa EU:n etuuskohtelukaupan piiriin kuuluvien kumppanimaiden tuonnissa keskimäärin 87 prosenttia vuonna 2018; EU:n viennissä kumppanimaihin se on yleensä matalampi. Tullietuoksien keskimääräisestä käyttöasteesta ei ole kuitenkaan saatavilla tarkkaa laskelmaa, koska EU tukeutuu tuojamaan kokoamiin tietoihin eikä näitä tilastoja ole yhdenmukaistettu. Jotta tilanteesta saadaan kattavampi kuva ja jotta voidaan arvioida, missä määrin erikokoiset yritykset hyödyntävät EU:n vapaakauppasopimusten tarjoamia mahdollisuuksia, tulee kehittää muita indikaattoreita.

4.5 Vuonna 2018 palvelujen viennin osuus EU:n viennin kokonaisarvosta oli 32 prosenttia ja kaupan arvonlisäyksen (trade in value added, TiVA) perusteella laskettuna lähes 59 prosenttia ⁽¹¹⁾. Palvelukauppaa käsittelevät kertomuksen kohdat eivät valitettavasti kuvasta laajuudeltaan asianmukaisesti palvelukaupan suurta arvoa EU:lle (25,2 prosenttia unionin BKT:sta), eivätkä ne ole riittävän yksityiskohtaisia. Tulevissa kertomuksissa olisi tarkasteltava palvelukauppaa ja sen kehitystä järjestelmällisemmin eikä pelkästään kokonaisuutena vaan myös alakohtaisesti ja toimitusmuodoittain. Esimerkiksi yhä suurempi osa asiantuntijapalveluista kuuluu kauppasopimusten piiriin. Vapaat ammatinharjoittajat, kuten asianajajat, insinöörit tai arkkitehdit, tarjoavat pitkälle erikoistuneita palveluja, jotka usein liittyvät muihin palveluihin ja hankintoihin, mutta ne eivät näy raportissa.

4.6 ETSK kehottaa kiinnittämään tulevissa kertomuksissa enemmän huomiota sellaisiin aloihin ja ryhmiin, joita ei juuri käsitellä tämänkertaisessa kertomuksessa. EU:n kauppasopimuksista pk-yrityksille ja maatalouselintarvikkeiden kaupalle koituvia hyötyjä tuodaan jo asianmukaisesti esille. Maatalouden osalta on tärkeää tarkastella vapaakauppasopimusten kasautuvia vaikutuksia tiettyihin aloihin, ja tätä pitäisi pohtia ennen uusien neuvottelujen aloittamista. Kauppavirtojen kasvun tulee näkyä etenkin kuluttajille konkreettisina hyötyinä. Komitea onkin peräänkuullut ”kaupan ja kestävän kehityksen yhteyteen erityistä kuluttaja-aiheista, kaupaa ja kuluttajia käsittelevää lukua, johon sisällytettäisiin asiaankuuluvat kansainväliset kuluttajansuojanormit ja jolla tiivistettäisiin yhteistyötä kuluttajanoikeuksien täytäntöönpanon alalla” ⁽¹²⁾.

4.7 ETSK kannattaa voimakkaasti erillisen kaupan ja kestävään kehitykseen liittyvien määräysten täytäntöönpanoa käsittelevän luvun sisällyttämistä kertomukseen. Siinä olisi tarkasteltava muutakin kuin toteutettuja toimia ja esiteltävä laajemmin toimien tuloksia, esitettyjä näkemyksiä ja mielipiteitä sekä seurantatoimia. Komitea pitää erityisen valitettavana, että sisäisten neuvoo-antavien ryhmien työ ja näkemykset, jotka liittyvät sen seurantaan, miten sopimukset vaikuttavat kauppaan ja kestävää kehitystä koskeviin sitoumuksiin, eivät näy kertomuksessa juuri lainkaan, vaikka nämä ryhmät antavat institutionaalisen panoksen kaikkien uuden sukupolven sopimusten yhteydessä. Tulevissa kertomuksissa olisi otettava paremmin huomioon sisäisten neuvoo-antavien ryhmien työohjelmien sekä kumppanimaiden vastaavien ryhmien kanssa annettujen yhteisten julkilausumien merkitys.

5. Erityishuomioita vapaakauppasopimusten täytäntöönpanosta

5.1 Kansalaisyhteiskunnalla on tärkeä rooli tietoisuuden lisäämisessä EU:n kauppapolitiikan täytäntöönpanosta. Se voi auttaa välittämään viestiä kauppapolitiikan hyödyistä, ja sillä on ratkaiseva merkitys mahdollisten ongelmien ja puutteiden esille tuojana. ETSK osallistuu aktiivisesti kaikkeen tähän lausuntojensa kautta ja sisäisten neuvoo-antavien ryhmien jäsenenä. Tulevien sisäisten neuvoo-antavien ryhmien suorittaman seurannan ulottaminen sopimuksen kaikkiin puoliin kuitenkin niin, että kauppaan ja kestävään kehitykseen kiinnitetään erityistä huomiota, voisi omalta osaltaan täydentää komission ponnisteluja EU:n solmimien vapaakauppasopimusten täytäntöönpanon parantamiseksi. Komitea kannattaa siksi tällaista toimivaltuuksien laajentamista ⁽¹³⁾.

5.2 Sisäiset neuvoo-antavat ryhmät ovat keskeinen uuden sukupolven vapaakauppasopimukseen liittyvä saavutus, mutta niitä on vahvistettava, jotta ne voivat hoitaa erityisesti kauppaan ja kestävää kehitystä ja tulevissa EU:n vapaakauppasopimuksissa muitakin asioita koskevat seurantatehtävänsä menestyksekkäästi. Jäsenvaltioiden kanssa muodostetulla kauppaan ja kestävää kehitystä tarkastelevalla asiantuntijaryhmällä sekä uudella kauppasopimusten valvojalla olisi oltava tiiviit yhteydet sisäisten neuvoo-antavien ryhmien työskentelyyn asianmukaisine raportointi- ja tietojenvaihtojärjestelyineen. Lisäksi tulee vaihtaa ILO:n kanssa tietoja työelämäkysymyksiin liittyvästä kaupan ja kestävän kehityksen määräysten täytäntöönpanosta. Näkyvyyden ja toimielinten välisen seurannan lisäämiseksi tarvitaan rakenteellista vuoropuhelua EU:n sisäisten neuvoo-antavien ryhmien, komission, Euroopan ulkosuhdehallinnon, Euroopan parlamentin ja jäsenvaltioiden välillä. Jotta kumppanimaiden kansalaisyhteiskunnan kanssa käytävästä vuoropuhelusta saataisiin kaikki irti, on välttämättä pidettävä molempien osapuolten sisäisten neuvoo-antavien ryhmien yhteisiä kokouksia. Tällaiset kokoukset olisi myös nivottava osaksi sopimustekstistä käytäviä neuvotteluja. Sisäiset neuvoo-antavat ryhmät voivat nimittäin antaa hyödyllisen

⁽¹¹⁾ Tämä johtuu siitä, että palvelujen osuus valmistusteollisuuden tuotteiden viennistä on niin ikään merkittävä (34 prosenttia). Kaikki tiedot ovat peräisin TiVA database -tietokannasta (2016).

⁽¹²⁾ EUVL C 227, 28.6.2018, s. 27

⁽¹³⁾ EUVL C 159, 10.5.2019, s. 28.

panoksen yhteisten hankkeiden ja yhteisten suositusten muodossa. Vapaakauppasopimusten ja niiden myötä myös sisäisten neuvoo-antavien ryhmien määrän kasvaessa on toteutettava kiireellisesti systeemisiä ratkaisuja ja varmistettava tässä yhteydessä, että käytettävissä on riittävät henkilö- ja taloudelliset resurssit. Yhtä ainoaa kaikille sopivaa ratkaisua ei ole olemassa. Jos toimintamallia muutetaan esimerkiksi niin, että sisäisiä neuvoo-antavia ryhmiä ryhdytään alueellistamaan, on taattava niiden tehokas toiminta, jotta ne pystyvät vastaamaan kulloisenkin sopimuksen täytäntöönpanoon liittyviin haasteisiin, ja kutsuttava sisäiset neuvoo-antavat ryhmät mukaan sopimuksen muokkaamiseen.

5.3 ETSK on erittäin tyytyväinen tiettyihin viimeaikaisiin toimiin vapaakauppasopimusten täytäntöönpanon ja sopimusten noudattamisen valvonnan tehostamiseksi. Kauppasopimusten valvojan nimittäminen on osoitus selkeästä poliittisesta sitoutumisesta ja strategiasta. Se oletettavasti tehostaa vapaakauppasopimusten kaikkien osien täytäntöönpanoa ja sopimusten noudattamisen valvontaa sekä vahvistaa roolia, joka kansalaisyhteiskunnalla on sopimusten täytäntöönpanossa, myös valitusten tekijänä. Ranskan ja Alankomaiden kauppaministerien hiljattain julkaisema epävirallinen asiakirja⁽¹⁴⁾ on tervetullut keskustelunavaus siitä, miten voidaan varmistaa, että kauppaa ja kestävä kehitystä koskeviin lukuihin liittyvät oikeudellisesti velvoittavat sitoumukset täytetään kaikilta osin. Tässä keskustelussa on pidettävä ympäristöä ja työelämää koskevat normit yhtä tärkeällä sijalla, kun on kyse täytäntöönpanon ja sen valvonnan edistämisestä. EU esittää luonnoksessaan Yhdistyneen kuningaskunnan kanssa mahdollisesti solmittavaksi kauppasopimukseksi osapuolten ainutlaatuista suhdetta kuvastavaa uutta toimintamallia, jossa tasapuoliset toimintaedellytykset ja kestävyys ovat etusijalla ja mahdollisiin sopimusrikkomuksiin sovelletaan yleistä riitojenratkaisumekanismia, johon sisältyy oikeussuojakeinoja⁽¹⁵⁾. Vihreän kehityksen ohjelmaa koskevassa tiedonannossa⁽¹⁶⁾ esitetty Pariisin sopimuksen sisällyttäminen olennaiseksi osaksi kaikkia tulevia laaja-alaisia kauppasopimuksia on myönteinen askel, joka olisi ulotettava koskemaan myös ILO:n keskeisten tähänastisten, kaikkien EU:n jäsenvaltioiden ratifioimien yleissopimusten noudattamista ja täytäntöönpanoa. ILO olisi osallistettava uuden aloitteensa mukaisesti yleissopimustensa täytäntöönpanon seurantaan vapaakauppasopimusten puitteissa, sillä se on kansainvälisesti tunnustettu elin, joka voi seurata toimia, antaa apua, tutkia rikkomuksia ja ehdottaa ratkaisuja.

5.4 Eräissä kumppanimaissa ei vielä vuosia vapaakauppasopimusten solmimisen jälkeenkään ole edistytty riittävästi kauppaa ja kestävä kehitystä koskevien sitoumusten noudattamisessa. EU pyysi joulukuussa 2018 asiantuntijaneelin perustamista tutkimaan sen ja Korean välistä riitaa työntekijöiden oikeuksista ja erityisesti ILO:n keskeisten tähänastisten yleissopimusten ratifioimatta jättämisestä. ETSK on tyytyväinen siihen, että kauppaan ja kestäväan kehitykseen liittyvät riitojenratkaisumenettelyt tulevat tämän myötä ensimmäistä kertaa käyttöön⁽¹⁷⁾, mutta pitää valitettavana, että prosessi on kestänyt niin kauan (sopimus ratifioitiin kahdeksan vuotta sitten). Komitea onkin suosittanut, että kansalaisyhteiskunnan seurantarakenteita vahvistettaisiin edelleen antamalla niille mahdollisuus käynnistää itsenäisesti tutkinta selvissä kauppaa ja kestävä kehitystä koskevien sitoumusten rikkomistapauksissa⁽¹⁸⁾. Paneelin toimeksianto ei valitettavasti kata lukuisia muita oikeudellisia säännöksiä eikä järjestäytymisvapauden loukkauksia, jotka ILO on kehottanut Koreaa korjaamaan⁽¹⁹⁾. Kirjallisten *amicus curiae* -lausumien lisäksi myös kansalaisyhteiskunnan toimijoiden suullisten esittelyjen olisi oltava olennainen osa paneelin järjestämää kuulemistä. Paneelin raportin tulokset ja velvoittava vaikutus jäävät nähtäväksi, sillä kauppaa ja kestävä kehitystä käsitteleviin lukuihin ei tällä hetkellä sisälly tehokkaampia välineitä määräysten noudattamisen valvomiseksi. ETSK perää tässä yhteydessä määrätietoista edistymistä CETA-sopimuksen uudelleentarkastelussa työ- ja ympäristösäännösten tosiasiallisen täytäntöönpanokelpoisuuden osalta⁽²⁰⁾. Molempien osapuolten sisäisten neuvoo-antavien ryhmien olisi päästävä mukaan uudelleentarkasteluprosessiin, ja niitä olisi kuultava tässä yhteydessä⁽²¹⁾.

5.5 Vapaakauppasopimukset avaavat huomattavia mahdollisuuksia EU:n maataloustuotteiden vientiin, ja maantieteelliset merkinnät parantavat EU:n maatalouselintarvikkeiden tuottajien kilpailukykyä sekä unionissa että sen ulkopuolella. EU:n maataloustuotteiden tuonnin ja viennin yhteenlaskettu arvo vuonna 2018 oli 254 miljardia euroa, joten unioni on maailman suurin kaupankävijä tällä alalla⁽²²⁾. Vaikka maatalouselintarvikkeiden kauppaa ruoditaan neuvotteluissa usein

⁽¹⁴⁾ Ks. alaviite 5.

⁽¹⁵⁾ *Draft text of the Agreement on the New Partnership with the United Kingdom*, 18. maaliskuuta 2020.

⁽¹⁶⁾ COM(2019) 640 final

⁽¹⁷⁾ Vuonna 2019 on aloitettu kaksi vapaakauppasopimusten yleisen riitojenratkaisumekanismin mukaista menettelyä: toinen Ukrainan ja toinen Eteläisen Afrikan tulliliiton kanssa.

⁽¹⁸⁾ EUVL C 227, 28.6.2018, s. 27

⁽¹⁹⁾ *Amicus curiae for the attention of the Panel of Experts assessing the Republic of Korea's adherence to the sustainability chapter*, tammikuu 2020.

⁽²⁰⁾ Ks. alaviite 4.

⁽²¹⁾ EU:n ja Kanadan sisäisten neuvoo-antavien ryhmien yhteinen julkilausuma, marraskuu 2019.

⁽²²⁾ *Agri-food trade in 2018*, maatalouden ja maaseudun kehittämisen pääosasto, 2019.

tarkasti, määräysten täytäntöönpano ei näytä yltävän asetettuihin kunnianhimoisiin tavoitteisiin. Tuotteiden jäljitettävyyttä sekä kykyä valvoa ennalta varautumisen periaatteen noudattamista ovat keskeisiä elintarvikkeiden hyvän laadun ja turvallisen ja varman saannin varmistamiseksi. Terveys- ja kasvinuojelustandardien tehokas seuranta edellyttää riittävin resurssein tehtäviä tarkastuksia.

5.6 Yrityksille tarjoutuvista merkittävistä mahdollisuuksista huolimatta vapaakauppasopimusten hyötyjä ei edelleenkään tiedosteta riittävän laajasti etenkin sopimusten ensimmäisten täytäntöönpanovuosien aikana. Komission ja jäsenvaltioiden olisi tehtävä sopimuksia tunnetuksi mahdollisten viejien keskuudessa maiden omilla kielillä yhteistyössä EU:n elinkeinoelämän kanssa, jotta aukot varsinkin pk-yritysten tietämyksessä saataisiin kurottua umpeen. Tässä yhteydessä voitaisiin esimerkiksi laatia kullekin sopimukselle maakohtaiset täytäntöönpanoa koskevat toimintasuunnitelmat ennen kuin sopimus tulee voimaan.

5.7 Koska kauppakumppanimaissa tuontitoimintaa harjoittavat tahot hyötyvät suoraan tullisäästöistä, ne ovat keskeisiä toimijoita vapaakauppasopimusten mukaisten tullietuuksien käytön kannalta. Ne olisi otettava huomioon kaikissa EU:n pyrkimyksissä korottaa tullietuuksien käyttöastetta viennissään. Tiedotustoimiin voisi kuulua seminaareja, joissa käsitellään asianomaisen vapaakauppasopimuksen tarjoamia mahdollisuuksia ja tullietuuksien hakemista. EU:n olisi hoidettava tiedotus vapaakauppasopimuksen kumppanimaissa tiiviissä yhteistyössä EU:n edustustojen, kansallisten edustustojen ja elinkeinoelämän edustajien, mm. kauppakamarien, kanssa.

5.8 Nykyaikaiset vapaakauppasopimukset sisältävät runsaasti palveluja koskevia määräyksiä, mutta näistä saatavia etuja on vaikeampi tulkita kuin tullialennusten hyötyjä. Avoin tiedonsaanti kansainvälisten markkinoiden sääntelyvaatimuksista on avaintekijä palvelukaupan edistämiseksi. EU:n markkinoillepääsyä koskevan tietokannan ja kaupan neuvontapalvelun tuleva yhdistäminen tarjoaa tilaisuuden huolehtia siitä, että tavaroiden lisäksi myös palveluista tarjotaan tietoa johdonmukaisesti. Uudessa portaalissa tulee olla saatavilla kunkin CPC-koodin⁽²³⁾ osalta tietoa markkinoillepääsystä ja rajoituksista toimitusmuodoittain sekä tietoja dokumentoinnista, sertifiointista, luvista, testauksesta ja muista alakohtaisista vaatimuksista. Apua voisi olla myös EU:n tärkeimpiä palvelujen etuuskohtelukaupan piiriin kuuluvia kumppaneita (mm. Japani ja Kanada) käsittelevästä oppaasta eurooppalaisille palvelualan viejille ja sijoittajille.

5.9 EU:n julkisten hankintojen markkinat ovat maailman avoimimmat, ja vapaakauppasopimukset tarjoavat eurooppalaisille yrityksille kattavat säännöt sekä merkittäviä mahdollisuuksia päästä julkisten hankintojen markkinoille kumppanimaissa. Avoimuudessa ja johdonmukaisissa toimenpiteissä työlausekkeiden sisällyttämiseksi julkisiin hankintasopimuksiin, toimintapolitiikkoihin ja käytäntöihin⁽²⁴⁾ on kuitenkin puutteita, mikä olisi otettava huomioon vapaakauppasopimuksissa. Kolmansissa maissa järjestettävien tarjouskilpailujen julkaiseminen omassa osiossaan EU:n Tenders Electronic Daily -tietokannassa parantaisi huomattavasti kaikenkokoisten eurooppalaisten yritysten mahdollisuuksia hyötyä hankintoja koskevista luvuista. Ottamalla julkaistavia tarjouskilpailuja varten käyttöön kaikilla EU:n virallisilla kielillä toimiva erityinen konekäännöstyökalu voitaisiin lisäksi helpottaa kielimuurin ylittämistä.

5.10 Päästäkseen vapaakauppasopimuksen mukaisten etuustullien piiriin tuotteiden on oltava alkuperäsääntöjen mukaisia. Tullietuuksien hakemisesta aiheutuvien hallintokulujen alentamista tulee pitää avaintekijänä tullietuuksien käyttöasteen nostamiseksi etenkin rahalliselta arvoltaan pienen kauppatoiminnan kohdalla. Eri vapaakauppasopimuksissa sovellettavien alkuperäsääntöjen yksinkertaistaminen ja yhdenmukaistaminen olisi tätä ajatellen ratkaisevan tärkeää. Lisäksi Kanadan ja Japanin kanssa tehdyissä vapaakauppasopimuksissa sovittu uusi alkuperän varmistamistapa eli se, että tuotteiden alkuperävaatimusten mukaisuuden määrittää tuojaosapuolen viranomainen, voi käytännössä edellyttää viejältä kaupallisesti arkaluonteisten tietojen toimittamista.

5.11 Investointeja koskevat vapaakauppasopimusten osiot takaavat oikeusvarmuuden maahan tulevien ja maasta lähtevien suorien ulkomaisten investointien kannalta ja poistavat investointiesteitä. Eurooppalaiset yritykset ovat edelläkävijöitä kestäväpohjaisten pitkän aikavälin investointien tarjoamisessa maailmanlaajuisesti, mutta tällaisten investointien houkuttelemiseen unioniin on edelleen haastavaa. EU:n ulkoinen investointiohjelma, jossa keskitytään kestäväan kehitykseen sekä työllisyyteen ja kasvuun, on tässä suhteessa lupaava askel, mutta se on maantieteellisesti, temaattisesti ja käytettävissä olevan rahoituksen osalta liian suppea. EU voisi tukea tätä strategiaa huolehtimalla koordinoitusti jäsenvaltioiden ja EU:n elinkeinoelämän edustajien kanssa, että asian kannalta merkitykselliset kestäväpohjaisiin investointeihin liittyvät kysymykset ovat keskeisellä sijalla asianomaisiin maihin suuntautuvien virallisten vierailujen ja virkamatkojen sekä niiden kanssa järjestettävien korkean tason tapaamisten poliittisella asialistalla.

⁽²³⁾ WTO:n palvelualaluokitusluettelon mukainen yhteisen tavaraluokituksen (Central Product Classification) koodi.

⁽²⁴⁾ ILO:n yleiskatsaus vuodelta 2008 aiheesta Labour clauses in public contracts – Integrating the social dimension into procurement policies and practices

5.12 Kolmansissa maissa toimivat eurooppalaiset yritykset ovat tärkeitä vastuullisen liiketoiminnan edistämisen ja toteutumisen kannalta. ETSK panee merkille, että kauppaa- ja investointisopimukset sisältävät yhä enemmän määräyksiä yritysten vastuusta ja että tällaisten määräysten sisältö vaihtelee⁽²⁵⁾. Koska eurooppalaiset yritykset ovat tällä alalla maailman mittakaavassa edelläkävijöitä, EU:lla on ainutlaatuiset edellytykset ottaa johtoasema due diligence -asioissa. ETSK pitääkin ilahduttavana, että komissio aikoo noudattaa komitean suositusta ja ehdottaa asiaa koskevaa unionin lainsäädäntöä⁽²⁶⁾.

Bryssel 16. heinäkuuta 2020.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER

⁽²⁵⁾ OECD:n sihteeristön laatima kuulemisasiakirja Business Responsibilities and Investment Treaties, tammikuu 2020.

⁽²⁶⁾ EUVL C 47, 11.2.2020, s. 38.

ISSN 1977-1053 (sähköinen julkaisu)
ISSN 1725-2490 (painettu julkaisu)

**Euroopan unionin
julkaisutoimisto**
L-2985 Luxemburg
LUXEMBURG

FI